

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

LZ 6.268

HARVARD COLLEGE LIBRARY

From the Library of

EDWARD KENNARD RAND

Class of 1894

Pope Professor of Latin, 1931-1945

P. TERENTI AFRI
COMOEDIAE.

ITERVM RECENSUIT

ALFREDVS FLECKEISEN.

EDITIO STEREOTYPA.

LIPSIAE
IN AEDIBVS B. G. TEUBNERI
MCMV.

Lt 6.268
✓

LIPSIAE: TYPIS B. G. TEUBNERI.

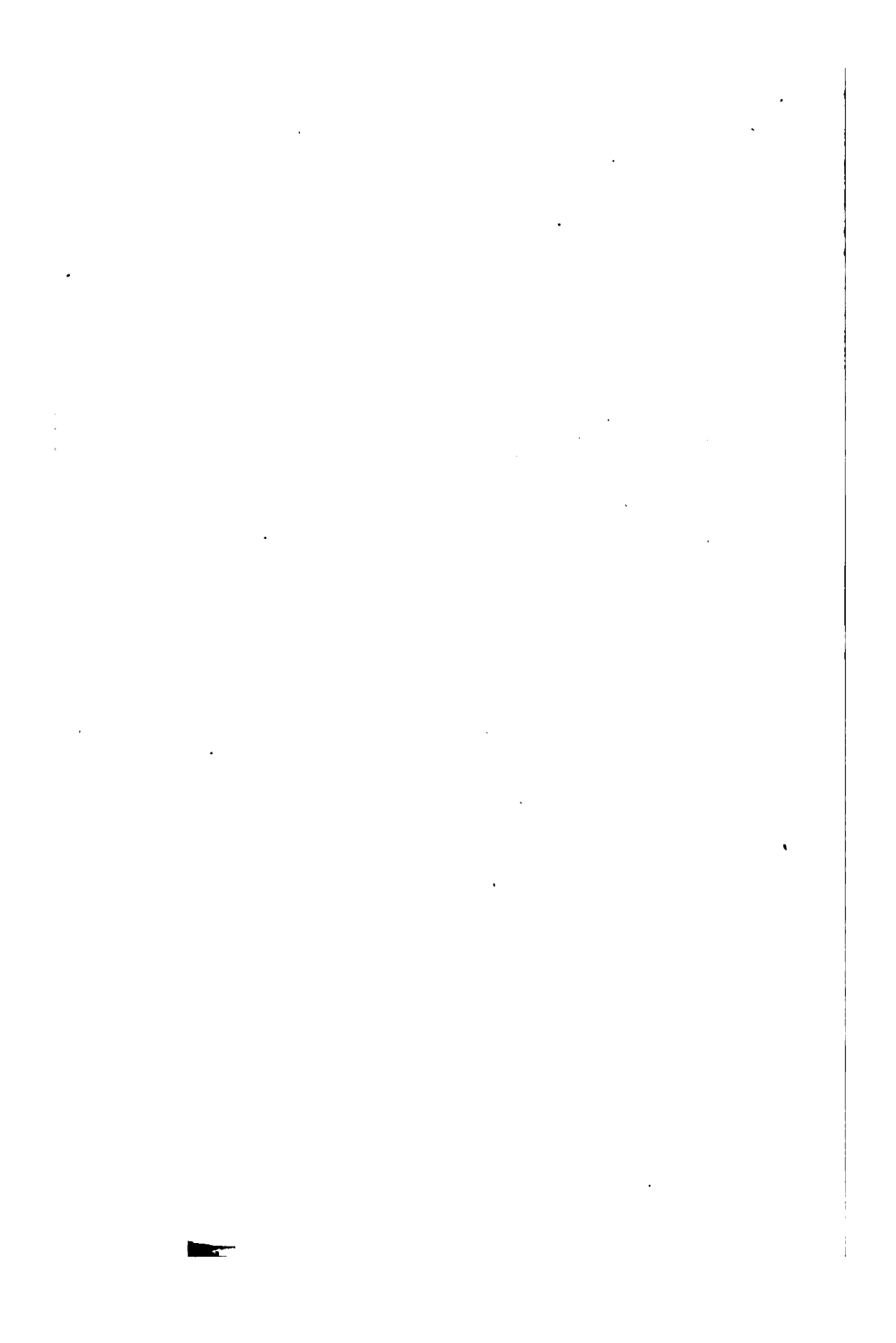
FRANCISCO BVECHELERO

OTTONI RIBBECKIO

HERMANNO VSENERO

AMICIS CARISSVMIS

S.

PRAEFATIO.

Quadraginta anni interiecti sunt inter priorem meam recensionem comoediarum P. Terenti Afri et hanc alteram. quae per hoc quod dixi temporis spatium ad emendandum earum textum aut a me ipso inventae aut ab aliis in lucem emissae sunt coniecturae, quatenus hae ad notitiam meam pervenerunt, quot veras agnovi, tot in textum recepi nominibus auctorum omissis, sed ita ut lectiones codicum manuscriptorum infra textum subicerem, exceptis eis locis, ubi textus lectio ab uno ex veteribus scriptoribus aut grammaticis confirmata erat, id quod ex Francisci Vmpfenbachii editione (Berolini 1870) facile perspicitur. ubi vocabula in libris omissa supplevi, haec litteris *cursivis* quae vocantur insignivi.

In digerendis canticis summatim, qua de re iam a. 1876 in annalibus philologicis eius anni p. 538 sententiam meam aperui, secutus sum eam rationem, quam Carolus Conradtius proposuit in eo libro quem inscripsit 'die metrische composition der comödien des Terenz' (Berolini 1876), praeterquam quod singulis locis ab eo discessi, de quibus rationem reddunt indices metrorum, quos singulis fabulis subieci.

Suetonianam Terenti vitam dedi ex recensione Friderici Ritschelii: vide eius opuscula philologica vol. III (Lipsiae 1877) p. 204—214.

Dabam Dresdae idibus Septembribus
anni MDCCCXCVII

C. SVETONI TRANQVILLI VITA P. TERENTI AFRI.

P. TERENTIVS AFER, Karthagine natus, seruiit Romae Terentio Lucano senatori, a quo ob ingenium et formam non institutus modo liberaliter, sed et mature manu missus est. quidam captum esse existimant: quod fieri nullo modo potuisse Fenestella docet, cum inter finem secundi Punici belli et initium tertii et natus sit et mortuus. nec si a Numidis aut Gaetulis captus sit, ad dominum Romanum peruenire potuisse, nullo commercio inter Italicos et Afros nisi post deletam Karthaginem coepto. hic cum multis nobilibus familiariter uixit, sed maxime cum Scipione Africano et C. Laelio, quibus etiam corporis gratia conciliatus existimatur. quod et ipsum Fenestella arguit, contendens utroque maiorem natu fuisse. quamuis et Nepos aequales omnes fuisse tradat et Porcius suspicionem de consuetudine per haec faciat:

Dum lasciuiam nobilium et laudes fucosas petit,
dum Africani uocem diuinam inhiat auidis auribus,
dum ad Philum se cenitare et Laelium pulchrum putat,
dum in Albanum crebro rapitur ob florem aetatis suae:
suis postlatis rebus ad summam inopiam redactus est.
itaque ex conspectu omnium abit in Graeciam terram
ultumam.

mortuos Stymphalist Arcadiae oppido. nil Publio
Scipio profuit, nil illi Laelius, nil Furius,
tres per id tempus qui agitabant nobiles facillume.
eorum ille opera ne domum quidem habuit conducticiam,
saltem ut esset, quo referret obitum domini seruolus.

scripsit comoedias sex. ex quibus primam Andriam cum aedilibus daret, iussus ante Caecilio recitare ad cenantem cum uenisset, dicitur initium quidem fabulae, quod erat contemptiore uestitu, subsellio iuxta lectulum residens legisse, post paucos uero uersus inuitatus ut accumberet cenasse una, dein cetera percurrisse non sine magna Caecilii admiratione. et hanc autem et quinque reliquas aequaliter populo probauit: quamuis Volcatius in dinumeratione omnium ita scribat:

Simitur Hecura sexta exclusast fabula.

Eunuchus quidem bis dei<neps> acta est meruitque pretium quantum nulla antea cuiusquam comoedia, octo milia nummum. propterea summa quoque titulo ascribitur. * * * * * nam Adelphorum principium Varro etiam praefert principio Menandri. non obscura fama est adiutum Terentium in scriptis a Laelio et Scipione: eamque ipse auxit, numquam nisi leuiter se tutari conatus, ut in prologo Adelphorum:

Nam quod isti dicunt maleuoli, homines nobiles hunc adiutare assidueque una scribere, quod illi maledictum uehemens esse existumant: eam laudem hic ducit maxumam, quom illis placet qui uobis uniuersis et populo placent, quorum opera in bello, in otio, in negotio suo quisque tempore usust sine superbia.

uidetur autem leuius se defendisse, quia sciebat Laelio et Scipioni non ingratam esse hanc opinionem. quae tum magis et usque ad posteriora tempora ualuit. C. Memmius in oratione pro se 'P. Africanus' inquit 'a Terentio personam mutuatus, quae domi luserat ipse, nomine illius in scaenam detulit'. Nepos auctore certo comperisse se ait C. Laelium quondam in Puteolano kalendis martiis admonitum ab uxore, temperius ut discumberet, petisse ab ea ne se interpellaret, seroque tandem ingressum

VIII C. SVETONI TRANQVILLI VITA P TERENCE AFRI

triclinium dixisse non saepe in scribendo magis sibi successisse: deinde rogatum ut scripta illa proferret, pronuntiasset uersus qui sunt in Heauton timorumenno:

Satis pol proterue me Syri promissa huc induxerunt.

Santra Terentium existimat, si modo in scribendo adiutoribus indiguerit, non tam Scipione et Laelio uti potuisse, qui tunc adolescentuli fuerint, quam C. Sulpicio Gallo, homine docto, quo consule <Megalens>ibus ludis initium fabularum dandarum fecerit, uel Q. Fabio Labeone et M. Popillio, consulari utroque ac poeta. ideo ipsum non iuuenes designare qui se adiuuare dicantur, sed uiros quorum operam et in bello et in otio et in negotio populus sit expertus. post editas comoedias, nondum quintum atque uicesimum ingressus annum, causa uitandae opinionis qua uidebatur aliena pro suis edere, seu percipiendi Graecorum instituta moresque quos non perinde exprimeret in scriptis, egressus urbe est neque amplius rediit. de morte eius Volcatius sic tradit:

Sed ut Afer populo sex dedit comoedias,
iter hinc in Asiam fecit. ut nauem semel
conscendit, uisus numquam est: sic uita uacat.

Q. Cosconius redeuntem e Graecia perisse in mari dicit cum fabulis conuersis a Menandro: ceteri mortuum esse in Arcadia siue Leucadiae tradunt, Cn. Cornelio Dola-bella M. Fulvio Nobiliore consulibus, morbo implicitum ex dolore ac taedio amissarum sarcinarum quas in naue praemiserat, ac simul fabularum quas nouas fecerat. fuisse dicitur mediocri statura, gracili corpore, colore fusco. reliquit filiam, quae post equiti Romano nupsit: item hortulos xx iugerum uia Appia ad Martis. quo magis miror Porcium scribere: 'Scipio nihil ei profuit, nihil Laelius, nihil Furius: eorum ille opera ne domum quidem habuit conducticiam'. hunc Afranius quidem omnibus comicis praefert, scribens in Compitalibus:

Terenti non consimilem dicas quempiam.

C. SVETONI TRANQVILLI VITA P. TERENTI AFRI. IX

Volcatius autem non solum Naeuius et Plauto et Caecilio, sed Licinio quoque et Atilio postponit. Cicero in Limone hactenus laudat:

Tu quoque, qui solus lecto sermone, Terenti,
conuersum expressumque latina uoce Menandrum
in medium nobis sedatis motibus effers,
quiddam come loquens atque omnia dulcia miscens.

item C. Caesar:

Tu quoque, tu in summis, o dimidiate Menander,
poneris, et merito, puri sermonis amator.
lenibus atque utinam scriptis adiuncta foret uis,
comica ut aequato uirtus polleret honore
cum Graecis, neue hac despectus parte iaceres.
unum hoc maceror aureolo tibi desse, Terenti.

AVCTARIVM AELII DONATI.

Haec Suetonius Tranquillus. nam duos Terentios poetas fuisse scribit Maecius, quorum alter Fregellanus fuerit Terentius Libo, alter libertinus Terentius Afer patria, de quo nunc loquimur. Scipionis fabulas edidisse Terentium Vagellius in actione ait:

Tuae, Terenti, quae uocantur fabulae
cuius sunt? non has, iura qui populis dabat,
summo ille honore affectus, fecit fabulas?

duae ab Apollodoro translatae esse dicuntur comico, Phormio et Hecyra: quatuor reliquae a Menandro. ex quibus magno successu et pretio stetit Eunuchus fabula: Hecyra saepe exclusa, uix acta est.

A N D R I A

P · TERENTI · AFRI

GRAECA · MENANDR · ACTA · LVDIS · MEGALENSIBVS
MARCO · FVLVIO · MANIO · GLABRIONE · AED · CVR
EGERE · L · AMBIVIVS · TVRPPIO · L · ATILIVS · PRAEN
MODOS · FECIT · FLACCVS · CLAVDI · TIBIIS · PARIB · TOTA
FACTA · PRIMA · M · MARCELLO · C · SVLPICIO · COS

C. SVLPICI APOLLINARIS PERIOCHA

Sorórem falso créditosam meretrículae
 genere Ándriae, Glycérium, uitiat Pámphilus
 grauidáque facta dát fidem, uxorém sibi
 fore hanc: *namque* aliam páter eĩ despónderat, 5
 gnatám Chremetis, átque ut amorem cómperit,
 simulát futuras núptias, cupiéns suos
 quid habéret animi fílius cognóscere.
 Dauí *persuasu* nóñ repugnat Pámphilus.
 sed éx Glycerio nátum ut uidit púerulum
 Chremés, recusat núptias, generum ábdicat. 10
 mox fíliam Glycérium insperato ágnitam
 hanc Pámphilo, aliam dát Charino cóniugem.

PERSONAE

SIMO SENEX
 SOSIA LIBERTVS COCVS
 DAVOS SERVOS
 MYSIS ANCILLA
 PAMPHILVS ADVLESCENS
 CHARINVS ADVLESCENS
 BYRRIA SERVOS
 LESBIA OBSTETRIX
 GLYCERIVM MVLIER
 CHREMES SENEX
 CRITO SENEX
 DROMO LORARIVS

PROLOGVS

Poëta quom primum ánimum ad scribendum ádpulit,
 id sibi negoti crédidit solúm dari,
 populo út placerent quas fecisset fábulas.
 uerum áliter eueníre multo intélegit:
 nam in prólogis scribúndis operam abútitur, 5
 non qui árgumentum nárret, sed qui máliuoli
 ueteris poëtae máledictis respóndeat.
 nunc, quám rem uitio dént, quaeso animum atténdite.
 Menándér fecit Ándriam et Perínthiam.
 qui utrámuis recte nórit, ambas nóuerit: 10
 ita nón dissimili súnť argumento, ét tamen
 dissímili oratióne sunt factae ác stilo.
 quae cónuenere, in Ándriam ex Perínthia
 fatétur transtulísse atque usum pró suis.
 id istí uituperant fáctum atque in eo dísputant 15
 contáminari nón decere fábulas.
 faciúntne intellegéndo, ut nihil intélegant?
 qui quom húnć accusant, Naéuium Plautum Énnium
 accúsant, quos hic nóster auctorés habet,
 quorum aémulari exóptat neclegéntiam 20
 potiús quam istorum obscúram diligéntiam.
 dehinc út quiescant pórro moneo et désinant
 maledícere, *ut* malefácta ne noscánt sua.
 fauéte, adeste aequo ánimo et rem cogaóscite,
 ut pérnoscatís, écquid spei sit rélicuom, 25
 posthác quas faciet de íntegro comoédias,
 spectándae an exigéndae sint uobís prius.

11 non ita || et] sed || 25 ecquid] et quid ||

SIMO SOSIA
SENEX LIBERTVS COCVS

- 11 SI. Vos istaec intro auferte: abite. Sósia,
adésdum: paucis té uolo. SO. Dictúm puta:
nempe út curentur récte haec? SI. Immo aliúd. SO.
Quid est, 30
quod tibi mea ars effícere hoc possit ámplius?
- 5 SI. Nihil ístac opus est árte ad hanc rem quám paro,
sed eís quas semper ín te intellexí sitas,
fide ét taciturnitáte. SO. Exspecto quíd uelis.
SI. Ego póstquam te emi, a páruolo ut sempér tibi 35
apúd me iusta et clémens fuerit séruitus,
- 10 scis. féci ex seruo ut ésses libertús mihi,
proptérea quod seruíbas liberáliter:
quod hábui summum prétium persoluí tibi.
SO. In mémoria habeo. SI. Haud múdo factum. SO.
Gaúdeo, 40
si tibi quid feci aut fácio quod placeát, Simo,
- 15 et id grátum fuisse aduórsum te habeo grátiam.
sed hoc mihi molestumst: nam istaec commemorátio
quasi éxprobratio ímmemorst *tui* benefíci.
quin tu úno uerbo díc: quid est quod mé uelis? 45
SI. Ita fáciam. hoc primum in hác re praedicó tibi:
- 20 quas crédis esse *has*, nón sunt uerae núptiae.
SO. Quor símulas igitur? SI. Rem ónnem a principio
aúdiēs:
eo pácto et gnati uítam et consiliúm meum
cognósces et quid fácere te in hac ré uelim. 50
nam is póstquam excessit éx ephebis, Sósia,
25 libérius uiuendi *ubi* potestas (nam ántea

38 seruiebas || 44 exprobratiost inmemoris || 52 *ubi*] fuit ||

- qui scire posses aut ingenium noscere,
dum aetas metus magister prohibebant? SO. Itast),
SI. quod plerique omnes faciunt adulescentuli, 55
ut animum ad aliquod studium adiungant, aut equos
30 alere aut canes ad uenandum, aut ad philosophos:
horum nihil ille egregie praeter cetera
studebat, et tamen omnia haec mediocriter.
gaudebam. SO. Non iniuria: nam id arbitror 60
adprime in uita esse utile, ut nequid nimis.
35 SI. Sic uita erat: facile omnes perferre ac pati,
cum quibus erat quomque una, eis sese dedere
aduorsus nemini, eorum studiis obsequi
numquam praeponens se illis, ita ut facillume 65
sine inuidia laudem inuenias et amicos pares.
40 SO. Sapienter uitam instituit: namque hoc tempore
obsequium amicos, ueritas odium parit.
SI. Interea mulier quaedam abhinc triennium
ex Andro commigravit huc uiciniam, 70
inopia et cognatorum negligencia
45 coacta, egregia forma atque aetate integra.
SO. Ei, uereor nequid Andria adportet mali.
SI. Primo haec pudice uitam parce ac duriter
agebat, lana ac tela uictum quaeritans; 75
sed postquam amans accessit pretium pollicens
50 unus et item alter: ita ut ingeniumst omnium
hominum ab labore proclive ad lubidinem,
accepit condicionem, dein quaestum occipit.
qui tum illam amabant, forte, ita ut fit, filium 80
perduxere illuc, secum ut una esset, meum.
55 egomet continuo mecum 'certe captus est:
habet.' obseruabam mane illorum seruolos
uenientis aut abeuntis: rogitabam 'heus puer,
dic sodes, quis heri Chrysidem habuit?' nam Andriae 85
illi id erat nomen. SO. Teneo. SI. Phaedrum aut Cliniam

58 ille nihil || 64 eorum obsequi studiis aduersus nemini ||
70 uiciniae ||

- 60 dicēbant aut Nicératum (ei tres tūm simul
eam amābant). 'eho, quid Pámphilus?' "quid? sýmbolam
dedít, cenauit." gaúdebam. item alió die
quaerēbam: comperībam nihil ad Pámphilum 90
quicquam áttinere. enim uéro spectatūm satis
- 65 putābam et magnum exéplum continéntiae:
nam quí cum ingeniis cónfectatur eius modi
neque cómmouetur ánimus in ea ré tamen,
scias pósse habere iam ípsū suae uitae modum. 95
quom id mīhi placebat, tum úno ore omnes ómnia
- 70 bona dicere et laudáre fortunás meas,
qui gnátum haberem táli ingenio praéditum.
quid uérbis opus est? hác fama impulsús Chremes
ultro ad me uenit, únicam gnatám suam 100
cum dóte summa filio uxorem út daret.
- 75 placuit: despondi: hic núptiis dictúst dies.
SO. Quid igitur obstat, quór non fiant? SI. Aúdiēs.
ferme ín diebus paúcis, quibus haec ácta sunt,
Chrýsis uicina haec móritur. SO. Oh, factúm bene! 105
beásti: metui a Chrýside. SI. Ibi tum filius
- 80 cum illís, qui amarant Chrýsidem, una aderát frequens.
curábat una fúnus: tristis ínterim,
non núnquam conlacrumábat. placuit tum íd mīhi.
sic cógitabam 'hic páruae consuetúdinis 110
causa huius mortem tám fert familiáriter:
- 85 quid si ípse amasset? quíd hic mīhi faciét patri?
haec égo putabam esse ómnia humani íngeni
mansuétique animi officia. quid multís moror?
egomét quoque eius caúsa in funus pródeo, 115
nil étiam suspicáns mali. SO. Hem, quid íd ést? SI.
Scies.
- 90 ecfértur intus. ínterea inter múlieres,
quae ibi áderant, forte unam aspicio adulescéntulam,

87. 88 nam hi tres tum simul | amabant || 90 comperie-
bam || 103 non uerae (uere) fiant || 107 amabant || 116 suspi-
cans etiam || 117 intus] imus ||

- formá SO. Bona fortásse? SI. et uoltu, Sósia,
adeó modesto, adeó uenusto, ut níl supra. 120
quae túm mihi lamentári praeter céteras
95 uisást, et quia erat fórma praeter céteras
honésta ac liberáli, accedo ad pédissequas,
quae sít rogo. sorórem esse aúnt Chrýsidis.
percússit ilico ánimu. attat hoc illud est, 125
hinc illae lacrumae, haec illast misericórdia.
100 SO. Quam tímeo, quorsu euádas! SI. Funus ínterim
procédit. sequimur; ád sepulcrum uénimus;
in ígnem inpositast; flétur. ínterea haéc soror,
quam díxi, ad flammam accéssit imprudéntius, 130
satis cúm periclo. ibi tum éxanimatus Pámphilus
105 bene díssimulatú amórem et celatú índicat:
adcúrrit, mediam múlíerem compléctitur.
'mea Glycérium' inquit 'quíd agis? quor te is pérditum?'
tum illa, út consuetum fáciie amorem cérneres, 135
reiécit se in eum fléns quam familiáriter!
110 SO. Quid aís? SI. Redeo inde irátus atque aegré ferens;
nec sátis ad obiurgándum causae. díceret
'quíd féci? quíd commérui aut peccaui, pater?
quae sése in ignem inícere uoluit, próhibui: 140
seruáui.' honesta orátíost. SO. Recté putas:
115 nam si illum obiurges, uítae qui auxiliú tulit,
quíd fácias ei, qui dámnum dederit aút malum?
SI. Venít Chremes postrídie ad me clámitans
indígnum facinus cómperisse, Pámphilu 145
pro uxóre habere hanc péregrinam. ego illud sédulo
120 negáre factum. ille ínstat factum. dénique
ita túm discedo ab illo, ut qui se fíliam
negét daturum. SO. Nón tu ibi gnatu.?. SI. Ne
haéc quidem
satis uéhemens causa ad óbiurgandum. SO. Quí? 150
cedo.
SI. 'Tute ípse his rebus fínem praescriptí, pater:

- 125 prope adést, quom alieno móre uiuendúmsst mihi:
sine núnc meo me uíuere intereá modo?
SO. Qui igitúr relictust óbiurgandi *tibi* locus?
SI. Si própter amorem uxórem nolit dúcere. 155
ea prímum ab illo animum áduortenda iniúriast.
130 et núnc id operam do, út per falsas núptias
uera óbiurgandi caúsa sit, si déneget;
simúl sceleratus Dáuos siquid cónsili
habet, út consumat núnc, quom nihil obsínt doli: 160
quem ego crédo manibus pédibusque obnixé ómnia
135 factúrum: magis id ádeo, mihi ut incómmodet
quam ut óbsequatur gnáto. SO. Quaproptér? SI.
Rogas?
mala méns, malus animus. quém quidem ego si sén-
sero...!
sed quíd opust uerbis? sín eueniat, quód uolo, 165
in Pámphilo ut nil sít morae, restát Chremes,
140 qui mi éxorandust: *átque* id spero cónfore.
nunc tuómst officium, has béne ut adsimules núptias,
pertérrefacias Dáuom, obserues filium,
quid agát, quid cum illo cónsili captét. SO. Sat est: 170
curábo. SI. Eamus núnciam intro. i prae, sequar.

SIMO DAVOS
SENEX SERVOS

- 12 SI. Non dúbiumst, quin uxórem nolit fílius:
ita Dáuom modo timére sensi, ubi núptias
futúras esse audíuit. sed ipse exít foras.
DA. Mirábar hoc si síc abiret, ét eri semper lénitas 175
5 uerébar quorsum euáderet:
qui póstquam audierat nón datum iri filio uxorém suo,

153 me meo || 154 relictus est || 165 sine || 167 *atque*] et ||
171 curabo. eamus nunciam intro. SI. i prae ||

númquam quoiquam nóstrum uerbum fécit neque id
aegré tulit.

SI. At faciet nunc, neque *id*, ut opinor, sine tuo
magnó malo.

DA. Id uóluit, nos sic necopinantis dúci falso gaudio, 180
10 sperántis, iam amotó metu interóscitantis ópprimi,
né esset spatium cógitandi ad disturbandas núptias:
astúte! SI. Carnuféx quae loquitur? DA. Érus est,
neque prouíderam.

SI. Daue. DA. Ém, quid est? SI. Ehodum ad me! DA.

Quid hic uolt? SI. Quid ais? DA. Qua de ré? SI. Rogas?
meum gnátum rumor ést amare. DA. Id pópulus curat
scílicet. 185

15 SI. Hocíne agis an non? DA. Égo uero istuc. SI. Séd
nunc ea me exquirere
iníqui patris est: nám quod antehac fécit, nihil ad me
áttinet.

dum témpus ad eam rém tulit, siui, ánimum ut ex-
plerét suum:

nunc híc dies aliam uítam *ei* adfert, álios mores póstat.
dehinc póstulo siue aéquomst te oro, Dáue, ut redeat
iam ín uiam. 190

20 hoc quíd sit? omnes, qui amant, grauiter síbi dari
uxorém ferunt.

DA. Ita aĩunt. SI. Tum siquís magistrum cépit ad
eam rem ínprobum,
ipsum ánimum aegrotum ad déteriore partem plerum-
que ápplicat.

DA. Non hércle intellegó. SI. Non? hem. DA. Non:
Dáuos sum, non Oédipus.

SI. Nempe érgo aperte uís quae restant mé loqui?
DA. Sané quidem. 195

25 SI. Si sénsero hodie quícquam in his te núptiis
falláciae conári, quo fiánt minus,
aut uélle in ea re osténdi, quam sis cállidus:

uerbéribus caesum te ín pistrinum, Dáue, dedam usque
 ad necem,
 ea lége atque omine, út, si te inde exémerim, ego pro
 té molam. 200
 30 quid? hoc íntellextin án nondum etiam ne hóc quidem?
 DA. Immo cállide:
 ita apérte rem ipsam módo locutus, níl circum itione
 úsus es.
 SI. Vbiuís facilius pássus sim quam in hác re me
 delúdiar.
 DA. Bona uérba, quaeso. SI. Inrídés? níl me fállés.
 edicó tibi,
 ne témere facias: néque tu hau dices tibi non prae-
 dictúm. caue! 205

DAVOS

SERVOS

13 Enim uéro, Daue, níl locist segnítiae neque socór-
 diae,
 quantum íntellexi módo senis senténtiam de núptiis:
 quae sí non astu prouidentur, me aut erum pessúm
 dabunt.
 nec quíd agam certumst: Pámphilumne adiútem an
 auscultém seni.
 5 si illúm relinquo, eius uítae timeo; sín opitulor, huius
 minas, 210
 quoi uérba dare difficilest. primum íám de amore hoc
 cómperit;
 me infénsus seruat, néquam faciam in núptiis falláciam.
 si sénserit, (perii!) út ei lubitum fúerit, causam céperit,
 qua iúre, qua me iniúria praecípitem in pistrinúm dabit.
 10 ad haéc mala hoc mi accédit etiam: haec Ándria, 215

202 ipsam rem || circuitione || 204 fallis || 213 ut ei] aut si ||
 214 quo iure quaque iniuria praecipitem me ||

si ista úxor siue amícast, grauida e Pámphilost.
 audíreque eorumst óperae pretium audáciam:
 nam incéptiost améntium, haud amántium.
 quidquíd peperisset, décreuerunt tóllere,
 15 et fingunt quandam inté se nunc falláciam, 220
 ciuem Átticam esse hanc. 'fúit olim *hinc* quidám senex
 mercátor: nauem is frégit apud Andrum ínsulam;
 is óbiit mortem. ibi tum hanc eiectam Chrýsidis
 patrém recepisse órban, paruam.' fábulae!
 20 miquidem hércle non fit uéri simile: atqui ípsis com-
 mentúm placet. 225
 sed *eccam eius ancilla* Mýsis ab ea egréditur: at ego
 hinc me ad forum,
 conuéniam Pamphilúm, ne de hac re páter imprudentem
 ópprimat.

MYSIS

ANCILLA

Aúdiui, Archylís, iam dudum: Lésbiam adducí iubes. I 4
 sáne pol illa témulentast múlter et temerária
 néc satis digna, quóí committas prímo partu mú-
 lierem. 230
 támen eam adducam? ínportunitátem spectate ániculae:
 15 quía compotrix éius est. di, dáte facilitatem, óbsecro,
 huíc pariundi atque ílli in aliis pótius peccandí locum!
 sed quídnam Pamphilum éxanimatum uideo? uereor
 quíd siet.
 oppériar, ut sciám numquidnam túrbæ haec tristitia
 ádferat. 235

216 siue ista || 225 mihi quidem || atque || 226 forum ut ||
 235 haec turba tristitiae ||

PAMPHILVS MYSIS
ADVLESCENS ANCILLA

15 PA. Hócinest humanum factu aut ínceptu? hocínést
patris?

MY. Quid illud est? PA. quid est, si haec non
contuméliast?

uxórem dare sese hódie mihi decrérat: nonne opórtuit
praescísse me ante? nónne prius comunicatum opórtuit?

5 MY. Miserám me, quod uerbum aúdio! 240

PA. quíd? Chremes, qui dénégarat sé commissurúm mihi
gnatám suam uxorem, íd mutauit, quóm me inmutatúm
uidet?

itane óbstinate dát operam, ut me a Glýcerio miserum
ábstrahat!

quod sí fit, pereó fúnditus.

10 ádeon hominem esse ínuenustum aut ínfelicem quém-
quam, ut ego sum! 245

pró deum atque hominúm fidem!

núllon ego Chremétis pacto adfinitatem ecfúgere potero?
quót modis contéptus, spretus! fácta, transacta ómnia.

hem,

répudiatus répetor: quam ob rem? nísi si id est, quod
súspicor:

15 áliquíd monstri alúnt: ea quoniam némini optrudí
potest, 250

ítur ad me. MY. Orátio haec me míseram exanimauít
metu.

PA. nam quíd ego dicam dé patre? ah,
tantámne rem tam néclegenter ágere! praeteriéns modo
mihi ápud forum 'uxor tibi ducendast, Pámphile, hodie'
inquít, 'para:

236 hocinest officium patris || 237 PA. pro deum fidem
(pro deum atque hominum fidem, pro deum fidem atque homi-
num) quid est || 238 decrerat dare sese mihi hodie || 242 quom-
quoniam (quia) || 243 operam dat ||

- 20 abi *hinc* domum.' id mihi uisust dicere 'abi cito ac sus-
pénde te.' 255.
obstípuí: me censétin uerbum pótuisse ullum próloqui
aut causam ineptam sáltem, falsam? obmútui.
quódsi ego rescuíssem id prius, quid fácerem, siquis
mé roget:
áliquíd facerem, ut hóc ne facerem. séd nunc quid
primum éxsequar?
25 tót me inpediunt cúrae, quae meum ánimum diuorsaé
trahunt: 260
amor, mísericórdia húius, nuptiárum sollicitátio,
tum pátris pudor, qui mé tam leni pássus est animo:
úsque adhuc
quae meó quomque animo líbitumst facere. eine égo
ut aduorser? eí mihi!
incértumst quid agam. MY. Mísera timeo 'incértumst'
hoc quorsum áccidat.
30 sed péropust nunc aut hunc cum ipsa aut de illa áliquíd
me aduorsum hunc loqui. 265
dum in dúbiost animus, pauló momento húc uel illuc
inpéllitur.
PA. Quis hic lóquitur? Mysis, sálue. MY. Oh, salue,
Pámphile. PA. Quid agít? MY. Rogas?
labórat e dolóre, atque ex hoc mísera sollicitást, diem
quia ólim in hunc sunt cóstitutae nuptiae. tum autem
hóc timet,
35 ne déseras se. PA. Egone ístuc conarí queam? 270
egon própter me illam décipi miserám sinam,
quae míhi suom animum atque ómnem uitam crédidit?
quam ego ánimó egregie cáram pro uxore hábuerim,
bene ét pudice eius dóctum atque eductúm sinam
40 coáctum egestate íngenium inmutárier? 275
non fáciam. MY. Haud uerear, si ín te sit soló situm;

256 censeten (censen) me || 257 aut ullam causam || 258 si-
quis nunc me || 264 timeo incertum hoc || 265 nunc peropus
est || aliquid de illa || 270 PA. hem egone ||

sed ut uim queas ferre. PA. Ádeon me ignauóm putas, adeón porro ingratum aút inhumanum aút ferum, ut néque me consuetúdo neque amor néque pudor

45 commóueat neque commóneat, ut seruém fidem? 280

MY. Vnum hóc scio, esse hanc méritam, ut memor essés sui.

PA. Memor éssem? o Mysis Mýsis, etiam nunc mihi scripta illa sunt in ánimo dicta Chrýsidis de Glýcerio. iam férme moriens mé uocat;

50 accéssi; uos semótae, nos soli. incipit 285

'mi Pámphile, huius fórmam atque aetatém uides, nec clám te est, quam illi nunc utraeque inútiles et ad pudicitiam ét ad rem tutandám sient.

quod pér ego te dextram hánc oro et geniúm tuom,

55 per tuám fidem perque híus solitúdinem 290

te optéstor, ne abs te hanc ségreges neu déseras.

si te in germani frátris dilexí loco

siue haec te solum sémper fecit máxumi

seu tibi morigera fúit in rebus ómnibus,

60 te istí uirum do, amícum tutorém patrem: 295

bona nóstra haec tibi permítto et tuae mandó fidei.'

hanc mi in manum dat: mórs continuo ipsam óccupat.

accépi: acceptam séruabo. MY. Ita speró quidem.

PA. Sed quór tu abis ab illa? MY. Óbstetricem arcéssó.

PA. Propera. atque aúdin?

65 uerbum únun caue de núptiis, ne ad mórbum hoc

etiam.. MY. Téneo. 300

CHARINVS PAMPHILVS BYRRIA

ADVLESCENTES DVO SERVOS

II 1 CH. Quid ais, Byrriá? daturne illa Pámphilo hodie núptum? BY. Sic est.

277 uim ut || 281 hanc meritam esse || 283 dicta sunt in ánimo || 289 ego te per hanc dexteram ||

CH. Quí scis? BY. Apud forúm modo e Dauo audíui.

CH. Vae miseró mihi!

ut ánimus in spe atque ín timore usque ántehac atten-
tús fuit,
ita, póstquam adempta spés est, lassus cúra confectús
stupet.

6 BY. Quaéso edepol, Charíne, quoniam nón potest id
fieri quod uis, 305

íd uelis quod póssit. CH. Nil uolo áliud nisi Philú-
menam. BY. Ah,
quanto íd te satiust dáre operam, istam qui áb animo
amoueás tuo,

quam id éloqui, quo mágis lubido frústra incendatúr tua!

CH. Facile ómnes, quom ualémus, recta cónsilia aegro-
tís damus:

10 tu si híc sis, aliter séntias. BY. Age age, út lubet.

CH. Sed Pámphilum 310
uideo. ómnia experíri certumst prius quam pereo:

BY. Quíd hic agit?

CH. hunc ípsum orabo, huic súpplicabo, amórem huic
narrabó meum:

credo ínpetrabo, ut áliquot saltem núptiis prodát dies:
intérea fiet áliquíd, spero. BY. Id 'aliquid' nihil est.

CH. Býrria,

15 quid tíbi uidetur? ádeon ad eum? BY. Quídni? si
nihil ínpetres, 315

ut te árbitretur síbi paratum moéchum, si illam dúxerit.

CH. Ábin hinc in malám rem cum suspítione istác, scelus?

PA. Charínium uideo. sálue. CH. Óh, salue, Pámphile:

ád te aduenio spém salutem auxílium consílium éxpetens.

20 PA. Néque pol consilí locum habeo néque ad auxi-
lium cópíam. 320

séd istuc quidnam est? CH. Hódie uxorem dúcis?

PA. Aíunt. CH. Pámphile,

307 satiust te id || istam qui] qui istum amorem || 308 loqui
|| 312 ipsum hunc ||

si id facis, hodié postremum mé uides. PA. Quid ita?

CH. Eí mihi,
uéreor dicere: huíc dic quaeso, Býrria. BY. Ego dicám.

PA. Quid est?

BY. Spónsam hic tuam amat. PA. Né iste haud mecum
séntit. ehodum díe mihi:

25 núnquidnam ampliús tibi cum illa fúit, Charine?

CH. Aha, Pámphile, 325

níl. PA. Quam uellem! CH. Nún te per amorem

ét per amicitiam óbsecro,

príncipio ut ne dúcas. PA. Dabo equidem óperam.

CH. Sed si id nón potest

aut tibi nuptiae haéc sunt cordi, PA. Córdi? CH.

saltem aliquót dies

prófer, dum proficíscar aliquo, né uideam. PA. Audi

núnciam.

30 égo, Charine, ne útiquam officium líberi esse hominís

puto, 330

quóm is nil mereat, póstulare id grátiae adponí sibi.

núptias ecfúgere ego istas málo quam tu apíscier.

CH. Réddidisti animúm. PA. Nunc siquid pótes aut

tu aut hic Býrria,

fácite fingite ínuenite effícite qui detúr tibi:

35 égo id agam, mihi quí ne detur. CH. Sát habeo.

PA. Dauom óptume 335

uideo, quoius consílio fretus sum. CH. Át tu hercle

haud quicquám mihi

nísi ea. quae nihil ópus sunt sciri. fúgin hinc? BY.

Ego uero ác lubens.

326 per amicitiam et per amorem || 332 adipiscier ||
337. scire ||

DAVOS CHARINVS PAMPHILVS
SERVOS ADVLESCENTES DVO

- DA. Dí boni, boní quid porto! séd ubi inueniam II. 2
Pámphilum,
út metum in quo núnc est adimam atque éxpleam
animum gaúdio?
- CH. Laétus est nesció quid. PA. Nihil est: nóndum
haec rescuiút mala. 340
- DA. quem égo nunc credo, sí iam audierit síbi paratas
núptias,
- 5 CH. Aúdin tu illum? DA. tóto me oppido éxani-
matum quaérere.
séd ubi quaeram aut quó nunc primum inténdam?
- CH. Cessas ádloqui?
- DA. Hábeo. PA. Daue, adés, resiste. DA. Quís homost,
quí me . . ? o Pámphile,
te ípsum quaero. euge ó Charine: ambo ópportune:
uós uolo. 345
- PA. Dáue, perii. DA. Quín tu hoc audi. PA. Intérii.
DA. Quid timeás scio.
- 10 CH. Méa quidem hercle cérté in dubio uítast. DA. Et
quid tú, scio.
- PA. Núptiae mi DA. Etsí scio? PA. hodie . . DA.
Optúndis, tam etsi intéllego?
- tú id paues, ne dúcas illam: tu aútem, ut ducas. CH.
Rém tenes.
- PA. Ístuc ipsum. DA. Atque ístuc ipsum níl peri-
clist: mé uide. 350
- PA. Óbsecro te, quám primum hoc me líbera miserúm
metu. DA. Em,
- 15 líbero: uxorém tibi non dat iám Chremes. PA. Qui
scís? DA. Scio.
- túos pater modo méprehendit: aít tibi se uxorém dare
hódie, ítem alia múlta, quae nunc nónc est narrandí locus.

349 id paues ne ducas tu || 353. 354 tibi uxorem dare | hodie
(sese hodie) ||

cóntinuo ad te próperans percurro ád forum, ut dicam
haéc tibi. 355

úbi te non inuénio, ibi ascendo ín quendam excelsúm
locum;

20 cícumspicio: núsquam. forte ibi húius uideo Býrriam;
rógo: negat uidísse. mihi moléstum. quid agam cógito.
rédeunti interea éx re eapse mi incidit suspítio 'hem,
paúlulum opsoni; ípsus tristis; de ínprouiso núptiae: 360
nón cohaerent.' PÁ. Quórsumnam istuc? DÁ. Égo
me continuo ád Chremem.

25 quóm illo aduenio, sólitudo ante óstium: iam id gaúdeo.
CH. Récte dicis. PÁ. Pérgé. DÁ. Maneo: intérea
intro ire néminem

uideo, exire néminem; matrónam nullam in aédibus,
níl ornati, níl tumulti; accéssi, intro aspexí. PÁ. Scio: 365
mágnum signum. DÁ. Núm uidentur cónuenire haec
núptiis?

30 PÁ. Nón opinor, Dáue. DÁ. 'Opinor' nárras? non
recte áccipis.

cérta res est. étiam puerum inde ábiens conuení Chremi:
hólera et pisciculós minutos férre obolo in cenám seni.

CH. Líberatus súm, Daue, hodie túa opera. DÁ. Ac
nullús quidem. 370

CH. Quíd ita? nempe huic prórsus illam nón dat.
DÁ. Ridiculúm caput!

35 quási necessus sít, si huic non dat, té illam uxorem
dúcere,

nísi uides, nisi sénis amicos óras, ambis. CH. Béne
mones:

íbo, etsi hercle saépe iam me spés haec frustratást.
uale.

PAMPHILVS DAVOS
ADVLESCENS SERVOS

PA. Quid igitur sibi uólt pater? quor símulat? DA. II 3

Ego dicám tibi. 375

si íd suscenseát nunc, quia non dét tibi uxorem Chremes,
4 prius quam tuom animum út sese hábet ad núptias
perspéxerit:

8 ípsus sibi esse iniúrius uideátur, neque id iniúria.

5 séd si tu negáris ducere, íbi culpam in te tránsferet:
túm illae turbae fient. PA. Quiduis pátiar. DA. Pater
est, Pámphile: 380

dífficilest. tum haec sólast mulier: díctum factum in-
uénierit

áliquam causam, quam ób rem eíciat óppido. PA.
Eíciát? DA. Cito.

PA. Cédo igitur, quid fáciam, Daue? DA. Díc te duc-
turum. PA. Hém! DA. Quid est?

10 PA. Egon dicám? DA. Quor non? PA. Númquam
faciam. DA. Né nega.

PA. Nolí suadere. DA. Ex eá re quid fiát, uide. 385

PA. Vt ab illa excludar, hóc concludar. DA. Nón itast.
nempe hóc sic esse opínor: dicturúm patrem
'ducás uolo hodie uxórem': tu 'ducam' ínquies:

15 cedo quíd iurgabit técum hic? reddes ómnia
quae núnc sunt certa ei cónsilia incerta út sient, 390
sine omní periclo: nam hóc hau dubiumst, quín Chremes
tibi nón det gnatam. néc tu ea causa mínueris
haec quae facis, ne is mütet suam senténtiam.

20 patrí dic uelle, ut, quóm uelit, tibi iúre irasci nón queat.
nam quód tu speres 'própulsabo fáciile uxorem his
móribus, 395

dabit némo': inueniet ínopem potius, quám te corrupí
sinat.

377 habeat || 381 dictum ac factum ||

sed sí te aequo animo férre accipiet, néclegentem féceris:
alia ótiosus quaéret, aliquid ínterea acciderít boni.

25 PA. Itan crédis? DA. Hau dubium íd quidemst. PA. Vide
quó me inducas. DA. Quín taces?

PA. Dicám. puerum autem né resciscat míhi esse ex
illa caútiost: 400

nam póllicitus sum súscpturum. DA. O fácinus audax!
PA. Hánc fidem

sibi me óbsecrauit, quí se sciret nón desertum *iri*, út
darem.

DA. Curábitur. sed páter adest. caue té esse tristem
séntiat.

SIMO DAVOS PAMPHILVS
SENEX SERVOS ADVLESCENS

II 4 SI. Reuíso quid agant aut quid captent cónsili.

DA. Hic núnc non dubitat, quín te ducturúm neges. 405
uenít medítatus álicunde ex soló loco:

orátionem spérat inuenísse se,

5 qui differat te: proín tu fac apud té sies.

PA. Modo ut póssim, Daue! DA. Créde inquam hoc
míhi, Pámphile,

numquam hódie tecum cómmutaturúm patrem 410
unum ésse uerbum, sí te dices dúcere.

BYRRIA SIMO DAVOS PAMPHILVS
SERVOS SENEX SERVOS ADVLESCENS

II 5 BY. Erus mé relictis rébus iussit Pámphilum
hodie óbseruare, ut quíd ageret de nuptiis
scirem: íd propterea núnc huc uenientém sequor.
ipsum ádeo praesto uídeo cum Dauo: hóc agam. 415

5 SI. Vtrúmque adesse uídeo. DA. Em, serua. SI. Pámphile!

DA. Quasi de ínprouiso réspice ad eum. PA. Ehém pater!

DA. Probe. SI. Hódie uxorem dúcas, ut dixí, uolo.

BY. Nunc nóstrae timeo párti, quid hic respóndeat.

PA. Neque istíc neque alibi tibi erit usquam in mé mora. BY. Hem, 420

10 DA. Obmútuit. BY. quid díxit? SI. Facis ut té decet, quom istúc quod postulo ínpetro cum grátia.

DA. Sum uérus? BY. Erus, quantum aúdio, uxore éxcidit.

SI. I núnciam intro, ne ín mora, quom opus sít, sies.

PA. Eó. — BY. Nullane in ré esse quoiquam hominí fidem! 425

15 uerum illud uerbumst, uólgo quod dicí solet, omnis sibi malle mélius esse quam álteri.

ego illam uidi: uírginem formá bona

meminí uidere. quo aéquior sum Pámphilo,

si sé illam in somnis quam illum amplecti máluit. 430

20 renúntiabo, ut pro hóc malo mihi dét malum.

DAVOS SIMO
SERVOS SENEX

DA. Hic núnc me credit áliquam sibi falláciam II 6
portáre et ea me hic réstitisse grátia.

SI. Quid Dáuos narrat? DA. Néqueo quicquam núnc quidem.

SI. Nilne? hém. DA. Nil prorsus. SI. Átqui exspectábám quidem. 435

5 DA. Praetér spem euenit, séntio: hoc male habét uirum.

SI. Potin és mihi uerum dícere? DA. Nil fácilius.

SI. Num illí molestae quídpiam haec sunt núptiae?

DA. Num própter consuetúdinem huiusce hóspitae?
 nihil hércle: aut, si adeo, bíduist aut trídui 440
 10 haec sóllicitudo, nóstin? deinde désinet.

etenim ípsus secum *id* récta reputauít uia.

SI. Laudó. DA. Dum licitumst éi dumque aetás tulit,
 amáuit; tum id clam: cáuit ne umquam infámiae
 ea rés sibi esset, út uirum fortém decet. 445

15 nunc úxore opus est: ánimum ad uxorem ádpulit.

SI. Subtrístis uisust ésse aliquantillúm mihi.

DA. Nil própter hanc rem, séd est quod suscensét tibi.

SI. Quid *id* ést? DA. Puerilest. SI. Quidnamst? DA.

Nil. SI. Quin díc quid est?

DA. Ait nímium parce fácere sumptum. SI. Méne?

DA. Te. 450

20 'uix' inquit 'drachumis ést opsonatús decem:

non fílio uidétur uxorém dare.

quem' inquit 'uocabo ad cénam meorum aequálium?

potis súm nunc *unum*?' et quód *tibi* dicendum híc siet,
 tu quóque per parce, nímium: non laudó. SI. Tace: 455

25 DA. Commóui. SI. ego istaec récte ut fiant uídero.

quidnam hóc est reí: quid híc uolt ueteratór sibi?

nam si híc malist quicquam, ém illic est huic reí caput.

MYSIS LESBIA SIMO DAVOS GLYCERIVM
 ANCILLA OBSTETRIX SENEX SERVOS MVLER

III 1 MY. Ita pól quidem res est, út *tu* dixti, Lésbia:

fidélem hau ferme múlieri inueniás uirum. 460

SI. Ab Ándriast ancílla haec? DA. Quid narrás?

SI. Itast.

MY. sed híc Pámphilus SI. Quid dícit? MY. firmauít

fidem: SI. Hem!

439. 440 propter huiusce hospitae consuetudinem? | DA.
 Nihil || 442 *id*] eam rem || 447 aliquantulum (aliquantum) ||
 449 quid *id* est] quidnamst || quidnamst] quid est || 451 drachmis ||
 454 potissimum nunc et ||

5 DA. Vtinam aut hic surdus aut haec muta facta sit!
 MY. nam quod peperisset, iussit tolli. SI. O Iuppiter,
 quid ego audio? actumst, siquidem haec uera praedi-
 dicat. 465

LE. Bonum ingenium narras adulescentis. MY: Optu-
 mum.

sed sequere me intro, ne in mora illi sis. LE. Sequor. —

10 DA. Quod remedium nunc huic malo inueniam? SI.
 Quid hoc?

adeon est demens? ex peregrina? iam scio: ah,
 uix tandem sensi stolidus. DA. Quid hic sensisse ait? 470

SI. Haec prima adfertur iam mi ab hoc fallacia:
 hanc simulant parere, quo Chremetem absterreant.

15 GL. (intus) Iunó Lucina, fér opem, serua me, óbsecro.
 SI. Hui, tam cito? ridiculum: postquam ante ostium
 me audiuit stare, adproperat. non sat comode 475
 diuisa sunt temporibus tibi, Daue, haec. DA. Mihin?
 SI. Num inmemores discipuli? DA. Ego quid narres
 nescio.

20 SI. Hic me si in ueris inparatum nuptiis
 adortus esset, quos mihi ludos redderet!
 nunc huius periclo fit, ego in portu nauigo. 480

LESBIA SIMO DAVOS
 OBSTETRIX SENEX SERVOS

LE. Adhuc, Archylis, quae adsolent quaeque oportet III 2
 signa esse ad salutem, omnia huic esse uideo.
 nunc primum fac istam ut lauet; poste deinde,
 quod iussi ei dari bibere et quantum imperaui,

5 date: mox ego huc reuortor. 485
 per ecastor scitus puer est natus Pamphilo.
 deos quaeso ut sit superstes, quandoquidem ipsest
 ingenio bono,

470 sensisse se ait || 478 hicine me si inparatum in ueris ||
 483 istam] illam (ista, istaec) || post ||

quomque huic est ueritus óptumae facere ádulescenti iniúriam. —

SI. Vel hoc quis non credat, qui te norit, abs te esse ortum? DA. Quídam id est?

10 SI. Non íperabat córam, quid facto ésset opus puerperae, 490

sed póstquam egressast, illis quae sunt íntus clamat dé uia. o Dáue, ítan contémnor abs te? aut ítane tandem idóneus tibi uídeor esse, quém tam aperte fállere incipiás dolis? saltem áccurate, ut métui uidear cérte, si rescúierim.

15 DA. Certe hércle nunc hic se ípsus fallit, haúd ego.

SI. Edixim tibi, 495

intérminatus súm, ne faceres? uéritu's? numquid ré tulit? credón tibi hoc nunc, péperisse hanc e Pámphilo?

DA. Teneó quid erret, ét quid agam habeo. SI. Quíd taces?

DA. Quid crédas? quasi non sint tibi renúntiata haec sic fore.

20 SI. Mihin quisquam? DA. Eho an tute íntellexti hoc ádsimulari? SI. Inrídeor. 500

DA. Renúntiatumst: nám qui tibi istaec íncidit suspítio?

SI. Qui? quía te noram. DA. Quási tu dicas fáctum id consilió meo.

SI. Certe énim scio. DA. Non sátis me pernosti étiam, qualis sím, Simo.

SI. Egon té? DA. Sed siquid tibi narrare occépi, continuó dari

25 tibi uérba censes: SI. Fálso? DA. itaque hércle níl iam muttire aúdeo. 505

SI. Hoc égo scio unum, néminem peperísse hic. DA. Intelléxti.

nihilo setiús móx puerum huc déferent ante óstium.

488 ueritus est || adulescenti facere || 490 opus facto esset ||
496 num ueritus quid || 499 tibi renuntiata sint (tibi sint renuntiata) || 500 adsimularier || 507 sed nihilo setius puerum deferent huc ante ostium (sed nihilo minus referetur mox huc puer ante ostium) ||

id ego iam nunc tibi renuntio, ére, futurum, ut sis sciens,
ne hoc posterius dicas Dauí factum consilio aut dolis:
30 prorsus a me opinionem hanc tuam esse ego amo-
tam uolo. 510

SI. Vnde id scis? DA. Audui et credo: multa con-
currunt simul,
quí coniecturam hanc nunc faciam. iam prius haec se
e Pámphilo
gráuidam dixit ésse: inuentumst falsum. nunc, post-
quam uidet
núptias domi adparari, missast ancilla ílico
35 obstetricem arcéssitum ad eam et púerum ut adferrét
simul. 515

hóc nisi fit, puerum út tu uideas, níl remouentur
núptiae.

SI. Quid ais? quom intelléxeras

id consilium cápere, quor non díxí extemplo Pámphilo?

DA. Quis igitur eum ab illa abstraxit nisi ego? nam
omnes nós quidem
40 scimus, quam misere hanc amarit. núnc sibi uxorem
éxpetit. 520

póstremo id mihi dá negoti; tú tamen idem has núptias
pérge facere ita út facis, et id spéro adiuturós deos.

SI. Immo abi intro: ibi me ópperire et quód parato
opus ést para. —
non ínpulit me, haec núnc omnino ut créderem.

5 atqui haúscio an quae díxí sint uera ómnia. 525
sed páruí pendo: illúd mihi multo máximumst,
quod mihi pollicitust ípsus gnatus. núnc Chremem
conuéniám: orabo gnáto uxorem: id si ínpetro,
quid álias malim quam hódie has fieri núptias? 529
52 atque ádeo in ipso témpore eccum ipsum óbuiam. 532

50 nam gnatus quod pollicitust, haud dubiumst mihi, 530
51 si nolít, quin eum merito possim cogere. 531

508 ne tu hoc mihi (mihi hoc) posterius || 512 facio || 516 mo-
uentur || 525 atque ||

SIMO CHREMES
SENES DVO

III 3 SI. Iubeó Chremetem... CH. Oh, te ípsum quaerebam.
SI. Ét ego te: optato áduenis.
CH. Aliquot me adierunt, éx te auditum qui aibant
meam filiam tuo gnáto: id uiso tún an illi insániant. 535
SI. Ausculta paucis: quíd ego te uelim ét tu quod
quaerís scies.

CH. Auscúlto: loquere quíd uelis.
SI. Per té deos oro et nóstam amicitíam, Chremes,
quae incépta a paruís cum aétate adcreuít simul, 540
perque únicam gnatám tuam et gnatúm meum,
quouis tibi potestas súmma seruandí datur,
10 ut me ádiuues in hác re, atque ita uti nuptiae
fueránt futurae, fiant. CH. Ah, ne me obsecra:
quasi hóc te orando a me ímpetrare opórteat.

alium ésse censes núnc me atque olim quóm dabam? 545
si in rémst utrique ut fíant, arcessí iube;
sed si éx ea re plús malist quam cómmodi
utríque, id te obsecro ín commune ego sím pater.
SI. Immo ita uolo itaque póstulo ut fíat, Chremes, 550
neque póstulem abs te, ni ípsa res moneát. CH.
Quid est?

20 SI. Iraé sunt inter Glycérium et gnatum. CH. Audio.
SI. Ita mágnae, ut sperem pósse auelli. CH. Fábulae!

SI. Profécto sic est. CH. Síc hercle ut dicám tibi:
amántium irae amóris integrátio. 555
SI. Em, id te óro ut ante eámus, dum tempús datur
25 dumque eíus lubido occlúsast contuméliis.

533. 534 ego te. CH. optato aduenis. | aliquot || 534. 535
aiebant hodie filiam | meam nubere || 536 paucis et quid ||
548 obsecro] oro || 550 Chreme ||

prius quam hárum scelera et lácrumae confictaé dolis
reddúcant animum aegrótum ad misericórdiam,
uxórem demus. spéro consuetúdi- 560

coniúgi *eum* liberális deuinctúm, Chremes,

30 dein fácte ex illis sése emersurúm malis.

CH. Tibi ita hóc uidetur; át ego non posse árbitror,
neque illum hanc perpetuo habére neque me pérpeti.

SI. Qui scís ergo istuc, nísi perículum féceris? 565

CH. At istuc perículum in filia fieri grauest.

35 SI. Nempe íncommoditas dénique huc omnis redit,
si euéniat, quod di próhibeant, discéssio.

at sí corrigitur, quót commoditatés uide:

príncipio amico filium restítueris, 570

tibi génerum firmum et filiae inueniés uirum.

40 CH. Quid istíc? si ita istuc ánimum inducti esse útile,
noló tibi ullum cómmodum in me cláudier.

SI. Meritó te semper máximi fecí, Chremes.

CH. Sed quíd aís? SI. Quid? CH. Qui scís eos nunc
discordare inté se? 575

SI. Ipsús mihi Dauos, qui íntumust eorúm consiliis,
dixit;

45 et ís mihi suadet núptias quantúm queam ut matúrem.
num cénset faceret, filium nisi scíret eadem haec uélle?
tute ádeo iam eius uerba audies. heus, éuocate huc

Dáuom.

atque éccum uideo ipsúm foras exíre.

DAVOS SIMO CHREMES

SERVOS SENES DVO

DA. Ad te ibam. SI. Quidnam est? 580 III 4

DA. Quor úxor non arcéssitur? iam aduésperascit. SI.

Aúdin?

560. 561 consuetudine et | coniugio liberali || 574 Chreme ||
579 audies uerba || 581 audin tu illum? ||

- ego dúdum non nil uéritus sum, Daue, ábs te, ne
facérés idem,
quod uólguſ seruorúm solet, dolis ut me delúderes
6 proptérea quod amat fílius. DA. Egon ístuc facerem?
SI. Crédidi,
idque ádeo metuens uós celauí, quód nunc dicam. DA.
Quíd? SI. Scies: 585
nam própemodum habeo iám fidem. DA. Tandém
cognosti quí siem?
SI. Non fúerant nuptiaé futurae. DA. Quíd? non?
SI. Sed ea grátia
simuláui, uos ut pétemptarem. DA. Quíd aís? SI.
Sic res ést. DA. Vide:
10 numquam ístuc quiui ego íntellegere. uáh, consilium
cállidum!
SI. Hoc aúdi: ut hinc te intro íre iussi, oppórtune hic
fit mi óbuiam, DA. Hem, 590
numnám perimus? SI. nárró huic quae tu dúdum
narrastí mihi,
DA. Quidnam aúdiam? SI. gnatam út det oro, uíxque
id exoro. DA. Óccidi. SI. Hem,
quid díxisti? DA. Optume ínquam factum. SI. Nunc
per hunc nullást mora.
15 CH. Domúm modo ibo, ut ádparetur dícam, atque huc
renúntio. —
SI. Nunc te óro, Daue, quóniam solus mi éffecisti has
núptias, 595
DA. Ego uéro solus. SI. córrigi mihi gnátum porro enítère.
DA. Faciam hércle seduló. SI. Potes nunc, dum áni-
mus irritátus est.
DA. Quiéscas. SI. Age igitúr, ubi nunc est ípsus?
DA. Mirum ní domist.
20 SI. Ibo ad eum atque eadem haec, tíbi quae dixi, dícam
ítidem illi. — DA. Núllus sum.

586 habeo tibi iam || 594 apparentur || 596 corrigere ||
599 quae tibi ||

quid caúsaest, quin hinc ín pistrinum récta proficiscár
uia? 600

nihil ést preci locí relictum. iám perturbaui ómnia:
erúm fefelli; in núptias coniéci erilem fílium;
feci hódie ut fierent ínspérante hoc átque inuito Pám-
philo.

25 em astútias! quodsí quiessem, níhil euenissét mali.
sed eccum ípsum: utinam esset mi áliquíd hic, quo núnc
me praecipitém darem. 605. 606

PAMPHILVS DAVOS
ADVLESCENS SERVOS

PA. Vbi illést scelus, qui me pérdidit? DA. Perii. III 5

PA. átque hoc confíteór mihi
iure óptigisse, quándouidem ego tam ínér, tam nulli
cónsili.

oh, séruon fortunás meas me cómmisisse fúttili!
ego prétium ob stultitiám fero, sed númquam inultum
id aúferet. 610

5 DA. Posthác me incolumem sát scio fore, núnc si de-
uito hóc malum.

PA. nam quíd ego nunc dicám patri? negábon uelle
mé, modo

quí súm pollicitus dúcere? qua audácia id facere aúdeam?
nec quíd nunc me faciám scio. DA. Nec méquidem,
átque id ago sédulo.

dicam áliquíd me inuentúrum, ut huic malo áliquam
producám moram. PA. Oh! 615

10 DA. Sum uísus. PA. Ehodum, bóne uir, quid aís?
uíden me consiliís tuis

605. 606 ipsum uideo: occidi. | utinam mihi esset || 607 illic
est || confiteor iure | (608) mihi obtigisse || consili sum || 610 in-
ultum id numquam || 611 incolumem sat scio fore me || 613 qua
fiducia || 615 Oh] Ohe || 616 uisus sum || tuis consiliis ||

miserum ínpeditum esse? DA. Át iam expediam. PA.
Expédies? DA. Certe, Pámphile.
PA. Nempe út modo. DA. Immo mélius spero. PA. Oh,
tíbi ego ut credam, fúrcifer?
tu rem ínpeditam et pérditam restítuas? em quo fré-
tus sim,
qui me hódie ex tranquillíssuma re cóniecisti in núp-
tias! 620
15 an nón ego dixi esse hóc futurum? DA. Díxti. PA.
Quid meritús? DA. Crucem.
séd sine paululum ád me redeam: iam áliquíd dispi-
ciam. PA. Eí mihi,
quóm non habeo spátium, ut de te súmam supplicium,
út uolo!
námque hoc tempus praécavere míhi me, hau te
ulciscí sinit.

CHARINVS PAMPHILVS DAVOS
ADVLESCENTES DVO SERVOS

IV 1 CH. Hócinest crédibile aut *héracle* memorábile, 625
tánta uecórdia innáta quoiquam út siet,
út malis gaúdeant átque ex incómodis
álteriús sua ut cómparent cómmoda! ah
5 ídnest uerum? immo id est péssumum hominúm genus,
ín negandó modo quís pudor paulum adest; 630
9 ét timent dénégare, ét tamen rés premit.
7 póst ubist témpus promissa iam pérfici,
8 túm coactí necessarió se áperiunt:
10 íbi tum eorum ínpudentíssuma orátio
'quis tú's? quis mihi's? quor meám tibi? 635

619 fretus siem || 629. 630 genus hominum pessumum in !
denegando || 631 et timent et tamen res premit denegare
632 ubi tempus est (ubi tempus) ||

heus, próxumus sum egomét mihi.'

at tamen 'ubi fides?' si roges,

nil púdet hic ubi opust: illi ubi

nil ópus est, ibi ueréntur.

638^b

15 séd quid agam? adeamne ad eum et cum eo iniúriam

hanc expóstulem?

íngeram mala múlta? atqui aliquis dicat 'nil promó-

ueris':

640

multúm: molestus cérte ei fuero atque ánimo morem
géssero.

PA. Charíne, et me et te inprúdens, nisi quid dí re-
spiciunt, pérdidi.

CH. Ítane 'inprudens'? tándem inuentast caúsa, soluísti
fidem!

20 PA. Quid 'tandem'? CH. Etiam núnc me ducere ístis
dictis póstulas?

PA. Quid istuc est? CH. Postquám me amare díxi,
complacitást tibi.

645

heú me miserum, quí tuom animum ex ánimo spec-
tauí meo!

PA. Fálsus es. CH. Non sátis tibi esse hoc sólídum
uisumst gaúdiúm,

ní me lactassés amantem et fálssa spe producères?

25 hábeas. PA. Habeam? ah, néscis quantis ín malis
uorsér niser,

quantásque hic consiliís suis confláuit sollicitúdines, 650
meus cárnufex. CH. Quid istúc tam mirumst, dé te
si exemplúm capit?

PA. Haud ístuc dicas, sí cognoris uél me uel amorém
meum.

CH. Scio: cúm patre altercásti dudum, et ís nunc
propterea tibi

30 suscénset nec te quíuit hodie cógere illam ut dúceres.

640 atque || 647 nonne tibi satis esse (esse satis) hoc uisum
solidum (solidum uisum) est || 648 ni] nisi || 650 hic suis con-
siliis mihi ||

PA. Immo étiam, quo tu mínus scis aerumnás meas, 655
haec núptiae non ádparabantúr mihi,
nec póstulabat núnc quisquam uxorém dare.

CA. Scio: tú coactus tuá uoluntate és. PA. Mane:
35 nondúm scis.. CH. Scio equidem íllam ducturum
éssé te.

PA. Quor me énicas? hoc aúdi. numquam déstitit 660
instáre, ut me esse dúcturum patri dícerem:
suadére, orare usque ádeo donec pérpultit.

CH. Quis homo ístuc? PA. Dauos. CH. Dáuos?
quam ob rem? PA. Néschio,

40 nisi deós mihi fuisse irátos, qui auscultáuerim.

CH. Factum hóc est, Daue? DA. Fáctum. CH. Hem,
quid aís? ó scelus! 665

at tibi di dignum fáctis exitiúm duint!

eho, díe mihi, si omnes húnce coniectum in núptias
inimíci uellent, quód nisi consilium hóc darent?

45 DA. Decéptus sum, at non défetigátus. CH. Scio.

DA. Hac nón successit, ália adgrediémúr uia: 670
nisi si íd putas, quia prímo processít parum,
non pósse iam ad salútem hoc conuortí malum.

PA. Immo étiam: nam satis crédo, si aduigiláueris,
50 ex únis geminas míhi conficies núptias.

DA. Ego, Pámphile, hoc tibi pró seruitio débeo, 675
conári manibus pédibus noctisque ét dies,
capitís periculum adíre, dum prosím tibi;
tuomst, síquid praeter spem éuenit, mi ignóscere.

55 parúm succedit quód ago? at facio sédulo.

uel mélius tute réperi, me missúm face. 680

PA. Cupió: restitue me ín quem accepistí locum.

DA. Faciam. PA. Át iam hoc opus est. DA. Hém,
mane: crepuít a Glycerio óstium.

661 dicerem me esse ducturum patri || 663 CH. dauus?
PA. interturbat. CH. quamobrem? || 664 mihi deos satis scio
fuisse iratos (fuisse iratos satis scio) || 668 hoc consilium ||
681 me in quem] in quem me (quem a me) || 682 hem sed
mane concrepuit ||

PA. Nihil ad te. DA. Quaero. PA. Hem, nuncin demum?
DA. At iam hoc tibi inuentum dabo.

MYSIS PAMPHILVS CHARINVS DAVOS
ANCILLA ADVLESCENTES DVO SERVOS

MY. Iam ubi ubi erit, inuentum tibi curabo et mecum IV 2
adductum

tuom Pámphilum: modo tu, ánime mi, nolí te ma-
cerare. 685

PA. Mysis! MY. Quis est? ehem Pámphile, optumé
mihi te offers. PA. Quidnam est?

MY. Oráre iussit, si se ames, era, iam ut ad sese uénias:
uidére te aít cúpere. PA. Vah, perii: hoc malum
integráscit.

sicín me atque illam operá tua nunc míseros sollicitári!
nam idcirco arcessor, nuptias quod mi adparari sénsit. 690

CH. Quibus quidem quam facile pótuerat quiesci, si
hic quiesset!

DA. Age, si híc non insanít satis sua spónte, instiga.

MY. Atque édepol

10 ea rés est: proptereaúque nunc mísera ín maerorest.

PA. Mýsis,

per omnis tibi adiuró deos, numquam eám me desertúrum,
non, sí capiundos mihi sciam esse inimícos omnis
hómínes. 695

hanc mi éxpetiui, cóntigit. conuéníunt mores. uáleant
quí inté nos discidiúm uolunt: hanc nísi mors mi
adimet némo.

15 CH. Resipísco. PA. Non Apóllinis magis uérum atque
hoc respónsumst.

si póterit fieri, ut né pater per mé stetisse crédat,
quo mínus haec fierent nuptiae, uoló. sed si id non
póterit, 700

685 tu modo || 686 hem || 689 sollicitarier ||

Terentius ed. Fleckelsen. Ed. II.

3

- id faciám, in procliuí quod est, per mé stetisse ut crédat.
quis uídeor? CH. Miser, aequé átque ego. DA. Con-
sílíum quaero. PA. Fórti's,
30 scio, quód conere. DA. Hoc égo tibi profécto effectum
réddam.
PA. Iam hoc ópus est. DA. Quin iam habeo. CH. Quid
est? DA. Huic, nón tibi habeo, ne érres.
CH. Sat hábeo. PA. Quid faciés? cedo. DA. Dies híc
mi ut satis sit uéreor 705
ad agéndum, ne nunc mé uociuom esse ád narrandum
crédas.
proinde hínc uos amolímini: nam mi ínpedimento éstis.
25 PA. Ego hanc uísam. — DA. Quid tu? quo hínc te agis?
CH. Verúm uis dicam? DA. Immo éstiam:
narrátionis íncipit mi ínítium. CH. Quid me fíet?
DA. Eho tu ínpudens, non sátis habes quod tibi die-
culam áddo, 710
quantum huíc promoueo núptias? CH. Daue, át tamen
DA. Quid érgo?
CH. ut dúcam. DA. Ridículum. CH. Híc face ad me
ut uénias, síquid póteris.
30 DA. Quid uéniam? nil habeo. CH. Át tamen síquid.
DA. Age, ueniam, síquid.
CH. Domi eró. — DA. Tu, Mýsis, dum éxéo, parúmper
opperíre hic.
MY. Quaprópter? DA. Íta factóst opus. MY. Matúra.
DA. Iam, inquám, hic ádero. 715

MYSIS DAVOS
ANCILLA SERVOS

- IV 3 MY. Nílne ésse proprium quoíquám! di uostrám fidem!
summúm bonum esse erae hínc putabam Pámphilum,

702 PA.] CH. || 703 PA. scio quid || 706 uacuum esse me
nunc (nunc me) || 714 opperire me hic (me operire hic) ||
715 facto opus est || 717 putabam (putaui) hunc ||

amicum, amatorem *et* uirum in quouis loco
paratum; uerum ex eo nunc misera quem capit
5 dolorem! facile hic plus malist quam illic boni. 720
sed Dauros exit. mi homo, quid istuc obsecro est?
quo portas puerum? DA. Mysis, nunc opus est tua
mihi ad hanc rem exprompta malitia atque astutia.
MY. Quidnam incepturus? DA. Accipe a me hunc ocius
10 atque ante nostram ianuam adpone. MY. Obsecro, 725
humine? DA. Ex ara hinc sume uerbenas tibi
atque eas substerne. MY. Quam ob rem tute id non
facis?

DA. Quia, si forte opus sit ad erum iurato mihi
non adposuisse, ut liquido possim. MY. Intellego:
15 noua nunc religio in te istaec incessit. cedo! 730
DA. Moue ocius te, ut quid agam porro intellegas.
pro Iuppiter! MY. Quid est? DA. Sponsae pater
intervenit.
repudio quod consilium primum intenderam.
MY. Quid narres nescio. DA. Ego quoque hinc ab
dextera

20 uenire me adsimulabo: tu ut subseras 735
orationi, utquomque opus sit, uerbis uide.
MY. Ego quid agas nihil intellego; sed siquid est,
quod mea opera opus sit uobis, ut tu plus uides,
manebo, nequod uostrum remorer commodum.

CHREMES MYSIS DAVOS

SENEX ANCILLA SERVOS

CH. Reuortor, postquam quae opus fuere ad nuptias 740 IV 4
gnatae parauit, ut iubeam arcessi. sed quid hoc?
puer herclest. mulier, tu adposisti hunc? MY. Vbi
illic est?

728 iurato] iusiurandum || 729 apposuisse || 734 nescio quid
narres || 738 aut tu || 742 tu apposuisti (posuisti) ||

- CH. Non mihi respondes? MY. Núsquam est. uae miseraé mihi!
- 5 relíquit me homo atque ábiit. DA. Di uostrám fidem, apud fórum quid turbaest! quíd illic hominum lítigant! 745
- tum annóna carast. quíd dicam aliud, néscio.
- MY. Quor tu óbsecro hic me sólam..? DA. Hem, quae haec est fábula?
- eho Mýsis, puer hic úndest? quisue huc áttulit?
- 10 MY. Satin sánu's, qui me id rógites? DA. Quem ego igitúr rogem, qui hic néminem alium uídeam? CH. Miror únde sit. 750
- DA. Dictúra's quod rogo? MY. Aú. DA. Concede ad déteram.
- MY. Delíras: non tute ípse..? DA. Verbum sí mihi unúm praeterquam quód te rogo faxís, caue.
- 15 male dicís. undest? díe clare. MY. A nobís. DA. Hahae: mirúm uero, impudénter mulier sí facit? 755
- CH. Ab Ándriast ancílla haec, quantum intéllego.
- DA. Adeón uidemur uóbis esse idónei, in quíbus sic inludátis? CH. Veni in témpore.
- 20 DA. Propera ádeo puerum tóllere hinc ab iánua. mané: caue quoquam ex ístoc excessís loco. 760
- MY. Di te éradicent: íta me miseram térritas.
- DA. Tibi díco ego an non? MY. Quíd uis? DA. At etiám rogas?
- cedo, quóium puerum hic ádposisti? díe mihi.
- 25 MY. Tu néscis? DA. Mitte id quód scio: díe quód rogo.
- MY. Vostrí. DA. Quoius nostri? MY. Pámphili. CH. Hem! DA. Quid? Pámphili? 765
- MY. Eho, an nó n est? CH. Recte ego sémper fugi has núptias.
- DA. O fácinus animum aduórtendum! MY. Au, quid clámitas?

745 quid turbaest apud forum || 751 dicturan es || 753 praetereaquam || 754 MY. maledicis. DA. unde es || 756 meretrix? CH. || 763 apposuiisti ||

DA. Quemne égo heri uidi ad uós adferri uésperi?

30 MY. O hóminem audacem! DA. Vérum: uidi Cán-
tharam

suffárcinatam. MY. Dís pol habeo grátiam, 770
quom in páriundo aliquot ádfuerunt líberae.

DA. Ne illa illum haud nouit, quóia causa haec incipit:

'Chremés si puerum adpósitum ante aedis uiderit,

35 suam gnátam non dabit': tanto hercle mágis dabit.

CH. Non hércle faciet. DA. Núnc adeo, ut tu sis
sciens, 775

nisi púerum tollis, iám ego hunc in mediám uiam
prouóluam teque ibídem peruoluam ín luto.

MY. Tu pól, homo, non es sóbrius. DA. Fallácia

40 alia áliam trudit. iám susurrari áudio,
ciuem Átticam esse hanc: CH. Hém! DA. 'coactus
légibus 780

eam uxórem ducet.' MY. Ého obsecro, an non cíuis est?

CH. Ioculárium in malum ínciens paene incidi.

DA. Quis hic lóquitur? *euge*, o Chrémés, per tempus
áduenis:

45 auscúlta. CH. Audiui iam ómnia. DA. Ain tu? haec
ómnia?

CH. Audíui, inquam, a princípío. DA. Audistin, ób-
secro? em 785

scelera! hánc iam oportet ín cruciatum hinc ábripi.

hic est ille, ne te crédas Dauom lúdere.

MY. Me míseram: nil pol fálsi dixi, mí senex.

50 CH. Noui ómnem rem. est Simo íntus? DA. Est. —
MY. Ne me áttigas,

sceléste. si pol Glýcerio non ómnia haec. . . 790

DA. Eho inépta, nescis quíd sit actum? MY. Quí
sciam?

DA. Hic sócer est. alio pácto haud poterat fieri,
ut scíret haec quae uólumus. MY. Hem, praedíceres.

- 55 DA. Paulum interesse censes, ex animo omnia,
ut fert natura, facias an de industria? 795

CRITO MYSIS DAVOS
SENEX ANCILLA SERVOS

- IV 5 CR. In hac habitasse platea dictumst Chrýsidem,
quae sese inhoneste optáuit parere hic dítiás
potiús quam in patria honéste pauper uiueret.
eius mórtē ea ad me lége redierúnt bona.
- 5 sed quós perconter uideo. saluete. MY. Óbsacro, 800
estne híc, quem uideo, Crító sobrinus Chrýsidis?
is ést. CR. O Mysis, sálue. MY. Saluos sís, Crito.
CR. Itan Chrýsis? hem. MY. Nos quídem pol miserás
pérdidit.
- CR. Quid uós? quo pacto hic? sátine recte? MY.
Nósne? sic;
- 10 'ut químus' aiunt, quádo 'ut uolumus' nón licet. 805
CR. Quid Glycérium? iam hic suós parentis répperit?
MY. Vtinam! CR. An nondum etiam? haud aúspicato
huc me áttuli:
nam pól, si id scissem, númqum huc tetulissém
pedem.
- sempér eĩ dictast ésse haec atque habitást soror:
- 15 quae illí fuerunt, póssidet. nunc me hóspitem 810
lítés sequi, quam id míhi sit facile atque útile,
aliórum exempla cómmonent. simul árbitror
iam aliquem ésse amicum et défensorem ei: nám fere
grandícula iam proféctast illim. clámitent
- 20 me sýcophantam, heréditatem pérsequi, 815
mendícum; tum ipsam déspoliare nón lubet.
DA. O óptume hospes! MY. Pól, Crito, antiquom
óptines.

797 dinitias || 801 quem uideo? estne hic || 809 ei] enim ||
810 illius || 814 grandiuscula || illinc (illi) || 817 MY. o optume
hospes pol ||

CR. Duc me ad eam, quando huc ueni, ut uideam.

MY. Máxume.

DA. Sequar hós: me nolo in témpore hoc uideát senex.

CHREMES SIMO

SENES DVO

CH. Sátis, iam satis, Simó, spectata ergá te amicitiaíst V 1
mea: 820

sátis pericli incépi adire: orándi iam finém face.

dúm studeo obsequí tibi, paene inlúsi uitam filiae.

SI. Immo enim nunc quom máxume abs te póstulo
atque oró, Chremes,

5 út beneficium uérbis initum dúdum nunc re cómprobés.

CH. Víde quam iniquos sis prae studio: dúm id effi-
cias quód cupis, 825

néque modum benignitatis néque quid me ores cógitas:
nám si cogités, remittas iám me onerare iniúriis.

SI. Quibus? CH. At rogitas? pérpulisti me, út homini
adulescéntulo

10 ín alio occupáto amore, abhórrenti ab re uxória,
filiam ut darem ín seditionem átque incertas núptias, 830
eíus labore atque eíus dolore gnáto ut medicarér tuo.
ínpetrastí: incépi, dum res tétulit. nunc non fért: feras.
íllam hinc ciuem esse áiunt: puer est nátus: nos
missós face.

15 SI. Pér ego te deos óro, ut ne illis ánimum inducas
crédere,

quibus id maxume útilest, illum ésse quam detérrumum. 835
núptiarum grátia haec sunt ficta atque incepta ómnia.
úbí ea causa, quam ób rem haec faciunt, érit adempta
eis, désinent.

CH. Érras: cum Dauro égomet uidi iúrgantem ancillám.
SI. Scio.

20 CH. Véro uoltu, quom ibi me adesse néuter tum prae-sénserat.

SI. Crédo, et id factúras Dauos dúdum praedixít mihi: 840

ét nescio qui id tíbi sum oblitus hódie ac uolui dicere.

DAVOS CHREMES SIMO DROMO

SERVOS SENES DVO LORARIUS

V 2 DA. Ánimo nunciam ótioso esse ímpero CH. Em Dauóm tibi.

SI. Vnde egreditur? DA. meó praesidio atque hóspitis.

SI. Quid illúd malist?

DA. Égo commodiorem hóminem aduentum témpus non uidí. SI. Scelus,

quémnam hic laudat? DA. Ómnis res est iam ín uado SI. Cesso ádloqui? 845

5 DA. Érus est: quid agam? SI. Oh, sálue, bone uir. DA. Éhem Simo, o nostér Chremes,

ómnia adparáta iam sunt íntus. SI. Curastí probe.

DA. Vbi uoles, arcésse. SI. Bene sane: íd enim uero hinc núnc abest.

ét iam tu hoc respónde: quid istic tíbi negotist? DA. Míhine? SI. Ita.

DA. Míhin? SI. Tibi ergo. DA. Módo *huc* ii intro. SI. Quási ego quam dudúm rogem.

10 DA. Cúm tuo gnato una. SI. Ánne est intus Pámphilus? cruciór miser. 851

ého, non tu dixti ésse inter eos ínimicitias, cárnufex?

DA. Súnt. SI. Quor igitur híc est? CH. Quid illum cénses? cum illa lítigat.

DA. Ímmo uero indígnum, Chremes, iam fácinus faxo ex me aúdiēs.

néscio quis senéx modo uenit: éllum! confidéns catus: 855

- 15 quóm faciem uideás, uidetur ésse quanti uís preti:
trístis est seuéritas in uóltu atque in uerbís fides.
SI. Quidnam adportas? DA. Níl equidem, nisi quód
illum audiui dicere.
SI. Quid aít tandem? DA. Glycérium se scíre ciuem
esse Átticam. CH. Hem!
SI. Drómo, Dromo! DA. Quid ést? SI. Dromo! DA.
Audi. SI. Vérbum si addiderís .. Dromo! 860
20 DA. Audi óbsecro. DR. Quid uís? SI. Sublimen íntro
hunc rape quantúm potest.
DR. Quem? SI. Dáuom. DA. Quam ob rem? SI. Quía
lubet. rape ínquam. DA. Quid fecí? SI. Rape.
DA. Si quícquam ínuenies mé mentitum, occídito. SI.
Nihil aúdio:
ego té continuo mútum reddam. DA. Támen etsi hoc
uerúmst? SI. Tamen.
cura ádseruandum uíctum, atque audin? quádrupedem
constringito. — 863
25 age núnciam: ego pol hódie, si uiuó, tibi
osténdam, quid erum sít pericli fállere,
et illí patrem. CH. Ah, ne saéui tanto opere. SI.
Óh, Chremes,
pietátem gnati! nónné te miserét mei?
tantúm laborem cápere ob talem filium! 870
30 age Pámphile, exi Pámphile: ecquid té pudet?

PAMPHILVS SIMO CHREMES

ADVLESCENS

SENEŠ DVO

- PA. Quis mé uolt? perii, páter est. SI. Quid aís, óm- V 3
nium ..? CH. Ah,
rem pótius ipsam díe ac mitte mále loqui.
SI. Quasi quícquam in hunc iam gráuius dici póssiet.

857 seueritas est (inest) || 859.860 SI. Hem | Dromo || 861 sub-
limem || 864 ego te iam (iam te) commotum || 867 erum quid ||

- ain tandem, cuius Glýceriumst? PA. Ita praedicant. 875
- 5 SI. 'Ita praedicant'? o ingentem confidentiam!
 num cogitat quid dicat? num facti piget?
 uide: num eius color pudoris signum usquam indicat?
 adeo inpotenti esse animo, ut praeter cunium
 morem atque legem et sui uoluntatem patris 880
- 10 tamen hanc habere studeat cum summo probro!
 PA. Me miserum! SI. Hem, modone id demum sensi,
 Pamphile?
 olim istuc, olim, quom ita animum inducti tuom,
 quod cuperes aliquo pacto efficiendum tibi:
 eodem die istuc uerbum uere in te accidit. 885
- 15 sed quid ego? quor me excrucio? quor me macero?
 quor meam senectutem huius sollicito amentia?
 an ut pro huius peccatis ego supplicium sufferam?
 immo habeat, ualeat, uiuat cum illa. PA. Mi pater!
 SI. Quid 'mi pater'? quasi tu huius indigeas patris: 890
- 20 domus uxor liberi inuenti inuito patre.
 adducti qui illam hinc cunem dicant: uiceris.
 PA. Patér, licetne pauca? SI. Quid dicés mihi?
 CH. Tamén, Simo, audi. SI. Ego audiam? quid ego
 audiam,
 Chremés? CH. At tandem dicat. SI. Age dicat
 sino. 895
- 25 PA. Ego me amare hanc fateor; si id peccárest, fateor
 id quoque.
 tibi, pater, me dedo. quiduis óneris inpone, ímpera.
 uis me uxorem dúcere, hanc amittere? ut poteró,
 feram.
 hoc modo te obsecro, ut ne credas á me adlegatum
 hunc senem:
 sine me expurgem atque illum huc coram adducam.
 SI. Adducas? PA. Síne, pater. 900
- 30 CH. Aequom postulát: da ueniam. PA. Síne te hoc
 exorém! SI. Sino. —

quiduis cupio, dūm ne ab hoc me fālli comperiār,
Chremes.

CH. Pró peccato mágno paulum súpplici satis ést patri.

CRITO CHREMES SIMO PAMPHILVS

SENES

TRES

ADVLESCENS

CR. Mítte orare. una hárum quaeuis caúsa me ut V 4
faciám monet,

uél tu uel quod uérumst uel quod ípsi cupio Glý-
cerio. 905

CH. Ándrium ego Critónem uideo? cérte is est. CR.
Saluos sís, Chremes.

CH. Quíd tu Athenas ínsolens? CR. Euénit. sed
hícinést Simo?

5 CH. Híc Simost. CR. Men quaéris? SI. Eho tu,
Glýcerium hinc ciuem ésse aís?

CR. Tú negas? SI. Itane húc uenis parátus? CR. Qua
de ré? SI. Rogas?

túne inpune haec fácias? tune hic hómínes adulescén-
tulos 910

ínperitos rérum, eductos líbere, in fraudem ínlicis
sóllicitando, et póllicitando eorum ánimos lactas? CR.
Sánun es?

10 SI. ác meretriciós amores núptiis conglútinás?

PA. Périi, metuo ut súbstet hospes. CH. Sí, Simo,
hunc norís satis,

nón ita arbitrére: bonus est híc uir. SI. Hic sit úr
bonus? 915

ítane attemperáte euenit, hódie in ípsis núptiis
út ueniret, ántehac numquam? est uéro huic credun-
dúm, Chremes.

15 PA. Ní metuam patrem, hábeo pro illa re íllum quod
moneám probe.

903 paululum || 908 Hic. CR. Simo. SI. men || 909 paratus
aduenis ||

- SI. Sycophanta! CR. Hem! CH. Sic, Crito, est hic-
mitte. CR. Videat qui siet:
si mihi perget quae uult dicere, ea quae non uult
audiet. 920
ego istaec moueo aut curo? non tu tuom malum aequo
animó feras?
nam ego quae dico uera an falsa audierim, iam sciri
potest.
- 30 Atticus quidam olim naue fracta ad Andrum eiectus est
et istaec una parua uirgo. tum ille egens forte adplicat
primum ad Chrysidis patrem se. SI. Fabulam inceptat.
CH. Sine. 925
CR. Itane uero opturbat? CH. Perge tu. CR. Is
mihi cognatus fuit,
qui eum recepit. ibi ego audiui ex illo sese esse
Atticum.
- 25 is ibi mortuost. CH. Eius nomen? CR. Nomen tam
cito? PA. Phania. CH. Hem,
peri! CR. Verum hercle opinor fuisse Phanium: hoc
certo scio,
Rhamnúsium se aibat esse. CH. O Iuppiter! CR.
Eadem haec, Chremes, 930
multi alii in Andro tum audire. CH. Vtinam id sit,
quod spero! eho, dic mihi,
quid eam tum? suamne esse aibat? CR. Non. CH.
Quoiam igitur? CR. Fratris filiam.
- 30 CH. Certé meast. CR. Quid ais? SI. Quid tu ais?
PA. Arrige aures, Pámphile!
SI. Qui id credis? CH. Phania ille frater meus fuit.
SI. Noram et scio.
CH. Is hinc bellum fugiens meque in Asiam perse-
quens proficiscitur: 935
tum ueritust meam relinquere hic. postilla nunc pri-
mum audio

926 perge. CR. tum is || 928 cito tibi Phania || 930 aiebat ||
931 tum audiuer(e) (audiere) || 932 aiebat || 934 qui id] Quid (qui) ||
936 tum illam relinquere hic est ueritus ||

quid illó sit factum. PA. Vix sum apud me: ita ánimus commotúst metu

35 spe gaudio, mirádo tanto tám repentino hóc bono.

CR. Ne istam ínueniri tuám multimodis gaúdeo. CH.

Credo. PA. Ó pater!

CH. At scrúpulus mi etiam únus restat, quí me male habet. PA. Dígnus es: 940

cum tuá religione, ódium, nodum in scírpo quaeris.

CR. Quid istud est?

CH. Nomén non conuenít. CR. Fuit hercle huic áliud paruae. CH. Quód, Crito?

40 numquíd meministi? CR. Id quaéro. PA. Egon huius mémoriam patiár meae

uoluptáti obstare, quóm ego possim in hác re medicari mihi?

heus, Chrêmes, quod quaeris, Pásibulast. CH. Pásibula? ipsást. CR. East. 945

PA. Ex ípsa audiui míliens. SI. Omnis nos gaudere hóc, Chremes,

te crédo credere. CH. Íta me di ament, crédo. PA. Quod restát, pater ..

45 SI. Iam dúdum res reddúxit me ipsa in grátiam. PA. O lepidúm patrem!

de uxóre, ita ut possedí, nihil mutát Chremes? CH. Causa óptumast:

nisi quíd pater aít áliud. PA. Nempe id? SI. Scílicet. CH. Dos, Pámphile, est 950

decém talenta. PA. Accípio. CH. Propero ad fíliam. eho mecum í, Crito:

nam illám me credo haud nósse. — SI. Quor non íllam huc transferrí iubes?

50 PA. Recte ádmones: Dauo égo istuc dedam iám negoti. SI. Nón potest.

PA. Qui? SI. Quía habet aliud mágis ex sese et máius. PA. Quidnam? SI. Víctus est.

939 CR.] SI. || multimodis tuam ínueniri || PA. credo pater ||
940 mihi unus scrupulus etiam || 941 istuc || 946 miliens audiui ||

PA. Patér, non recte uínectust. SI. Haud ita iússi.
 PA. Iube solui óbsecro. 955
 SI. Age fiat. PA. At matúra! SI. Eo intro. PA.
 O faústum et felicem húnct diem!

CHARINVS PAMPHILVS

ADVLESCENTES DVO

V 5 CH. Quíd agat Pamphilús prouiso: atque éccum. PA.
 Me aliquis fórs putet
 nón putare hoc uérum; at mihi nunc síc esse hoc
 uerúm lubet.
 égo deorum uítam eapropter sémpiternam esse árbitror,
 quód uoluptates eórum propriae súnt: nam mi immor-
 tálitas 960
 5 pártast, si nulla aégritudo huic gaúdio intercésse-
 réd quem ego mihi potíssimum exoptem, haéc quoi
 nunc narrém, dari?
 CH. Quíd illud gaudist? PA. Dáuom uideo. némost
 quem mallet omníum:
 nam húnct scio mea sólíde solum gaúisurum gaúdia.

DAVOS PAMPHILVS CHARINVS

SERVOS ADVLESCENTES DVO

V 6 DA. Pámphilus ubi nam hic ést? PA. O Daue! DA.
 Quís homost? PA. Ego sum. DA. O Pámphile!
 PA. Néscis quid mi optígerit. DA. Certe; séd quid
 mi optígerít scio. 966
 PA. Ét quidem ego. DA. More hóminum euenit, út
 quod sum nancús mali
 príus resciscerés tu, quam ego illud quód tibi euenít boni.

957 prouiso quid agat Pamphilus || aliquis forsitan me
 putet || 962 cui nunc (nunc cui) haec narrem || 967 sim ||

- 5 PA. Glycerium mea suós parentis répperit. DA. Factum bene. CH. Hem!
- PA. Páter amicus summus nobis. DA. Quís? PA. Chremes. DA. Narrás probe. 970
- PA. Néc mora ullast, quín eam uxorem dúcam. CH. Num ille sómniat
- éa quae uigilans uóluit? PA. Tum de púero, Daue ..
- DA. Ah désine:
- sólus es quem díligant di. CH. Sáluos sum, si haec uéra sunt.
- 10 cónloquar. PA. Quis homóst? Charine, in témpore ipso mi áduenis.
- CH. Béne factum. PA. Audisti? CH. Ómnia. age, me in tuís secundis réspice. 975
- túos est nunc Chremés: facturum quae uoles scio esse ómnia.
- PA. Mémini: atque adeo lóngumst nos illum éxspectare dum éxeat.
- séquare hac me: intus ápod Glycerium núnc est. tu, Daue, ábi domum,
- 15 própéra, arcesse hinc qui áuferant eam. quíd stas? quíd cessás? DA. Eo.
- ne éxspectetis dum éxeant huc: íntus despondébitur: 980 íntus transigétur, siquid ést quod restet. CANTOR. Plaúдите.

973 es] est || 974 o Charine || 975 audistin ||

METRA HVIVS FABVLAE HAEC SVNT

- V. 1 ad 174 iambici senarii
- { 175 = 180 iambici octonarii
- { 176 iambicus quaternarius
- { 177 = 181 iambici octonarii
- { 178 = 182 trochaici septenarii
- { 179 = 183 iambici octonarii
- 184 ad 195 iambici octonarii
- 196 ad 198 iambici senarii
- 199 ad 214 iambici octonarii
- 215 ad 224 iambici senarii
- 225 ad 227 iambici octonarii
- 228 ad 233 trochaici septenarii
- 234 et 235 iambici octonarii
- { 236 = 241 trochaici septenarii
- { 237 iambicus senarius
- 238 et 239 = 242 et 243 iambici octonarii
- { 240 = 244 iambici quaternarii
- { 245 = 247 trochaici octonarii
- { 246 trochaicus quaternarius catalecticus
- { 248 ad 251 trochaici septenarii
- { 252 iambicus quaternarius
- { 253 ad 256 iambici octonarii
- { 257 iambicus senarius
- 258 ad 260 trochaici septenarii
- { 261 ad 266 iambici octonarii
- 267 ad 269 iambici octonarii

- V. 270 ad 298 iambici senarii
- 299 et 300 iambici septenarii
 - { 301 — 305 trochaici octonarii
 - { 302 — 306 trochaici septenarii
 - { 303 et 304 — 307 et 308 iambici octonarii
 - { 309 ad 316 iambici octonarii
 - { 317 trochaicus septenarius
 - 318 iambicus senarius
 - 319 ad 383 trochaici septenarii
 - 384 ad 393 iambici senarii
 - 394 ad 403 iambici octonarii
 - 404 ad 480 iambici senarii
 - { 481 et 482 — 483 et 484 bacchiaci quaternarii
 - { 485 iambicus quaternarius catalecticus
 - { 486 iambicus senarius
 - { 487 et 488 iambici octonarii
 - 489 ad 496 iambici octonarii
 - 497 et 498 iambici senarii
 - 499 ad 505 iambici octonarii
 - 506 iambicus septenarius
 - 507 ad 516 trochaici septenarii
 - 517 trochaicus binarius catalecticus
 - 518 ad 523 trochaici septenarii
 - 524 ad 532 iambici senarii
 - 533 ad 536 iambici octonarii
 - 537 iambicus quaternarius
 - 538 ad 574 iambici senarii
 - 575 ad 581 iambici septenarii
 - 582 ad 621 iambici octonarii
 - 622 ad 624 trochaici septenarii
 - { 625 ad 629 — 630 ad 634 cretici quaternarii
 - { 635 ad 638 iambici quaternarii acatalecti
 - { 638^b iambicus quaternarius catalecticus
 - { 639 et 640 trochaici septenarii
 - { 641 et 642 iambici octonarii
 - { 643 ad 649 trochaici septenarii
 - { 650 ad 654 iambici octonarii
 - 655 ad 681 iambici senarii
 - 682 et 683 iambici octonarii
 - 684 ad 715 iambici septenarii
 - 716 ad 819 iambici senarii

- V. 820 ad 860 trochaici septenarii
- 861 ad 865 iambici octonarii
- 866 ad 895 iambici senarii
- 896 ad 928 trochaici septenarii
- 929 ad 956 iambici octonarii
- 957 ad 981 trochaici septenarii.
-

HAVTON TIMORVMENOS

P · TERENTI · AFRI

GRAECA · MENANDRV · ACTA · LVDIS · MEGALENSIBVS
L · CORNELIO · LENTVLO · L · VALERIO · FLACCO · AED
CVR · EGIT · AMBIVIVS · TVRPPIO · MODOS · FECIT
FLACCVS · CLAVDI · ACTA · PRIMVM · TIBIIS · INPARIBVS
DEINDE · DVABVS · DEXTRIS · FACTAST · SECVNDA
MA · IVVENTIO · TI · SEMPRONIO · COS

C. SVLPICI APOLLINARIS PERIOCHA

In militiam proficisci gnatum Clíniam
 amántem Antiphilam cómpulit durús pater,
 animíque sese angébat facti paénitens.
 mox út reuersust, clám patrem deuórtitur
 ad Clítiphonem. is amábat scortum Bécchidem. 5
 cum arcésseret cupítam Antiphilam Clínia,
 ut éius Bacchis uénit amica ac séruolae
 habitúm geréns Antíphila: factum id quó patrem
 suám celaret Clítipho. hic technís Syri
 decém minas meretrículae aufert á sene. 10
 Antíphila Clitiphónis reperitúr soror;
 hanc Clínia, aliam Clítipho uxorem áccipit.

PERSONAE

CHREMES SENEX
 MENEDEMVS SENEX
 CLITIPHO ADVLESCENS
 CLINIA ADVLESCENS
 SYRVS SERVOS
 DROMO SERVOS
 BACCHIS MERETRIX
 ANTIPHILA VIRGO
 SOSTRATA MATRONA
 [CANTHARA] ANVS
 PHERYGIA ANCILLA

PROLOGVS

Nequóí sit uostrum mírum, quor partís seni
 poëta dederit, quae sunt adulescéntium,
 id primum dicam, deinde quod ueni éloquar. 3
 orátorem esse uóluit me, non prólogum: 11
 uostrúm iudicium fécit, me actorém dedit,
 si hic áctor tantum póterit a facúndia,
 quantum ille potuit cógitare cómmode,
 qui orátionem hanc scripsit, quam dictúrus sum. 15
 nam quód rumores dístulerunt máliuoli,
 multás contaminásse Graecas, dúm facit
 paucás Latinas: fáctum id esse hic nón negat,
 neque sé pigere et deinde facturum aútmát.
 habét bonorum exémplum, quo exempló sibi 20
 licére id facere quód illi fecerúnt putat.
 tum quód maliuolus uétus poëta díctitat,
 repénite ad studium hunc se ádplicasse músicum,
 amícum ingenio frétum, haud naturá sua:
 arbítrium uostrum, uóstra existumátio 25
 ualébit. qua re orátos omnis uós uolo,
 ne plús iniquom póssit quam aequom orátio.
 facite aéqui sitis: dáte crescendi cópiam,

duplex quae ex argumento facta est simplici. 6
 nouam esse ostendi et quae esset: nunc qui scripserit
 et quóia Graeca sit, ni partem maximam
 existumarem scire uostrum, id dicerem.
 nunc quam ob rem has partis didicerim paucis dabo. 10

13 si] sed || 18 FACTUMHICESSEID (id esse factum hic) ||
 26 omnes uos oratos ||

nouárum qui spectándi faciunt cópiam sine útiis: ne ille pró se dictum exístumet,	30
qui núper fecit séruo currenti ín uia decéssse populum: quór insano séruiat? eius dé peccatis plúra dicet, quóm dabit aliás nouas, nisi finem maledictís facit.	34
* * * * *	
hodié sum acturus Haúton timorúmenon,	5
ex íntegra Graeca íntegram comoédiam.	4
adéste aequo animo: dáte potestatém mihi statáriam agere ut líceat per siléntium, ne sémper seruos cúrens, iratús senex, edáx parasitus, sýcophanta autem ínpudens, auárus leno adsídue agendi sýnt mihi clamóre summo, cúm labore máxumo.	40
mea caúsa causam hanc iústam esse animum indúcite, ut áliqua pars labóris minuatúr mihi. nam núnc nouas qui scríbunt, nil parcúnt seni: siquaé laboriósast, ad me cúrritur; si lénis est, ad álium defertúr gregem.	45
in hác est pura orátio. experímini, in utrámque partem ingénium quid possít meum.	47
exémplum statuite ín me, ut adulescéntuli uobís placere stúdeant potius quám sibi.	51
si numquam auare pretium statui arti meae	48
et eum esse quaestum in animum induxi maxumum quam maxime seruire uostreis commodis	50

33 eius de] de illius || 5 heauton ||

CHREMES MENEDEMVS

SENES DVO

- CH. Quamquam haec inter nos nuper notitia admodumst I 1
 (inde adeo quom agrum in proximo hic mercatus es)
 nec rei fere sane amplius quicquam fuit: 55
 tamen uel uirtus tua me uel uicinitas,
 5 quod ego in propinqua parte amicitiae puto,
 facit ut te audacter moneam et familiariter,
 quod mihi uidere praeter aetatem tuam
 facere et praeterquam res te adhortatur tua. 60
 nam pro deum fidem atque hominum, quid uis tibi?
 10 quid quaeris? annos sexaginta natus es,
 aut plus eo, ut conficio; in his regionibus
 meliorem agrum neque preti maioris nemo habet;
 seruos num pluris? proinde quasi nemo siet, 65
 ita attente tute illorum officia fungere.
 15 numquam tam mane egrédior neque tam uesper
 domum reuortor, quin te in fundo conspicer
 fodere aut arare aut aliquid ferre. denique
 nullum remittis tempus neque te respicis. 70
 haec non uoluptati tibi esse satis certo scio.
 20 'enim' dices 'quantum hic operis fiat paenitet.'
 quod in opere faciundo operae consumis tuae,
 si sumas in illis exercendis, plus agas.
 ME. Chremes, tantumne ab re tuast ot tibi, 75
 aliena ut cures, ea quae nihil ad te attinent?
 25 CH. Homo sum: humani nihil a me alienum puto.

54 quom] quod || 61 atque hominum fidem || 63. 64 agrum
 in his regionibus | meliorem neque || 65 seruos compluris ||
 72 at enim dices me ||

uel mé monere hoc uél percontarí puta:

rectúmst, ego ut faciam; nón est, te ut detérream.

ME. Mihi síc est usus; tibi ut opus factóst, face. 80

CH. An quoíquamst usus hómíni, ut se cruciét? ME. Mihi.

30 CH. Siquíd laborist, nóllem: sed quid istúc malist?

quaesó, quid de te tántum commeruísti? ME. Ehen!

CH. Ne lácruma, atque istuc, quídquid est, fac me út
sciam:

ne rétice, ne uerére, crede inquám mihi: 85

aut cónsolando aut cónsilio aut re iúuero.

55 ME. Scire hóc uis? CH. Hac quidem caúsa qua dixí tibi.

ME. Dicétur. CH. At istos rástros intereá tamen

adpóne, ne labóra. ME. Minume. CH. Quám rem agis!

ME. Sine mé, uociuom témpus nequod dém mihi 90

labóris. CH. Non sinam, inquam. ME. Ah, non ae-
quóm facis.

40 CH. Hui! tám grauis hos, quaéso? ME. Sic meritúmst
meum.

CH. Nunc lóquere. ME. Filium únicum adulescéntulum

habeo. áh, quid dixi? habére me? immo habuí, Chremes:

nunc hábeam necne incértumst. CH. Quid ita istúc?

ME. Scies. 95

est é Corintho hic áduena anus paupéracula;

45 eius fíliam ille amáre coepit uírginem,
prope út pro uxore habéret: haec clam me ómnia.

ubi rém rescui, coépi non humánitus

neque ut ánimum decuit aégrotum adulescéntuli 100
tractáre, sed ui et uía peruolgatá patrum.

50 cottídie accusábam: 'hem, tibíne haec diútius

licére speras fácere me uiuó patre,

amícam ut habeas própe iam in uxorís loco?

errás, si id credis, ét me ignoras, Clínia. 105

ego té meum esse díci tantispér uolo,

55 dum quód te dignumst fácies; sed si id nón facis,
ego quód me in te sit fácere dignum inuénero.

- nulla ádeo ex re istuc fít nisi ex nimio ótio.
 ego istúc aetatis nón amorí operám dabam, 110
 sed in Ásiam hinc abii própter pauperiem áque ibi
 60 simúl rem et belli glóriam armis répperi.
 postrémo adeo res rédiit: adulescéntulus
 saepe éadem et graüter aúdiendo uíctus est:
 putáuit me et aetáte et beniuléntia 115
 plus scíre et prouidére quam se ipsúm sibi:
 65 in Ásiam ad regem mílitatum abiit, Chremes.
 CH. Quid aís? ME. Clam me est proféctus, mensis
 trís abest.
 CH. Ambo áccusandi, etsi íllud inceptúm tamen
 animíst pudentis sígnum et non instrénuí. 120
 ME. Vbi cómperi ex eis, quí fuere ei cónscii,
 70 domúm reuortor maéstus atque animó fere
 pertúrbato atque incérto prae aegritúdine.
 adsído: adcurrunt sérui, soccos détrahunt;
 inde álii festináre lectos stérnere, 125
 cenam ádparare: pró se quisque sédulo
 75 faciébant, quo illam míhi lenirent míseriam.
 ubi uídeo, haec coepi cógitare 'hem, tót mea
 solí solliciti sánt causá, ut me unum éxpleant?
 ancíllae tot me uestiant? sumptús domi 130
 tantós ego solus fáciám? sed gnatum únicum,
 80 quem páriter uti his décuit aut etiam ámplius,
 quod illa aétas magis ad haéc utenda idóneast,
 eum ego hínc eieci míserum iniustitiá mea!
 maló quidem me quóuis dignum députem, 135
 si id fáciám. nam usque dum ille uitam illám colet
 85 inopém, carens patria ób meas iniúrias,
 intérea usque illi dé me suppliciúm dabo,
 labórans, parcens, quaérens, illi séruiens.
 ita fácio prorsus: níl relinquo in aédibus, 140
 nec uás nec uestiméntum: conrasi ómnia.

112 gloriám armis belli || 117 Chreme || 125 inde alii]
 uideo alios || 129 solius || sunt ||

- 90 ancillas, seruos, nísi eos qui opere rústico
faciundo facile sumpsum exercirént suom,
omnis produxi ac uéndidi. inscripsi flico
aedis mercede. quási talenta ad quíndecim 145
coëgi, agrum hunc mercátus sum, hic me exérceo.
- 95 decreúi me tantisper minus iniúriae,
Chremés, meo gnato fácere, dum uiuám miser;
nec fás esse, ulla mé uoluptate híc frui,
nisi ubi ille huc saluos redierit meus párticeps. 150
CH. Ingénio te esse in líberos lení puto,
100 et illum óbsequentem, síquis recte aut cómmode
tractáret. uerum nec illum tu satis nóueras
nec té ille; hoc ubi fit, íbi non uere úuitur.
tu illúm numquam ostendísti quanti pénderes, 155
nec tibi illest credere ausus quae est aequóm patri.
- 105 quod si ésset factum, haec númquam euenissént tibi.
ME. Ita rés est, fateor: péccatum a me máxumest.
CH. Menedéme, at porro récte spero et illúm tibi
saluom ádfuturum esse híc confido própediem. 160
ME. Vtinam íta di faxint! CH. Fácient. nunc si
cómmodumst
- 110 (Dionýsia hic sunt hódie), apud me síis uolo.
ME. Non póssum. CH. Quor non? quaéso tandem
aliquántulum
tibi páree: idem absens fácere te hoc uolt fílius.
ME. Non cónuenit, qui illum ád laborem hinc
pépulerim, 165
nunc me ípsum fugere. CH. Sícinest senténtia?
- 115 ME. Sic. CH. Béne uale. ME. Et tu. — CH. Lá-
crumas excussít mihi,
miserétque me eius. séd ut dieí témpus est,
tempúst monere me hunc uicinum Phániam,
ad cénam ut ueniat: íbo, uisam sí domist. — 170
nihil ópus fuit monitóre: iam dudúm domi

143 exercerent || 147 tantisper me || 148 uiuam] fiam ||
153 tu illum satis (tu satis illum) || 154 hoc qui fit ubi || 165 ad
laborem inpulerim ||

- 120 praesto ápuđ me esse añunt; égomēt conuiuás moror.
 ibo ádeo hinc intro. séđ quid crepuerúnt fores
 hinc á me? quisnam egréditur? huc concéssero.

CLITIPHO CHREMES
ADVLESCENS SENEX

CL. Nihil adhuc est quód uereare, Clínia: haudqua- I 2
 quam étiam cessant: 175
 ét illam simul cum núnťio hic tibi ádfuturam hodié scio.
 proín tu sollicitúdinem istam fálsam, quae te exscrúciat,
 mittas.

CH. Quícum loquitur filius?

- 5 CL. Páter adest, quem uólui: adibo. páter, opportune
 áduenis.

CH. Quid ést? CL. Hunc tu Menedémum nostin nóstrum
 uicinúm? CH. Probe. 180

CL. Huic filium scis ésse? CH. Audiui esse: ín Asia.
 CL. Non ést, pater:

apud nós est. CH. Quid aís? CL. Áduenientem, e
 náui egredientem ílico
 abdúxi ad cenam: nám mihi cum eó iam usque a
 puérítia

- 10 fuit sémper familiáritas. CH. Voluptátem magnam
 núnťias.

quam uéllem Menedemum ínuitatum, ut nóbiscum esset,
 ámplius, 185

ut hanc laetitiam nécopinanti prímus obicerem eí domi!
 átque etiam nunc témpus est. CL. Caue fáxis: non
 opus ést, pater.

CH. Quaprópter? CL. Quia enim incértust etiam,
 quíd se faciat. módo uenit;

- 15 timet ómnia, iram pátris et animum amícae se erga
 ut sít suae.

176 tibi hic || 183 iam inde usque || 188 incertumst ||
 189 patris iram ||

eam mísere amat; proptér eam haec turba atque ábitio
euenít. CH. Scio. 190

CL. Nunc séruolum ad eam in úrbem misit, ét ego
nostrum uná Syrum.

CH. Quid nárrat? CL. Quid ille? míserum se esse.

CH. Míserum? quem minus créderes?
quid rélicuist quin hábeat, quae quidem in hómine
dicuntúr bona?

20 paréntis, patriam incólumem, amicos, génus, cognatos,
dítias.

atque haéc perinde súnt ut illiust ánimus qui ea
póssidet: 195

qui utí scit, ei bona; illi, qui non útitur recté, mala.

CL. Immo ille fuit senex inportunus sémper, et nunc
níl magis

uereór quam nequid ín illum iratus plús satis faxít,
pater.

25 CH. Illícine? sed me réprimam: nam in metu ésse
hunc illist útile.

CL. Quid túte tecum? CH. Dícam: utut erat, mánsum
tamen opórtuit. 200

fortásse aliquantum iniquior erat praéter eius lubídinem:
paterétur: nam quem férret, si paréntem non ferrét
suom?

huncíne erat aequom ex móre illius án illum ex huius
uíuere?

30 et quód illum insimulat dúrum, id non est: nám pa-
rentum iniúriae

uníus modi sunt férme (paulo qui ést homo tolerá-
bilis): 205

scortári crebro nólunt, nolunt crébro conuiuárier,
praebént exigue súmptum; atque haec sunt támen ad
uirtutem ómnia.

uerum úbi semel cupíditate ánimus sése deuinxít mala,

192 crederest || 194 diuitias || 195 illius ánimus (illius
ánimus est) || 199 illene? sed reprimam me || 203 illius more ||
208 ubi ánimus (ánimus ubi) semel se cupiditate ||

- 35 necessest, Clitiphó, consilia cónsequi consímilia.
 scitúmst periculum ex áliis facere, tibi quod ex usú
 siet. 210
 CL. Ita crédo. CH. Ego ibo hinc íntro, ut uideam in
 cénam quid nobis siet.
 tu, ut témpus est diéi, uide sis néquo hinc abeas
 lóngius.

CLITIPHO
 ADVLESCENS

- Quam iníqui sunt patrés in omnis ádulescentis iúdice! II 1
 qui aequom ésse censent nós a pueris ílico nascí senes
 neque illárum adfinis ésse rerum, quas fert adu-
 lescéntia. 215
 lubídine ex suá moderantur, núnc quae est, non quae
 olim fuit.
 5 mihi fílius si erit úmquam, ne ille fáci me utetúr
 patre:
 nam et cógnoscendi et ígnoscendi dábitur peccatí locus:
 non út meust, qui mihi per alium osténdit suam sen-
 téntiam.
 perii! ís mi, ubi adbibít plus paulo, suá quae narrat
 fácinora! 220
 nunc aít 'periculum ex áliis facito, tibi quod ex usú
 siet.'
 10 astútus: ne ille hau scít, quam mihi nunc súrdo narret
 fábulam.
 magis núnc me amicae dícta stimulant 'dá mihi' atque
 'adfér mihi':
 quoi quód respondeám nil habeo: néque me quis-
 quam est míserior.

211 NOBISQUIDINCEN (nobis cenae quid, cenae quid nobis) ||
 216 ex sua lubidine || 217 si umquam filius erit || 219 meus ||

nam hic Clínia, etsi is quóque suarum rerum sat agitát,
 tamen 225
 habét bene ac pudíce eductam, ignáram rei meretríciae.
 15 meást petax, procáx, magnífica, sumpuosa, nóbilis;
 tum quód dem ei, 'recte' est: nám nil esse míhi re-
 ligiost dícere.
 hoc égo mali non prídem inueni, néque etiam dum
 scít pater.

CLINIA CLITIPHO

ADVLESCENTES DVO

- II 2 CLN. Si míhi secundae rés de amore meo éssent, iam
 dudúm scio 230
 ueníssent; sed uereór, ne mulier me ábsente hic cor-
 rúpta sit.
 concúrrunt multa eam opínionem quae mihi animo
 exaúgeant:
 occasio, locus, aétas, mater quóius sub imperiost mala,
 5 quoi níl iam praeter prétium dulcest. CLT. Clínia!
 CLN. Ei miseró mihi!
 CLT. Etiám caues, ne uídeat forte hic te á patre ali-
 quis éxiens? 235
 CLN. Faciám; sed nescio quíd profecto mi ánimus prae-
 sagít mali.
 CLT. Pergín istuc prius diiúdicare, quám scis quid
 uerí siet?
 CLN. Si níl mali esset, iam híc adessent. CLT. Iam áderunt.
 CLN. Quando istúe 'iam' erit?
 10 CLT. Non cógitas hinc lóngule esse? et múlierum
 ností moras:
 dum móliuntur, dúm conantur, ánnus est. CLN. O
 Clítipho, 240
 timeó. CLT. Respira: eccúm Dromonem cúm Syro
 una: adsúnt tibi.

226 rei] artis || 227 petax] potens || 232 multae opiniones
 quae mihi animum || 239 nosti mores mulierum ||

SYRVS DROMO CLINIA CLITIPHO

SERVI DVO ADVLESCENTES DVO

- SY. Aín tu? DR. Sic est. SY. Vérum interea, dúm II 3
sermones caédimus,
íllae sunt relíctae. CLT. Mulier tíbi adest: audin,
Clínia?
CLN. Égo uero audio ét nunc demum úuo et ualeo,
Clítipho.
SY. Mínime mirum: adeo ínpeditae súnt: ancillarúm
gregem²⁴⁵
5 dúcunt secum. CLN. Périi, unde illi súnt ancillae?
CLT. Mén rogas?
SY. Nón oportuít relictas: pórtant quid rerum! CLN. Eí
mihi!
SY. aúrum, uestem; et uéesperascit, ét non nouerúnt
uíam.
fáctum a nobis stúlttest. abi dum tú, Dromo, illis
óbuíam.
própera; quid stas? — CLN. Vaé mihi misero, quánta
de spe déciði!²⁵⁰
10 CLT. Quí istuc? quae res té sollicitat aútem? CLN. Ro-
gitas quíd siet?
uíden tu? ancillas aúrum uestem, quám ego cum una
ancíllula
híc reliqui, unde éi esse censes? CLT. Váh, nunc
demum intéllego.
SY. Dí boni, quid túrbaest! aedes nóstrae uix capiént,
scio.
quíd comedent! quíd ébibent! quid séne erit nostro
miserius!²⁵⁵
15 séd eccos uideo quós uolebam. CLN. O Iúppiter, ubi-
nam ést fides?

244 audio nunc demum et uideo || 250 misero mihi || 251 quid
istuc || 256 uideo eccos ||

- 40 ubi de inprovisost interuentum mulieri.
 nam ea res tum dedit existumandi copiam
 cottidianae uitae consuetudinem,
 quae quousque ingenium ut sit declarat maxime.
 texentem telam studiose ipsam offendimus, 285
- 45 mediocriter uestitam ueste lugubri
 (eius annis causa opinor quae erat mortua)
 sine auro: tum ornatam ita uti quae ornantur sibi:
 nulla arte malas expolitam muliebri;
 capillus passus prolixae et circum caput 290
- 50 reiectus neglegenter, pax. CLN. Syre mi, obsecro,
 ne me in laetitiam frustra conicias. SY. Anus
 subtemen nebat. praeterea una ancillula
 erat; ea texebat una, pannis obsita,
 neglecta, immunda inluuie. CLT. Si haec sunt, Clinia, 295
- 55 uera, ita uti credo, quis te est fortunatior!
 scin tu? hanc quam dicit sordidatam et sordidam,
 magnum hoc quoque signumst, dominam esse extra
 noxiam,
 eius quom tam negleguntur internuntii.
 nam disciplinast primum munerarier 300
- 60 ancillas eis ad dominas qui adfectant uiam.
 CLN. Perge, obsecro te, et caue ne falsam gratiam
 studeas inire. quid aut, ubi me nominas?
 SY. Vbi dicimus redisse te et orare uti
 ueniret ad te, mulier telam desinit 305
- 65 continuo et lacrumis opplet os totum sibi,
 ut facile scires desiderio id fieri.
 CLN. Prae gaudio, ita me di ament, ubi sim nescio:
 ita timui. CLT. At ego nil esse scibam, Clinia.
 age dum uicissim, Syre, dic quae illast altera? 310
- 70 SY. Adducimus tuam Bacchidem. CLT. Hem, quid?
 Bacchidem?

282 dedit tum || 289 arte malas] mala re esse || 290 prolixus || 299 cum eius || 300. 301 disciplina est eisdem munerarier | ancillas primum || 304 orare] rogare || 307 fieri tuo || 309 sciebam ||

ēho sceleste, quó illam ducis? SY. Quó ego illam?
ad nos scilicet.

CLT. Ád patremne? SY. Ad eum ípsum. CLT. O homi-
nis ínpudentem audáciam! SY. Heus,
nón fit sine períclo facinus mágnum nec memorábile.

CLT. Hóc uide: in mea uíta tibi tu laúdem is quae-
sitúm, scelus? 315

75 úbi si paululúm modo quid te fúgerit, ego périerim.
quíd illo facias? SY. Át enim.. CLT. Quid 'enim'?

SY. Sí sinas, dicám. CLN. Sine.

CLT. Síno. SY. Ita res est haéc nunc, quasi quom ..

CLT. Quás malum ambagés mihi

nárrare occipít! CLN. Syre, uerum hic dicit: mitte,
ad rém redi.

SY. Énim uero reticére nequeo: múltimodis in-
iúrius 320

80 Clítípho est neque férri potis est. CLN. Aúdiundum
herclést, tace.

SY. Vís amare, uís potiri, uís quod des illi éffici;
túom esse in potiundó periculum nón uis: haud stulté
sapis,

síquidem id saperest, uélle te id quod nón potest
contíngere.

aút haec cum illis súnt habenda, aut ílla cum his
mitténda sunt. 325

85 hárum duarum cóndicionum núnc utram malís uide,
étsi consiliúm quod cepi réctum esse et tutúm scio.
nam ápod patrem tua amíca tecum síne metu ut sit
cópiast.

túm quod illi argentum és pollicitus, eádem hac in-
ueniám uia,

quód ut efficerem orándo surdas iam aúris reddiderás
mihi. 330

90 quíd aliud tibi uís? CLT. Siquidem hoc fit. SY. Sí-
quidem? experiundó scies.

CLT. Age age, cedo istuc tuóm consilium: quíd id
est? SY. Adsimulábimus

túam amicam huius ésse amicam. CLT. Púlcere: hic
quid faciét sua?

án ea quoque dicétur huius, si úna haec dedecoríst
parum?

SY. Ímmo ad tuam matrem ábducetur. CLT. Quíd eo?

SY. Longumst, Clítipho, 335
95 sí tibi narrem, quam ób rem id faciam: uéra causast.

CLT. Fábulae!

níl satis firmi uídeo, quam ob rem accíperere hunc mi
expediát metum.

SY. Máne, habeo aliud, si ístest metus, quod ámbo
confiteámini

síne periclo esse. CLT. Huíus modi obsecro áliquíd
reperi. SY. Máxume:

ibo óbuiam huic, dicam út reuortatúr domum. CLT.
Hem, 340

100 quid díxti? SY. Ademptum tibi iam faxo omném
metum,

in aúrem utramuis ótiose ut dórmias.

CLT. Quid ágo nunc? CLN. Tune? quód boni CLT.
Syre! — díe modo

uerum. SY. Áge modo: hodie séro ac nequiquám
uoles.

CLN. datúr, fruare dúm licet: nam néscias 345

105 CLT. Syre inquam! — perge pórro, tamen istúc ago.

CLN. eius sít potestas pósthac an numquám tibi.

CLT. Verum hércle istuc est. — Síre, Syre inquam,
heus heús, Syre!

SY. Concáluit. quid uis? CLT. Rédi, redi. SY. Ad-
sum: díe quid est?

iam hoc quóque negabis tibi placere. CLT. Immó,
Syre, 350

333 hic quid] quid hic (cedo quid hic) || 338 si istuc
metuis || 340 hinc || reuortantur || 346 inquam. SY. perge ||

- 110 et me ét meum amorem et fámam permittó tibi.
 tu es iúdex: nequid áccusandus sís uide.
 SY. Ridículumst te istuc me ádmonere, Clítipho:
 quasi ístic mea res mínor agatur quáu tua!
 hic síquid nobis fórte aduorsi euénerit, 355
- 115 tibi erúnt parata uérba, huic homini uérbera:
 quaprópter haec res ne útiquam neclectúst mihi.
 sed istúnc exora, ut súam esse adsimulet. CLN. Scílicet
 factúrum me esse: in eúm iam res rediút locum,
 ut sít necessus. CLT. Mérito te amo, Clínia. 360
- 120 CLN. Verum illa nequid títubet! SY. Perdoctást probe.
 CLT. At hóc demiror, quí tam facile pótueris
 persuádere illi, quae solet quos spérnere!
 SY. In témpore ad eam uéni, quod rerum ómniumst
 primúm: nam quendam mísero offendi ibi mílitem 365
- 125 eius nóctem orantem: haec árte tractabát uirum,
 ut illíus animum cúpidum inopia incénderet
 eadémque ut esset ápud te hoc quam gratíssimum.
 sed heús tu, uide sis néquid imprudéns ruas!
 patrém nouisti ad hás res quam sit pérspicax; 370
- 130 ego te autém noui quam ésse soleas ínpotens:
 inuérsa uerba, euérsas ceruicés tuas,
 gemitús, screatus, tússis, risus ábstine.
 CLT. Laudábis. SY. Vide sis. CLT. Tútimet mirábere.
 SY. Sed quáu cito sunt cónsecutae múlieres! 375
- 135 CLT. Vbi súnt? quor retines? SY. Iám nunc haec
 non ést tua.
 CLT. Scio, ápud patrem; at nunc ínterim? SY. Nihiló
 magis.
 CLT. Sine. SY. Nón sinam, inquam. CLT. Quaéso
 paulispér. SY. Veto.
 CLT. Saltém salutare. SY. Ábeas, si sapiás. CLT. Eo.
 quid ístic? SY. Manebit. CLT. Hóminem felicem!
 SY. Ámbula. 380

354 minor mea res || 357 NECLECTUMST (neglectui est)
 380 o hominem ||

BACCHIS ANTIPHILA CLINIA SYRVS
MERETRIX MVLIER ADVLESCENS SERVVS

BA. Édepol te, mea Antíphila, laudo et fórtunatam II 4
iúdico,

íd quom studuisti, ísti formae ut móres consimilés
forent:

mínumeque, ita me dí ament, miror, sí te sibi quisque
éxpetit.

nám mihi, quale ingénium haberes, fúit indicio orátio:
s ét quom egomet nunc mécum in animo uítam tuam
consídero 385

ómniūque adeó uostrarum, uólgus quae ab se sé-
gregant,

ét uos esse istí modi et nos nón esse haud mirábilest.
nam éxpedít bonas ésse uobis; nós, quibuscum est res,
nón sinunt:

quíppe forma inpúlsi nostra nós amatorés colunt:

10 haéc ubi inminútast, illi súom animum alio cónfe-
runt; 390

nísi si prospectum ínterea aliquid ést, desertae úuimus.
uóbis cum uno sémel ubi aetatem ágere decretúmst uiro,
quoíus mos maxumést consimilis uóstrum, ei se ad
uos ádplicant.

hóc beneficio utríque ab utrisque uéro deuincímíni,
15 út numquam ulla amóri uostro incidere possit cála-
mitas. 395

AN. Nésco alias: méquidem semper scío fecisse sédulo,
út ex illius cómmo do meum cómpararem cómmo dum

CL. Ah,

ergó, mea Antiphila, tú nunc sola réducem me in
patriám facis:

nam dum ábs te absum, omnes míhi labores fuére
quos cepí leues,

- 20 praetérquam tui caréndum quod erat. SY. Crédo. CL.
 Syre, uix súffero: 400
 hocín me miserum nón licere meó modo ingeniúm frui!
 SY. Immo út patrem tuom uídi ex tuo abitu, díu etiam
 durás dabit.
 BA Quisnam híc adulescens ést, qui intuitur nós? AN.
 Ah, retine me, óbsecro.
 BA. Amábo quid tibíst? AN. Disperii: péríi misera!
 BA. Quíd stupes?
 25 CL. Antíphila! AN. Videon Clíniam an non? BA. Quém
 uides? 405
 CL. Salue, ánime mi. AN. O mi Clínia, salue. CL. Vt
 uales?
 AN. Saluom áduenisse gaúdeo. CL. Teneóne te,
 Antíphila, maxume éxoptata animó meo?
 SY. Ite íntro: nam uos iám dudum exspectát senex.

CHREMES MENEDEMVS

SENES DVO

- III 1 CH. Lucíscit hoc iam. céssó pultare óstium 410
 uicíni, primo ex me út sciat sibi filium
 redísse? etsi adulescéntem hoc nolle intéllego.
 uerúm quom uideam míserum hunc tam excrucíarier
 5 eius ábitu, celem tam ínsperatum gaúdium,
 quom illí pericli níhil ex indició siet? 415
 haud fáciam: nam quod pótero adiutabó senem.
 item ut filium meum amíco atque aequalí suo
 uideo ínservire et sócium esse in negótiis,
 10 nos quóque senes est aéquom senibus óbsequi.
 ME. Aut égo profecto ingénio egregio ad míserias 420
 natús sum, aut illud fálsumst, quod uolgo áudio
 dicí, diem adimere aégritudinem hómínibus.

401 hocine || 402 uidi esse habitum || 408 animo exoptata ||
 411 primum ||

- nam mihi quidem cottidie augescit magis
 15 de filio aegritudo, et quanto diutius
 abest, magis cupio tanto et magis desidero. 425
 CH. Sed ipsum foras egressum uideo: ibo, adloquar.
 Menedeme, salue: nuntium adportó tibi,
 quouis maxime te fieri participem cupis.
 20 ME. Numquidnam de meo gnato audiuiti, Chremes?
 CH. Valet atque uiuit. ME. Vbinam est quaeso? CH.
 Apud me domi. 430
 ME. Meus gnatus? CH. Sic est. ME. Venit? CH.
 Certe. ME. Clinia
 meus uenit? CH. Dixi. ME. Eamus: duc me ad eum,
 obsecro.
 CH. Non uolt te scire se redisse etiam, et tuom
 25 conspectum fugitat: propter peccatum hoc timet,
 ne tua duritia antiqua illa etiam adaucta sit. 435
 ME. Non tu illi dixti ut essem? CH. Non. ME. Quam
 ob rem, Chremes?
 CH. Quia pessume istac in te atque in illum consulis,
 si te tam leni et uicto esse animo ostenderis.
 30 ME. Non possum: satis iam, satis pater durus fui.
 CH. Ah,
 uehemens in utramque partem, Menedeme, es nimis, 440
 aut largitate nimia aut parsimonia.
 in eandem fraudem ex hac re atque ex illa incidens.
 primum olim potius quam paterere filium
 35 commetare ad mulierculam, quae paululo
 tum erat contenta quoique erant grata omnia, 445
 proterruisti hinc. ea coacta ingratis
 postilla coepit uictum uolgo quaerere.
 nunc quom sine magno intertrimento non potest
 40 haberi, quiduis dare cupis. nam ut tu scias,
 quam ea nunc instructa pulcre ad perniciem siet, 450
 primum iam ancillas secum adduxit plus decem,
 oneratas ueste atque auro: satrapa si siet

amátor, numquam sùfferre eius sumptús queat:
 45 nedúm tu possis. ME. Éstne ea intus? CH. Sít
 rogas?

sensí: namque unam ei cénam atque eius cómitibus 455
 dedí; quodsi iterum míhi sit danda, actúm siet.
 nam ut ália omittam, pýtissando módo mihi
 quid uíni absumpsit 'sic hoc' dicens; 'ásperum,

50 pater, hóc est: aliud lénius sodés uide!' 460
 reléui dolia ómnia, omnis sérias:

omnís sollicitos hábuit, atque haec úna nox!
 quid té futurum cénset, quem adsidue éxedent?
 ita mé di amabunt, út me tuarum míseritumst,
 55 Menedéme, fortunárum. ME. Faciat quídlubet:
 sumát consumat pérdat, decretúmst pati, 465
 dum illúm modo habeam mécum. CH. Si certúmst tibi
 sic fácere, permagni illud re ferre árbitror,
 ut né scientem séntiat te id síbi dare.

60 ME. Quid fáciam? CH. Quiduis pótius quam quod
 cógitas:

per álium quemuis út des, falli té sinas 470
 technís per seruolum: étsi subsensi id quoque,
 illós ibi esse, id ágere inter se clánculum.

Syrus cum illo uostro cónsuscitant, cónferunt
 65 consília ad adulescéntes; et tibi pérdere 475
 taléntum hoc pacto sátius est quam illó minam.
 non núnc pecunia ágitur, sed illud quó modo
 minumó periclo id démus adulescéntulo.

nam sí semel tuom ánimus ille intelléxerit,
 70 prius próditurum té tuam uitam ét prius
 pecúniam omnem, quam ábs te amittas filium: 480
 huic quántam fenestram ad néquitiam pateféceris,
 tibi autem porro ut nó sit suaue uiuere!
 nam déteriores ómnes sumus licéntia.

75 quodquómque est, quom ei incíderit in mentém, uolet

461 habui || 467 illud permagni || 471 technis || 480. 481 filium
 hui | quantam fenestram || 484 quod cuique cum inciderit ||

neque íd putabit práuom an rectum síť: petet. 485
tu rém perire et ípsum non poterís pati.

dare dénégaris? íbit ad illud ílico,
qui máxume apud te sé ualere séntiet:

80 abitúrum se abs te esse ílico minitábitur.

ME. Vidére uera atque íta uti res est dícere. 490

CH. Somnum hércle ego hac nocte óculis non uidí meis,
dum id quaéro, tibi qui filium restítuerem.

ME. Cedo déxtram: porro té idem oro ut faciás,
Chremes.

85 CH. Parátus sum. ME. Scin quíd nunc facere té uolo?

CH. Dic. ME. Quód sensisti illós me incipere fállere, 495
id út maturent fácere: cupio illí dare

quod uólt, cupio ipsum iám uidere. CH. Operám dabo.
paulum hóc negoti mi óbstat: Simus ét Crito

90 uicíni nostri hic ámbigunt de fínibus:

me cépere arbitrum: íbo ac dicam, ut díxeram 500

operám daturum me, hódie non posse eís dare.

contínuo hic adsum. ME. Ita quaéso. — di uostrám
fidem!

itan cómparatam esse hóminum naturam ómnium,

95 aliéua ut melius uídeant et diuúdicent

quam súa! an eo fit, quía in re nostra aut gaúdio 505
sumus praépediti nímio aut aegritúdiue?

hic míhi nunc quanto plús sapit quam egomét míhi! —

CH. Dissólui me, otiósus operam ut tibi darem.

100 Syrus ést prendendus átque adhortandús míhi.

a mé nescio quis éxit: concede hínc domum, 510

ut né nos inter nós congruere séntiant.

SYRVS CHREMES

SERVOS SENEX

SY. Hac íllac circumcúrsa: inueniundum és tamen, III 2
argéntum; intendenda ín senemst fallácia.

493 Chreme || *post v. 497 sequuntur vv. 509—511* ||
502 adero || 512 inueniundumst (est) ||

- CH. Num mé fefellit hósce id struere? uidelicet
ille Clíniai séruos tardiúsculust: 515
- 15 idcirco huic nostro tráditast prouíncia.
SY. Quis hic lóquitur? perii. númnam haec audiúit?
CH. Syre! SY. Em!
- CH. Quid tu ístic? SY. Recte equidém. sed te mirór,
Chremes,
tam máne, qui heri tántum biberis. CH. Níl nimis.
SY. 'Nil' nárras? uisast uéro, quod dicí solet, 520
- 10 aquilaé senectus. CH. Héia! SY. Mulier cómmoda,
facéta haec meretrix. CH. Sáne itidem uisást mihi.
SY. Et quídem, ere, forma lúculenta. CH. Síe, satis.
SY. Ita nó n ut olim, séd uti nunc, sané bona:
minuméque miror, Clínia hanc si déperit. 525
- 15 sed habét patrem quendam áuidum misere atque áridum,
uicínium hunc: nostin? át quasi is non dítiis
abúndet, gnatus eíus profugit ínopia.
scis ésse factum ut dico? CH. Quid ego ní sciam?
hominém pistrino dígnum! SY. Quem? CH. Istunc
séruiolum 530
- 20 dico ádulescentis, SY. Síre, tibi timuí male.
CH. qui pássus est id fieri. SY. Quid facerét? CH.
Rogas?
aliquíd reperiret, fíngeret fallácias,
unde éssset adulescénti, amicae quód daret,
atque hunc díffícilem inuítum uersarét senem. 535
- 25 SÝ. Garrís. CH. Haec facta ab illo oportebát, Syre.
SY. Eho quaéso laudas, quí eros fallunt? CH. In loco
ego uéro laudo. SY. Récte sane. CH. Quíppe qui
magnárum saepe id rémedium aegritúdinumst:
uel iam huíc mansisset únícus gnatús domi. 540
- 30 SY. Iocón an serio ille haec dicat néscio,
nisi míhi quidem addit ánimum, quo lubeát magis.

515 Cliniae || 518 Chreme || 521 commoda et || 522 itidem]
idem || 523 ere] hercle || 526 miserum || 527 diuitiis || 529 ego
nesciam || 535 seruaret || 541 ille haec] illaec ||

CH. Et nunc quid exspectat, Syre? an dum hinc denuo
abeat, quom tolerare ille huius sumptus non queat?

nonne ad senem aliquam fabricam fingit? SY. Stó-
lidus est. 545

35 CH. At te adiutare oportet adulescentuli
causa. SY. Facile equidem facere possum, si iubes:
etenim quo pacto id fieri soleat, calleo.

CH. Tanto hercle melior. SY. Non est mentiri meum.

CH. Fac ergo SY. At heus tu, facitodum eadem haec
memineris, 550

40 huius siquid simile forte aliquando euenerit,
ut sunt humana, tuos ut faciat filius.

CH. Non usus ueniet, spero. SY. Spero hercle ego
quoque,

neque eo nunc dico, quo quicquam illum senserim;
sed siquid, nequid. quae sit eius aetas, uides, 555

45 et ne ego te, si usus ueniat, magnificé, Chremes,
tractare possim. CH. De istoc, quom usus uenerit,
uidebimus quid opus sit: nunc istuc age. —

SY. Numquam commodius quicquam erum audiui loqui,
nec quom male facere crederem mi inpinus 560

50 licere. quisnam a nobis egreditur foras?

CHREMES CLITIPHO SYRVS
SENEX ADVLESCENS SERVOS

CH. Quid istuc quaeso? qui istic mos est, Clitipho? III 3
itane fieri oportet?

CL. Quid ego feci? CH. Vidin ego te modo manum
in sinum huic meretrici

ingerere? SY. Acta haec res est: perii. CL. Méne?

CH. Hisce oculis, né nega.
facis adeo indigne iniuriam illi, qui non abstineas
manum. 565

544 ille huius] illius || 551 si quid huius || 556 Chreme ||
559 quicquam] umquam || 560 facerem ||

- 5 nam istaec quidem contumeliast,
 hóminem amicum récipere ad te atque eíus amicam
 súbigitare.
 uél heri in uino quam ínmodestus fuísti, SY. Factum.
 CH. quám molestus!
 út equidem, ita me dí ament, metui, quíd futurum
 dénique esset!
 nóui ego amantis: ánimum aduortunt gráuitèr quae
 non cénseas. 570
 10 CL. At míhi fides apud hunc est, nil me istíus factu-
 rúm, pater.
 CH. Ésto, at certe hinc *uólo* concedas áliquo ab ore
 eorum áliquantisper.
 múlta fert lubído: ea facere próhibet tua praeséntia.
 dé me ego facio cóniecturam: némost meorum amí-
 corum hodie,
 ápod quem expromere ómnia mea occúlta, Clitipho,
 aúdeam. 575
 15 apud álium prohibet dígnitas; apud álium ipsi factí
 pudet,
 ne inéptus, ne protéruos uidear. quód illum facere
 crédito,
 sed nóstrumst intellégere, utquomque atque úbiquom-
 que opus sit óbsequi.
 SY. Quíd iste narrat! CL. Périi. SY. Clitipho, haéc
 ego praecipió tibi?
 hóminis frugi et témpèrantis fúctu's officiúm? CL.
 Tace sodes. 580
 20 SY. Récte sane! CH. Síre, pudet me. SY. Crédo:
 neque id iniúria: quin
 míhi molestumst. CL. Pérdis me hercle . . SY. Vérum
 dico quód uidetur.
 CL. Nón accedam ad illos? CH. Eho quae so, úna
 accedundí uiast?

570 amantium || 572 hinc *uolo*] ut hinc (ut) || 574 ego de
 me || 576 ipsius ||

SY. Áctumst: hic prius se índicarit quám ego argen-
tum effécero.

Chremés, uin tu homini stúlto mi auscultáre? CH.

Quid faciám? SY. Iube hunc 585
25 abíre hinc aliquo. CL. Quó ego hinc abeam? SY. Quó
lubet: da illís locum:

abi deámbulatum. CL. Deámbulatum, quó? SY. Vah,
quasi desít locus!

abi sáne istac, istórsum, quo uis. CH Récte dicit,
cénseo.

CL. Di te éradicent, Síre, qui me hinc extrúdis! SY.
At tu istás tibi

pol pósthac comprimitó manus! — 590
30 cénsen uero? quíd illum porro crédas facturúm,
Chremes,

nísi eum, quantum tibi opis di dant, séruas castigás
mones?

CH. Égo istuc curabo. SY. Átqui nunc tibi, ére,
istic adseruándus est.

CH. Fíet. SY. Si sapiás: nam mihi iam mínus minus-
que optéperat.

CH. Quíd tu? ecquid de illó quod dudum técum egi
egistí, Syre? 595

35 répperisti tibi quod placeat án non? SY. De fallácia
dícis? est: inuéní nuper quándam. CH. Frugi es.
cédo quid est?

SY. Dícam, uerum ut éx alio aliud íncidit. CH. Quid-
nám, Syre?

SY. Péssuma haec est méretrix. CH. Ita uidétur.
SY. Immo sí scias!

uáh, uide quod incéptet facinus. fúit quaedam anus
Corínthia hic: 600

40 quói drachumarum haec árgenti *olim* mílle dederat
mútuom.

585 Chreme || 589. 590 at tu pol tibi istas | posthac ||
591 Chreme || 593 ere tibi || 595 Syre aut || 596 an nondum
etiam || 598 aliud ex alio || 601 drachmarum (dragmarum) ||

- CH. Quid tum? SY. Ea mortuást: reliquit filiam
adulescéntulam.
éa relicta huic árrabonist pro illo argento. CH. In-
téllego.
SY. Hánc secum huc addúxit, ea quæ est núnc apud
uxorém tuam.
CH. Quid tum? SY. Cliniam órat, sibi ut id núnc
det: illam illí tamen 605
45. póst daturam: mílle nummum póscit. CH. Et poscít
quidem? SY. Hui,
dúbium id est? ego sic putavi. . . CH. Quid nunc fa-
cere cógitas?
SY. Égone? ad Menedemum íbo, dicam hanc ésse captam
e Cária,
dítem et nobilém: si redimat, mágnum inesse in eá lucrum.
CH. Érras. SY. Quid ita? CH. Pró Menedemo núnc
tibi ego respódeo 610
50 'nón emo': quid agés? SY. Optata lóquere. CH. Qui?
SY. Non ést opus.
CH. Nón opus est? SY. Non hércle uero. CH. Quí
istuc, miror. SY. Iám scies.
máne, mane, quid ést quód tam a nobis gráuitér
crepuerúnt fores?

SOSTRATA **CHREMES** **[CANTHARA]** **SYRVS**
MATRONA **SENEX** **ANVS** **SERVOS**

- IV 1 SO. Nisi me ánimus fallit, híc profectost ánulus, quem
ego súspicor,
is quícum expositast gnáta. CH. Quid uolt síbi, Syre,
háec orátio? 615
SO. quid ést? ísne tibi uidétur? CA. Dixi equidem,
úbi mi ostendisti, flico
eum ésse. SO. At satis ut cóntemplata módo sis, mea
nutríx. CA. Satis.

- 5 SO. Abi nūnciam intro, atque illa si iam lāuerit, mihi
nūntia. —
hic égo uirum interea ópperibor. SY. Té uolt: uideas
quid uelit.
nesció quid tristis ést; non temerest: tíneo quid sit.
CH. Quid siet? 620
ne ista hércle magno iam conatu mágnas nugas díxerit.
SO. Ehem mí uir! CH. Ehem mea úxor! SO. Te ipsum
quaéro. CH. Loquere quid uelis.
- 10 SO. Prímum hoc te oro, néquid credas me áduorsum
edictúm tuom
fácere esse ausam. CH. Vín me istuc tibi, etsi ín-
credibilest, crédere?
crédo. SY. Nescio quid peccati pórtat haec purgátio. 625
SO. Méministin me gráuidam esse et te máxumo opere
edícere,
sí puellam párerem, nolle tólli? CH. Scio quid fé-
ceris:
- 15 sústulisti. SY. Síc est factum: dómna ego, erus dam-
no aúctus est.
SO. Mínime; sed erat híc Corinthia ánus haud impura:
eí dedi
éxponendam. CH. O Iúppiter, tantam ésse in animo
inscítiam! 630
SO. Périi: quid ego féci? CH. Rogitas? SO. Sí
peccaui, mí Chremes,
ínsciens feci. CH. Íd quidem ego, si tú neges, certó
scio,
- 20 te inscientem atque imprudentem dícere ac facere ómnia;
tót peccata in hác re ostendis. nám iam primum, sí
meum
ímpérium exsequí uoluisses, ínteremptam opórtuit, 635
nón simulare mórtém uerbis, re eáipse spem uitaé dare.

626 esse grauidam et mihi te || 628 domina ergo || 636 re ipsa ||

- át id omitto: misericordia, ánimus maternús: sino.
 25 quám bene uero abs té prospectum sit quod uolui, id
 cogita:
 némpe anui illi pródita abs te filiaſt planíſſume,
 pér te uel uti quaéſtum faceret uél uti uenirét pa-
 lam. 640
 crédo, id cogitaſti: 'quiduis ſátis eſt, dum uiuát modo.'
 quíd cum illis agás, qui neque ius néque bonum atque
 aequóm ſciunt?
 30 mélius peius, próſit obſit, níl uident niſi quód lubet.
 SO. Mí Chremes, peccáui, fateor: uíncor. nunc hoc te
 óbſecro,
 quándo tuos eſt ánimus, mi uir, nátura ignoſcéntior, 645
 út meae ſtultitiae ín iuſtitia tuá ſit aliquid praéſidi.
 CH. Scílicet equidem íſtuc factum ignóſcam: uerum,
 Sóſtrata,
 35 mále docet te méa facilitas múlta. ſed íſtuc quíd-
 quid eſt,
 quá hoc oceptumſt cáuſa, loquere. SO. Vt ſtúltae et
 miſere omnés ſumus
 réligioſae, quom éxponendam dó illi, de digito ánulum 650
 détraho et eum díco ut una cúm puella expóneret,
 ſí moreretur, ne éxpers partis éſſet de noſtrís bonis.
 40 CH. Íſtuc recte: cóſeruáſti te átque illam. SO. Hic
 is eſt ánulus.
 CH. Vnde habes? SO. Quam BÁCchis ſecum addúxit
 aduleſcéntulam, SY. Hem,
 quíd illa narrat? SO. éa lauatum dum ít, ſeruan-
 dum míhi dedit. 655
 ánimum non aduórſi primo; ſéd poſtquam aſpexi, ílico
 cógnoui, ad té exſílui. CH. Quid nunc ſúſpicare aut
 ínuenis
 45 de illa? SO. Neſció, niſi ex ipſa quaéras, unde hunc
 hábuerit,

638 proſpectum eſt quid uoluíſti cogita || 644 Chreme ||
 645 quanto || ánimus natu grauior ignoſcentior || 649 miſerae ||

sí potis est reperiri. SY. Interii: plús spei uideo
quám uolo.
nóstrast, si itast. CH. Víuitne illa, quóí tu dederas?
SO. Nescio. 660
CH. Quíd renuntiáuit olim? SO. Fécisse id quod
iússeram.
CH. Nómen mulierí cedo quid sit, út quaeratur. SO.
Phílterae.
so SY. Ípsast. mirum ní illa saluast ét ego perii. CH.
Sóstrata,
séquare hac me intro. SO. Hoc út praeter spem euénit!
quam timuí male,
né nunc animo ita ésses duro, ut ólim in tollendó,
Chremes! 665
CH. Nón licet hominem ésse saepe ita út uolt, si res
nón sinit.
núnc ita tempus fért, mi ut cupiam fíliam: olim ní
minus.

SYRVS
SERVOS

Nisi me ánimus fallit múltum, haud multum a me IV 2
áberit infortúnium:
ita hác re in angustum óppido nunc meá coguntur
cópie:
nisi si áliquid uideo, ne ésse amícam hanc gnáti re-
sciscát senex. 670
nam quód de argento spérem aut posse póstulem me
fállere,
s nihil ést: triumpho, sí licet me látere tecto abscédere.
cruciór bolum mihi tántum ereptum tám desubito e
faucibus.

662 mulieris || 664 me intro hac. SO. ut || 665 Chreme ||
667 fert] est ||

quid agam? aut quid comminiscar? ratio de integro
ineundast mihi.

nil tam difficilest, quin quaerendo inuestigari possiet. 675
quid si hoc nunc sic incipiam? nihil est. quid, sic?
tantundem egero.

10 at sic opinor. non potest. immo optume. euge habeo
optumam.

retraham hercle ego idem illud ad me, opinor, fugitiuum
argentum tamen.

CLINIA SYRVS
ADVLESCENS SERVVS

IV 3 CL. Res nulla mihi posthac potest iam interuenire tanta,
quae mi aegritudinem adferat: tanta haec laetitia ob-
ortast. 680

patri me dedo nunciam, ut frugalior sim quam uolt.
SY. Nil me fefellit: cognitast, quantum audio huius
uerba.

5 istuc tibi ex sententia tua optigisse laetor.

CL. O mi Syre, audisti obsecro? SY. Quid ni? qui
usque una adfuerim.

CL. Quoiquam aequae audisti commode quicquam eue-
nisse? SY. Nulli. 685

CL. Atque ita me di ament, ut ego nunc non tam
meapte causa
laetor quam illius, quam ego scio esse honore quouis
dignam.

10 SY. Ita credo. sed age, Clinia, nunc da te mihi uicissim:
nam amici quoque res est uidenda in tuto ut con-
locetur,

nequid de amica nunc senex... CL. O Iuppiter! SY.
Quiesce. 690

678 OPINOR IDEM AD ME EGO ILLUD FUGITIUM (opinor ad
me idem illud fugitiuum) || 679 nulla mihi res || 681 dedo patri
me || 685 cui aequae || 688 nunc Clinia age ||

CL. Antíphila mea nubét mihi. SY. Sicín mihi inter-
lóquere?

CL. Quid fáciám? Syre mi, gaúdeo: fer mé. SY. Fero
hercle uéro.

15 CL. Deórum uitam aptí sumus. SY. Frustra óperam
opinor súmo.

CL. Loquere: aúdio. SY. At iam hoc nón agis. CL. Agám.
SY. Videndumst, ínquam,

amíci quoque res, Clínia, tui in túto ut conlocétur. 695
nam sí nunc a nobís abis et Bácschidem hic relínquis,
senéx resciscet flico esse amícam hanc Clitiphónis;

20 si abdúxeris, celábitur, itidem út celata adhúc est.

CL. At enim ístoc, Syre, nil ést magis meis núptiis
aduórsum.

nam quo óre appellabó patrem? tenés quid dicam?
SY. Quid ní? 700

CL. Quid dícam? quam causam ádferam? SY. Quin
nólo mentiáre:

apérte ita ut res sése habet narráto. CL. Quid aís?
SY. Iúbeo:

25 illám te amare et uélle uxorem, hanc ésse Cliti-
phónis.

CL. Bonam átque iustam rem óppido imperás et factu
fácilem.

et scílicet iam me hóc uoles patrem éxorare ut célet 705
senem uóstrum? SY. Immo ut rectá uia rem nárret
ordine ómnem. CL. Hem,

satin sánus es aut sóbrius? tuquidem íllum plane
pérdis.

30 nam quí ille poterit ésse in túto? díe mihi.

SY. Huíc equidem consílio palmam do: híc me magni-
fice écféro,

quí uim tantam in me ét potestatem hábeam tantae
astútiae, 710

uéra dicendo út eos ambos fállam: ut, quom nárret
senex

uóster nostro esse ístam amicam gnáti, non credát
tamen.

35 CL. Át enim spem istoc pácto rursum núptiarum
omnem éripis:

nám dum amicam hanc méam esse credet, nón com-
mittet filiam.

tú fors quid me fiat parui péndis, dum illi cón-
sulas. 715

SY. Quid malum me aetátem censes uélle id adsimu-
lárius?

únus est diés, dum argentum erípio: pax: nihil ám-
plius.

40 CL. Tántum sat habes? quid tum quaeso, si hóc pater
rescíuerit?

SY. Quid si redeo ad illos qui aiunt 'quid si nunc
caelúm ruat?'

CL. Métuo quid agam. SY. Métuis? quasi non éa
potestas sit tua, 720

quó uelis in témpore ut te exsóluas, rem faciás palam.

CL. Áge age, traducátur Bacchis. SY. Óptume ipsa exít
foras.

BACCHIS CLINIA SYRVS DROMO PHRYGIA
MERETRIX ADVLESCENS SERVI DVO ANCILIA

IV 4 BA. Satis pól proterue mé Syri promíssa huc in-
duxérunt,

decém minas quas dáre mihi pollicítust. quodsi is
núnc me

decéperit, saepe óbsecrans me ut uéniam frustra
uéniet; 725

aut quóm uenturam díxero et constitútero, quom is
cérté

5 renúntiarit, Clítipho quom in spé pendebit ánimi:

715 fors] fortasse || 724 mihi dare ||

decípíam ac non ueniám, Syrus mihi térgo poenas
péndet.

CL. Satis scíte promittít tibi. SY. Atqui tu hanc
iocari crédis?

faciét, nisi caueo. BA. Dórmunt: ego pól istos com-
mouébo. 730

mea Phrýgia, audistin, módo iste homo quam uíllam
demonstráuit

10 Charíni? PH. Audiui. BA. Próxumam esse huic fúndo
ad dextram? PH. Mémini.

BA. Currículo percurre: ápod eum milés Dionysia
ágitat:

SY. Quid incéptat? BA. dic me hic óppido esse in-
uítam atque adseruári,
uerum áliquo pacto uérba me his datúram esse et
uentúram. 735

SY. Perii hércle! Bacchis, máne, mane: quo mítis
istam quaéso?

15 iube máneat. BA. I. SY. Quin ést paratum argéntum.
BA. Quin ego máneo.

SY. Atquí iam dabitur. BA. Vt lubet. num ego ínsto?
SY. At scin quid sódes?

BA. Quid? SY. Tránseundumst núnc tibi huc ad
Ménedemum, et tua pómpa

eo tránsducendast. BA. Quám rem agis, scelus? SY.
Égon? argéntum cúdo, 740

quod tibi dem. BA. Dignam mé putas, quam inlúdas?
SY. Non est témere.

20 BA. Etiámne tecum hic rés mihist? SY. Minumé:
tuom tibi réddo.

BA. Eátur. CL. Sequere hac. — SY. Heús, Dromo! DR. Quis
mé uolt? SY. Syrus. DR. Quid ést rei?

SY. Ancillas omnis Bácschidis transdúce huc ad uos
própere.

DR. Quam ob rém? SY. Ne quaeras: écferant quae
sécum huc attulérunt. 745

739 huc nunc tibi || 743 SY. sequere hac. heus ||

sed porro ausculta quód superest falláciae:
sese ípse dicet tuám uidisse fíliam,
25 eius sibi complacitam fórmam, postquam aspéxerit,
hanc cupere uxorem. CH. Módone quae inuentást?

SY. Eam:

et quídem iubebit pósci. CH. Quam ob rem istúc,
Syre? 775

nam prórsum nihil intéllego. SY. Vah, tárdus es.

CH. Fortásse. SY. Argentum dábitur illi ad núptias,
30 aurum átque uestem qui... tenesne? CH. Cómparet?
SY. Id ípsum. CH. At ego illi néque do neque de-
spóndeo.

SY. Non? quam ób rem? CH. Quam ob rem? mé rogas?
homini..? SY. Vt lubet. 780

non égo in perpetuom dícebam ut illam illí dares,
uerum út simulares. CH. Nón meast simulátio:

35 ita tú istaec tua miscétó, me ne admísceas.
egon quói daturus nón sum, ut ei despóndeam?

SY. Credébam. CH. Minume. SY. Scíte poterat
fieri; 785

et ego hóc, quia dudum tú tanto opere suáseras,
eo coépi. CH. Credo. SY. Céterum equidem istúc,
Chremes,

40 aequí bonique fácio. CH. Atqui quam máxume
uolo té dare operam ut fiat, uerum aliá uia.

SY. Fiát, quaeratur áliquíd. sed illud quód tibi 790
dixí de argento, quód ista debet Bácschidi,
id núnc reddendumst illi: neque tu scílicet

45 illúc confugies: 'quíd mea? num míhi datumst?
num iússi? num illa oppígnere fíliam

meám me inuito pótuít?' uerum illúd, Chremes, 795
dicúnt: 'ius summum saépe summast málitia.'

CH. Haud fáciam. SY. Immo aliis sí licet, tibi nón
licet:

50 omnés te inlautum esse ín bene parta ré putent.

795 Chreme || 798 in lauta et bene acta parte putant ||

CH. Quin égomet iam ad eam déferam. SY. Immo
 fílium
 iube pótius. CH. Quam ob rem? SY. Quía enim in
 eum suspítios 800
 transláta amoris. CH. Quid tum? SY. Quia uidébitur
 magis uéri simile id ésse, quom hic illí dabit;
 55 et símul conficiam fácilius ego quód uolo.
 ipse ádeo adest: abi, écfer argentum. CH. Écfero.

CLITIPHO SYRVS
 ADVLESCENS SERVOS

IV 6 CL. Nullást tam facilis rés, quin difficílís siet, 805
 quam inuítus facias. uél me haec deambulátio
 (quam nón laboriósá!) ad languorém dedit.
 nec quícquam magis nunc métno quam ne dénuo
 5 miser áliquo extrudar hínc, ne accedam ad Bácschidem.
 ut téquidem di deaeque ómnes quantumst, ó Syre, 810
 cum istóc inuento cúmqe incepto pérduint,
 huius módi *qui* mihi res sémper comminísce,
 ubi me éxcarnufices! SY. Ín' hinc quo tu dígnus es?
 10 quam paéne tua me pérdidit protéruitas!
 CL. Vellem hércle factum, ita méritu's. SY. Meritus?
 quó modo? 815
 ne mé istuc prius ex te aúdiuisse gaúdeo,
 quam argéntum haberes, quód daturus iám fui.
 CL. Quid ígitur tibi uis dícam? adisti míhi *manum*:
 15 amícam adduxti, quám non licitumst tángere.
 SY. Iam nón sum iratus. séd scin ubi nunc sít tibi 820
 tua Bácschis? CL. Apud nos. SY. Nón. CL. Vbi
 ergo? SY. Apud Clíniam.
 CL. Perí. SY. Bono animo es: iam árgentum ad
 eam déferes,

810 omnes di deaeque || 813 in tu hinc (ISHINC, i tu hinc) quo
 dígnus es || 818 abisti || 819 licitum sit (liceat) ||

quod ei és pollicitus. CL. Gárris. unde? SY. A tuó
patre.

30 CL. Ludís fortasse me? SY. Eápse re experíbere.

CL. Ne ego hómo sum fortunátus: deamo té, Syre. 825

SY. Sed páter egreditur. cáue quicquam admirátus sis,
qua caúsa id fiat; óbsecundato ín loco,
quod ímperabit fácito, loquitor paúcula.

CHREMES OLITIPHO SYRVS

SENEX ADVLESCENS SERVOS

CH. Vbi Clítipho hic est? SY. 'Écce me' inque. CL. IV 7
Eccum híc tibi.

CH. Quid rei ésset dixti huic? SY. Díxi pleraque
ómnia. 830

CH. Cape hóc argentum ac défer. SY. I: quid stás,
lapis?

quin áccipis? CL. Cedo sáne. SY. Sequere hac me
ócus.

5 tu hic nós, dum eximus, ínterea opperíbere:
nam níhil est illic quód moremur diútius. —

CH. Minás quidem iam decem habet a me fília, 835
quas pró alimentis ésse nunc ducó datas;

hasce órnaméntis cónsequentur álterae,

10 porro haéc talenta dótis adposcúnt duo.

quam múlta iniusta ac práua fiunt móribus!

mihi núnc relictis rébus inueniúndus est 840

aliquís, labore inuénta mea quói dém bona.

824 ipsa re || 826 et 827 *inverso ordine* || 828 admiratus
sies || 829 ecce me] eccum me || 830 dixtin ||

MENEDEMVS CHREMES

SENES DVO

- IV ME. Multo ómnium nunc mé fortunatíssimum
factúm puto esse, quóm te, gnate, intéllego
resipísse. CH. Vt errat! ME. Te ípsum quaerebám,
Chremes:
seruá, quod in te est, fílium et me et fámiliam. 845
- 5 CH. Cedo quíd uis faciam? ME. Inuénisti hodie fíliam.
CH. Quid tum? ME. Hanc uxorem síbi dari uolt
Clínia.
CH. Quaeso quid tu homini's? ME. Quíd id est? CH.
Iamne oblítus es,
intér nos quid sit díctum de fallácia,
ut eá uia abs te argéntum auferretúr? ME. Scio. 850
- 10 CH. Ea rés nunc agitur ípsa. ME. Quid narrás,
Chremes?
immo haéc quidem, quae apúd me est, Clitiphónis est
amíca. CH. Ita aiunt, ét tu credis ómnia,
et illum *illam* uelle uxórem, ut, quom despónderim,
des qui aúrum ac uestem atque ália quae opus sunt
cómparet. 855
- 15 ME. Id ést profecto: id amícae dabitur. CH. Scílicet
datum íri. ME. Ah, frustra sum ígitur gavisús miser.
quidúis tamen iam málo quam hunc amíttere.
quid núnc renuntiem ábs te responsúm, Chremes,
ne séntiat me sénsisse atque aegré ferat? 860
- 20 CH. Aegré? nimium illi, Ménedeme, indulgés. ME. Sine:
incéptumst: perface hóc mi in perpetuóm, Chremes.
CH. Dic cónuenisse, egísse te de nuptiis.
ME. Dicám. quid deinde? CH. Mé facturum esse ómnia,
generúm placere; póstremo etiam, sí uoles, 865
25 despónsam quoque esse dícito. ME. Em, istuc uó-
lueram.

844 Chreme || 851 Chreme || 854 illum aiunt uelle || 857 da-
turum. ME. uah || 862 Chreme ||

CH. Tanto ócius te ut póscat et tu, id quód cupis,
 quam ocíssume ut des? ME. Cúpio. CH. Ne tu
 própediem,
 ut istám rem uideo, istíus obsaturábere.
 sed haéc uti sunt, caútím et paulatím dabis, 870
 30 si sápies. ME. Faciam. CH. Abi íntro: uide quid
 póstulet.
 ego dómi ero, siquid mé uoles. ME. Sané uolo:
 nam té scientem fáciam, quidquid égero.

MENEDEMVS CHREMES

SENES DVO

ME. Égo me non ita astútum neque ita pérspicacem v 1
 esse íd scio,
 séd hic adiutor méus et monitor ét praemonstrátor
 Chremes 875
 hóc mihi praestat; ín me quiduis hárum rerum cón-
 uenit,
 quae sunt dicta in stúlto: caudex, stípes, asinus,
 plúmbeus;
 5 in illum nil potést: exsuperat eíus stultitia haec ómnia.
 CH. Óhe, desiste inquám deos, uxor, grátulando optún-
 dere,
 túam esse inuentam gnátam, nisi illos éx tuo ingenio
 iúdicas, 880
 út nil credas íntellegere, nísi sit dictum céntiens.
 séd interim quid illíc iam dudum gnátus cessat cúm
 Syro?
 10 ME. Quós aís homínés, Chremes, cessáre? CH.
 Ehem, Menedeme, áduenis?
 díe mihi, Cliniaé quae dixi núnstiatin? ME. Ómnia.
 CH. Quid aít? ME. Gaudere ádeo ocepit, quási qui
 cupiunt núptias. 885

874 non tam astutum || 879 desine || 881 sit dictum] idem
 dictum sit (dictumst) || 883 Chreme ||

- CH. Háhahae. ME. Quid risísti? CH. Serui uénere
in mentém Syri
cálliditates. ME. Ítane? CH. Voltus quóque homi-
num fingit scelus.
- 15 ME. Gnátus quod se adsímulat laetum, id dícis? CH.
Id. ME. Idem istúc mihi
uénit in mentém. CH. Veterator! ME. Mágis, si
magis norís, putes 889
íta rem esse. CH. Ain tu? ME. Quín tu ausculta. CH.
Máne *dum*, hoc prius scire expeto,
quíd perdidideris. nam úbi desponsam nuntiasti filio,
cóntinuo iniecísse uerba tibi Dromonem scílicet,
- 20 spónsae uestem aurum átque ancillas ópus esse: ar-
gentum út dares.
- ME. Nón. CH. Quid 'non'? ME. Non, ínquam. CH. Neque
ipse gnátus? ME. Níl prorsúm, Chremes.
mágis unum etiam instáre, ut hodie cónficerentur
núptiae. 895
- CH. Míra narras. quíd Syrus meus? ne ís quidem
quicquám? ME. Nihil.
- CH. Quam ób rem, nescio équidem. ME. Miror, qui
ália tam plané scias.
- 25 séd tuom quoque Sýrus idem ille míre finxit fílium,
út ne paululúm quidem subolat ésse amicam hanc
Clíniae.
- CH. Quid agit? ME. Mitto iam ósculari atque ámplexari:
id níl puto. 900
- CH. Quid est quod ampliús simuletur? ME. Váh! CH.
Quid est? ME. Audí modo.
- ést mihi ultumís conclaue in aédibus quoddám retro:
- 30 húc est intro látus lectus, uéstimentis strátus est.
- CH. Quid postquam hoc est fáctum? ME. Dictum
fáctum huc abiit Clítipho.
- CH. Sólus? ME. Solus. CH. Tímeo. ME. Bacchis
cónsecutast ílico. 905

CH. S6la? ME. Sola. CH. Péril. ME. Vbi abiere íntro,
operuere óstium. CH. Hem,
Clínia haec fieri uidebat? ME. Quid ní? mecum uná
simul.

35 CH. Filíst amica BÁCchis: Menedeme, óccidi.

ME. Quam ob rém? CH. Decem diérum uix mihist
fámilia.

ME. Quid? istúc times quod ille óperam amico dát
suo? 910

CH. Immó quod amicae. ME. Sí dat. CH. An dubium
íd tibist?

quemquámne tam comi ánimo esse aut leni putas,

40 qui sé uidente amícam patiatúr suam..?

ME. Quid ní? quo uerba fácilius dentúr mihi.

CH. Derídes merito. núnc ego mihi suscénseo: 915
quot rés dedere, ubi póssem persentíscere,
ní essém lapis! quae uídi! uae miseró mihi!

45 at né illi id haud inúltum, si uiuó, ferent:

nam iám.. ME. Non tu te cóhibes? non te réspicis?
non tibi ego exempli sátis sum? CH. Prae ira-
cúndia, 920

Menedéme, non sum apúd me. ME. Tene istúc loqui!
nonne íd flagitiumst, te áliis consiliúm dare,

50 foris sápere, tibi non pósse te auxiliárier?

CH. Quid fáciam? ME. Id quod *tu* mé fecisse aibás
parum.

fac té patrem esse sentiat: fac ut aúdeat 925
tibi crédere omnia, ábs te petere et póscere,
nequam áliam quaerat cópiam ac te déserat.

55 CH. Immo ábeat multo málo quo uis géntium,

quam hic pér flagitium ad ínopiam redigát patrem.

nam si illi pergo súppeditare súmptibus, 930
Menedéme, mihi illac uére ad rastros rés redit.

ME. Quot incómoditates hác re accipies, nísi caues!

912 animo tam comi (communi) || 918 illi id] illud ||
924 aiebas || 931 illaec || 932 incommoditates in hac ||

60 *difficilem ostendis te et post ignoscés tamen,
et id érit ingratum.* CH. Ah néséis, quam doleam.

ME. Vt lubet.

quid hoc quód rogo, ut illa núbat nostro? nísi quid
est 935

quod mális. CH. Immo et géner et adfinés placent.

ME. Quid dótis te dixísse dicam filio?

65 quid ópticuisti? CH. Dótis? ME. Ita dico. CH. Áh!

ME. Chremes,

nequíd uereare, sí minus: nil nos dós mouet.

CH. Dúo talenta pró re nostra ego ésse decreuí satis; 940
séd ita dictu opus ést, si me uis sáluom esse et rem
et filium,

ómnia me mea bóna dixisse dóti illius. ME. Quám
rem agis?

70 CH. Íd mirari té simulato et illum hoc rogitató simul,
quam ób rem id faciam. ME. Quín ego uero quam
ób rem id facias nésceo.

CH. Égone? ut eius ánimum, qui nunc lúxuria et
lascíuia 945

diffluit, retúndam, redigam, ut quó se uortat néschat.

ME. Quid agis! CH. Mitte: síne me in hac re gérere
mihi morém. ME. Sino:

75 ítane uis? CH. Ita. ME. Fíat. CH. Ac iam uxórem
ut arcessát paret. —

híc ita ut liberós est aequom díctis confutábitur.

séd Syrum quidem ego hódie, si uiuo, ádeo exornatúm
dabo, 950

ádeo depexum, út dum uiuat méminerit sempér mei:
quí sibi me pro dérídículo ac délectamentó putat.

80 nóñ, ita me di amént, auderet fácere haec uiduae
múlieri,

quae ín me fecit.

933. 934 te esse et ignoscés tamen! post || 937 dicam te
dixisse || 938 Chreme || 942 me mea omnia bona doti dixisse
illi || 950 ego hodie] egone ||

CLITIPHO MENEDEMVS CHREMES SYRVS
ADVLESCENS SENES DVO SERVOS

CL. Itane tandem quaeso est, Menedeme, V 2

ut pater

tam in breui spatio omnem de me eiécerit animum
patris? 955

quodnam ob factum? quid ego tantum sceleris admisit
miser?

uolgo faciunt. ME. Scio tibi esse hoc gravior multo
ac durius,

5 quod fit; uerum ego haud minus aegre patior, id qui
nescio

nec rationem capio, nisi quod tibi bene ex animo uolo.

CL. Hic patrem astare aibas. ME. Eccum. — CH. Quid
me incusas, Clitipho? 960

huius quidquid ego feci, tibi prospexi et stultitiae tuae.

ubi te uidi esse animo omisso et suauia in praesentia
10 quae essent prima habere neque consulere in longi-
tudinem:

cepi rationem, ut neque egeres neque ut haec posses
perdere.

ubi quod decuit primo, tibi non licuit per te mihi
dare, 965

abii ad proximum, tibi qui erat: ei commisi et cre-
didi.

ibi tuae stultitiae semper erit praesidium, Clitipho,
15 uictus, uestitus, quo in tectum te receptes. CL. Ei
mihi!

CH. Satius est quam te ipso herede haec possidere
Bacchidem.

SY. Disperii: scelustus quantas turbas conciui insciens! 970

CL. Emori cupio. CH. Prius disce quaeso, quid sit uiuere.
ubi scies, si displicebit uita, tum istoc utitor.

960 aiebas || 961 quidquid ego huius

- 20 SY. Ére, licetne? CH. Lóquere. SY. At tuto. CH. Ló-
quere. SY. Quae istast práuitas
quaéue amentíást, quod peccaui égo, id obesse huic!
CH. Licet.
né te admisce: némo accusat, Syre, te: nec tu arám
tibi 975
néc precatorém pararis. SY. Quid agis? CH. Nil
suscénseo
néc tibi nec tibi: nec uos est aéquom quod fació mihi.

SYRVS CLITIPHO

SERVOS ADVLESCENS

- 25 SY. *Ille* ábiit? uah, rogásse uellem. CL. Quid? SY. unde
peterem mihi cibum:
ita nós abalienáuit. tibi iam esse ad sororem intéllego.
CL. Adeón rem rediisse, út periculum etiam á fame
mihi sít, Syre! 980
SY. Modo líceat uiuere, ést spes CL. Quae? SY. nos
ésuriturós satis.
CL. Inrídes in re tánta neque me quícquam consilio
ádiuuas?
30 SY. Immo ét ibi nunc sum et úsque dudum id égi,
dum loquitúr pater,
et quántum ego intellégere possum, CL. Quid? SY.
non aberit lóngius.
CL. Quid érgo? SY. Sic est: nón esse horum te árbi-
tror. CL. Qui istúc, Syre? 985
satin sánus es? SY. Ego dícam quod mi in méntemst,
tu diiúdica.
dum istís fuisti sólus, dum nulla ália delectátio
35 quae própior esset, te índulgebant, tibi dabant: nunc
fília
postquámst inuenta uéra, inuentast caúsa qui te ex-
péllerent.

CL. Est uéri simile. SY. An tu ób peccatum hoc ésse
illum iratúm putas? 990

CL. Non árbitor. SY. Nunc áliud specta: mátres
omnes fíliis

in péccato adiutrices, auxilio ín paterna iniúria
40 solent ésse: id non fit. CL. Vérum dicis; quíd ego
nunc faciám, Syre?

SY. Suspítionem istánc ex illis quaére, rem profér
palam.

si nón est uera, ad mísericórdiam ámbos adducés cito, 995
aut scíbis quóiús sis. CL. Récte suades: faciám. —

SY. Sat recte hóc mihi
in méntem uenit: nám quam maxume huíc uana haec
suspítios,

45 tam fácilume pacém patris in léges conficiét suas.
etiam haúscio an *iam* uxórem ducat ác Syro nil grátiae.
quid hoc áutem est? senex exít foras: ego fúgio. ad-

huc quod fáctumst, 1000
mirór non continuo hñc me abripuisse. ád Mene-
demum hunc pérgam:

eum míhi precatorém paro; seni nóstro fidei nil hábeo.

SOSTRATA CHREMES

MATRONA SENEX

SO. Profécto nisi caués, tu, homo, aliquid gnáto con- V 3
ficiés mali:

idque ádeo miror, quó modo
tam inéptum quicquam tibi uenire in méntem, mi uir,
pótuerit. 1005

QUAM

993 ego] ergo || 997. 998 NAMQUEADULESCENS MAXUME-
HUTUN.\EO..SPIS... | TAM FACILLUME PATRIS PACEM (nam-
que adulescens quam in minima spe situs | erit tam facillume
patris pacem) || 1001 MIRORCONTINUOHUNCADRIPUISSEADMENE-
DEMUM (miror non iussisse ilico arripi me ad Menedemum) ||

CH. Oh, pérgin mulier ódiosa esse? ullam égo rem
 unquam in uítá mea
 5 uolui, quin tu in ea ré mihi aduersátrix fueris, Sóstrata?
 at sí rogem iam, quíd est quod peccem aut quam ób
 rem id faciam: néscias,
 in quá re nunc tam cónfidenter réstas, stulta. SO. Ego
 néscio?

CH. Immó scis, potius quám quidem redeat íntegra
 eadem orátio. SO. Oh, 1010
 iníquos es, qui mé tacere dé re tanta póstules.
 10 CH. Non póstulo iam: lóquere; nihilo mínus ego hoc
 faciám tamen.

SO. Fácies? CH. Verum. SO. Nón uides quantúm
 mali ex ea re éxcites?
 súbditum se súspicatur. CH. 'Súbditum' ain tu? SO.
 Síc erit,

mí uir. CH. Confítére? SO. Au, te obsecro, ístuc
 inimicís siet! 1015
 égon confítear meúm non esse filium, qui síť meus?
 15 CH. Quíd? metuis ne nón, quom uelis, conuíncas esse
 illúm tuom?

oónuinces facile éx te natum: nám tui similis ést
 probe. 1020
 nám illi nil uitíst relictum, quín *idem* itidem síť tibi.
 20 túm praeterea nísi tu nulla tálem pareret filium.
 séd ipse egreditur, quám seuerus! rém quom uideas,
 cénseas.

SO. Quod filíast inuenta? CH. Non: sed quod magis credun-
 dum siet 1018
 id quod est consimilis moribus

1006 ullam] nullamne || 1010 ad integrum eadem (haec
 eadem) || 1022 talem nisi tu nulla (talem nulla nisi tu) ||

CLITIPHO SOSTRATA CHREMES
ADVLESCENS MATRONA SENEX

CL. Si úmquam ullum fuit témpus, mater, quom égo V 4
uoluptatí tibi

fúerim, dictus fílius tuos uóstra uoluntate: óbsecro, 1025
eíus ut meminerís atque inopis núnc te miserescát mei:
quód peto aut quod uólo, parentes meós ut common-
strés mihi.

5 SO. Óbsecro, mi gnáte, ne istuc ín animum inducás
tuom,

álienum esse té. CL. Sum. SO. Miseram me, hócine
quaesisti óbsecro?

íta mihi atque huic sís superstes, út *tu* ex me atque
hoc nátus es, 1030

ét caue posthac, sí me amas, umquam ístuc uerbum
ex te aúdiam.

CH. Át ego, si me métuis, mores cáue in te esse istos
séntiam.

10 CL. Quós? CH. Si scire uís, ego dicam: gérro iners
fraus hélluo

gáneo's, damnósus: crede, et nóstrum te esse crédito.

CL. Nón sunt haec paréntis dicta. CH. Nón, si ex
capite sís meo 1035

nátus, item ut Minéruam esse aĩunt éx Ioue, ea causá
magis

pátiar, Clitiphó, flagitiis tuís me infamem fieri.

15 SO. Dí istaec prohibeánt! CH. Deos nescio: égo quod
potero, sédulo.

quaéris id quod habés, parentis: quód abest non quaeris,
patri

quó modo obsequáre et ut serues quód labore inué-
nerit. 1040

nón mihi per fallácias addúcere ante oculós..? pudet
dícere hac praesénte uerbum túrpe: at te id nulló modo

1036 aĩunt Mineruam esse ||

20 *fá cere puduit. CL. Éheu, quam ego nunc tótus displiceó mihi!*
quám pudet! neque quód principium ad plácandum inueniám scio.

MENEDEMVS CHREMES SOSTRATA CLITIPHO
SENES DVO MATRONA ADVLESCENS

V 5 *ME. Énim uero Chremés nimis grauiter crúciat adulescéntulum* 1045
nímisque inhumane: éx eo ergo, ut pácem conciliem. óptume
ípsos uideo. CH. Ehém, Menedeme, quór non arcessí iubes
fíliam et quod dótis dixi fírmās? SO. Mi uir, te óbsecro
 5 *né facias. CL. Pater, óbsecro mi ignóscas. ME. Da ueniám, Chremes:*
síne te exorem. CH. Egon méa bona ut dem Bácschidi donó scíens? 1050
nón faciam. ME. At id nos nón sinemus. CL. Sí me uiuom uís, pater,
ígnosce. SO. Age, Chremés mi. ME. Age quaeso, né tam offirma té, Chremes.
CH. Quíd istic? uideo nón licere ut cóeperam hoc perténdere.
 10 *ME. Fácis, ut te decét. CH. Ea lege hoc ádeo faciam, sí facit*
quód ego hunc aequom cénseo. CL. Pater, ímpera: faciam ómnia. 1055
CH. Vxorem ut ducás. CL. Pater! CH. Nihil aúdio. SO. Ad me récipio:
fáciét. CH. Nil etiam aúdio ipsum. CL. Périi! SO. An dubitas, Clítipho?

- CH. *Ímmo* utrum uolt. SO. *Fáciét omnia. ME. Haéc dum*
incipias, gráuia sunt,
15 *dúmque ignores; úbi cognoris, fáilia. CL. Faciám,*
pater.
SO. *Gnáte, ego pol tibi dábo puellam lépidam, quam*
tu fáile ames, 1060
fíliam Phanócratae nostri. CL. Rúfamne illam uírgi-
nem,
caésiam, sparso óre, adunco náso? non possúm, pater.
CH. *Héia, ut elegáns est! credas ánimum ibi esse.*
SO. *Aliám dabo.*
20 CL. *Ímmo, quandoquidém ducendast, égomet habeo*
própemodum
quám uolo. SO. Nunc laúdo, gnate. CL. Archónidi
huius fíliam. 1065
CH. *Sátis placet. CL. Pater, hóc nunc restat. CH. Quid?*
CL. *Syro ignoscás uolo*
quaé mea causa fécit. CH. Fiat. CANTOR. Vós ualete
et plaúдите.

1060 gnate mi ego !

METRA HVIVS FABVLAE HAEC SVNT

- V. 1 ad 174 iambici senarii
- { 175 — 177 trochaici octonarii
 - { 176 — 179 trochaici septenarii
 - { 178 trochaicus quaternarius catalecticus
 - { 180 ad 186 iambici octonarii
 - { 187 trochaicus septenarius
 - 188 ad 241 iambici octonarii
 - 242 ad 256 trochaici septenarii
 - 257 ad 264 iambici octonarii
 - 265 ad 311 iambici senarii
 - 312 ad 339 trochaici septenarii
 - 340 ad 380 iambici senarii
 - 381 ad 397 trochaici septenarii
 - 398 ad 404 iambici octonarii
 - 405 ad 561 iambici senarii
 - { 562 et 563 — 568 et 569 trochaici octonarii
 - 564 — 570 trochaici septenarii
 - 565 — 571 iambici octonarii
 - { 566 iambicus quaternarius
 - { 567 — 572 trochaici octonarii
 - 573 trochaicus septenarius
 - { 574 trochaicus octonarius
 - { 575 trochaicus septenarius
 - 576 ad 578 iambici octonarii
 - 579 trochaicus septenarius
 - 580 ad 582 trochaici octonarii
 - 583 et 584 trochaici septenarii
 - 585 ad 589 iambici octonarii
 - { 590 iambicus quaternarius

- V. 591 ad 618 trochaici septenarii
- 614 ad 622 iambici octonarii
- 623 ad 667 trochaici septenarii
- 668 ad 678 iambici octonarii
- 679 ad 707 iambici septenarii
- 708 iambicus senarius
- 709 ad 722 trochaici septenarii
- 723 ad 748 iambici septenarii
- 749 ad 878 iambici senarii
- 874 ad 907 trochaici septenarii
- 908 ad 939 iambici senarii
- 940 ad 977 trochaici septenarii
- 978 ad 999 iambici octonarii
- 1000 ad 1002 iambici septenarii
- 1003 iambicus octonarius
- 1004 iambicus quaternarius
- 1005 ad 1012 iambici octonarii
- 1013 ad 1067 trochaici septenarii.
-

E V N V C H V S

P · TERENTI · AFRI

GRAECA · MENANDR · ACTA · LVDIS · MEGALENSIBVS
L · POSTVMIO · ALBINO · L · CORNELIO · MERVLA · AED · CVR
EGERE · L · AMBIVIVS · TVRPIO · L · ATILIVS · PRAEN
MODOS · FECIT · FLACCVS · TIBIIS · DVABVS · DEXTRIS
FACTA · TERTIA · M · VALERIO · C · FANNIO · COS

C. SVLPICI APOLLINARIS PERIOCHA

Sorórem falso díctitatam Tháidis
 id ípsum ignorans mīles aduexít Thraso
 ipsíque donat. érat haec ciuis Áttica.
 eidem eunuchum, quem émerat, tradí iubet
 Tháidis amator Phaédria ac rus ípse abit 5
 Thrasóni oratus bíduum concéderet.
 ephébus frater Phaédriae puéllulam
 cum déperiret dóno missam Tháidi,
 ornátu eunuchi indúitur (suadet Pármeno):
 intro *út* iit, uitiat uírginem. sed Átticus 10
 ciuis repertus fráter eius cónlocat
 uitiatam ephebo; Phaédriam exorát Thraso.

PERSONAE

PHAEDRIA ADVLESCENS
 PARMENO SERVOS
 THAIS MERETRIX
 GNATHO PARASITVS
 CHAEREA ADVLESCENS
 THRASO MILES
 PYTHIAS ANCILLA
 CHREMES ADVLESCENS
 ANTIPHO ADVLESCENS
 DORIAS ANCILLA
 DORVS EVNVCHVS
 SANGA SERVOS
 SOPHRONA NVTRIX
 [LACHES] SENEX

PROLOGVS

Si quisquamst, qui placere se studeat bonis
 quam plurimis et minime multos laedere,
 in eis poeta hic nomen proficitur suum.
 tum siquis est, qui dictum in se inclementius
 existimabit esse, is sic existimet, 5
 responsum, non dictum esse, quia laesit prior,
 qui bene uortendo et easdem scribendo male
 ex Graecis bonis Latinas fecit non bonas.
 idem Menandri Phasma nuper perdidit
 atque in Thensauo scripsit, causam dicere 10
 prius unde petitur, aurum qua re sit suum,
 quam illum qui petit, unde is sit thensauris sibi
 aut unde in patrum monumentum peruenerit.
 dehinc ne frustretur ipse se aut sic cogitet
 'defunctus iam sum, nihil est quod dicat mihi': 15
 is ne erret moneo et desinat lacessere.
 habeo alia multa, quae nunc condonabitur,
 quae proferentur, post si perget laedere,
 ita ut facere instituit. quam nunc acturi sumus
 Menandri Eunuchum, postquam aediles emerunt, 20
 perfecit sibi ut inspicundi esset copia,
 magistratus quom ibi adessent. ceptast agi.
 exclamat furem, non poetam fabulam
 dedisse et nil dedisse uerborum tamen:
 Colacem esse Naeui et Plauti, ueterem fabulam, 25
 parasiti personam inde ablatam et militis.

3 in his (is) || 5 existimauit || 9 Phasma nunc nuper dedit ||
 12 illum] ille (illi) ||

si id ést peccatum, péccatum imprudéntiast poëtae, non qui fúrtum facere stúduerit. id ita ésse uos iam iúdicare póteritis.	
Coláx Menandrist: ín east parasitús colax et mîles gloriósus: eas se <i>hic</i> nón negat persónas transtulísse in Eunuchúm suam ex Graéca; sed ea ex fábula factás prius Latínas scisse sése, id uero pérnegat.	30
quod sí personis ísdem huic uti nón licet, qui mágis licet curréntem seruom scribere, bonás matronas fácere, meretricés malas, puerúm supponi, fálli per seruóm senem, amáre, odísse, súspicari? dénique	35
nullúmst iam dictum, quód non sit dictúm prius. qua re aéquomst uos cognóscere atque ignóscere, quae uéteres factitáruñt si faciúñt noui. date óperam, cum siléntio animum atténdite, ut pérnoscatis, quíd sibi Eunuchús uelit.	40
parasitum edacem, gloriosum militem	45
parasitum edacem, gloriosum militem	38

33 ea ex fabula] eas fabulas |

PHAEDRIA PARMENO
ADVLESCENS SERVOS

- PH. Quid igitur faciam? nón eam ne núnc quidem, I 1
 quom arcéssor ultro? an pótius ita me cómparem,
 non pérpeti meretrícum contumélias?
 exclúsit; reuocat: rédeam? non, si me óbsecret.
- 5 PA. Siquidem hércle possis, níl prius neque fórtius. 50
 uerúm si incipies néque pertendes gnáuitér
 atque, úbi pati non póteris, quom nemo éxpetet,
 infécta pace ultro ád eam uenies, índicans
 te amáre et ferre nón posse: actumst, ílicet,
 10 perísti: eludet, úbi te uictum sénserit. 55
 proin tú, dum est tempus, étiam atque etiam cógita,
 ere: quae res in se néque consílium néque modum
 habet úllum, eam consílio regere nón potes.
 in amóre haec omnia ínsunt uitia: iniúriae,
 15 suspítiones, ínimicitiae, indútiae, 60
 bellúm, pax rursum: incérta haec si tu póstules
 ratióne certa fácere, nihilo plús agas
 quam sí des operam ut cúm ratióne insánias.
 et quód nunc tute técum iratus cógitas
 20 'egone íllam, quae illum, quae me, quae non...? síne 65
 modo,
 morí me malim: séntiet qui uír siem':
 haec uérba *illa* una me hércle falsa lácrimula,
 quam oculós terendo mísere uix ui exprésse-
 restínguet, et te ultro áccusabit, ét dabis
 25 ultró supplicium. PH. Indígnum facinus! núnc ego 70
 et illám scelestam esse ét me miserum séntio:

et taedet et amore ardeo, et prudens sciens,
uiuos uidensque pereo, nec quid agam scio.

PA. Quid agas? nisi ut te redimas captum quam queas
50 minumó; si nequeas paululo, at quantí queas; 75
et né te afflictes. PH. Itane suades? PA. Sí sapis.
neque praeterquam quas ipse amor molestias
habet addas, et illas quas habet recte feras.
sed eccam ipsa egreditur, nostri fundi calamitas:
55 nam quod nos capere oportet, haec intercipit. 80

THAIS PHAEDRIA PARMENO
MERETRIX ADVLESCENS SERVOS

12 TH. Miseram me! uereor ne illud grauius Phaédria
tulerit neue aliorum atque ego feci acciperit,
quod heri intro missus non est. PH. Totus, Parmeno,
tremo horreoque, postquam aspexi hanc. PA. Bono
animo es:

5 accede ad ignem hunc, iam calesces plus satis. 85
TH. Quis hic loquitur? ehem, tu hic eras, mi Phaédria?
quid hic stabas? quor non recta intro ibas? PA. Cé-
terum

de exclusione uerbum nullum? TH. Quid taces?

PH. Sané quia uero hae mihi patent semper fores

10 aut quia sum apud te primus. TH. Missa istaec face. 90

PH. Quid 'missa'? o Thais, Thais, utinam esset mihi
pars aequa amoris tecum ac pariter fieret,
ut aut hoc tibi doleret itidem ut mihi dolet,
aut ego istuc abs te factum nihili penderem!

15 TH. Ne crucia te obsecro, anime mi, mi Phaédria. 95
non pol, quo quemquam plus amem aut plus diligam,
eo feci: sed res ita erat, faciundum fuit.

PA. Credo, ut fit, misera praee amore excludi hunc
foras.

79 eccam || 97 ita erat res || 98 exclusit ||

TH. Sicíne agis, Parmeno? áge; sed huc qua grátia
 20 te arcéssi iussi, ausculta. PH. Fiat. TH. Díc mihi 100
 hoc prímum, potin est híc tacere? PA. Egone? óptume.
 uerum heús tu, hac lege tíbi meam astringó fidem:
 quae uéra audiui, táceo et contineo óptume;
 sin fálsum aut uanum aut fínctumst, continuó palamst:
 25 plenús rimarum sum, hác atque illac pérfluo. 105
 proin tú, taceri sí uis, uera dícito.

TH. Matér mihi Samia fúit, ea habitabát Rhodi.
 PA. Potést taceri hoc. TH. Íbi tum matri páruolam
 puéllam dono quídám mercatór dedit
 30 ex Áttica hinc abréptam. PH. Ciuemne? TH. Ár-
 bitror, 110

certúm non scimus. mátris nomen ét patris
 dicébat ipsa; pátriam et signa cétera
 neque scíbat neque per aétatem etiam pótis erat.
 mercatór hoc addébat: e praedónibus,
 35 unde émerat, se audísse abreptam e Súnio. 115
 matér ubi accepit, coépit studiose ómnia
 docére, educere, íta uti si esset filia.
 sorórem plerique ésse credebánt meam.
 ego cum illo, quocum tum úno rem habebam hó-
 spite,

40 abii húc: qui mihi reliquit haec quae habeo ómnia. 120
 PA. Vtrúmque hoc fálsumst: écfluet. TH. Qui istúc?
 PA. Quia

neque tu úno eras conténta neque solús dedit:
 nam hic quóque bonam magnámque partem ad te
 áttulit.

TH. Itást; sed sine me péruenire quó uolo.
 45 intérea miles, quí me amare occéperat, 125
 in Cáriamst proféctus: te intéreá loci
 cognóui. tute scís postilla quam íntumum
 habeám te et mea consília ut tibi credam ómnia.

107 Samia mihi mater || 113 sciebat || potuerat || 117 edu-
 care ita ut ||

PA. Ne hoc quídem tacebit Pármeno. TH. Oh, du-
biúmne id est?

- 50 hoc ágite, amabo. máter mea illic mórtuast 130
nupér: quoinus frater áliquantum ad remst áuidior.
is ubi *esse* hanc forma uídet honesta uírginem
et fidibus scire, prétium sperans ílico
prodúcit, uendit. fórte fortuna ádfuit
55 hic méus amicus: émit eam donó mihi, 135
inprúdens harum rerum ignarusque ómnium.
is uénit: postquam sénsit me tecúm quoque
rem habére, fingit cáusas ne det sédulo:
ait, sí fidem habeat se íri praepositúm tibi
60 apúd me, ac non id métuat, ne, ubi accéperim, 140
sesé relinquam, uélle se illam míhi dare;
uerum id uereri. séd ego quantum súspicor,
ad uírginem animum adiécit. PH. Etiamne ámplius?
TH. Nil: nám quaesiui. núnc ego eam, mi Phaédria,
65 multae sunt causae quam ób rem cupio abdúcere: 145
primúm quod soror est dícta, praeterea út suis
restítuam ac reddam. sóla sum: habeo hic néminem
neque amícum neque cognátum. quam ob rem, Phaédria,
cupio áliquos parere amícos beneficio meo.
70 id amábo adiuta mé, quo id fiat fácilius. 150
sine illúm priores pártis hosce aliquót dies
apúd me habere. níl respondes? PH. Péssuma,
egon quícquam cum istis fáctis tibi respóndeam?
PA. Eú nóster, laudo: tándem perdoluit: uir es.
75 PH. At égo nescibam, quórsum tu ires: 'páruola 155
hinc ést abrepta; edúxit mater pró sua;
soror díctast; cupio abdúcere, ut reddám suis.'
nempe ómnia haec nunc uérba huc redeunt déniqúe:
ego exclúdor, ille récipitur. qua grátia?
80 nisi sí illum plus quam mé amas et istam núnc
times, 160

129 PH. ne || PA. oh || 130 TH. hoc || 131 quoinus] eius ||
149 beneficio || 155 nesciebam || 160 amas quam me ||

quae aduéc tast, ne illum tálem praeripiát tibi.

TH. Ego id táneo? PH. Quid te ergo áliud sollicitát? cedo.
num sólus ille dóna dat? numcúbi meam
benígnitatem sénsisti in te cláudier?

85 nonne tibi mi dixti cúpere te ex Aethíopia 165

ancíllulam, relíctis rebus ómnibus

quaesíui? porro eunúchum dixti uélle te,

quia sólae utuntur eís reginae: répperi,

herí minas uigínti pro ambobús dedi.

90 contéptus abs te támen haec habui in mémoria: 170

ob haéc facta abs te spérnor! TH. Quid istic, Phaédria?

quamquam íllam cupio abdúcere atque hac re árbitror

id fieri posse máxume: uerúm tamen

potiús quam te inimicum hábeam, faciam ut iússeris.

95 PH. Vtinam ístuc uerbum ex ánimo ac uere díceres 175

'potiús quam te inimicum hábeam'! si istuc créderem

sincére dici, quíduis possem pérpeti.

PA. Labáscit ictus úno uerbo quá m cito!

TH. Ego nón ex animo mísera dico? quá m ioco

100 rem uóluiſti a me tándem, quin perféceris? 180

ego ímpetrare néqueo hoc abs te, bíduom

saltem út concedas sólum. PH. Siquidem bíduom:

uerúm ne fiant íſti uigintí dies.

TH. Profécito non plus bíduom aut.. PH. 'Aut' níl
moror.

105 TH. Non fíet: hoc modo síne te exorem. PH. Scí-
licet 185

faciúndumst quod uis. TH. Mérito te amo, béne facis.

PH. Rus íbo: ibi hoc me mácerabo bíduom.

ita fácere certumst: mós gerundust Tháidi.

tu, Pármeno, huc fac illi ádducantur. PA. Máxume. —

110 PH. In hoc bíduom, mea Tháís, uale. TH. Mi Phaé-
dria, 190

et tú: numquid uis áliud? PH. Egone quíd uelim?

163 num ubi (nuncubi) || 168 is (his) || 170 tamen con-
temptus abs te || 178 uictus ||

Terentius ed. Fleckelsen. Ed. II.

cum milite isto praesens absens ut sies;
 dies noctisque me ames, me desideres,
 me somnies, me expectes, de me cogites,
 115 me speres, me te oblectes, mecum tota sis: 195
 meus fac sis postremo animus, quando ego sum tuos. —
 TH. Me miseram! fors *fuat* an mi hic paruum habeat
 fidem
 atque ex aliarum ingeniiis nunc me iudicet.
 ego pol, quae mihi sum conscia, hoc certo scio,
 120 neque me finxisse falsi quicquam neque meo 200
 cordi esse quemquam cariore hoc Phaédria.
 et huius quidquid feci, causa uirginis
 feci: nam me eius spero fratrem propemodum
 iam repperisse, adulescentem adeo nobilem;
 125 et is hodie uenturum ad me constituit domum. 205
 concedam hinc intro atque expectabo, dum uenit.

PHAEDRIA PARMENO
ADVLESCENS SERVOS

II 1 PH. Fac, ita ut iussi, deducantur isti. PA. Faciam.
 PH. At diligenter!
 PA. Fiet. PH. At mature! PA. Fiet. PH. Satin hoc
 mandatūmst tibi? PA. Ah
 rogare, quasi difficile sit.
 utinam tam aliquid inuenire facile possis, Phaédria,
 quam 210
 5 hoc peribit! PH. Ego quoque una pereō, quod mihi
 carius:
 ne istuc tam iniquo patiari animo. PA. Minime: qui
 effectum dabo.
 sed numquid aliud imperas?
 PH. Munus nostrum ornato uerbis, quod poteris, et
 istum aemulum,

197 forsitan hic mihi || 202 quidquid huius || 212 quin
 effectum ||

quod póteris, ab ea péllito. 215

10 PA. Mémini, tam etsi nūllus moneas. PH. Égo rus
ibo atque ibi manebo.

PA. Cénseo. PH. Sed heús tu! PA. Quid uis? PH.
Cénsen posse me óffirmare
pérpeti, ne rédeam interea? PA. Téne? non hercle
árbitror:

nam aut iám reuortere, aut mox noctu te ádiget hor-
sum insómnia.

PH. Opus fáciám, ut defetíger usque, ingrátis ut
dórmiam. 220

15 PA. Vigilábis lassus: hóc plus facies. PH. Ábi, nil
dicis, Pármeno.

eíciunda hercle haec ést mollities ánimi: nimis me in-
dúlgeo.

tandém non ego illam cáream, si sit ópus, uel totum
tríduom? PA. Hui,

úniuorsum tríduom? uide quíd agas. PH. Stat sen-
téntia. —

PA. Dí boni, quid hoc mórbist? adeon hómínes inmu-
tárier 225

20 éx amore, ut nón cognoscas eúndem esse! hoc nemó fuit
mínus ineptus, mágis seuerus quísqum nec magis
cóntinens.

séd quis hic est, qui huc pérgit? attat, híquidemst
parasitús Gnatho

mílitis: ducít secum una uírginem dono huíc: papae!
fácie honesta. mírum ni ego túrpiter me hodie híc
dabo 230

25 cúm meo decrepito hóc eunucho. haec súperat ipsam
Tháïdem.

217 offirmare et || 228 hic quidem est || 230 me turpiter ||

GNATHO PARMENO
PARASITVS SERVOS

- II 2 GN. Di ínmortales, hómīni homo quid praestat! stulto
intéllegens
quíd interest! hoc ádeo ex hac re uénit in mentém
mihi:
cónueni hodie aduéniens quendam meí loci hinc atque
órdinis
hóminem haud impurum, ítidem patria qui ábligur-
rierát bona: 235
5 uídeo sentum squálidum aegrum, pánnis annisque
óbsitum.
'quíd istuc' inquam 'ornátist?' "quoniam míser quod
habui pérdidi, em
quó redactus sum. ómnes me notí átque amici dé-
serunt."
híc ego illum contépsi prae me; 'quid homo' inquam
'ignauíssume?
ítan parasti te, út spes nulla rélicua in te sít tibi? 240
10 símul cum re consílium amisti? uíden me ex eodem
ortúm loco?
quí color nitór uestitus, quae habitudost córporis!
ómnia habeo, néque quicquam habeo: níl quom est,
nil defít tamen.'
"át ego infelix néque ridiculus ésse neque plagás pati
póssum." 'quid? tu his rébus credis fieri? tota errás
uia. 245
15 ólim isti fuit géneri quondam quaéstus apud saeclúm
prius;
hóc nouomst aucúpium; ego adeo hanc prímus in-
uení uiam.
ést genus hominum, qui ésse primos se ómnium rerúm
uolunt,
néc sunt: hos conséctor; hisce ego nón paro me ut
rideant,

séd eis ultro adrídeo et eorum íngenia admirór simul. 250
 20 quídduid dicunt, laúdo; id rursum sí negant, laudo íd
 quoque;

négat quis? nego; aít? áío; postremo ímperaui ego-
 mét mihi
 ómnia adsentári. is quaestus núnc est multo ubér-
 rumus.'

PA. Scítum hercle hominem! hic hómínes prorsum ex
 stúltis insanós facit.

GN. dum haec lóquimur, intereá loci ad macéllum ubi
 aduenímus, 255

25 concúrrunt laeti mi óbuiam cuppédinarií ómnes:
 cetárii lanií coqui fartóres piscatóres,
 quibus ét re salua et pérđita profúeram et prosum
 saepe:

salútant, ad cenám uocant, aduéntum gratulántur.

ille úbi miser famélicus uidet mé esse tanto honóre, 260
 30 tam fácele uictum quaérere: ibi homo coépit me ob-
 secráre,

ut síbi liceret díscere id de mé: sectari iússi,
 si pótis est, tamquam phílosophorum habent dísciplinae
 ex ípsis

uocábula, ut parasíti item Gnathónici uocéntur.

PA. Viden ótium et cibus quíd facit aliénus? GN. sed
 ego céssó 265

35 ad Tháídem hanc dedúcere et rogáre ad cenam ut
 uéniat.

sed Pármenonem ante óstium *huius stáre* tristem
 uídeo,

riuális seruom: sálua res est. nímírum homines frígent.
 nebulónem hunc certumst lúdere. PA. Hisce hoc mún-
 nere arbitrántur

suam Tháídem esse. GN. Plúruma salúte Parme-
 nónem 270

250 his (is) || 264 parasiti ita (itidem) ut || 267 ostium
 Thaidis tristem ||

- 40 summum suum inperitit Gnatho. quid agitur? PA.
Statur. GN. Video.
numquidnam hic quod nolis uides? PA. Te. GN. Crédo:
at numquid aliud?
PA. Quidum? GN. Quia tristi's. PA. Nil quidem. GN.
Ne sis: sed quid uidetur
hoc tibi mancipium? PA. Non malum hercle. GN. Vro
hominem. PA. Vt falsus animist!
GN. Quam hoc munus gratum Thaidi arbitrare esse?
PA. Hoc nunc dicis 275
45 eiectos hinc nos; omnium rerum, heus, uicissitudo est.
GN. Sex ego te totos, Parmeno, hos mensés quietum
reddam,
ne sursum deorsum cursites neue usque ad lucem
uigiles:
ecquid beo te? PA. Men? papae! GN. Sic soleo amicos.
PA. Laudo.
GN. Detineo te: fortasse tu profectus alio fueras. 280
50 PA. Nusquam. GN. Tum tu igitur patulum da mi
operae: fac ut admittar
ad illam. PA. Age modo, i: nunc tibi patent fores
hae, quia istam ducis.
GN. Numquem euocari hinc uis foras? — PA. Sine
biduum hoc praetereat:
qui mihi nunc uno digitulo fores aperis fortunatus,
ne tu istas faxo calcibus saepe insultabis frustra. — 285
55 GN. Etiamne tu hic stas, Parmeno? eho, numnam
hic relictus custos,
nequis forte internuntius clam a milite ad istam curset?
PA. Facete dictum: mira uero militi quae placeant! —
sed uideo erilem filium minorem huc aduenire.
miror, quid ex Piraeo abierit: nam ibi custos publi-
cest nunc. 290
60 non temerest: et properans uenit, nescio quid circum-
spéctat.

CHAEREA PARMENO
ADVLESCENS SERVOS

CH. Óccidi!

II 3

neque uírgost usquam néque ego, qui illam e cón-
spectu amisí meo.

ubi quaéram, ubi inuestigem, quem percónter, quam
insistám uiam,

incértus sum. una haec spés est: ubi ubi est, diú
celari nón potest. 295

o fáciem pulcram! déleo omnis dehínc ex animo mú-
lieres:

taedét cottidiánarum harum fórmarum. PA. Ecce autem
áalterum,

qui nésco quíd de amóre loquitur: ó infortunatúm senem!
hic uérost, qui si occéperit, ludúm iocumque, *sát scio*,
dicét fuisse illum áalterum, praet húiús rabies quae
dabit. 300 301

10 CH. Vt illúm di deaeque sénium perdant, qui hódie
me remorátus est,

meque ádeo qui restíterim, tum autem qui illum flocci
fécerim!

séd eccum Parmenónem. salue. PA. Quíd tu es tri-
stis? quídue es alacris?

únde is? CH. Egone? nésco hercle, néque unde eam
neque quórsum eam: 305

ita prórsum oblitus súm mei.

15 PA. Qui quaéso? CH. Amo. PA. Hem! CH. Nunc, Pár-
meno, *tu* osténdes te qui uír sies.

scis té mihi saepe póllicitum esse 'Chaérea, aliquid
ínueni

modo quód ames: in ea re útilitatem ego fáciam ut
cognoscás meam',

quom in célula ad te pátris penum omnem cón-
gerebam clánculum. 310

307 Parmeno te ostendes ||

- PA. Age, inépte. CH. Hoc hercle fáctumst. fac sis
nunc promissa adpáreant:
- 18 sic ádeo digna rés est, ubi tu néruos intendás tuos.
haud símilis uirgost uirginum nostrárum, quas matrés
student
- demíssis umeris ésse, uincto pectore, ut gracilae sient.
siquást habitior paulo, pugilem esse áiunt, deducúnt
cibum: 315
- tam etsi bonast natúra, reddunt cúratura iúnceas:
- 19 itaque érgo amantur. PA. Quid tua istaec? CH. Nóua
figura orís. PA. Papae!
- CH. Color uérus, corpus sólídum et suci plénum.
PA. Anni? CH. Anni? sédecim.
- PA. Flos ípsus. CH. *Ipsam* hanc mihi tu uel ui uél
clam uel precário
- fac trádas: mea nil ré fert, dum potiár modo. 320
- PA. Quid? uírgo quoiast? CH. Néscio hercle. PA. Vn-
dést? CH. Tantundem. PA. Vbi hábitat?
- 20 CH. Ne id quídem. PA. Vbi uidisti? CH. In uia. PA.
Qua rátione amisísti?
- CH. Id équidem adueniens mecúm stomachabár modo:
neque quémquam ego hominem esse árbitror, quoi
mágis bonae
- felicitates ómnes auorsaé sient. 325
- PA. Quid hóc est sceleris! CH. Périi. PA. Quid fac-
túmst? CH. Rogas?
- 21 patrís cognatum atque aéqualem Archidémidem
nouístin? PA. Quid ni? CH. Is, dum hánc sequor, fit
mi óbuiam.
- PA. Incómmode hercle. CH. Immo énim uero infelí-
citer:
- nam incómmoda alia súnť dicenda, Pármeno. 330
- illúm liquet mihi déierare his ménsibus
- 22 sex séptem prorsum nón uidisse próximis

312 sic] si (siue) || 319 flos ípsum (ipse) || tu mihi ||
325 aduersae ||

nisi núnc, quom minume uellem minumeque ópus fuit.
eho, nónnne hoc monstri símilest? quid ais? PA.

Máxume.

CH. Contínuo adcurrit ad me, quam longé quidem, 335
incúruos, tremulus, lábiis demissís, gemens:

45 'heus heús, tibi dico, Chaérea' inquit. réstiti.

'scin quíd ego te uolébam?' "dic." 'cras ést mihi

iudícium.' "quid tum?" "ut díligenter núnties

patri, áduocatus máne mi esse ut méminerit.' 340

dum haec dícit, abiit hóra. rogo numquíd uelit.

50 'recte' inquit. abeo. quom húc respicio ad uírginem,

illa sése interea cómmodum huc aduórterat

in hanc nóstram plateam. PA. Mírur ni hanc dicít,
modo

huic quae datast dono. CH. húc quom aduenio,
núlla erat. 345

PA. Comités secuti scílicet sunt uírginem?

55 CH. Verúm: parasitus cum áncilla. PA. Ipsast: ílicet.

desíne, iam conclamátumst. CH. Alias rés agis.

PA. Istúc ago equidem. CH. Nóstin quae sit? díe mihi,

uidístin? PA. Vidi, nóui: scio quo abdúcta sit. 350

CH. Eho, Pármeno mi, nóstin et scis úbi siet?

60 PA. Húc deductast ad meretricem Tháïdem: ei donó
datast.

CH. Quís is est tam poténs cum tanto múnere hoc?

PA. Milés Thraso,

Phaédriae riuális. CH. Duras frátris partis praédicas.

PA. Immo enim si sciás quod donum huic donó contra
cómparet, 355

mágis id dicas. CH. Quódnam quaesó hercle? PA.

Eúnuchum. CH. Illumne óbsecro

65 ínhonestum hominem, quém mercatus ést heri, senem
múliorem?

PA. Ístum ipsum. CH. Nímírum homo quatiétur cum
donó foras.

séd istam Thaïdém non sciui nóbis uicinam. PA.
Haú diust.

CH. Périi, numquamne étiam me illam uídisse! ehodum
díc mihi: 360

éstne, ut fertur, fóрма? PA. Sane. CH. At níhil ad
nostram hanc? PA. Ália res.

70 CH. Óbsecro hercle, Pármeno, fac ut pótiar. PA.
Faciam sédulo:

dábo operam, adiuuábo. numquid me áliud? CH. Quo
nunc ís? PA. Domum,
út mancúpia haec, íta uti iussit fráter, ducam ad
Thaïdém.

CH. Ó fortunatum ístum eunuchum, quí quidem in
hanc detúr domum! 365

PA. Quid ita? CH. Rogitas? súmma forma sémper
conseruám domi

75 uidébit, conloquétur, aderit úna in unis aédibus;
cibúm non numquam cápíet cum ea, intérdum propter
dórmiet.

PA. Quid sí nunc tute fórtunatus fías? CH. Qua re,
Pármeno?

respónde. PA. Capias uéstem illius. CH. Véstem?
quid tum póstea? 370

PA. Pro illó te deducam. CH. Áúdio. PA. Te esse
íllum dicam. CH. Intéllego.

80 PA. Tu illís fruare cómmodis, quibus tu íllum dice-
bás modo:

cibum úna capias, ádsis, tangas, lúdas, propter dórmias,
quandóquidem illarum néque te quisquam nóuit neque
scit quí sies.

praetérea forma et aétas ipsast, fácale ut pro eunuchó
probes. 375

CH. *Hui*, díxti pulcre: númquam uidi mélius consiliúm
dari.

362 sedulo ac || 364 ita ut || 370 illius uestem (tu illius
uestem) ||

85 age eámus intro núnciam: orna me, ábdue, due, quantúm potis.

PA. Quid agís? iocabar équidem. CH. Garris. PA. Pérui, quid ego egí miser!

quo trúdis? perculerís iam tu me. tíbi equidem dicó, mane.

CH. Eámus. PA. Pergin? CH. Cértumst. PA. Vide modo hóc ne nimis sit cállidum. 380

CH. Non ést profecto: síne. PA. At enim istaec ín me cudetúr faba. CH. Ah!

90 PA. Flagítium facimus. CH. Án id flagitiumst, si ín domum meretríciam

dedúcar et illis crúcibus, quae nos nóstramque adulescéntiam

habent déspicatam et quae nos semper ómnibus cruciánt modis,

nunc réferam gratiam átque eas itidem fállam, ut ab illis fállimur? 385

an pótius haec pati aéquomst, pater ut á me ludatúr dolis?

95 quod quí rescierint, cúlpent; illud mérito factum omnés putent.

PA. Quid istíc? si certumst fácere, faciam: uérum ne post cónferas

culpam ín me. CH. Non faciám. PA. Iubesne? CH. Iúbeam? cogo atque impero;

numquám defugiam auctóritatem. séquere. PA. Di uortánt bene! 390

377 potes (potest) || 380 uide ne nimium callidum (sic) hoc sit modo || 386 pati (patri) aequomst fieri ut || 390 PA. sequere. di ||

THRASO GNATHO PARMENO
MILES PARASITVS SERVVS

- III 1 TH. Magnás uero agere grátias Thaís mihi?
GN. Ingéntis. TH. Ain tu, laétast? GN. Non tam
ipsó quidem
donó quam abs te datum ésse: id uero sério
triúmphant. PA. Hoc prouíso ut, ubi tempús siet,
5 dedúcam. sed eccum mílitem. TH. Est istúc datum 395
profécto, ut grata míhi sint quae facio ómnia.
GN. Aduórti hercle animum. TH. Vél rex semper
máxumas
mihi agébat quidquid féceram, aliis nón item.
GN. Labóre alieno mágno partam glóriam
10 uerbís saepe in se tráns mouet, qui habét salem; 400
quod in tést. TH. Habes. GN. Rex te érgo in oculis
TH. Scílicet.
GN. gestáre? TH. Verum: crédere omnem exércitum,
consília. GN. Mirum. TH. Túm sicubi eum sátietas
hominum aút negoti síquando odium céperat,
15 requiészere ubi uolébat, quasi . . nostín? GN. Scio: 405
quasi ubi illam expueret míseriam ex animó, TH.
Tenes.
tum mé conuiuiam sólum abducebát sibi. GN. Hui,
regem élegantem nárras. TH. Immo sic homost:
perpaúcorum hominumst. GN. Immo nullorum, ár-
bitror,
20 si técum uiuit. TH. Ínuidere omnés mihi, 410
mordére clanculum; égo non flocci péndere.
illi ínuidere mísere, uerum unús tamen
inpénse, elephantis quem Índicis praefécerat.
is úbi molestus mágis est, 'quaeso' inquám 'Strato,
25 eone és ferox, quia habés imperium in béluas?' 415
GN. Pulcré mehercle *istuc* dictum et sapientér. papae,
iuguláras hominem. quíd ille? TH. Mutus ílico.

- GN. Quid ni ésset? PA. Di uostrám fidem! hominem
pérlitum
miserúmque et illum sácrilegum! TH. Quid illúd,
Gnatho,
30 quo pácto Rhodium tétigerim in conuúio, 420
numquám tibi dixi? GN. Númquam, sed narra ób-
secro.
plus míliens audíui. TH. Vna in conuúio
erat híc, quem dico, Rhódus adulescéntulus.
forte hábui scortum: coépít ad id adlúdere
35 et me ínridere. 'quíd aís' inquam homini 'ínprudens? 425
lepus túte es, pulpaméntum quaeris?' GN. Háhahahae.
TH. Quid ést? GN. Facete, lépide, laute, níl supra!
tuomne, óbsecro te, hoc díctum erat? uetus crédidi.
TH. Audíeras? GN. Saepe, et fértur in primís. TH.
Meumst.
40 GN. Dolet díctum inprudenti ádulescenti et líbero. 430
PA. At té di perdant! GN. Quid ille quaeso? TH.
Pérlitus:
risu ómnes qui aderant émoriri; déniqne
metuébant omnes iám me. GN. Non iniúria.
TH. Sed heús tu, purgon égo me de istac Tháidi,
45 quod eám me amare súspicást? GN. Níl minus. 435
immo aúge magis súspitionem. TH. Quór? GN. Rogas?
scin, síquando illa méntionem Phaédriae
facit aút si laudat, te út male urat? TH. Séntio
GN. Id út ne fiat, haéc res solast rémedio.
50 ubi nóminabit Phaédriam, tu Pámphilam 440
contínuo. síquando illa dicet 'Phaédriam
intró mittamus cómissatum', Pámphilam
cantátum prouocémus. si laudábit haec
illíus formam, tu húius contra. déniqne
55 par pró pari reférto, quod eam mórdeat. 445
TH. Siquidém me amaret, túm istuc prodessét, Gnatho.
GN. Quando illud quod tu dás exspectat átque amat,

iam dúdum te amat: iám dudum illi fáciie fit
 quod dóleat: metuit sémper, quem ipsa núnc capit
 60 fructúm, nequando irátus tu alio cónferas. 450
 TH. Bene díxí: at mihi istuc nóñ in mentem uénérat.
 GN. Ridículum: non enim cógítaras; céterum
 idem hoc túte melius quánto inuenissés, Thraso!

THAIS	THRASO	PARMENO	GNATHO
MERETRIX	MILES	SERVOS	PARASITVS

PYTHIAS

ANCILLA

- III 2 TH. Audíre uocem uísa sum modo militis.
 atque éccum. salue, mí Thraso. THR. O Thaís mea, 455
 meum sáuium, quid ágitur? ecquid nós amas
 de fidicina istac? PA. Quám uenuste, quód dedit
 5 principium adueniens! TH. Plúrumum meritó tuo.
 GN. Eámus ergo ad cénam. quid stas? PA. Em ál-
 terum:
 ex hómíne hunc natum dícas? TH. Vbi uis, nóñ
 moror. 460
 PA. Adíbo atque adsimulábo quasi nunc éxeam.
 itúran, Thaís, quópiam es? TH. Ehem, Pármeno,
 10 bene fécisti hodie: itúra... PA. Quo? TH. Quid, hunc
 nóñ uidés?
 PA. Video ét me taedet. úbi uis, dona adsúnt tibi
 a Phaédria. THR. Quid stámus? quor non ímus
 hinc? 465
 PA. Quaeso hércle ut liceat, páce quod fiát tua,
 dare huíc quae uolumus, cónuenire et cónloqui.
 15 THR. Perpúlcras credo dóna aut nostri símilia.
 PA. Res índicabit. heús! iubete istós foras
 exíre, quos iussi. ócius procéde tu huc. 470
 ex Aéthiopiast úsque haec. THR. Hic sunt trés minae.

GN. Vix. PA. Vbi tu es, Dore? accéde huc. em eunuchúm tibi,

20 quam líberali fácie, quam aetate íntegra!

TH. Ita mé di ament, honéstust. PA. Quid tu ais, Gnatho?

numquíd habes quod contémnas? quid tu autém, Thraso? 475

tacént: satis laudant. fác periculum in lítteris, fac in palaestra, in músicis: quae líberum

25 scire aéquomst adulescéntem, sollertém dabo.

THR. Ego illum eunuchum, sí opus sit, uel sóbrius..!

PA. Atque haéc qui misit, nón sibi soli póstulat 480 te uíuere et sua caúsa excludi céteros,

neque púgnas narrat néque cicatricés suas

30 osténtat neque tibi óbstat, quod quidám facit;

uerum úbi molestum nón erit, ubi tú uoles,

ubi témpus tibi erit, sát habet, si tum récipitur. 485

THR. Adpáret seruom hunc ésse domini paúperis

miseríque. GN. Nam hercle nómo posset, sát scio,

35 qui habéret qui paráret alium, hunc pépeti.

PA. Tace tú, quem ego esse infra ínfumos omnis puto hominés: nam qui adsentári huic animum indúxeris, 490 e flámma petere té cibum posse árbitor.

THR. Iamne ímus? TH. Hos prius íntro ducam et quaé uolo

40 simul ímperabo: póste huc continuo éxeo. —

THR. Ego hinc ábeo. tu istanc ópperire. PA. Haud cónuenit

una íre cum amica ímperatorem in uia. 495

THR. Quid tíbi ego multa dícam? domini símiu's.

GN. Hahahaé. THR. Quid rides? GN. Ístuc quod dixtí modo,

45 et illúd de Rhodio díctum quom in mentém uenit.

sed Tháís exit. THR. Ábi prae, cura ut sint domi

493 poste] post (postea) || 496 simiu's] similis es ||
499 curre ||

paráta. GN. Fiet. — TH. Díligenter, Pýthias, 500
 fac cúres, si forte hóc Chremes aduénérít,
 ut óres, primum ut rédeat; si id non cómodumst,
 50 ut máneat; si id non póterit, ad me addúcito.
 PY. Ita fáciám. TH. Quid? quid áliud uolui dícere?
 ehem: cúrate istam díligenter uírginem: 505
 domi adsítis facite. THR. Eámus. TH. Vos me sé-
 quimini.

CHREMES	PYTHIAS
ADVLESCENS	ANCILLA

- III 3 CH. Profécto quanto mágis magisque cógito,
 nímírum dabit haec Tháïs mihi magnúm malum:
 ita mé uideo ab ea astúte labefactárier
 iam túm quom primum iússit me ad se arcéssier. 510
 5 rogét quis 'quid tibi cum illa?' ne norám quidem.
 ubi uéni, causam, ut íbi manerem, répperit:
 ait rém diuinam fécissee et rem sériam
 uelle ágere mecum. iám tum erat suspítio,
 doló malo haec fieri ómnia. ipsa adcúmbere 515
 10 mecúm, mihi sese dáre, sermonem quaérere.
 ubi fríget, huc euásit, quam pridém pater
 mihi et máter mortui éssent. dico, iám diu.
 rus écquod Suni habérem et quam longe á mari.
 credo eí placere hoc, spérat se a me auéllere. 520
 15 postrémo, ecqua inde párua periissét soror;
 ecquís cum ea una; quíd habuisset, quóm perit;
 ecquís eam posset nóscere. haec quor quaéritet?
 nisi si illa forte quae ólim periit páruola
 soror, eám se intendit ésse, ut est audácia. 525
 20 uerum éa si uiuit, ánnos natast sédecim,
 non máior; Tháïs, quám ego sum, maiúsculast.
 misít porro orare, út uenirem, sério.

500 fiat || 502 redeat] maneat || 503 maneat] redeat ||
 519 suni ecquod ||

aut dícat quod uolt aút molesta né siet.

non hércle ueniam tértio. heus heus, écquis hic? 530

26 ego sūm, Chremes. PY. O cāpitulūm lepidíssimum!

CH. Dico égo mi insidias fieri? PY. Thaïs máximo
te orábat opere, ut crás redires. CH. Rús eo.

PY. Fac amábó. CH. Non possum, inquam. PY. At
tu apud nos híc mane,

dum rédeat ipsa. CH. Níl mínus. PY. Quor, mí
Chremes? 535

so CH. Malám rem hinc ibis? PY. Si ístuc ita certúmst
tibi,

amábo ut illuc tránseas ubi illást. CH. Eo.

PV. Abi, Dórias, cito hunc deduce ad militem.

**ANTIPHO
ADVLESCENS**

Heri aliquot adulescéntuli coïmus in Piraéo III 4

in hunc diem, ut de symbolis essémus. Chaeream
eí rei 540

praefécimus: dati ánuli; locus, témpus constitútumst.

praetériit tempus: quo ín loco dictúmst, parati níl est.

5 homo ipse nusquamst, néque scio quid dicam aut
quid coniécitem.

nunc mi hóc negoti céteri dedére, ut illum quaéram,
idque ádeo uisam, sí domist. quisnam hínc a Thaïde

éxit? 545

is ést an non est? ípsus est. quid hoc hóminist? quid
hoc ornátist?

quid illúd malist? nequeó satis mirári neque concítere,
10 nisi, quídquid est, procul hínc lubet prius quíd sit
sciscitári.

546 quid (qui) hic ornatus (est) ||

CHAEREA ANTIPHO

ADVLESCENTES DVO

III 5 CH. Nūmquis hic est? nēmost. numquis hīnc me sequitur? nēmo homost.

iámne rumpere hóc licet mi gáudium? pro Iúpiter! 550

nunc ést profecto, intérfici quom pérpeti me póssum, ne hoc gáudium contáminet uita aégritudine áliqua.

5 sed nēminemne cúriosum intéruenire nūnc mihi, qui mé sequatur quóquo eam, rogítando optundat, énicet,

quid géstiam aut quid laétus sim, quo pérgam, unde emergam, úbi siem 555 uestítum hunc nanctus, míhi quid quaeram, sánus sim anne insániam!

AN. Adíbo atque ab eo grátiam hanc, quam uídeo uelle, iníbo.

10 Chaérea, quid est quód sic gestis? quídue hic uestítus sibi

quaérit? quid est quod laétus es? quid tíbi uis? sá-tine sánus es?

quid áspectas me? quíd taces? CH. Oh, féstus dies es hóminis: 560

amíce, salue! o mi *Antipho*, 560^b

nemo hóminumst, quem ego nūnc magis uidére cuperem quám te.

15 AN. Narra ístuc quaeso quíd siet. CH. Immo égo te oro hercle ut aúdias.

nostín hanc, quam amat fráter? AN. Noui: némpe, opinor, Tháïdem.

CH. Istam ípsam. AN. Sic commémneram. CH. Hodie quaédamst ei donó data

556 quid mihi || 558 sibi hic uestitus || 560 me aspectas (adspectans) || 561 nemost hominum (nemo est omnium) || cupercem uidere || 562 oro] obsecro ||

uirgó: quid 'ego eius tibi nunc faciem praedicem aut
laudem, Antipho, 565
quom ipsús me noris quam elegans formárum spec-
tatór sim?

20 in hác commotus sum. AN. Aín tu? CH. Primam
díces, scio, si uideris.

quid múlta uerba? amáre coepi. fórte fortuná domi
erat quídám eunuchus, quém mercatus fúerat frater
Tháidi,

neque ís deductus étiamdum ad eam. súbmonuit me
Pármeno 570

ibi séruos, quod ego arrípui. AN. Quid id est? CH.
Táctus citius audies:

25 ut uéstem cum eo mútem et pro illo iúbeam me illoc
dúcier.

AN. Pro eunúchon? CH. Sic est. AN. Quíd ex ea
re tándem ut caperes cómmodi?

CH. Rogás? uiderem, audírem, essem una quácum cu-
piebam, Antipho.

num párua causa aut práua ratio? tráditus sum
múlieri. 575

illa ílico ubi me accépit, laeta uéro ad se abducít
domum,

30 comméndat uirginém. AN. Quoi? tibine? CH. Míhi.
AN. Satis tutó tamen.

CH. Edícit ne uir quísqum ad eam adeat, ét mihi
ne abscedam ímpérat:

in ínteriore pártē ut maneam sólus cum sola. ádnuo
terram íntuens modéste. AN. Miser! CH. 'Ego' ínquit
'ad cenam hínc eo'. 580

abducít secum ancíllas: paucae, quae circum illam es-
sént, manent

35 nouíciae puéllae. continuo haéc adornant út lauet.
adhórtor properent. dum ádparatur, uírgo in conclauí
sedet

suspéctans tabulam quándam pictam; (ibi ínerat pictura
haéc, Iouem

quo pácto Danaae mísisse aĩunt quóndam in gremium
imbrem aúreum.) 585

egomét quoque id spectáre coepi, et quía consimilem
lúserat

iam olim ille ludum, inpéndio magis ánimus gau-
debát mihi:

deum sése in hominem cónuortisse atque ín alienas
tégulas

uenísse clanculúm per inpluuium fúcum factum múlieri.

at quém deum! qui témpa caeli súmma suo nutú
quatit. 590

ego homúncio hoc non fácerem? *facerem* ego illud
uero itidem ác lubens.

dum haec mécum reputo, arcéssitur lauátum interea
uírgo:

ĩt, láuit, rediit; deĩnde eam in lecto illae conlocárunť.

sto expséctans, siquid mi ímperent. uenit úna, 'heus
tu' inquit 'Dóre,

cape hóc flabellum, uéntulum huic sic fácito, dum
lauámus: 595

ubi nós lauerimus, sí uoles, lauáto'. accipio trístis.

AN. Tum equidem ístuc os tuom ínpudens uidére ni-
mium uellem,

qui essét status, flabéllulum tenére te asinum tántum.

CH. Vix élocutast hóc, foras simul ómnes proruónt se,
abeúnt lauatum, pérstrepunt, ita út fit, domini ubi

ábsunt. 600

intérea somnus uírginem opprimít. limis ego spécto

sic pér flabellum cláncalum: simul ália circumspécto
satín éplorata sínt. uideo esse. péssulum ostio óbdo.

AN. Quid túm? CH. Quid 'quid túm' fáture? AN. Fateor.

CH. An ego occasiónem

590 summa sonitu concutit || 591 itidem] ita feci || 598 fla-
bellum || 601 ego limis ||

miles uero sibi putare ante oculos aemulum *illum* adductum;
 10 uoluit contra facere huic aegre: 'heus, Pámphilam' inquit 'puer, arcesse,
 ut delectet hic nos.' illa exclamat 'minime gentium:
 625 in conuiuium illam?' miles tendere inde ad iurgium.
 interea aurum sibi clam mulier démit, dat mihi ut auferam.
 hoc est signi: ubi primum poterit, se illum subducet scio.

PHAEDRIA

ADVLESCENS

IV 2 Dum rus eo, coepi egomet mecum inter uias,
 ita ut fit, ubi quid in animos molestiae, 630
 aliam rem ex alia cogitare et ea omnia
 peiorem in partem. quid opus uerbis? dum haec puto,
 5 praeterii imprudens ullam. longe iam abieram,
 quom sensi; redeo rursum, male uero me habens.
 ubi ad ipsum ueni deuorticulum, constiti: 635
 occépi mecum cogitare 'hem, bíduom hic
 manéndumst soli sine illa? quid tum postea?
 10 nil ést. quid? nil? si nón tangendi cópiast,
 eho né uidendi quídem erit? si illud nón licet,
 saltem hoc licebit. certe extrema línea 640
 amáre haud nihil est.' ullam praetereó sciens.
 sed quid hoc, quod tímida súbito egreditur Pýthias?

623 adductum ante oculos aemulum || 624 heus inquit puer Pámphilam accerse || 628 illinc (illi) || 631. 632 omnia in | peiorem partem ||

PYTHIAS DORIAS PHAEDRIA
ANCILLAE DVAE ADVLESCENS

PY. Vbi ego illum scelerósum misera atque ínpium IV 8
 inueniam? aút ubi quaeram?

hócine tam audax fácinus facere esse aúsum! DO.

Perii. PH. Hoc quíd sit uereor.

PY. quín etiam insupér scelus, postquam lúdicatust
 uirginem, 646

uestem ómnem miserae discidit, tum ipsám capillo
 cónscidit.

5 PH. Hem! PY. quí nunc si detúr mihi,
 ut ego únguibus facile illi in oculos ínuolem uenéfico!

PH. *Hic* nésco quid profécto absente nóbis turbatúmst
 domi.

adíbo. quid istuc? quíd festinas? aút quem quaeris,
 Pýthias? 650

PY. Ehem Phaédria, ego quem quaéram? abi hinc
 10 quo dígnu's cum donís tuis tam lépidis. PH. Quid
 istuc ést reí?

PY. Rogás me? eunuchum quém dedisti nóbis quas
 turbás dedit!

quám erae dono déderat miles uirginem uitíauit. PH.
 Quid aís?

PY. Périi. PH. Temulénta's. PY. Vtinam síc sint qui
 mihi mále uolunt. DO. Au, 655

óbsecro, mea Pýthias, quid ístuc nam monstri fuit?

15 PH. Insánis: qui istuc fácere eunuchus pótuit? PY.
 Ego illum nésco

qui fúerit: hoc quod fécit res ipsa índicat.

uirgo ípsa lacrumat néque, quom rogites, quíd sit
 audet dicere.

ille aútem bonus uir núsquam adparet. étiam hoc
 misera súspicor, 660

654 uirginem quam erae dono dederat miles ||

- aliquid domo abeuntem abstulisse. PH. Néqueo mirari satis,
 20 quo ille *hinc* abire ignavos possit longius, nisi si domum
 forte ad nos rediit. PY. Vise amabo, num sit. PH.
 Iam faxo scies. —
 DO. Perii! obsecro, tam infandum facinus, mea tu, ne
 audiui quidem.
 PY. At pol ego amatoris mulierum esse eos audieram
 maxumos, 665
 sed nil potesse; uerum miserae non in mentem uenerat:
 25 nam illum aliquo conclusissem neque illi commissem
 uirginem.

PHAEDRIA DORVS PYTHIAS DORIAS
ADVLESCENS EVNVCHVS ANCILLAE DVAE

- IV 4 PH. Exi foras, sceleste. at etiam restitas,
 fugitive? prodi, male conciliate. DO(RVS). Obsecro.
 PH. Oh,
 illud uide, os ut sibi distorsit carnufex! 670
 quid huc tibi reditios? uestis quid mutatio? 670
 5 quid narras? paulum si cessassem, Pythias,
 domi non offendissem, ita iam adornarat fugam.
 PY. Haben hominem, amabo? PH. Quid ni habeam?
 PY. Oh, factum bene.
 DOR(IAS). Istuc pol uero bene. PY. Vbist? PH. Rogitas? non uides? 675
 PY. Videam? obsecro quem? PH. Hunc scilicet. PY.
 Quis hic est homo?
 10 PH. Qui ad uos deductus hodie. PY. Hunc oculis suis
 nostrarum numquam quisquam uidit, Phaedia.
 PH. Non uidit? PY. An tu hunc credidisti esse, obsecro,

ad nós deductum? PH. Námque alium habui néminem.

PY. Au, 680

ne cómparandus quídem hic ad illumst: ille erat

15 honésta facie ac líberali. PH. Ita úsus est

dudúm, quia uaria uéste exornatús fuit;

nunc tibi uidetur foédus, quia illam nón habet.

PY. Tace óbsecro: quasi uéro paulum intérsiet! 685

ad nós deductus hódie adulescéntulus,

20 quem tú uidere uéro uelles, Phaédria.

hic ést uietus uétus ueternosús senex,

colóre mustelíno. PH. Hem, quae haec est fábula?

eo rédiges me, ut quid égerim egomet nésciam? 690

eho tu, émin ego te? DO. Emísti. PY. Iube mi dénuo

25 respóndeat. PH. Roga. PY. Vénisti hodie ad nós?
negat.

at ille álter uenit ánnos natus sédecim,

quem sécum adduxit Pármeno. PH. Age dum hoc
mi éxpedi

primum: ístam quam habes únde habes uestém?
taces? 695

monstrum hómínis, non dictúru's? DO. Venit Chaérea.

30 PH. Fratérne? DO. Ita. PH. Quando? DO. Hocédie.

PH. Quam dudúm? DO. Modo.

PH. Quicúm? DO. Cum Parmenóne. PH. Norasne eúm
prius?

DO. Non. PH. Vnde fratrem méum esse scibas? DO.
Pármeno 699. 700

dicébat eum esse. is míhi dedit hanc, PH. Óccidi!

DO. meam ipse índuit; post úna ambo abierúnt foras.

35 PY. Iám satis credis sóbriam esse me ét nil mentitám
tibi?

iám satis certumst uírginem uitiátam esse? PH. Age
nunc, béluae

681 hic quidem || 682 ac] et || 697 hodie || 700 unde igitur
fratrem || sciebas || 701 dedit mihi hanc (hanc uestem) ||
704 beluae ||

- crédis huic quod dicat? PY. Quid isti crédam? res
ipsa indicat. 705
- PH. Cóncede istim huc paululum: audin? étiam nunc
paulúm: sat est.
- diedum hoc rursum, Chaérea tuam uéstem detraxít
tibi?
- DO. Fáctum. PH. Et eamst indútus? DO. Factum. PH.
Et pró te huc deductúst? DO. Ita.
- PH. Iúppiter magne, óh scelestum atque audacem ho-
minem! PY. Vaé mihi:
- étiam nunc non crédis nos indignis inrisás modis? 710
- PH. Mírum ni tu crédis quod iste dicit. quid agam
nescio.
- heús negato rúrsum. possumne égo hodie ex te ex-
scúlpere
- uérum? uidistíne fratrem Chaéream? DO. Non. PH.
Nón potest
- síne malo fatéri, uideo: séquere hac: modo aít módo
negat.
- óra me. DO. Obsecró te uero, Phaédria. PH. I intro
núnciam. 715
- DO. Oíeĩ. PH. Alio pácto honeste hinc quó modo
abeam nescio.
- áctumst, siquidem tú me hic etiam, nébulo, ludi-
ficábere. —
- PY. Pármenonis tám scio esse hanc téchinam quam
me uíuere.
- DOR. Síc est. PY. Inueniám pol hodie, párem ubi
referam grátiam.
- séd nunc quid faciúndum censes, Dórias? DOR. De
istác rogas 720
- uírgine? PY. Ita, utrum praédicemne an táceam? DOR.
Tu pol, sí sapis,

706 istim huc] istuc || paulum] paululum || 710 indignis
nos esse inrisas || 711 credas || dicat || 716 quo modo hinc ||
718 technam || 721 taceamne an praedicem ||

quód scis nescis de ísto eunucho aequé ac de uitio
uíriginis.
55 hác re et te omni túrba euolues ét illi gratum féceris.
íd modo dic, abísse Dorum. PY. Ita fáciam. DOR.
Sed uideón Chremem?
Tháïs iam aderit. PY. Quíd ita? DOR. Quia, quom inde
ábeo, iam tum incéperat 725
túrba inter eos. PY. Tu aúfer aurum hoc: égo scibo
ex hoc quíd siet.

CHREMES	PYTHIAS
ADVLESCENS	ANCILLA

CH. Attát data hercle uérba mihi sunt: uícit uinum IV 5
quód bibi.
at dum ádcubabam, quám uidebar míhi pulcre esse
sóbrus!
postquám surrexi, néque pes neque mens sátis suom
officiúm facit.
PY. Chremés! CH. Quis est? ehem Pýthias: uah, quánto
nunc formónsior 730
5 uidére mihi quam dúdum! PY. Certo túquidem pol
multo hílarior.
CH. Verbum hércle hoc uerum erít 'sine Cerere et Lí-
bero frigét Venus'.
sed Tháïs multon ánte uenit? PY. Án abiit iam a
mílite?
CH. Iam dúdum, aetatem. lítes factae súnt inter eos
máxumae.
PY. Nil díxit, tu ut sequerére sese? CH. Níl, nisi
abiens mi ínruit. 735
10 PY. Eho, nónne id sat erat? CH. Át nescibam id dí-
cere illam, nísi quia

722 istoc || aequé ac] neque || 733 multo || 736 nesciebam ||

corréxit miles, quo íntellexi mínus: nam me extrusít
foras.

sed eccam ípsam: miror úbi ego huic anteuórterim.

THAIS CHREMES PYTHIAS
MERETRIX ADVLESCENS ANCILLA

IV 6 TH. Crédo equidem illum iam ádfuturum esse, út illam
a me eripiát; sine ueniat!

átqui si illam dígito attigerit úno, oculi ilico écfodientur. 740

úsque adeo eius férre possum inéptiam et magnífica
uerba,
uérba dum sint; uérum enim si ad rem cóferentur,
uápulabit.

5 CH. Tháïs, ego iam dúdum hic adsum. TH. O mí Chremes, te ipsum éxpeto.

scín tu turbam hanc própter te esse fáctam? et adeo
ad te áttinere hanc

ómnem rem? CH. Ad me? quí quaeso istuc? TH. Quía,
dum tibi sorórem studeo 745

réddere ac restítuere, haec atque huíus modi sum
múlta passa.

CH. Vbi east? TH. Domi apud me. CH. Hém!

TH. Quid est?

10 éducta ita uti téque illaque dígnumst. CH. Quid aïs?

TH. Íd quod res est.

hanc tibi dono dó neque repeto pro ílla quicquam
abs té preti.

CH. Et habétur et referétur, Tháïs, tíbi ita ut me-
rita's grátia. 750

TH. Át enim caue, ne priús quam hanc a me accípias
amittás, Chremes:

741 eius] ego illius || 743 expecto (expectabam) || 751 Chreme

nam haec east, quam miles a me uí nunc ereptum uenit.
15 abi tú, cistellam, Pythias, domo efer cum monu-
mentis.

CH. Viden tu illum, Thaïs, PY. Vbi sitast? TH. In
risco: odiosa céssas.

CH. militem secum ad te quantas cópias addúcere? 755
áttat . . TH. Num formidulosus óbsecro es, mi homo?

CH. Ápage sis:

égon formidulosus? nemo est hominum qui uiuat minus.

20 TH. Átqui ita opust. CH. Ah, métuo qualem tú me
esse hominem existumes.

TH. Immo hoc cogitáto: quicum res tibist, peregrí-
nus est,

minus potens quam tú, minus notus, minus amicorum
hic habens. 760

CH. Scio istuc. sed tu quód cauere póssis, stultum
admittere est.

málo ego nos prospícere quam hunc ulcisci accepta
iniúria.

25 tú abi atque obsera óstium intus, dúm ego hinc trans-
curro ad forum:

uólo ego adesse hic áduocatos nobis in turba hac.
TH. Mane.

CH. Mélius est. TH. Omítte. CH. Iam adero. TH.
Nil opus est istis, Chremes. 765

hóc modo dic, sorórem esse illam tuam ét te paruam
uírginem

ámisisse, núnc cognosse. signa ostende. PY. Adsúnt.
TH. Cape.

30 sí uim faciet, in ius ducito hominem: intellextín?
CH. Probe.

TH. Fác animo haec praesénti dicas. CH. Fáciam.
TH. Attolle pállium.

périi: huic ipsist ópus patrono, quém defensorém
paro! 770

THRASO
MILES

GNATHO
PARASITVS

SANGA
SERVOS

CHREMES
ADVLESCENS

THAIS
MERETRIX

IV 7 THR. Hancíne ego ut contuméliam tam insígnem in
me accipiám, Gnatho?

morí me satiust. Símalio, Donáx, Syrisce, séquimini!
primum aédís expugnábo. GN. Recte. THR. Vírgi-
nem eripiám. GN. Probe.

THR. Male múlcano ipsam. GN. Púlcre. THR. In medium
huc ágmen cum uecte í, Donax;
5 tu, Símalio, in sinístrum cornum; tú, Syrisce, in dex-
terum. 775

cedo álios: ubi centúriost Sanga et mánipulus furum?
SA. Éccum adest.

THR. Quid ignáue? peniculón pugnare, qui ístum huc
portes, cógitas?

SA. Egone? ímperatorís uirtutem nóueram et uim
mílitem:
sine sáanguine hoc non pósse fieri: qui ábstergerem
uólnera?

10 THR. Vbi álii? GN. Quí malum 'álii'? solus Sánio
seruát domi. 780

THR. Tu hosce ínstrue: ego ero hic pósť principia:
inde ómnibus signúm dabo.

GN. Illúc est sapere: ut hósce instruxit, ípsus sibi
cauít loco.

THR. Idem hóc iam Pyrrus fáctitauit. CH. Viden tu,
Thaïs, quam híc rem agit?
nimírum consilium illud rectumst de ócludendis
aédibus.

15 TH. Sané quod tibi nunc uír uideatur ésse hic, nebulo
mágnus est: 785

774 uecti (uecte) | 781 hic ego ero (ego hic ero) |

ne métuas. THR. Quid uidétur? GN. Fundam tibi
nunc nimis uellém dari,
ut tu illos procul hinc ex occulto caéderes: facerént
fugam.

THR. Séd eccam Thaïdem ípsam uideo. GN. Quám
mox inruimús? THR. Mane:

omnia *enim* prius éxperiri quam ármis sapientém decet.
20 quí scis an quae iúbeam sine ui fáciat? GN. Di uo-
strám fidem, 790
quántist sapere! númquam accedo ad té, quin abeam
dóctior.

THR. Tháïs, primum hoc míhi responde: quóm tibi
do istam uírginem,
díxtin hos diés míhi soli dáre te? TH. Quid tum
póstea?

THR. Rógitas? quae mi ante óculos coram amátorem
adduxít tuom

25 TH. Quín cum illo *nunc* ágís? THR. et cum eo clám
te subduxít mihi? 796

TH. Lúbuit. THR. Pamphilam érgo huc redde, nísi
ui mauis éripi.

CH. Tíbi illam reddat aut tu eam tangas, ómnium...?
GN. Ah, quid ágís? tace.

THR. Quid tu tibi uis? égo non tangam meám? CH.
Tuam autem, fúrcifer?

GN. Cáue sis: nescis quóí maledicas núnc uiro. CH.
Non tu hínc abis?

30 scín tu ut tibi res se hábeat? si quicquam hódie hic
turbæ coéperis, 800
fáciam ut huius locí dieique meíque semper mémi-
neris.

GN. Míseret tui me, qui hínc tantum hominem fácias
inimicúm tibi.

CH. Dímmnuam ego capút tibi hodie, nísi abis. GN.
Ain ueró, canis?

- sícine agis? THR. Quis tú homo es? quid uis tibi?
quid cum illa rei tibist? 804
- 35 CH. Scíbis: principio éam esse dico liberam. THR. Hem!
CH. Ciuem Átticam. THR. Hui!
CH. Meám sororem. THR. Os durum! CH. Miles, núnc
adeo edicó tibi,
né uim facias úllam in illam. Thaïs, ego eo ad
Sóphronam
nútricem, ut eam addúcam et signa osténdam haec.
THR. Tun me próhibeas,
meám ne tangam? CH. Próhibebo, inquam. GN. Audín
tu? hic furti se ádligat:
- 40 sát hoc tibist. THR. Idem hoc tú aís, Thaïs? TH.
Quaére qui respóndeat. — 810
- THR. Quid nunc agimus? GN. Quid? redeamus: iam
haéc tibi aderit súpplicans
últro. THR. Credin? GN. Ímmo certe: nóui ingenium
múlierum:
nólunt ubi uelís, ubi nolis cúpiunt ultro. THR. Béne
putas.
- GN. Iám dimitto exércitum? THR. Vbi uis. GN. Sánga,
ita uti fortís decet
- 45 mílites, domí focique fác uicissim ut mémineris. 815
- SA. Iám dudum animus ést in patinis. GN. Frúgi es.
THR. Vos me hac séquimini.

THAIS PYTHIAS
MERETRIX ANCILLA

- V 1 TH. Pergín, scelesta, mécum perplexé loqui?
'scio, néscio, abiit, aúdiui, ego non ádfui.'
non tu ístuc mihi dictúra aperte es, quídquid est?
uirgó conscissa uéste lacrumans ópticet; 820

5 eunúchus abiit: quam ób rem? aut quid factúmst?
taces?

PY. Quid tibi ego dicam mísera? illum eunuchúm
negant

fuisse. TH. Quis fuit ígitur? PY. Iste Chaérea.

TH. Qui Chaérea? PY. Iste ephébus frater Phaédriae.

TH. Quid aïs, uenefica? PY. Átqui certo cómperi. 825

10 TH. Quid is óbsecro ad nos? quam ób rem adductust?

PY. Nécio,

nisi amásse credo Pámphilam. TH. Hem! misera
óccidi,

infélux, siquidem tu ístaec uera praédicas.

num id lácrumat uirgo? PY. Id opínor. TH. Quid
aïs, sácrilega?

istúeine intermináta sum hinc abiéns tibi? 830

15 PY. Quid fácerem? ita ut tu iústi, soli créditoast.

TH. Scelésta lupo ouem cómmisisti. díspudet

sic míhi data esse uérba. quid illud hómínis est?

PY. Era méa, tace tace óbsecro, saluaé sumus:

habémus hominem ipsum. TH. Vbi is est? PY. Em
ad sínísteram. 835

20 uiden? TH. Vídeo. PY. Compréndí iube, quantúm
potest.

TH. Quid illó faciemus, stúlta? PY. Quid faciás, rogas?

uide amábo, si non, quom áspicias, os ínpudens

uidétur! TH. Non est. PY. Túm quae eius confidéntiast!

CHAEREA

THAIS

PYTHIAS

ADVLESCENS

MERETRIX

ANCILLA

CH. Apud Ántiphonem utérque, mater ét pater, 840 V 2
quasi dédita opera dómi erant, ut nulló modo
intro íre possem, quín uiderent me. ínterim

832 ouem lupo || 835 sinistram ||

Terentius ed. Fleckel on. Ed. II.

10

- dum ante óstium sto, nótus mihi quidam óbuiam
 5 uenit. ubi uidi, ego me in pedes quantúm queo
 in ángiportum quóddam desertum, inde item 845
 in áliud, inde in áliud: ita misérrumus
 fuí fugitando, néquis me cognósceret.
 sed éstne haec Thaïs, quám uideo? ipsast. haéreo
 10 quid fáciam. quid mea autem? quid faciét mihi?
 TH. Adeámus. bone uir Dóre, salue: díe mihi, 850
 aufúgistin? CH. Era, fáctum. TH. Satin id tibi placet?
 CH. Non. TH. Crédin te inpune hábiturum? CH. Vnam
 hanc nóxiam
 amítte; si aliam admísero umquam, occídito.
 15 TH. Num meám saeuítiam uéritu's? CH. Non. TH.
 Non? quíd igitur?
 CH. Hanc métui ne me crimínetúr tibi. 855
 TH. Quid féceras? CH. Paulúm quiddam. PY. Eho
 'paulum' ínpudens?
 an paulum hoc esse tibi uidetur, uírginem
 uitiáre ciuem? CH. Cónseruam esse crédidi.
 20 PY. Cónseruam? uix contíneo me quin ínuolem
 monstro in capillum: etiam últro derisum áduenit. 860
 TH. Abin hinc, insana? PY. Quíd ita? uero débeam,
 credo, ísti quicquam fúrcifero, id si fécerim:
 praesértim quom se séruom fateatúr tuom.
 25 TH. Missa haéc faciamus. nón te dignum, Chaérea,
 fecísti: nam si ego dígna hac contumélia 865
 sum máxume, at tu indígnus qui facerés tamen.
 neque édepol quid nunc cónsili capíam scio
 de uírgine istac: íta conturbastí mihi
 30 ratiónes omnis, út eam non possím suis
 ita ut aéquom fuerat átque ut studui trádere, 870
 ut sólídum parerem hoc míhi benéfícium, Chaérea.
 CH. At núnc dehinc spero aetérnam inter nos grátiam
 fore, Thaïs. saepe ex huíus modi re quápiam

844 ego me] egomet || 859 me contineo || 860 in capillum
 monstrum || 862 si id || 871 beneficium ||

- 15 maló principio mágna familiáritas
conflátast. quid si hoc quíspiam uoluít deus? 875
TH. Equidém pol in eam pártém accipioque ét uolo.
CH. Immo íta quaeso. unum hoc scíto, contumélie
non mé fecisse caúsa, sed amorís. TH. Scio,
10 et pól propterea mágis nunc ignoscó tibi.
non ádeo inhumanó sum ingenio, Chaérea, 880
neque íta íperita, ut quíd amor ualeat nésciam.
CH. Te quóque iam, Thaïs, íta me di bene amént, amo.
PY. Tum pól tibi ab istoc, éra, cauendum intéllégo.
15 CH. Non aúsim. PY. Nil tibi quícquam credo. TH.
Désinas.
CH. Nunc égo te in hac ré mi óro ut adiutríx sies, 885
ego mé tuæ comméndo et committó fidei:
te míhi patronam cápíó, Thaïs, te óbsecro:
emóriar, si non hánc uxorem dúxero.
10 TH. Tamen sí pater quid. . . CH. Áh uolet, certó scio,
ciuíis modo haec sit. TH. Paúlulum opperíríer 890
si uís, iam frater ípse hic aderit uírginis;
nutricem arcessitum íit, quæ illam aluít páruolam:
in cógnoscendo túte ípse aderis, Chaérea.
15 CH. Ego uéro maneo. TH. Vín ínterea, dum ís uenit,
domi ópperíamur pótius quam hic ante óstium? 895
CH. Immó percúpio. PY. Quám tu rem actura óbse-
cro es?
TH. Nam quíd íta? PY. Rogítas? húnc tu in aedis
cógitas
recípere posthac? TH. Quór non? PY. Crede hoc
meaé fidei,
10 dabit híc pugnam aliquam dénuo. TH. Au, tace óbsecro.
PY. Parúm perspexisse eíus uidere audáciam. 900
CH. Non fáciam, Pythías. PY. Non credo, Chaérea,
nisi sí commissum nóñ erit. CH. Quin, Pýthias,
tu mé seruato. PY. Néque pol seruandúm tibi
15 quícquám dare ausim néque te seruare. ápage sis.

TH. Adest óptume ipse fráter. CH. Perii hercle:
óbsecro 905

abeámus intro, Tháís: nolo me ín uia
cum hac uéste uideat. PY. Quam ób rem tandem?
an quía pudet?

CH. Id ípsum. PY. Id ipsum? uírgo uero! TH. I
praé, sequor.

70 tu istíc mane, ut Chremem íntro ducas, Pýthias.

PYTHIAS**CHREMES****SOPHRONA**

ANCILLA

ADVLESCENS

NVTRIX

V 3 PY. Quid, quíd uenire in méntem nunc possit mihi, 910
quidnám, qui referam sácrilego illi grátiam,
qui hunc súpposuiuit nóbis? CH. Moue te oro ócius,
mea nútrix. SO. Moueo. CH. Vídeo, sed nil pró-
moues.

5 PY. Iamne óstendisti sígna nutrici? CH. Ómnia.

PY. Amábo, quid aít? cógnoscitne? CH. Ac mémo-
riter. 915

PY. Probe édepol narras: nám isti faueo uírgini.
ite íntro: iam dudum éra uos exspectát domi. —
uirúm bonum eccum Pármenonem incédere

10 uideó: uide ut otíósus it! si dís placet,
speró me habere, qui húnc meo excruciem modo. 920
ibo íntro, de cognítione ut certúm sciam;
post éxibo atque hunc pérterrebo sácrilegum.

907 PY.] TH. ¶ 912 supposuit ¶ moue oro ocus | (913) te

PARMENO PYTHIAS

SERVOS ANCILLA

- PA. Reuísó, quidnam Chaérea hic rerúm gerat. V 4
 quod si ástu rem tractáuit, di uostrám fidem,
 quantam ét quam ueram laúdem capiet Pármeno! 925
 nam ut mítam, quod eĩ amórem difficíllumum,
 5 caríssumum, a meretríce auara uírginem
 quam amábat, eam conféci sine moléstia,
 sine sump̄tu, sine dispéndio, tum hoc álterum,
 id uérost quod ego míhi puto palmárium, 930
 me répperisse, quó modo adulescéntulus
 10 meretricum ingenia et móres posset nóscere,
 matúre ut quom cognórit, perpetuo óderit.
 quæe dúm foris sunt, níl uidetur mún̄dius,
 nec mágis compositum quícquam nec magis élegans 935
 quam cúm amatore cénam quom ligúrriunt.
 15 harúm uidere inlúuiem sordes ínopiam,
 quam inhonéstae solae sînt domi atque auidaé cibi,
 quo pácto ex iure hestérno panem atrúm uorent,
 nosse ómnia hæc salútist adulescéntulis. 940
 PY. Ego pó! te pro istis díctis et factís, scelus,
 20 ulcísca, ut ne inpúne nos inlúseris.
 pró deum fidem, fácinus foedum! infélicem adulescén-
 tulum!
 ó scelestum Pármenonem, qui íllum huc adduxít! PA.
 Quid est?
 PY. Míseret me: itaque ut né uiderem, mísera huc
 ecfugí foras, 945
 quæe futura exémp!a dicunt ín eum indigna. PA. O
 Iúppiter,
 25 quæe illaec turbast? númnam ego perii? adíbo. quid
 istuc, Pýthias?

926 difficillimum et || 936 quae cum amatore (suo)
 cenant ligurriunt || 940 salus est || 942 in pūne in nos || 943
 felicem || 944 istum ||

quid ais? in quem exempla fient? PY. Rógitas, audacissime?

pérididisti istum quem adduxti pro eunucho adulescentulum,

dum studes dare uerba nobis. PA. Quid ita? aut quid factumst? cedo. 950

PY. Dícam: uirginem istam, Thaïdi hodie quae donó datast,

30 scis eam hinc ciuem esse? et fratrem eius esse adprime nobilem?

PA. Nescio. PY. Atqui sic inuentast: eam iste uitauit miser.

ille ubi id rescuit factum frater uolentissimus,

PA. Quidnam fecit? PY. cónligauit primum eum miseris modis. 955

PA. Cónligauit? PY. Átque equidem orante, ut ne id faceret, Thaïde.

35 PA. Quid ais? PY. Nunc minatur porro sese id quod moechis solet:

quod ego numquam uidi fieri neque uelim. PA. Qua audácia

tantum facinus audent? PY. Quid ita 'tantum'? PA. An non hoc maximumst?

quis homo pro moecho umquam uidit in domo metricia 960

préndi quemquam? PY. Nescio. PA. At ne hoc nesciatis, Pýthias,

40 dico, edico uobis nostrum esse illum erilem filium. PY. Hem,

óbsecro, an is est? PA. Néquam in illum Thaïs uini fieri sinat!

átque adeo autem quor non egomet intro eo? PY. Vide, Pármeno,

quid agas, ne neque illi prosis et tu pereas: nam hoc putant, 965

quidquid factumst, ex te esse ortum. PA. Quid igitur faciám miser?

45 quídue incipiam? ecce autem uideo rúre redeuntém senem:
 dícam huíc an non *dicam*? dicam hercle: étsi mihi
 magnúm malum
 scío paratum; séd necessest, huíc ut subueniát. PY. Sapis.
 égo abeo intro: tú isti narra omne órđine, ut factúm
 siet. 970

[LACHES] PARMENO

SENEX

SERVOS

LA. Ex meó propinquo rúre hoc capio cómmodi: V 5
 neque agrí neque urbis ódium me umquam pércipit.
 nam ubi sáticas coepit fieri, commutó locum.
 sed éstne ille noster Pármeno? et certe ípsus est.
 5 quem praéstolare, Pármeno, hic ante óstium? 975
 PA. Quis homóst? ehem, saluom te áduenire, ere,
 gaúdeo.
 LA. Quem praéstolare? PA. Périi: lingua haerét metu.
 LA. Hem!
 quid est quód tu trepidas? sátine saluae? díc mihi.
 PA. Ere, prímum te arbitrári id quod res ést uelim:
 10 huius quídquid factumst, cúlpa non factúmst mea. 980
 LA. Quid? PA. Récte sane intérogasti: opórtuit
 rem praénarrasse me. émit quendam Phaédria
 eunúchum, quem dono huíc daret. LA. Quoi? PA.
 Tháídi.
 LA. Emít? perii hercle. cuánti? PA. Vigintí minis.
 15 LA. Actúmst. PA. Tum quandam fídicinam amat hinc
 Chaérea. LA. Hem, 985
 quid? ámat? an iam scit ille quid meretríx siet?
 an in ástu uenit? áliud ex alió malum!
 PA. Ere, né me spectes: me ímpulsore haec nón facit.

970 omnem ordinem || 980 quídquid huius || 985 hinc] hic
 (tunc) || 986 scit iam ||

LA. Omítte de te dicere. ego te, fúrcifer,
 20 si uíuo . . sed istuc, quídquid est, primum expedi. 990
 PA. Is pro illo eunucho ad Tháidem hanc dedúctus est.
 LA. Pro eunúchoh? PA. Sic est. hunc pro moecho
 póstea
 comprendere intus ét constrinxere. LA. Óccidi!
 PA. Audáciam meretrícum specta. LA. Númquid est
 25 aliúd mali damnúe quod non díxeris 995
 relicuom? PA. Tantumst. LA. Césso huc intro rúm-
 pere? —
 PA. Non dúbiumst quin mihi mágnum ex hac re sít
 malum;
 nisi quía necessus fúit hoc facere. id gaúdeo
 proptér me hisce aliquid ésse euenturúm mali:
 30 nam iám diu aliquam caúsam quaerebát senex, 1000
 quam ob rem ínsigne aliquid fáceret eis: nunc répperit.

PYTHIAS PARMENO
ANCILLA SERVOS

V 6 PY. Numquam édepol quicquam iám diu quod mágis
 uellem eueníre
 mi euenit, quam quod módo senex intro ad nos uenit
 érrans.
 mihi sólae ridiculó fuit, quae quíd timeret scíbam.
 PA. Quid hoc aútemst? PY. Nunc id pródeo ut con-
 uéniam Parmenónem. 1005
 5 sed ubi óbsecro est? PA. Me quaérit haec. PY. Atque
 éccum uideo: adíbo.
 PA. Quid ést, inepta? quíd tibi uis? rídes? pergin?
 PY. Périi,
 deféssa iam sum mísera te ridéndo. PA. Quid ita?
 PY. Rógitas?

1004 sciebam || 1007 uis quid rides ||

- numquám pol hominem stúltiorem uídi nec uidébo. ah,
non sátis potest narrári, quos ludós praeberis
intus. 1010
- 10 at étiam primo cállidum ac disértum credidi hóminem.
quid? ílicone crédere ea quae díxi oportuít te?
an paénitebat flágiti, te auctóre quod fecísset
aduléscens, ni miserum ínsuper etiám patri indicáres?
nam quíd illi credis túm animi fúisse, ubi uestem
uídít 1015
- 15 illam ésse eum indutúm pater? quid? iám scis te
perísse? PA. Hem,
quod *dúidum* dixti, péssuma, an mentíta's? etiám rídes?
itan lépidum tibi uisúmst, scelus, nos ínridere? PY.
Nímium.
- PA. Siquidem ístuc inpune hábueris . . PY. Verúm? PA.
Reddam hercle. PY. Crédo:
sed ín diem istuc, Pármeno, est fortásse, quod mi-
náre. 1020
- 20 tu iám pendebis, ádulescentulum ístum qui nobílitas
flagítiis et eundem índicas: utérque in te exempla édent.
PA. Nullús sum. PY. Hic pro illo múnere tibi honós
est habitus: ábeo. —
- PA. Egomét meo indició miser quasi sórex hodie périi.

GNATHO THRASO
PARASITVS MILES

- GN. Quid nunc? qua spe aut quó consilio huc ímus? V 7
quid coeptás, Thraso? 1025
- TH. Égone? ut Thaídí me dedam et fáciam quod iubeát.
GN. Quid est?
- TH. Quí minus quam Herculés seruíuit Ómphalae? GN.
Exemplúm placet.

1015 animi tum || 1016 quid est iam || 1017 quod] quid ||
1021 qui stultum istum adulescentulum (qui stultum adul.) ||

útinam tibi commítigari uídeam sandalió caput!
 5 séd fores crepuérunt ab ea. TH. Périi: quid hoc
 autémst mali?
 hunc ego numquam uideram etiam: quídam hic pro-
 perans prósilít? 1030

CHAEREA	PARMENO	GNATHO	THRASO
ADVLESCENS	SERVOS	PARASITVS	MILES

V 8 CH. O *mei* populares, écquis me hodie uíuit fortu-
 nátiór?
 nemo hércle quisquam: nam ín me plane dí pote-
 statém suam
 omnem óstendere, quói tam subito tót congruerint
 cómmoda.
 PA. Quid hic laétus est? CH. O Pármeno mi, o meárum
 uoluptatum ómnium
 5 inuéntor inceptór perfector, scís me in quibus sim
 gaúdiis? 1035
 scis Pámphilam meam inuéntam ciuem? PA. Audíui.
 CH. Scis sponsám mihi?
 PA. Bene, íta me di ament, fáctum. GN. Audin tu, hic quíd
 aít? CH. Tum autem Phaédriae
 meo frátri gaudeo ésse amorem omnem ín tranquillo:
 unást domus;
 patrí se Thaís cómmendauit, ín cluentelam ét fidem
 10 nobís dedit se. PA. Frátris igitur Thaís totast? CH.
 Scílicet. 1040
 PA. Iam hoc áliud est quod gaúdeamus: míles pelletúr
 foras.
 CH. Tu fráter ubi ubi est fác quam primum haec aúdiat.
 PA. Visám domum. —
 TH. Numquíd, Gnatho, tu dúbitas quin ego núnc per-
 petuo périerim?

GN. Sine dúbio opinor. CH. Quid commemorem primum
aut laudem máxume?

15 illúm qui mihi dedít consilium ut fácerem, an me qui
id áusus sim 1045

incípere, an Fortunám conlaudem, quae gubernatríx fuit,
quae tót res tantas tam ópportune in únum con-
clusít diem,

an meí patris festíuitatem et fáclitatem? o Iúppiter,
serua óbsecro haec bona nóbis!

PHAEDRIA CHAEREA THRASO GNATHO
ADVLESCENTES DVO MILES PARASITVS

PH. Di uostrám fidem, incredíbilia
20 Pármeno modo quae narrauit! séd ubist frater? CH.
Praesto adest. 1050

PH. Gaúdeo. CH. Satis crédo. nihil est Tháide hac,
fratér, tua

dígnius quod amétur: ita nostrae ómnist fautríx fámí-
liae. PH. Hui,

míhi illam laudas? TH. Périi, quanto mínus spei est,
tanto mágis amo.

óbsecro, Gnatho, ín te spes est. GN. Quid uis faciam?

TH. Pérfice hoc
25 précibus pretio, ut haéream in parte áliqua tandem
apud Tháidem. 1055

GN. Dífícilest. TH. Siquíd conlubitumst, nóui te. hoc
si efféceris,

quóduis donum praémium a me optáto, id optatum aúferes.

GN. Ítane? TH. Sic erít. GN. Si efficio hoc, póstulo
ut mihi túa domus

té praesente absénte pateat, ínuocato ut sít locus

30 sémper. TH. Do fidém futurum. GN. Adeíngar. PH.
Quem ego hic aúdio? 1060

ó Thraso! TH. Saluéte. PH. Tu fortásse quae facta
híc sient

néscis. TH. Scio PH. Quor érgo ego in his te cón-
spicor regiónibus?

TH. Vóbis fretus .. PH. Scín quam fretus? mîles,
edicó tibi,
sí te in platea offéndero hac post úmquam, quod
dicás mihi

35 'álium quaerebam, íter hac habui', périisti. GN. Heia,
haud síc decet. 1065

PH. Díctumst. GN. Non cognóscó uostrum tám super-
bum. PH. Síc ago.

GN. Príus audite paúcis: quod quom díxero, si plá-
cuerit,

fácitote. CH. Audiámus. GN. Tu concéde paulum
istúc, Thraso.

príncipio ego uos crédere ambos hóc mihi uehementér
uelim,

10 me huius quidquid fácio id facere máxume causá
mea; 1070

uérum idem si uóbis prodest, uós non facere inscítias.

PH. Quid id est? GN. Militem égo riualetm récipiundum
cénseo. PH. Hem,

récipiundum? GN. Cógita modo. tu hércle cum illa,
Phaédria,

út lubenter uíuis (etenim béne lubenter uíctitas),

45 quód des paulumst, ét necessest múltum accipere
Tháidem. 1075

út tuo amori súppeditare póssint sine sumptú tuo
ómnia haec, magis ópportunus néc magis ex usú tuo
némost. princípio ét habet quod det, ét dat nemo
lágus.

fátuos est, insúlsus, tardus, stértil noctis ét dies:

50 néque istum metuas né amet mulier: fácle pellas
úbi uelis. 1080

1062 ergo (te ergo) in his ego || 1068 paululum || 1069 ambos
credere || 1071 si idem || 1075 paululum || 1076 possit || 1077 ad
omnia haec ||

CH. Quid agimus? GN. Praeterea hoc etiam, quod ego
uel primum puto:

accipit *hoc* homo nemo melius prorsus neque prolixius.

CH. Mirum ni illoc homine quoquo pacto opus est. PH.
Idem ego arbitror.

GN. Recte facitis. unum etiam hoc uos oro, ut me in
uostrum gregem

55 recipiatis: satis diu hoc iam saxum uorso. PH. Ré-
cipimus. 1085

CH. Ac lubenter. GN. At ego pro isto, Phaédria et
tu Chaérea,

hunc comedendum uobis propino et deridendum. CH
Placet.

PH. Dignus est. GH. Thraso, accede ubi uis. TH. Ob-
secro te, quid agimus?

GN. Quid? isti te ignorabant; postquam eis mores
ostendi tuos

60 et conlaudauí secundum facta et uirtutes tuas, 1090
inpetraui. TH. Bene fecisti: gratiam habeo máxu-
mam.

nunquam etiam fui usquam, quin me amarent omnes
plurimum.

GN. Dixi ego in hoc esse uobis Atticam elegantiam?

PH. Nil praeter promissum est. GN. Ite hac. CANTOR.

Vós ualete et plaúdite.

1092 omnes amarent ||

METRA HVIVS FABVLAE HAEC SVNT

- V. 1 ad 206 iambici senarii
- { 207 = 210 trochaici octonarii
 - { 208 = 211 trochaici septenarii
 - { 209 iambicus quaternarius
 - { 212 iambicus octonarius
 - { 213 et 215 iambici quaternarii
 - { 214 trochaicus septenarius
 - { 216 et 217 trochaici octonarii
 - { 218 trochaicus septenarius
 - { 219 ad 223 iambici octonarii
 - { 224 trochaicus septenarius
 - { 225 ad 254 trochaici septenarii
 - { 255 ad 291 iambici septenarii
 - { 292 trochaicus binarius catalecticus
 - { 293 ad 298 = 299 ad 303 iambici octonarii
 - { 304 trochaicus octonarius
 - { 305 trochaicus septenarius
 - { 306 iambicus quaternarius
 - { 307 ad 319 iambici octonarii
 - { 320 iambicus senarius
 - { 321 et 322 iambici septenarii
 - { 323 ad 351 iambici senarii
 - { 352 ad 366 trochaici septenarii
 - { 367 ad 390 iambici octonarii
 - { 391 ad 538 iambici senarii
 - { 539 ad 548 iambici septenarii

- V. { 549 et 550 = 558 et 559 trochaici septenarii
 - { 551 et 552 = 560 et 561 iambici septenarii
 560^b iambicus quaternarius
 - { 553 ad 556 = 562 ad 565 iambici octonarii
 - { 557 = 566 iambici septenarii
 - { 567 ad 591 iambici octonarii
 - { 592 ad 614 iambici septenarii
 - { 615 = 620 trochaici octonarii
 - { 616 = 621 trochaici septenarii
 - { 617 = 622 iambici octonarii
 - { 618 et 619 = 623 et 624 trochaici octonarii
 - { 625 ad 628 trochaici septenarii
 - { 629 ad 642 iambici senarii
 - { 643 et 644 = 654 et 655 trochaici octonarii
 - { 645 = 656 trochaici septenarii
 - { 646 = 657 iambici octonarii
 - { 647 et 651 iambici quaternarii
 - { 648 ad 650 = 659 ad 661 iambici octonarii
 - { 658 iambicus senarius
 - { 652 et 653 = 662 et 663 iambici octonarii
 - { 664 ad 667 iambici octonarii
 - { 668 ad 702 iambici senarii
 - { 703 ad 726 trochaici septenarii
 - { 727 ad 737 iambici octonarii
 - { 738 iambicus senarius
 - { 739 ad 742 = 744 ad 746 et 748 trochaici octonarii
 - { 747 trochaicus quaternarius catalecticus
 - { 743 = 749 trochaici septenarii
 - { 750 iambicus octonarius
 - { 751 et 752 trochaici septenarii
 - { 753 et 754 iambici septenarii
 - { 755 ad 770 trochaici septenarii
 - { 771 ad 787 iambici octonarii
 - { 788 ad 816 trochaici septenarii
 - { 817 ad 942 iambici senarii
 - { 943 ad 970 trochaici septenarii
 - { 971 ad 1001 iambici senarii
 - { 1002 ad 1024 iambici septenarii
 - { 1025 ad 1030 trochaici septenarii
 - { 1031 ad 1049 iambici octonarii
 - { 1050 ad 1094 trochaici septenarii.

P · TERENTI · AFRI

P H O R M I O

GRAECA · APOLLODORV · EPIDICAZOMENOS
ACTA · LVDIS · ROMANIS · L · POSTVMIO · ALBINO
L · CORNELIO · MERVLA · AEDILIBVS · CVRVLIBVS
EGERE · L · AMBIVIVS · TVRPIO · L · ATILIVS · PRAEN
MODOS · FECIT · FLACCVS · CLAVDI · TIBIS · INPAR · TOTA
FACTA · QVARTA · C · FANNIO · M · VALERIO · COS

C. SVLPICI APOLLINARIS PERIOCHA

Chremétis frater áberat peregre Démipho
 relicto Athenis Ántiphone filio.
 Chremés clam habebat Lémni uxorem et fíliam,
 Athénis aliam cóniugem et amantem únice
 fidicinam gnatum. máter e Lemno áduenit 5
 Athénas; moritur; uírgo sola (abérát Chremes)
 funús procurat. íbi eam cum uisam Ántipho
 amáret, opera párasiti uxorem áccipit.
 pater ét Chremes reuérsti fremere. deín minas
 trigínta dant parasíto, ut illam cóniugem 10
 habéret ipse. argénto hoc emitur fidicina.
 uxórem retinet Ántipho a patruo ádgnitam.

5 gnatum fidicinam || 7. 8 eam uisam antipho | cum amaret||

PERSONAE

DAVOS SERVOS
 GETA SERVOS
 ANTIPHO ADVLESCENS
 PHAEDRIA ADVLESCENS
 DEMIPHO SENEX
 PHORMIO PARASITVS
 HEGIO
 CRATINVS } ADVOCATI
 CRITO }
 DORIO LENO
 CHREMES SENEX
 SOPHRONA NVTRIX
 NAVSISTRATA MATRONA

PROLOGVS

Postquám poëta uétus poëtam nón potest
 retráhere a studio et tránsdere hominem in ótium,
 maledíctis deterrére ne scribát parat:
 qui ita díctitat, quas ánte hic fecit fábulas,
 tenui ésse oratióne et scripturá leui: 5
 quia núsquam insanum scrípsit adulescéntulum
 ceruám uidere fúgere et sectarí canes
 et eám plorare, oráre ut subueniát sibi.
 quod si íntellegeret, quóm stetit olím noua,
 actóris opera mágis stetisse quám sua, 10
 minus múlto audacter, quám nunc laedit, laéderet.
 nunc síquis est, qui hoc dícat aut sic cógitet:
 'uetus sí poëta nón lacessissét prior,
 nullum ínuenire prólogum possét nouos:' 14
 is síbi responsum hoc hábeat, in medio ómnibus 16
 palmam ésse positam, qui ártem tractant músicam.
 ille ad famem hunc a stúdio studuit réicere:
 hic réspondere uóluit, non lacéssere.
 benedíctis si certásset, audissét bene: 20
 quod ab illo adlatumst, íd sibi rellatúm putet.
 de illó iam finem fáciam dicundí mihi,
 peccándi quom ipse dé se finem nón facit?
 nunc quíd uelim animum atténdite. adportó nouam
 Epídicażomenon quám uocant comoédiam 25
 Graecí, Latine *hic* Phórmionem nóminat,

quem diceret nisi haberet cui male diceret 15

4 ante hic] antehac (ante) || 14 potuisset || 21 IDSIBIESSERELATUM(sibi esse id relatum) || 26 latini phormionem nominant ||

quia prímas partis quí aget, is erit Phórmio
parasítus, per quem rés geretur máxume,
uolúntas uostra si ád poëtae accésserit.
date óperam, adeste aequo ánimo per siléntium, 30
ne sínili utamur fórtuna, atque usí sumus,
quom pér tumultum nóster grex motús locost:
quem actóris uirtus nóbis restituít locum
bonitásque uostra adiútans atque aequánimitas.

29 poetam ||

DAVOS

SERVOS

- Amicus summus meus et popularis Geta 85 I 1
heri ad me uenit. erat ei de ratiuncula
iam pridem apud me relictuom pauxillum
nummorum: id ut conficerem. confeci: adfero.
5 nam erilem filium eius duxisse audio
uxorem: ei credo munus hoc conratur. 40
quam inique comparatumst, ei qui minus habent
ut semper aliquid addant diuitioribus!
quod ille unciatim uix de demenso suo
10 suom defrudans genium comparat miser,
id illa uniuersum abripit, haud existumans 45
quanto labore partum. porro autem Geta
ferietur alio munere, ubi era pepererit;
porro autem alio, ubi erit puero natalis dies;
15 ubi initiabunt. omne hoc mater auferet:
puer causa erit mittendi. sed uideon Getam? 50

GETA DAVOS

SERVI DVO

- GE. Siquis me quaeret rufus . . DA. Praestost, desine. I 2
GE. Oh,
at ego obuam conabar tibi, Daue. DA. Accipe, em:
lectumst; conueniet numerus quantum debui.
GE. Amore te, et non neclixisse habeo gratiam.
5 DA. Praesertim ut nunc sunt mores: adeo res redit: 55
siquis quid reddit, magna habendast gratia.

- sed quid tu es tristis? GE. Égone? nescis quo in metu,
quanto in periculo sumus? DA. Quid istuc est? GE. Scies,
modo ut tacere possis. DA. Abi sis, insciens:
- 10 quoniam tu fidem in pecunia perspexeris, 60
uerere uerba ei credere? ubi quid mihi lucrist
te fallere? GE. Ausculta ergo. DA. Hanc operam
tibi dico.
- GE. Senis nostri, Daue, fratrem maiorem Chremem
nostin? DA. Quid ni? GE. Quid? eius gnatum Phaé-
driam?
- 15 DA. Tam quam te. GE. Euenit senibus ambobus
simul 65
iter illi in Lemnum ut esset, nostro in Ciliciam
ad hospitem antiquom: is senem per epistulas
pelléxit, modo non montis auri pollicens.
- DA. Quoi tanta erat res et supererat? GE. Désinas:
20 sic est ingenium: 'oh, regem me esse oportuit!' 70
abeuntes ambo hinc tum senes me filius
relinquunt quasi magistrum. DA. O Geta, prouinciam
cepisti duram. GE. Mi usus uenit, hoc scio:
memini relinqui me deo irato meo.
- 25 coepi aduersari primo; quid uerbis opust? 75
seni fidelis dum sum, scapulas perdidi.
- DA. Venere in mentem mi istaec: namque incitias,
aduorsum stimulum calces. GE. Coepi eis omnia
facere, obsequi quae uellent. DA. Scisti uti foro.
- 30 GE. Noster mali nil quicquam primo; hic Phaédria 80
continuo quandam nactus est puellulam
citharistriam: hanc amare coepit perdit.
- sed ea seruibat lenoni inpurissimo,
neque quod daretur quicquam: id curant patres.
- 35 restabat aliud nil nisi oculos pascere, 85
sectari, in ludum ducere et reducere.
operam otiosi nos dabamus Phaédriae.

57 metu et || 62 ergo ausculta || 70 DA. o || 71. GE. ab-
euntes || 83 seruiebat || 87 nos otiosi operam ||

- in quo haec discebat ludo, exaduorsum ei loco
 tonstrina erat quaedam: hic solebamus fere
 40 plerumque eam opperiri, dum inde iret domum. 90
 interea dum sedemus illi, interuenit
 adulescens quidam lacrumans. nos mirarier;
 rogamus quid sit. 'numquam aequae' inquit 'ac modo
 paupertas mihi onus uisumst et miserum et graue.
 45 modo quandam uidi uirginem hic uiciniae 95
 miseram suam matrem lamentari mortuam:
 ea sita erat exaduorsum, neque illi beniuolus
 neque notus neque cognatus extra unam ancillulam
 quisquam aderat, qui adiutaret funus. miseritumst.
 50 uirgo ipsa facie egregia.' quid uerbis opust? 100
 commorat omnes nos. ibi continuo Antipho
 'uoltisne eamus uisere?' alius 'censeo:
 eamus: duc nos sodes.' imus, uenimus,
 uidemus: uirgo pulchra: et quo magis diceret,
 55 nihil aderat adiumenti ad pulcritudinem: 105
 capillus passus, nudus pes, ipsa horrida,
 lacrumae, uestitus turpis: ut, ni uis boni
 in ipsa inesset forma, haec formam exstinguerent.
 ille qui illam amabat fidicinam tantum modo
 60 'satis' inquit 'scita': noster uero . . DA. Iam scio: 110
 amare coepit. GE. Scin quam? quo euadat uide.
 postridie ad anum recta pergit: obsecrat,
 sibi ut eius faciat copiam. illa se negat
 neque eum aequom facere: enim illam ciuem esse
 Atticam
 65 bonam bonis prognatam: si uxorem uelit, 115
 lege id licere facere; sin aliter, negat.
 noster quid ageret nescire: et illam ducere
 cupiebat et metuabat absentem patrem.
 DA. Non, si redisset, ei pater ueniam daret?
 70 GE. Ille indotatam uirginem atque ignobilem 120

96 miseram || 113 ut sibi || illa enim se negat | (114) neque
 eum aequom ait facere (facere ait) illam ||

daret illi? numquam faceret. DA. Quid fit dénique?

GE. Quid fiat? est parasítus quidam Phórmio,
homó confidens: qui illum di omnes pérduint!

DA. Quid is fécit? GE. Hoc consílium quod dicám
dedit:

75 'lex ést ut orbae, quí sint genere próxumi, 125
eis núbant, et illos dúcere eadem haec léx iubet.

ego té cognatum dicám et tibi scribám dicam;

patérnum amicum me ádsimulabo uírginis;

ad iúdice ueniémus; qui fuerít pater,

80 quae máter, qui cognáta tibi sit, ómnia haec 130

confíngam: quod erit míhi bonum atque cómmodum,

quom tu hórú nil refélles, uincam scilicet.

pater áderit. mihi parátæ lites: quíd mea?

illáquidem nostra erít.' DA. Iocularém audáciam!

85 GE. Persuásumst homini: fáctumst, uentumst, uín-
cimur: 135

duxít. DA. Quid narras? GE. Hóc quod audis. DA.

Ó Geta,

quid té futurumst? GE. Nésceo hercle; unum hóc

scio:

quod fórs feret, ferémus aequo animó. DA. Placet:

em istúc uirist officium. GE. In me omnis spés

mihist.

90 DA. Laudo. GE. Ád precatorem ádeam credo, quí
mihi 140

sic óret: 'nunc amítte quaeso hunc; céterum

posthác si quicquam, níl precor.' tantúm modo

non áddit: 'ubi ego hinc ábiero, uel occídito.'

DA. Quid paédagogus ille, qui citharistriam?

95 quid reí gerit? GE. Sic, ténuiter. DA. Non múltum
habet 145

quod dét fortasse? GE. Níhil habet nisi spém meram.

DA. Pater éius rediit án non? GE. Nondum. DA.

Quíd? senem

quoad éxspectatis uóstrum? GE. Non certúm scio,

sed epístulam ab eo adlátam esse audiui modo

153 qui mihi || 156 quid istuc est? ||

- 6 AN. Quid illic commotus uenit? 183
 GE. tum temporis mihi punctum ad hanc rem est:
 erus adest. AN. Quid illuc malist?
 GE. qui hoc quom audierit, eius quod remedium in-
 ueniam iracundiae? 185
 loquarne? incendam; taceam? instigem; purgem me?
 laterem lauem.
 10 heu me miserum! quom mihi paueo, tum Antipho me
 excruciat animi:
 eius me miseret, ei nunc timeo, is nunc me retinet:
 nam absque eo esset,
 recte ego mihi uidissem et senis essem ultus iracun-
 diam:
 aliquid conuasassem atque hinc me protinam conicerem
 in pedes. 190
 AN. Quamnam hic fugam aut furtum parat?
 15 GE. sed ubi Antiphonem reperiam? aut qua quaerere
 insistam uia?
 PH. Te nominat. AN. Nescio quod magnum hoc nuntio
 expecto malum. PH. Ah!
 GE. domum ire pergam: ibi plurimumst. PH. Reuo-
 cemus hominem. AN. Sta ilico. GE. Hem,
 satis pro imperio, quisquis es. AN. Geta! GE. Ipsest
 quem uolui obuam. 195. 196
 AN. Cedo quid portas obsecro? atque id, si potes,
 uerbo expedi.
 20 GE. Faciam. AN. Eloquere. GE. Modo apud portum . .
 AN. Meumne? GE. Intellexti. AN. Occidi. PH. Hem!
 AN. Quid agam? PH. Quid ais? GE. Huius patrem
 uidisse me, patruum tuum.
 AN. Nam quod ego huic nunc subito exitio remedium
 inueniam miser? 200
 quodsi eo meae fortunae redeunt, Phanium, abs te ut
 distrahar,

185 qui hoc] quod || quod eius || 191 quamnam] quam ||
 193 ah!] ah sanusne (sanum) es ||

núllast mihi uita éxpetenda. GE. Ergo ístaec quom
ita sint, Ántipho,
25 tánto magis te aduígílare aequomst: fórtis Fortuna
ádiuuat.

AN. Nón sum apud me. GE. Atqui ópus est nunc quom
máxume ut sis, Ántipho:

nám si senserít te timidum páter esse, arbitrábitur 205
cómmueruisse cúlpan. PH. Hoc uerumst. AN. Nón
possum inmutárier.

GE. Quíd faceres, si gráuius aliquid tibi nunc faciun-
dúm foret?

30 AN. Quom hóc non possum, illúd minus possem. GE.
Hoc níhil est: Phaedria, ílicet.

quíd hic conterimus óperam frustra? quín abeo? PH.

Et quidem ego? AN. Óbsecro,

quíd si adsimulo, sátin est? GE. Garris. AN. Vóltum
contemplámini: em, 210

sátine sic est? GE. Nón. AN. Quid si sic? GE. Própemo-
dum. AN. Quid, síc? GE. Sat est:

ém istuc serua: et uérbum uerbo, pár pari ut re-
spóndeas,

35 né te iratus suís saeuidicis díctis protelét. AN. Scio.

GE. Ví coactum te ésse inuitum PH. Lége, iudició.

GE. Tenes?

séd quis hic est senéx, quem uideo in última platea?
ípusus est. 215

AN. Non póssum adesse. GE. Ah quid agis? quo
abis, Ántipho?

mane ínquam. AN. Egomet me nóui et peccatúm
meum:

40 uobís commendo Phánium et uitám meam. —

PH. Geta, quíd nunc fiet? GE. Tú iam lites aúdiēs,
ego pléctar pendens, nísi quid me feféllerit. 220

sed quód modo hic nos Ántiphonem mónuimus,
id nósmet ipsos fácere oportet, Phaédria.

- 45 PH. Aufér mi 'oportet': quín tu quid faciam ímpera.
 GE. Meministin, olim ut fúerit uostra orátio
 in re incipiunda ad défendendam nóxiam, 225
 iustam illam causam, fácilem, uincibilem, óptumam?
 PH. Memini. GE. Ém, ea nunc ipsa ópus est, aut,
 síquid potest,
 50 melióre et callidióre. PH. Fiet sédulo.
 GE. Nunc príor adito tu, égo in insidiis híc ero
 subcénturiatus, síquid deficiás. PH. Age. 230
-

DEMIPHO

PHAEDRIA

GETA

SENEX

ADVLESCENS

SERVOS

- DE. Itan tándem *quaeso* uxórem duxit Ántipho in-II 1
 iussú meo?
 nec ímpérium meum, ac mító imperium, nón simul-
 tatém meam
 reueréri saltem! nón pudere! o fácinus audax, 6 Geta
 monitór! GE. Vix tandem! DE. míhi quid dicent aút
 quam causam réperient?
 5 demíror. GE. Atqui réperiam: aliud cúra. DE. an
 hoc dicét mihi: 235
 'inuítus feci. léx coëgit'? aúdio, fateór. GE. Places.
 DE. uerúm scientem, tácitum causam trádere aduor-
 sáriis,
 etiámne id lex coëgit? PH. Illud dúrum. GE. Ego
 expediám: sine.
 DE. incértumst quid agam, quía praeter spem atque ín-
 credibile hoc mi óptigit:
 10 ita sum írritatus, ánimum ut nequeam ad cógitandum
 instítuere. 240
 quam ob rem ómnis, quom secúndae res sunt máxume,
 tum máxume
-

- meditári secum opórtet, quo pacto áduorsam aerum-
nám ferant,
perícła exitia dámna: peregre rédiens semper cógites
aut fili peccatum aut uxoris mórtem aut morbum filiae,
15 commúnia esse haec, néquid horum umquam áccidat
animó nouom; 245
quidquíd praeter spem euéniat, omne id députare esse
ín lucro.
GE. O Phaédria, incredíbile quantum erum ánte eo
sapiéntia.
meditáta mihi sunt ómnia mea incómoda, erus si
rédierit:
moléndum usque in pistríno, uapulándum, habendae
cómpedes,
20 opus rúri faciundum: hórum nil quicquam áccidet
animó nouom. 250
quidquíd praeter spem euéniet, omne id députabo esse
ín lucro.
séd quid cessas hómínem adire et blánde in principio
ádloqui?
DE. Phaédriam mei frátris uideo filium mi ire óbuiam.
PH. Mi pátrúe, salue. DE. Sálué; sed ubi est Ántipho?
25 PH. Saluóm uenire.. DE. Crédo; hoc respondé mihi. 255
PH. Valet, híc est: sed satin ómnia ex senténtia?
DE. Vellém quidem. PH. Quid istúe est? DE. Rogitas,
Phaédria?
bonás me absente hic cónfecistis núptias.
PH. Eho, an íd suscenses núnc illi? GE. Artificém
probum!
30 DE. Egon ílli non suscénseam? ipsum géstio 260
dari mi ín conspectum, núnc sua culpa út sciat
leném patrem illum fáctum me esse acérrumum.
PH. Atquí nil fecit, pátrúe, quod suscénseas.
DE. Ecce autém similia ómnia! omnes cóngruont:
35 unúm cognoris? ómnis noris; PH. Haúd itast. 265

DE. hic in nóxiast? ille ad défendendam causam adest:
quom illést, hic praestost: trádunt operas mútuas.

GE. Probe hórum facta inprúdens depinxít senex.

DE. nam ni haéc ita essent, cum illo haud stares,
Phaédria.

40 PH. Si est, pátrúe, culpam ut Ántipho in se ad-
míserit, 270

ex quá re minus rei fóret aut famae témpersans,
non causam dico quín quod meritis sít ferat.
sed síquis forte málitia fretús sua
insídias nostrae fécit adulescéntiae

45 ac uícit, nostran culpa east an iúdicum, 275
qui saepe propter inuidiam adimunt díuiti
aut própter misericórdiam addunt paúperi?

GE. Ni nóssem causam, créderem uera hunc loqui.

DE. An quísquam iudex ést, qui possit nóscere

50 tua iústa, ubi tute uérbum non respóndeas, 280
ita ut ille fecit? PH. Fúctus adulescéntulist
offícium liberális: postquam ad iúdices
uentúmst, non potuit cógitata próloqui:
ita eúm tum tímídum súbito stupefecít pudor.

55 GE. Laudo hunc. sed cesso adíre quam primúm
senem? 285

ere, sálue: saluom te áduenisse gaúdeo. DE. Oh,
bone cústos, salue, cólumen uero fámiliae,
quoi cómmendaui fílium hinc abiéns meum.

GE. Iam dúdum te omnes nós accusare aúdio

60 inmérito, et me horunc ómnium inmeritíssumo. 290
nam quíd me in hac re fácere uoluísti tibi?
seruom hóminem causam oráre leges nón sinunt,
neque téstimoni díctio est. DE. Mitto ómnia.

do istúc 'inprudens tímuit adulescéns': sino

65 'tu séruo's': uerum sí cognatast máxume, 295
non fuít necesse habére, sed id quod léx iubet,

284 subito stupefecit] ibi stupefecit (obstupefecit) || 294 do]
addo (adde) ||

dotém daretis; quaéretet aliúm uirum.

qua rátióne inopem pótiús ducebát domum?

GE. Non rátió, uerum argéntum derat. DE. Súmeret
70 alicúnde. GE. Alicunde? níhil est dictu fácilius. 300

DE. Postrémo si nullo álio pacto, faénore.

GE. Hui, díxti pulcre: síquidem quisquam créderet
te uíuo. DE. Non, non sic futurumst: nón potest.

agon íllam cum illo ut pátiar nuptam unúm diem?

75 níl suáue meritumst. hóminem commonstrárier 305
mihi istúm uolo aut ubi hábitet demonstrárier.

GE. Nempe Phórmionem? DE. Istúm patronum mû-
lieris.

GE. Iam fáxo hic aderit. DE. Ántipho ubi nunc ést?

GE. Foris.

DE. Abi, Phaédria, eum requíre atque huc addúc.

PH. Eo:

80 rectá uia quidem ílluc. — GE. Nempe ad Pámphilam. — 310

DE. Ego deós penates hínc salutatúm domum
deuórtar: inde ibo ád forum atque aliquót mihi
amícos aduocábo, ad hanc rem qui ádsient,
ut ne ínparatus sím, quom adueniet Phórmio.

PHORMIO

GETA

PARASITVS

SERVVS

II 2 PH. Ítane patris aís aduentum uéritum hinc abiisse?

GE. Ádmodum. 315

PH. Phánium relíctam solam? GE. Síc. PH. Et iratúm
senem?

GE. Óppido. PH. Ad te sólum summa, Phórmio,
rerúm redit:

túte hoc intristí: tibi omnest éxedendum: adcíngere.

5 GE. Óbsecro te. PH. si rogabit . . GE. Ín te spes est.

PH. éccere,

314 adueniat | 315 abisse |

quid si reddet? GE. Tu ímpulisti. PH. síc, opinor.

GE. Súbueni. 320

PH. Cédo senem: iam instrúcta sunt mi in córde consilia ómnia.

GE. Quid ages? PH. Quid uis, nísi uti maneat Phánium atque ex crimine hoc

Ántiphonem erípíam atque in me omnem íram deriuém senis?

10 GE. Óh, uir forti's átque amicus. uérum hoc saepe, Phórmio,

uéreor, ne istaec fórtitudo in néruom erumpat déni-que. PH. Ah, 325

nón itast: factúmst periculum, iám pedum uisást uia. quót me censes hómínes iam deuérberasse usque ádnecem? 327

15 cédo dum, enumquam iniúriarum audísti mihí scrip-tám dicam?

GE. Quí istuc? PH. Quia non réte accipitri ténnitur neque míluo, 330

quí male faciunt nóbis; illis quí nil faciunt ténnitur, quía enim in illis frúctus est, in íllis opera lúditur. áliis aliunde ést periculum, unde áliquíd abradí potest:

20 míhi sciunt nihil ésse. dices 'dúcent damnatúm domum'? álere nolunt hómínem edacem, et sápiunt mea senténtia, 335

pró maleficio sí beneficium súmmum nolunt réddere.

GE. Nón pote satis pro mérito ab illo tíbi referri grátia.

PH. Ímmo enim nemo sátis pro merito grátiam regí refert.

25 tén asymbolúm uenire unctum átque lautum e bálineis, ótiosum ab ánimo, quom ille et cúra et sumptu ab-súmitur! 340

dúm tibi fit quod pláceat, ille ríngitur; tu rídeas,

hospites tum ciues. quo magis noui tanto saepius 328

337 potest ||

Terentius ed. Fleckeisen. Ed. II.

12

prior bibas, prior decumbas; cēna dubia adpōnitur ..

GE. Quid istuc uerbist? PH. Vbi tu dubites quid sumas
potissimum.

30 haec quom rationem ineas quam sint suavia et quam
cara sint,

ea qui praebet, non tu hunc habeas plane praesentem
deum? 345

GE. Senex adest: uide quid agas: prima cōtiost
acerruma:

si eam sustinueris, postilla iam, ut lubet, ludas licet.

DEMIPHO HEGIO CRATINVS CRITO PHORMIO
SENEX ADVOCATI TRES PARASITVS

GETA

SERVOS

II 3 DE. Enūquam quoiquam cōtumeliōsius
audistis factam iniūriam quam haec est mihi?

adeste quaeso. GE. Irātus est. PH. Quin tu hoc age: 350
iam ego hūc agitabo. pro deum inmortalium,

15 negat Phanium esse hanc sibi cognatam Démipho?
hanc Démipho negat esse cognatam? GE. Negat.

PH. Neque eius patrem se scire qui fuerit? GE.
Negat. 355

DE. Ipsum esse opinor de quo agebam. sequimini. 354

10 PH. Quia egens relictast misera, ignoratur parens, 357
necligitur ipsa: uide, auaritia quid facit!

GE. Si erum insimulabis malitiae, audibis male.

DE. O audaciam! etiam me ultro accusatum aduenit. 360

PH. Nam iam adulescenti nihil est quod suscenseam,
15 si illum minus norat: quippe homo iam grandior,

PH. nec Stilphonem ipsum scire qui fuerit? GE. Negat. 356

paupér, quoi in opere uíta erat, rurí fere
 se cóntinebat; íbi agrum de nostró patre
 coléndum habebat. saépe interea mñhi senex 365
 narrábat se hunc neclégere cognatúm suom,
 20 at quém uírum! quem ego uíderim in uíta óptumum.
 GE. Videás te atque illum nárras. PH. Abin hinc
 ín crucem?

nam ni íta eum existumássem, numquam tám grauis
 ob hanc ínimicitias cáperem in uostram fámiliam, 370
 quam is áspernatur núnc tam inliberáliter.

35 GE. Pergín ero absenti mále loqui, impuríssume?

PH. Dignum autem hoc illost. GE. Aín tamen, carcér?
 DE. Geta!

GE. Bonórum extortor, légum contortór! DE. Geta!

PH. Respónde. GE. Quis homost? éhem. DE. Tace.

GE. Absentí tibi 375

te indígnas seque dígnas contumélias

30 numquám cessauit dicere hodie. DE. Désine.

aduléscens, primum abs te hóc bona ueniá peto,

si tibi placere pótis est, mihi ut respóndeas:

quem amícum tuom aís fuísse istum? explaná mihi, 380

et quí cognatum mé sibi esse dícere?

35 PH. Proinde expiscare quási non nösses. DE. Nössem?

PH. Ita.

DE. Ego mé nego: tu quí aís redige in mémoriam.

PH. Eho tú, sobrinum tuóm non noras? DE. Énicas.

dic nómen. PH. Nomen? DE. Máxume. quid núnc

taces? 385

PH. Perii hércle, nomen pérdidi. DE. Hem, quid aís?

PH. Geta,

40 si méministi id quod ólim dictumst, súbice. hem,

non díco: quasi non nösses, temptatum áduenis.

DE. Ego autem tempto? GE. Stílpo. PH. Atque adeo

quíd mea?

368 illum ut narras || abi hinc in malam crucem (1 in
 malam crucem) || 378 tamen || tandem || 381 diceret || 385 nomen?
 maxime. DE. quid || 389 Stilpho ||

Stilpóst. DE. Quem dixti? PH. Stilponem inquam nó-
ueras. 390

DE. Neque ego illum noram néc mihi cognatús fuit
45 quisquam ístoc nomine. PH. Ítane? non te horúm
pudet?

at sí talentum rém reliquissét decem,

DE. Di tíbi malfaciant! PH. prímus esses mémoriter
progéníem uostram usque áb auo atque atauo pró-
ferens. 395

DE. Ita ut dícis. ego tum quom ádueníssem, quí mihi
50 cognáta ea esset, dicerem: itidem tú face.

cedo, qui ést cognata? GE. Eu nóster, recte: heus
tú, caue!

PH. Dilúcide expediúi quibus me opórtuit

iudícibus: tum id si fálsum fuerat, fílius

quor nón refellit? DE. Fílium narrás mihi?

55 quoius dé stultitia dící ut dignumst nón potest.

PH. At tú qui sapiens és magistratús adi,

iudícium de eadem caúsa iterum ut reddánt tibi:

quandóquidem solus régnas et solí licet

hic de eádem causa bís iudícium apíscier.

60 DE. Etsí mihi facta iniúriast, uerúm tamen

potiús quam lites sécter aut quam te aúdiam,

itidem út cognata sí sit, id quod léx iubet

dotís dare, abduce hánc, minas quinque áccipe. 410

PH. Hahahaé, homo suauis! DE. Quid est? num ini-
quom póstulo?

65 an ne hóc quidem ego adipíscar, quod ius públicumst?

PH. Itan tándem, quaeso, item út meretricem ubi
abúsus sis,

mercédem dare lex iúbet eĩ atque amíttete?

an, ut néquid turpe cíuis in se admíttetet

proptér egestatem, próxumo iussást dari,

70 ut cum úno aetatem dégeret? quod tú uetas.

390 Stilphost || Stilphonem || 394 male faciant || 406 adi-
piscier ||

- DE. Ita, próxumo quidem: át nos unde? aut quam ób
rem? PH. Óhe,
'actum' áiunt 'ne agas.' DE. Nón agam? immo hau
désinam,
donéc perfecero hóc. PH. Ineptis. DE. Síne modo. 420
PH. Postrémo tecum níl rei nobis, Démipho, est:
75 tuos ést damnatus gnátus, non tu: nám tua
praetérierat iam ad dúcendum aetas. DE. Ómnia haec
illúm putato, quae égo nunc dico, dícere;
aut quídem cum uxore hac ípsum prohibebó domo. 425
GE. Irátus est. PH. Tu té idem melius féceris.
80 DE. Itane és paratus fácere me aduorsum ómnia,
infélíx? PH. Metuit híc nos, tam etsi sédulo
dissímulat. GE. Bene habent tíbi principia. PH. Quín
quod est
ferúndum fers? tuis dígnum factis féceris, 430
ut amíci inter nos símus. DE. Egon tuam éxpetam
85 amíctiam? aut te úisum aut auditúm uelim?
PH. Si cóncordabis cum illa, habebis quae tuam
senectútem oblectet: réspice aetatém tuam.
DE. Te oblétet, tibi habe. PH. Mínue uero iram.
DE. Hóc age: 435
satis iám uerborumst: nísi tu properas múlierem
90 abdúcere, ego illam eĩciam. dixi, Phórmio.
PH. Si tu íllam attigeris sécus quam dígnumst líberam,
dicám tibi grandem ínpíngam. dixi, Démipho.
siquíd opus fuerit, heús, domo me. GE. Intéllego. 440

DEMIPHO GETA HEGIO CRATINVS CRITO
SENEX SERVOS ADVOCATI TRES

DE. Quantá me cura et sóllicitudine ádficit
gnátus, qui me et se hisce ínpediuit núptiis! II 4
neque mi ín conspectum pródit, ut saltém sciam,

430 feres (feras) || 439 ínpíngam grandem ||

quid de eá re dicat quídue sit senténtiae.

5 abi, uíse redierítne iam an nondúm domum. 445

GE. Eó. — DE. Videtis quo ín loco res haéc siet:

quid ágo? dic, Hegio. HE. Égo? Cratinum cénseo,
si tíbi uidetur. DE. Díc, Cratine. CRA. Méne uis?
DE. Te. CRA. Ego quae ín rem tuam sint éa uelim
faciás. mihi

10 sic hóc uidetur: quód te absente hic filius 450

egít, restitui in íntegrum aequomst ét bonum,
et id ínpetrabis. díxi. DE. Dic nunc, Hégio.

HE. Ego sédulo hunc dixísse credo; uérum itast,
quot hómínes tot senténtiae, suos quoíque mos.

15 mihi nón uidetur quód sit factum légibus 455

rescíndi posse, et túrpe inceptust. DE. Díc, Crito.

CRI. Ego ámplius delíberandum cénseo:

res mágnast. CRA. Numquid nós uis? DE. Fecistís
probe:

incértior sum múlto quam dudúm. — GE. Negant

20 redísse. DE. Frater ést exspectandús mihi: 460

is quód mihi dederit de hác re consílium, íd sequar.
percóntatum ibo ad pórtum, quoad se récipiat. —

GE. At ego Ántiphonem quaéram, ut quae acta hic
sint sciat.

sed eccum ípsum uideo in témpore huc se récipere.

ANTIPHO GETA
ADVLESCENS SERVOS

III 1 AN. Énim uero, Antiphó, multimodis cum ístoc animo
es uítuperandus: 465

ítane te hinc abísse et uitam tuám tutandam aliís
dedisse!

álios tuam rem crédidisti mágis quam tete animum
áduorsuros?

nam út ut erant alia, illi certe quae nunc tibi domíst
consuleres,

6 néquid propter tuám fidem decépta poteretúr mali:
quói nunc miserae spés opesque súnt in te uno omnes
sitae. 470

GE. Et quídem, ere, nos iam dúdum hic te absentem
íncusamus, qui ábieris;

AN. Te ipsúm quaerebam. GE. séd ea causa níhilo
magis defécimus.

AN. Loquere óbsecro, quonam ín loco sunt rés et for-
tunaé meae?

10 num súbolet quid patri? GE. Nil etiam. AN. Ecquíd
spei porrost? GE. Nescio, AN. Ah!

GE. nisi Phaédria haud cessáuit pro te eníti. AN.
Nil fecít noui. 475

GE. Tum Phórmio itidem in hác re ut in aliis strénuom
hominem praébuit.

AN. Quid is fécit? GE. Confutáuit uerbis ádmodum
irátum senem.

AN. Eu, Phórmio! GE. Ego quod pótui porro. AN.
Mí Geta, omnis uós amo.

15 GE. Síc habent princípia sese ut díxi: adhuc est tran-
quílla res,

mánsurusque pátruom pater est, dum húc adueniat.

AN. Quidnam eum? GE. Ait 480
de eíus consilio sése uelle fácere quod ad hanc rem
áttinet.

AN. Quántum metuist míhi, uidere huc sáluom nunc
patruóm, Geta!

nam eíus per unam, ut áudio, aut uiuam aut moriar
senténtiam.

20 GE. Phaédria tibi adést. AN. Vbinam? GE. Eccum
ab suá palaestra exít foras.

474 numquid patri subolet? || 479 tranquilla res est ||
480 quidnam eum? GE. ait] quid eum? GE. ut aiebat ||
482 quantum (quantus) metus est || 488 per eius ||

PHAEDRIA
ADVLESCENS

DORIO
LENO

ANTIPHO
ADVLESCENS

GETA
SERVOS

- III 2 PH. Dório, 485
audi óbsecro. DO. Non áudio. PH. Parúmper. DO.
Quin omítte me.
PH. Aúdi quod dicam. DO. Át enim taedet iam aú-
dire eadem míliens.
PH. Át nunc dicam quód lubenter aúdias. DO. Lo-
quere, áudio.
PH. Nón queo te exoráre ut maneas tríduom hoc?
quo núnc abis?
5 DO. Mirábar si tu míhi quicquam adferrés noui. AN. Ei, 490
metuó lenonem néquid huius cónsuat capítí, Geta.
PH. Nondúm mihi credis? DO. Háriolare. PH. Sín
fidem do? DO. Fábulæ!
PH. Faéneratum istúc beneficium púlcre tibi dicés.
DO. Logi!
PH. Créde mihi, gaudébis facto: uérum hercle hoc est.
DO. Sómnia!
10 PH. Éxperire: nón est longum. DO. Cántilenam éan-
dém canis. 495
PH. Tu míhi cognatus, tú parens, tu amícus, tu..
DO. Garrí modo!
PH. Ádeon ingenio ésse duro te átque inexorábili,
út neque misericórdia neque précibus mollirí queas!
DO. Ádeon te esse incógitantem atque ínpudentem
sine modo,
15 út phaleratis díctis ducas me ét meam ductes grátiis! 500
AN. Míseritumst. PH. Ei, uérbis uincor! GE. Quám
uterquest similís sui!
PH. Neque, Ántipho alia quom óccupatus ésset solli-
cítudine,

491 nequid huius consuat capiti, Geta] nequid (ne aliquid)
suo suat capiti. GE. idem ego uereor (metuo) || 499 inpuden-
tem sine modo] INPUDENTEMPHAEDRIASINEMODO (inpudentem
Phaedria) ||

tum hoc esse mi obiectum malum! AN. Ah, quid istuc
est autem, Phaédria?

PH. Ó fortunatissime Antipho! AN. Egone? PH. Quoi
quod amás domist,

20 núnquam cum huius modi úsus uenit út conflicta-
rés malo! 505

AN. Míhin domist? immo, íd quod aũnt, aúribus
teneó lupum:

nám neque quo pacto á me amittam néque uti reti-
neám scio.

DO. Ístuc mi ipsum in hóc est. AN. Heia, né parum
lenó sies.

núnquid hic confécit? PH. Hicine? quód homo in-
humaníssimus:

25 Pámphilam meam uéndidit. AN. Quid? uéndidit? GE.
Ain? uéndidit? 510

PH. Véndidit. DO. Quam indígnum facinus! áncillam
aere emptám meo!

PH. Néqueo exorare út me maneat ét cum illo ut
mutét fidem

tríduom hoc, dum id quód est promissum ab amícis
argentum ádfero:

sí non tum dederó, únam praeterea hóram ne opper-
tús sies.

30 DO. Óptundes? AN. Haud lóngumst id quod órat:
exorét sine: 515

ídem hic tibi, quod bóni promeritus fúeris, condu-
plicáuert.

DO. Vérba istaec sunt. AN. Pámphilane hanc úrbem
priuarí sines?

túne praeterea hórum amorem distrahi poterís pati?

505 neque (nec) cum huius modi umquam tibi usus ||
508 ipsum istuc mihi || 513 aufero || 515 OPTUNDIS (obtunde) ||
orat Dorio exoret || 517 Pamphilamne hac urbe || 518 tune]
TUNC (tum) ||

- DO. Néque ego neque tu. PH. Dí tibi omnes íd quod
es dignús duint!
- 35 DO. Égo te complurís aduorsum ingénium meum
mensés tuli, 520
pólicitantem et níl ferentem, fléntem. núnc contra
ómnia haec:
répperi qui dét neque lacrumet. dá locum melióribus.
AN. Cérte hercle, ego si sátis commemorini, tibi quidemst
olím dies,
quam ád dares huic, praéstítuta. PH. Fáctum. DO.
Num ego istúc nego?
- 40 AN. Iam éa praeteriit? DO. Nón, uerum haec eĩ ánte-
cessit. AN. Nón pudet 525
uánitatis? DO. Mínime, dum ob rem. GE. Stéruli-
num! PH. Dório,
ítane tandem fácere oportet? DO. Síc sum: si placeo,
útere.
- AN. Sic hunc decipís *tu*? DO. Immo énim uero, An-
tipho, hic me decipit:
nám hic me scibat huíus modi esse, ego húnc esse
aliter crédidi.
- 45 íste me feféllit, ego isti níhilo sum aliter ác fui. 530
séd utut haec sunt, támen hoc faciam: crás mane ar-
gentúm mihi
míles dare se díxit: si tu prior attuleris, Phaédria,
meá lege utar, út sit potior quí prior ad dandúmst. uale.

PHAEDRIA ANTIPHO

GETA

ADULESCENTES DVO

SERVOS

- III 3 PH. Quíd faciam? unde ego núnc tam subito huic ar-
gentum inueniám miser,
quóí minus níhilo est, quód, hic si pote fuisset ex-
orárier 535

529 HUIUSMODISCIEBATESSE (esse sciebat) || 532 si mihi
prior tu ||

tríduom hoc, promíssum fuerat? AN. Ítane hunc pa-
 tiemúr, Geta,
 fieri miserum, quí me dudum, ut díxti, adiuerit cómiter?
 5 quín quod opust benefícium rursum eĩ éxperiemur
 réddere?

GE. Scío equidem hoc esse aéquom. AN. Age ergo,
 sólus seruare hunc potes.

GE. Quíd faciam? AN. Inueniás argentum. GE. Cúpio;
 sed id unde, édoce. 540

AN. Páter adest hic. GE. Scío: sed quid tum? AN. Ah,
 dictum sapientí sat est.

GE. Ítane? AN. Ita hercle. GE. Sáne pulcre suádes:
 etiam tu hinc abis?

10 nóñ triumpho, ex núptiis tuis sí nil nanciscór mali,
 ni étiam nunc me huius caúsa quaerere ín malo iu-
 beás crucem?

AN. Vérum hic dicit. PH. Quíd? ego uobis, Géta, alienus
 sum? GE. Haúd puto; 545

séd parumne est, quód nunc nobis súscenset senex
 ómnibus,

ni ínstigemus étiam, ut nullus lócus relinquatúr preci?

15 PH. Álius ab oculís meis illam in ígnotum abducét
 locum? hem!

tum ígitur, dum licét dumque adsum, lóquimini me-
 cum, Antipho,

cóntemplamíní me. AN. Quam ob rem? aut quídnam
 facturús? cedo. 550

PH. Quóquo hinc asportábitur terrárum, certumst pér-
 sequi

aút perire. GE. Dí bene uortant quód agas: pede-
 temptím tamen!

20 AN. Víde siquid opis pótes adferre huic. GE. Quíd
 'siquid'? AN. Quaere óbsecro,
 néquid plus minúsue faxit, quód nos post pigeát, Geta.

542 ita. GE. sane hercle || 546 omnibus nunc nobis su-
 scenset senex || 553 si quid quid (si quicquid) ||

GE. *Quæro.* AN. Saluos ést, ut opinor. GE. Vêrum enim metuó malum. 555

AN. Nôli metuere: úna tecum bóna mala tolerábimus.

GE. Quântum tibi opust lóquere argenti? PH. Sólæ trigintá minae.

GE. Triginta? hui, percarast, Phaedria. PH. Ístaec uero úlis est.

GE. Age age, inuentas réddam. PH. O lepidum! GE.

Aufér te hinc. PH. Iam opust. GE. Iám feres:

sól opus est mihi Phórmionem ad hánc rem adiutorém dari. 560

AN. Praéstost: audacíssume oneris quód uis inpone, éceret:

scíus est homo amíco amicus. GE. Eámus ergo ad eum ócius.

AN. Námquid est quod méa opera opus sit uóbis?

GE. Nil; uerum ábi domum

et illam miseram, quam égo nunc intus scío esse

exanimatám metu,

circuláre. céssas? AN. Nihil est aéque quod faciám

lubens. — 565

PH. Quí uia istuc fácies? GE. Dicam in ítinere: hinc

modo te ámoue.

DEMIPHO CHREMES

SENES DVO

Quid? quá profectus caúsa hinc es Lemnúm,

Chremes,

quá tecum filiam? CH. Non. DE. Quíd ita 'non'?

Postquám uidet me eius máter esse hic diútius,

adtem non manébat aetas uírginis 570

néclegentiam, ípsam cum omni fámília

Quantum opus est tibi argenti loquere | 561 feret (et

est quod opera mea uobis opus sit | 566 modo te hinc

ad mé profectam esse aībant. DE. Quid illi tám diu
quaeso ígitur commorābare, ubi id audieras?

CH. Pol mé detinuit mórbus. DE. Vnde? aut quí?

CH. Rogas?

senéctus ipsast mórbus. sed uenísse eas 575

10 saluás audiui ex nauíta qui illas uéxerat.

DE. Quid gnáto optigerit me ábsente, audistín, Chremes?

CH. Quod quídem me factum cónsili incertúm facit:

nam hanc cónditionem síquoi optulero extrário,
quo pácto aut unde míhi sit, dicundum órdest. 580

15 te míhi fidelem esse aéque atque egomet súm mihi

scibam; ille si me aliénus adfiném uolet,

tacébit, dum intercédet familiáritas;

sin spréuerit me, plús quam opus est scitó sciet,

uereórque ne uxor áliqua hoc resciscát mea. 585

20 quod sí fit, ut me excútiam atque egrediár domo,

id réstat: nam ego meórum solus súm meus.

DE. Scio ita ésse: et istaec míhi res sollicitúdínist:

neque déftiscar úsque adeo experírier,

donéc tibi id quod póllicitus sum effécero. 590

GETA DEMIPHO CHREMES

SERVOS

SENESES DVO

GE. Ego hómīnem callidiórem uidi néminem
quam Phórmionem. uéni ad hominem, ut dicerem
argéntum opus esse et íd quo pacto fieret.
uixdúm dimidium díxeram, intelléxerat:

IV 2

5 gaudébat, me laudábat, quaerebát senem. 595

dis grátias agébat, tempus síbi dari,

ubi Phaédriae esse osténderet nihiló minus

amícum sese quam Antíphoni. hominem ápod forum

iussi ópperiri: eo me ésse adducturúm senem.

10 sed eccum ípsū. quis est ultérior? attat Phaédriae 600

572 aiebant || 592 uenio || 597 esse] se (sese) || 598 sese]
esse || apud] ad ||

pater uénit. sed quid pértimui autem bélua?
 an quía quos fallam pro úno duo sunt mīhi dati?
 commódus esse opínor duplici spe útier.
 petam hūc unde a primo ínstiti: is si dát, sat est;
 15 si ab eó nil fiet, tum hūnc adoriar hósipitem. 605

ANTIPHO GETA CHREMES DEMIPHO
ADVLESCENS SERVOS SENES DVO

- IV 3 AN. Exspécto quam mox récipiat sesé Geta.
 sed pátruom uideo cūm patre astantem. eí mihi,
 quam tímeo, aduentus húius quo inpellát patrem!
 GE. Adíbo. salue, o nóster Chremes. CH. Salué,
 Geta.
 5 GE. Veníre saluom uólup est. CH. Credo. GE. Quíd
 agitur? 610
 multa áduenienti, ut fít, noua hic? CH. Complúria.
 GE. Ita. de Ántiphone audístin quae facta? CH.
 Ómnia.
 GE. Tun díxeras huic? fácinus indignúm, Chremes,
 sic círcumiri! CH. Id cum hóc agebam cómmodum
 10 GE. Nam hercle égo quoque id quidem ágitans mecum
 sédulo 615
 inuéní, opinor, rémedium huic rei. CH. Quíd, Geta?
 DE. Quod rémedium? GE. Vt abii ábs te, fít forte
 óbuiam
 mihi Phórmio. CH. Qui Phórmio? DE. Is qui istánc..
 CH. Scio.
 GE. Visúmst mi, ut eius témptare senténtiam.
 15 prendo hómínem solum: 'quór non' inquam, 'Phór-
 mio, 620
 uidés, inter nos síc haec potius cūm bona
 ut cómponamus grátia quam cūm mala?

604 ínstiti is sí] INSTIISI (institui si is) || 609 ADIBOHOS-
 CEOSALVFNOSTER (adibo hosce o noster) ||

- erus liberalis ést et fugitans lítium:
nam céteri quidem hércle amici omnés modo
20 uno óre auctores fuére, ut praecipitem hánc daret.' 625
AN. Quid hic coéptat aut quo euádet hodie? GE. 'an
légibus
datúrum poenas díces, si illam eiécerit?
iam id éxploratumst: éia, sudabís satis,
si cum illo inceptas hómine: ea eloquéntiast.
25 uerúm pono esse uíctum eum: at tandém tamen 630
non cápitis ei res ágitur, sed pecúniae.'
postquam hóminem his uerbis séntio mollírier,
'solí sumus nunc hic' ínquam: 'eho, dic quid uís dari
tibi ín manum, ut erus hís desistat lítibus,
30 haec hínc facessat, tú molestus né sies?' 635
AN. Satin illi di sunt própítii? GE. 'nam sát scio,
si tu áliquam partem aequi bonique díxeris,
ut est ille bonus uir, tria non commutábitis
uerba hódie inter uos.' DE. Quís te istaec iussít
loqui?
35 CH. Immó non potuit mélius perueníreri 640
eo quó nos uolumus. AN. Occidi! DE. Perge éloqui.
GE. A prímo homo insanfbat. CH. Cedo quid póstulat?
GE. Quid? nímium quantum. CH. *Quántum?* dic.
GE. Siquís daret
taléntum magnum. DE. Immó malum hercle: ut níl
pudet!
40 GE. Quod díxi adeo eĩ: 'quaéso, quid si fíliam 645
suam únicam locáret? parui ré tulit
non súscipisse: inuéntast quae dotém petat.'
ut ad paúca redeam, illíus mittam inéptias,
haec dénique eius fuit postrema orátio:
45 'ego' ínquit 'a princípío amici fíliam, 650
ita ut aéquom fuerat, uólui uxorem dúcere:
nam míhi uenibat ín mentem eius incómmodum,

631 ei] eius || 643 quantum licuit (libuit) || 648 redeam ac
mittam illius || 652 ueniebat ||

- in séruitutem paúperem ad ditém dari.
 sed mi ópus erat, ut apérte tibi nunc fábuler,
 50 aliquántulum quae adférret, qui dissóluerem 655
 quae débeo: etiam núnc, si *mihi* uolt Démipho
 dare quántum ab hac accípio, quae sponsásat mihi,
 nullám mihi malim quam ístanc uxorém dari.
 AN. Vtrúm stultitia fácere ego hunc an málitia
 55 dicám, scientem an ímprudentem, incértus sum. 660
 DE. Quid si ánimam debet? GE. 'Áger oppositus
 pígnori
 decem ób minas est.' DE. Áge age, iam ducat: dabo.
 GE. 'Aedículae item sunt ób decem alias.' DE. Oíeĩ,
 nimiúms. CH. Ne clama: répetito hasce a mé decem.
 60 GE. 'Vxóri emunda ancíllulast; tum plúscula 665
 supelléctile opus est, ópus est sumptu ad nuptias:
 his rébus sane *pórro* pone' inquit 'decem.'
 DE. Sescéntas proinde scribito iam míhi dicas:
 nil do. ímpuratus mé ille ut etiam inrídeat?
 65 CH. Quaeso, égo dabo, quíesce: tu modo fílium 670
 fac ut illam ducat, nós quam uolumus. AN. Eí mihi!
 Geta, óccidisti mé tuis falláciis.
 CH. mea caúsa eĩcitur: mé hoc est aequom amíttre.
 GE. 'Quantúm potest me cértiorem' inquit 'face,
 70 si illám dant, hanc ut míttam, ne incértus siem: 675
 nam illí mihi dotem iám constituerúnt dare.'
 CH. Iam accípiat: illis répudium renúntiet,
 hanc dúcat. DE. Quae quidem illi res uortát male!
 CH. Oppórtune adeo argéntum nunc mecum áttuli,
 75 fructúm quem Lemni uxóris reddunt praedia: 680
 inde súmam: uxori tíbi opus esse díxero.

ANTIPHO GETA
ADVLESCENS SERVOS

AN. Geta! GE. Ém. AN. Quid egisti? GE. Émunxi IV 4
argentó senes.

AN. Satin ést id? GE. Nescio hércle, tantum iússus
sum.

AN. Eho, uérbero, aliud míhi respondes ác rogo?

GE. Quid érgo narras? AN. Quid ego narrem? operá
tua 685

5 ad réstim miquidem rés ređit planíssume.
ut téquidem di deaeque ómnes superi *atque* inferi
malís exemplis pérđant! hem, siquíd uelis,
huic mándes, qui te ad scópulum e tranquillo auferet.
quid mínus utibile fuit quam hoc ulcus tángere 690

10 aut nóminare uxórem? iniectast spés patri
posse illam extrudi. cédo nunc porro: Phórmio
dotém si accipiet, úxor ducendást domum:
quid fiet? GE. Non enim dúcet. AN. Noui. céterum
quom argéntum repetent, nóstra causa scílicet 695

15 in néruom potius íbit? GE. Nihil est, Ántipho,
quin mále narrando póssit deprauárier.
tu id quód bonist excérpis, dicis quód malist.
audí nunc contra: iám si argentum accéperit,
ducéndast uxor, út aís: concedó tibi; 700

20 spatiúm quidem tandem ádparandi núptias,
uocándi, sacrificándi dabitur paúlulum.
intérea amici quód polliciti súnť dabunt:
inde íste reddet. AN. Quam ób rem? aut quid dicét?
GE. Rogas?

‘quot rés postilla mónstra euenerúnť mihi! 705
25 intro fít in aedis áter alienús canis;
anguís per inpluuium décidit de tégulis;
gallína cecinit; interdixit háriolus;

686 mihi quidem || 687 omnes di deaeque || 689 auferat

Terentius ed. Fleckelsen. Ed. II.

harispex uetuit; ante brumam autem noui
negoti incipere! quae causast iustissima. 710
30 haec fient. AN. Vt modo fiant! GE. Fient: me uide.
pater exit; abi, dic esse argentum Phaédriae.

DEMIPHO CHREMES GETA
SENES DVO SERVOS

IV 5 DE. Quiétus esto, inquam: ego curabo néquid uerbo-
rum duit.
hoc témere numquam ego á me amittam, quín mihi
testis ádhibeam:
quoi dem ét quam ob rem dem, cómmemorabo. GE.
Vt caútust, ubi nil ést opus! 715
CH. Atqui íta opus factost: ét matura, dúm lubido
eadem haéc manet:
5 nam si áltera illa mágis instabit, fórs fuat an nos
réciat.
GE. Rem ipsám putasti. DE. Dúc me ad eum ergo. GE.
Nón moror. CH. Vbi hoc égeris,
transíto ad uxorém meam, ut conuéniat hanc prius
quam híné abit.
dicát eam dare nos Phórmioni núptum, ne suscén-
seat, 720
et mágis esse illum idóneum, qui ipsí sit familiárior:
10 nos nóstro officio níl digressos ésse: quantum is uóluerit
datum ésse dotis. DE. Quid malum id tua ré fert?
CH. Magni, Démipho.
non sátis est tuom te officium fecisse, íd si non fama
áprobát:
uolo ipsíus haec uoluntáte fieri, né se eiectam praé-
dicet. 725

717 fors fuat an] forsitan || 723 tua malum id || 724 si
non id || 725 ipsius quoque uoluntate haec ||

DE. Idem égo istuc facere pòssum. CH. Mulier mǹlieri
magis cóngruit.

15 DE. Rogábo. CH. Vbi illas núnc ego reperíre possim,
cógito.

SOPHRONA CHREMES

NVTRIX

SENEX

SO. Quid agam? quem mi amícum inueniam mísera? V 1
aut quo consília haec referam?

aút unde auxiliúm petam?

nám uereor, era ne ób meum suasum indígne iniuria
ádficiatur: 730

íta patrem adulescéntis facta haec tólerare audió uio-
lenter.

5 CH. Nám quae haec anus est, éxanimata a frátre quae
egressást meo?

SO. quod ut fáce-rem egestas me ímpulit, quom scírem
infirmas núptias

háscé esse, ut id consúlerem, interea uíta ut in tutó
foret:

CH. Cérte edepol, nisi me ánimus fallit aút parum
prospíciunt oculi, 735

meaé nutricem gnátae uideo. SO. néque ille inuesti-
gátur, CH. Quid ago?

10 SO. qui éius pater est. CH. Ádeo an maneo, dum haéc
quae loquitur mágis cognosco?

SO. quódsi eum nunc reperíre possim, est níl quod
uerear. CH. Ípsa east.

age cónloquar. SO. Quis hic lóquitur? CH. Sophrona!
SO. ét meum nomen nóminat?

CH. Réspice ad me. SO. Di, óbsecro uos, éstne hic Stílpo?
CH. Nón. SO. Negas? 740

737 est eius pater (est pater eius) || 738 nihil est (sit)
quod uerear. CH. ea ipsa est (ea est ipsa est) || 740 Stílpho ||

- CH. Cóncede hinc a fóribus paulum istórsum sodes,
Sóphrona.
- 15 ne me ístoc posthac nómine appellássis. SO. Non is
óbsecro es,
quem sémper te esse díctitasti? CH. St'. SO. Quid
has metuís fores?
- CH. Conclúsam hic habeo uxórem saeuam. uérum
istoc me nómine
eo pérperam olim díxi, ne uos fóрте inprudéntés
foris 745
effúttiretis átque id porro aliqua úxor mea rescísceret.
- 20 SO. Hem, istóc pol nos te hic ínuenire míserae num-
quam pótuimus.
- CH. Eho díc mihi, quid rei tibist cum fámilia hac
unde éxis?
ubi illaé sunt? SO. Miseram me! CH. Hém, quid
est? uiuóntne? SO. Viuit gnáta.
matrem ípsam ex aegritúdi-ne hac mors míseram con-
secúta-st. 750
- CH. Male fáctum. SO. Ego autem, quae éssem anus
desérta egens ignóta,
25 ut pótui, nuptum uírginem locáui huic adulescénti,
harúm qui est dominus aédium. CH. Antiphónine?
SO. Em, istic ípsi.
- CH. Quid? duásne is uxorés habet? SO. Au, únam
illequidem hanc sólam.
- CH. Quid illam álteram quae díctur cognáta? SO. Haec
ergost. CH. Quid aís? 755
- SO. Compósito factumst, quó modo hanc amáns habere
pósset
30 sine dóte. CH. Di uostrám fidem, quam saépe forte
témere
euéniunt quae non aúdeas optáre! offendi aduéniens
quicúm uolebam atque út uolebam fíliam locátam:

742 SO. quid non || 750 miseram mors || 753 isti || 754 au
obsecro unam || 759 collocatam filiam (COLLOCATAMAMARI) ||

quod nós ambo opere máxumo dabámus operam ut
fieret, 760

sine nóstra cura, máxuma sua cúra hic solus fécit.

35 SO. Nunc quíd opus facto sít uide: pater ádulescentis
uénit

eumque ánimo iniquo hoc óppido ferre áiunt. CH.
Nil periclist.

sed pér deos atque hominés meam esse hanc cáue
resciscat quisquam.

SO. Nemo éx me scibit. CH. Séquere me: intus cétera
audiétis. 765

DEMIPHO GETA

SENEX SERVOS

DE. Nostrápte culpa fácimus ut malís expediat ésse, v 2
dum nímium dici nós bonos studémus et benígnos.

ita fúgias ne praetér casam, quod áiunt. nonne id sát
erat,

accípere ab illo iniúriam? etiam argéntumst ultro
obiéctum,

5 ut sít qui uiuat, dum áliud aliquid flágiti conficiat. 770

GE. Planíssume. DE. Eis nunc praémiumst, qui récta
praua faciunt.

GE. Veríssume. DE. Vt stultíssume quidem illí rem
gesserímus.

GE. Modo ut hóc consilio póssiet discédi, ut istam
dúcat.

DE. Etiámne id dubiumst? GE. Haúscio hercle, ut
homóst, an mutet ánimum.

10 DE Hem, mútet autem? GE. Néscio; uerúm, si
forte, díco. 775

DE. Ita fáciam, ut frater cénsuit: uxórem eius huc
addúcam,

cum ista út loquatur. tú, Geta, abi prae: núntia hanc
uentúram. —

GE. Argéntum inuentumst Phaédriae; de iúrgio silétur;
prouísumst, ne in praeséntia haec hinc ábeat; quid
nunc pórró?

15 quid fiet? in eodém luto haesitáns uorsura sóluis, 780
Geta; praésens quod fuerát malum, in diem ábiit;
plagae créscunt,
nisi próspicis. nunc hinc domum ibo ac Phánium
edocébo,
nequíd uereatur Phórmionem aut huius oratiónem.

DEMIPHO NAVSISTRATA

SENEX

MATRONA

- V 3 DE. Agedum, út soles, Nausístrata, fac illam út pla-
cet⁹ur nóbis,
ut suá uoluntate íd quod est faciúndum faciat. NA.
Fáciam. 785
- DE. Paritér nunc opera me ádiuues, ac ré dudum
opituláta es.
- NA. Factúm uolo; at pol mínus queo uiri cúlpa, quam
me dígnumst.
- 5 DE. Quid autem? NA. Quia pol meí patris bene
párta indiligénter
tutátur: nam ex eis praédiis talénta argenti bína
statím capiebat: uír uiro quid praéstát! DE. Bina
quaéso? 790
- NA. Ac rébus uilióribus multó talenta bína. DE. Hui!
- NA. Quid haéc uidentur? DE. Scílicet. NA. Virúm
me natum uéllem:
- 10 ego osténderem, DE. Certó scio. NA. quo pácto . .
DE. Parce sódes,

783 huius] eius || 784 illa || 787 at] ac || 791 multo tamen
talenta ||

ut pössis cum illa, mülíer ne te aduléscens defetíget.
 NA. Faciam út iubes; sed meúm uírum abs te exíre
 uideo.

NAVSISTRATA CHREMES DEMIPHO
MATRONA SENES DVO

- CH. Ehem, Démipho, 795
 iam illí datumst argéntum? DE. Curaui fílico. CH.
 Nollém datum.
 sed uídeo uxorem: paéne plus quam sát erat. DE.
 Quor nollés, Chremes?
 15 CH. Iam récte. DE. Quid tu? ecquíd locutu's cum ístac,
 quam ob rem abdúci-mus?
 CH. Transégi. DE. Quid aít tándem? CH. Abduci nón
 potest. DE. Qui nón potest?
 CH. Quia utérque utriquest córdi. DE. Quid istuc nóstra?
 CH. Magni: praéterhac 800
 cognátam comperi ésse nobis. DE. Quid? deliras.
 CH. Síc erit.
 non témere dico: rédii mecum in mémoriam. DE.
 Satin sánus es?
 20 NA. Au óbsecro, uide ne ín cognatam pécces. DE. Non
 est. CH. Né nega:
 patris nómen aliud díctumst: hoc tu errásti. DE. Non
 norát patrem?
 CH. Norát. DE. Quor aliud díxit? CH. Numquamne
 hódie concedés mihi 805
 neque intélleges? DE. Si tú nil narras? CH. Pérdís.
 NA. Miror quíd siet.
 DE. Equidem hércle nesció. CH. Vín scire? at íta
 me seruet Iúppiter,

793 ne te adulescens mulier || 793 abducimus] hanc duci-
 mus || 806 quid hoc siet (est) ||

- 25 ut própior illi, quam égo sum ac tu, homo némost.
 DE. Di uostrám fidem!
 eámus ad ipsam: una ómnis nos aut scíre aut nescire
 hóc uolo. CH. Ah!
 DE. Quid ést? CH. Itan paruam míhi fidem esse
 apúd te! DE. Vin me crédere? 810
 uin sátis quaesitum mi ístuc esse? age fiat. quid?
 illa fília
 amíci nostri quíd futurumst? CH. Récte. DE. Hanc
 igitur mítimus?
 30 CH. Quid ni? DE. Ílla maneat? CH. Síc. DE. Ire
 igitur tíbi licet, Nausístrata.
 NA. Sic pól commodius ésse in omnis árbitor, quam
 ut coéperas,
 manére hanc: nam perlíberalis úsast, quom uidí,
 mihi. — 815
 DE. Quid istúc negotist? CH. Íamne operuit óstium?
 DE. Íam. CH. O Iúppiter!
 di nós respiciunt: gnátam inueni núptam cum tuo filio.
 DE. Hem,
 35 quo pácto id potuit? CH. Nón satis tutúst ad nar-
 randum híc locus.
 DE. At tu íntro abi. CH. Heus, ne fílii quidem hoc
 nóstri resciscánt uolo.

ANTIPHO ADVLESCENS

- V 4 Laetús sum, utut meae res sése habent, fratri óptigisse
 quód uolt. 820
 quam scítumst, eius modi ín animo paráre cupiditátes,
 quas, quóm res aduorsaé sient, pauló mederi póssis!
 hic símul argentum répperit, curá sese expediúit;
 5 ego núllo possum rémedio me euólueré ex his túrbis,

quin, si hóc celetur, ín metu, sin pátefit, in probró
sim. 825

neque mé domum nunc réciperem, ni mi ésset spes
osténta

huiusce habendae. séd ubinam Getam ínuenire pós-
sum? 827

PHORMIO ANTIPHO
PARASITVS ADVLESCENS

PH. Argéntum accepi, trádidi lenóni: abduxi múlíc- V 5
rem, 829

curáui propria ut Phaédria poterétur: nam emissást
manu. 830

nunc una mihi res etiam restat quae est conficienda,
otium

ab sénibus ad potándum ut habeam: nam áliquot hos
sumám dies.

5 AN. Sed Phórmíost: quid aís? PH. Quid est? AN. Quid
nunc facturust Phaédria?

quo pácto satietátem amoris aít se uelle absúmere?

PH. Vicíssim partis tuás acturust. AN. Quás? PH.
Vti fugitét patrem. 835

te suás rogauit rúrsum ut ageres, caúsam ut pro se
díceres.

nam pótaturus ést apud me. ego me íre senibus
Súnium

10 dicam ád mercatum, ancíllulam emptum dúdum quam
dixít Geta.

ne quom híc non uideant mé conficere crédant argen-
túm suom.

sed óstium concrépuit abs te. AN. Víde, quis egreditúr? PH. Getast. 840

ut rogem, quod tempus conueniundi patris me capere suadeat 828

833 quid nam nunc || 835 uti] ut ||

GETA ANTIPHO PHORMIO
SERVOS ADVLESCENS PARASITVS

- V 6 GE. Ó Fortuna, o Fórs Fortuna, cuántis commodi-
tátibus
quám subito meo ero Antiphoni ope uóstra hunc
onerastís diem!
- AN. Quidnam hic sibi uolt? GE. nósque amicos eíus
exonerastís metu!
- séd ego nunc mihi céssó, qui non úmerum hunc onero
pállio
- 5 átque hominem propéro ínuenire, ut haéc quae con-
tigerínt sciat. 845
- AN. Núm tu intellegís, quid hic narret? PH. Núm tu?
- AN. Nil. PH. Tantúndem ego.
- GE. Ád lenonem hinc íre pergam: ibi núnc sunt. AN.
Heus, Geta! GE. Ém tibi.
- núm mirum aut nouómst reuocari, cúrsu quom ín-
stiterís? AN. Geta!
- GE. Pérgit hercle: númquam tu odio tuó me uinces.
AN. Nón manes?
- 10 GE. Vápula. AN. Id quidem tíbi iam fiet, nísi re-
sistis, uérbero. 850
- GE. Fámiliariórem oportet ésse hunc: minitatúr malum.
séd isne est quem quaero án non? ipsust. cóngredere
actutúm. AN. Quid est?
- GE. Ó omnium, quantum ést qui uiuont, hóminum
homo ornatíssume!
- nám sine controuórsia ab dis sólus diligere, Antipho.
- 15 AN. Íta uelim; sed quí istuc credam ita ésse mihi dicí
uelim. 855
- GE. Sátin est si te délibutum gáudio reddo? AN.
Énicas.
- PH. Quín tu hinc pollicitátiones aúfer et quod férs
cedo. GE. Oh,
- tú quoque aderas, Phórmio? PH. Aderam; séd tu
cessas? GE. Áccipe, em:

út modo argentúm tibi dedimus ápuđ forum, rectá
domum

20 súmus profecti: intérea mittit érus me ad uxorem
tuam. 860

AN. Quam ób rem? GE. Omitto próloqui: nam níhil
ad hanc rem est, Ántipho.

úbi in gynaeceum íre occipio, púer ad me adcurrít
Mída,

póne prendit pállio, resupínat: respició, rogo
quam ób rem retineát me: aút esse uétitum intro ad
eram accédere.

25 'Sóphrona huc fratrem modo' inquit 'sénis introduxít
Chremem' 865

eúmque nunc esse íntus cum illis: hóc ubi ego audiui,
ád fores

súspenso gradú placide ire pérrexi, accessi, ástiti,
ánimam compressi, aúrem admoui: ita ánimum coepi
atténdere,

hóc modo sermónem captans. PH. Eú, Geta! GE.
Híc pulchérrumum

30 fácinus audiui, ítaque paene hercle éxclamaui gaúdio. 870

AN. Quód? GE. Quodnam arbitráre? AN. Nescio.
GE. Átqui mirificíssumum:

pátruos tuos est páter inuentus Phánio uxorí tuae.
PH. Hem!

AN. Quíd aís? GE. Cum eius consuéuit olim mátre
in Lemno clánculum.

PH. Sómnum! utin haec ígnoraret suóm patrem?
GE. Aliquid crédito,

35 Phórmio, esse caúsae; sed men cénset potuisse ómnia 875
íntellegere extra óstium, íntus quae ínter seipse illi
égerint?

AN. Átque ego quoque inaudiúi hercle illam fábulam.
GE. Immo etiám dabo

863 reprehendit (adprehendit) || 865 modo fratrem huc ||
875 censet || 876 seipse illi] sese ipsi || 877 hercle ego quoque
inaudiui illam (illam audiui) ||

quó magis credas: pátruos interea índe huc egreditúr
foras;

haúd multo post cúm patre idem récipit se intro
dénuo;

40 aít uterque tíbi potestatem eíus habendae sé dare. 880
dénique ego sum míssus, te ut requírerem atque ad-
dúcerem.

AN. Quín ergo rape mé: quid cessas? GE. Féceró.

AN. O mi Phórmio,

uále. PH. Vale, Antiphó. bene, ita me dí ament,
factum: gaúdeo.

PHORMIO

PARASITVS

V 7 Tantám fortunam de ínprouiso esse hís datam!
summa éludendi occásiost mihi núnc senes 885
et Phaédriae curam ádimere argentárium,
ne quóiquam suorum aequálium suppléx siet.
5 nam idem hóc argentum, ita ut *mihi* datumst, ingrátis
ei dátum erit: hoc qui cógam, re eapse répperi.
nunc géstus mihi uoltúsque est capiundús nouos. 890
sed hínc concedam in ángiortum hoc próximum,
inde hísce ostendam me, úbi erunt egressí foras.
10 quo me ádsimularam ire ád mercatum, nón eo.

DEMIPHO CHREMES PHORMIO

SENEs DVO

PARASITVS

V 8 DE. Dis mágnas merito grátias habeo átque ago,
quando éueneré haec nóbis, frater, própere. 895
12 CH. Estne íta uti dixi líberalis? DE. Óppido.

889 re ipsa || 896 ita ut ||

quantúm potest, nunc cónueniundust Phórmio,
prius quám dilapidet nóstras trigintá minas

5 ut auferamus. PH. Démiphonem, sí domist,
uisam, út quod . . DE. At nos ad te ibamus, Phór-
mio. 900

PH. De eadem hác fortasse caúsa? DE. Ita hercle.

PH. Crédidi:

quid ad me ibatis? DE. Rídiculum. PH. An rebámini
me nón id facere quód recepissém semel?

10 heus, quánta quanta haec méa paupertas ést, tamen
adhúc curauí unum hóc quidem, ut mi essét fides. 905

13 idque ádeo uenio núntiatum, Démipho,
parátum me esse: ubi uóltis, uxorem date.

15 nam omnis posthabui míhi res, ita uti pár fuit,
postquam íd tanto opere uós uelle animum aduórteram.
DE. At híc dehortatus ést me, ne illam tíbi darem: 910
'nam quí erit rumor' inquit, 'id si féceris!
olím quom honeste pótuít, tum non ést data:

20 nunc uíduam extrudi túrpest': ferme eadem ómnia
quae túte dudum córam me incusáueras.

PH. Satis *pól* superbe inlúditis me. DE. Quí? PH.
Rogas? 915

quia ne álteram quidem íllam potero dúcere:
nam quó redibo ore ad eam quam contémpserim?

25 CH. 'Tum autem Ántiphonem uídeo ab sese amíttete
inuítum eam' inque. DE. Tum áutem uideo fílium
inuítum sane múlIERem ab se amíttete. 920
sed tránsi sodes ad forum atque illúd míhi
argéntum rursum iúbe rescribi, Phórmio.

30 PH. Quodne égo discripsi pórró illis quibus débui?
DE. Quid ígitur fiet? PH. Sí uis mi uxorem dare,
quam déspondisti, dúcam: sin est út uelis 925
manére illam apud te, dós hic maneat, Démipho.
nam nón est aequom mé propter uos décipi,

902. 908 uerebamini | ne non id facerem || 911 rumor po-
puli inquit si id ||

35 quom ego uóstri honoris caúsa repudium álterae
remiserim, quae dótis tantundém dabat.

DE. In' hínc malam rem cum ístac magnificéntia, 930
fugitiúe? etiam nunc crédís te ignorárier
aut túa facta adeo? PH. Irrítor. DE. Tune hanc

dúceres,
40 si tibi daretur? PH. Fác periculum. DE. Vt filius
cum illa hábitet apud te! hoc uóstrum consiliúm fuit
PH. Quaesó quid narras? DE. Quín tu mi argentúm

cedo. 935
PH. Immo *hércle* uxorem tú cedo. DE. In ius ámbula.
PH. Enim uéro si porro ésse odiosi périgitis . .

45 DE. Quid fácies? PH. Egone? uós me indotatis modo
patrócinari fórtasse arbitrámíni:
etiám dotatis sóleo. CH. Quid id nostrá? PH.

Nihil. 940
hic quándam noram, quóiús uir uxorem CH. Hém!
DE. Quid est?

PH. Lemni hábuit aliam, CH. Núllus sum. PH. ex
qua fíliam

50 suscepit, et eam edúcit clam. CH. Sepúltus sum.

PH. Haec ádeo ego illi iám denarrabo. CH. Óbsecro,
ne fácias. PH. Oh, tune ís eras? DE. Vt ludós
facit! 945

CH. Missúm te facimus. PH. Fábulae! CH. Quid
uís tibi?

argéntum quod habes cóndonamus te. PH. Aúdio.

55 quid uós malum ergo mé sic ludificámíni
inépti uostra púerili inconstántia?

noló uolo: uolo nólo rursum: cápe cedo: 950
quod díctum, indictumst: quód modo ratum erat, ín-
ritumst.

CH. Quo pácto aut unde hic haéc rescíuit? DE. Néscio,
60 nisi mé dixisse némini certó scio.

930 i hinc in malam rem (INMALAMBREMHI) || 936 *hercle*
uero || 937 in ius enim uero si || 943 clam educat || 949 incon-
stantia] sententia || 951 erat ratum ||

CH. Monstri, ita me di ament, sümile. PH. Inieci scrúpulum. DE. Hem,

hicíne ut a nobis hóc tantum argenti aúferat 955
tam apérte inridens? étori hercle sátius est.
animó uirili praésentique ut sis para.

65 uidés tuom peccátum esse elatúm foras
neque id iám celare pósse te uxorém tuam:
nunc quód *illa* ipsa auditúrast ex aliis, Chremes, 960
id nósmet indicáre placabílius est.

tum hunc ímpuratum póterimus nostró modo
70 ulcísci. PH. Attat, nisi *iám* mihi prospicio, haéreo:
hi gládiatorio ánimo ad me adfectánt uiam.

CH. At uéreor ut placári possit. DE. Bóno animo es: 965
ego rédigam uos in grátiam, hoc fretús, Chremes,
quom e médio excessit únde haec susceptást tibi.

75 PH. Itane ágitis mecum? sátis astute adgrédimini.
non éx re istius me ínstigasti, Démipho.
ain tu? úbi quae lubitum fúerit peregrí féceris 970
neque huíus sis ueritus féminae primáriae,
quín nóuo modo eĩ fáceres contuméliam,

80 ueniás nunc precibus laútum peccátum tuom?
hisce égo illam dictis ita tibi incensám dabo,
ut né restringuas, lácrumis si exstilláueris. 975

DE. Tantáne adfectum quémquam esse hominem
audácia! 977

85 non hóc publicitus scélus hinc asportárier
in sólas terras! CH. In id redactus súm loci,
ut quíd agam cum illo nésciam prorsum. DE. Égo
scio: 980

in iús eamus. PH. In ius? huc, siquíd lubet.

CH. Adséquere, retine, dúm ego huc seruos éuoco.

90 DE. Enim néqueo solus: ádcurre. PH. Vna iniúriast

malum quod isti di deaeque omnes duint 976

958 peccatum tuum || 960 ex aliis auditorast (auditura sit) || Chreme || 966 Chreme || 969 non hercle ex || 970 peregre ||

tecúm. DE. Lege agito ergo. PH. Álterast tecúm,
Chremes.

CH. Rape hunc. PH. Sic agitis? énim uero uocést
opus: 985

Nausístrata, exi. CH. Os ópprime inpurúm: uide,
quantúm ualet! PH. Nausístrata, inquam. CH. Nón
taces?

95 PH. Taceám? DE. Nisi sequitur, púgnos in uentrem
íngere.

PH. Vel óculum exlide: est úbi uos ulciscár probe.

NAUSISTRATA CHREMES DEMIPHO PHORMIO
MATRONA SENES DVO PARASITVS

V 9 NA. Qui nóminat me? CH. Hem! NA. Quid istuc
turbaest, óbsecro, 990

mi uír? PH. Ehem, quid nunc óbstituisti? NA. Quis
hic homost?

non míhi respondes? PH. Hícine ut tibi respóndeat,
qui hercle úbi sit nescit? CH. Cáue isti quicquam
créduas.

5 PH. Adi, tänge: si non tótus friget, me énica.

CH. Nihil ést. NA. Quid ergo? quid istic narrat?
PH. Iám scies: 995

ausculta. CH. Pergin crédere? NA. Quid ego ób-
secro

huic crédam, qui nil díxit? PH. Delirát miser
timóre. NA. Non pol témerest, quod tu tám times.

10 CH. Egon tímeo? PH. Recte sáne: quando nil times
et hoc níhil est quod ego díco, tu narrá. DE.
Scelus, 1000

tibi nárret? PH. Ohe tu, fáctumst abs te sédulo
pro frátre. NA. Mi uir, nón mihi dices? CH. Át
NA. Quid 'at'?

CH. non ópus est dicto. PH. Tíbi quidem: at scito
huíc opust.

15 in Lémno NA. Hem, quid ais? CH. Nón taces? PH.
clam te CH. Eí mihi!

PH. uxórem duxit. NA. Mí homo, di meliús duint! 1005

PH. Sic fáctumst. NA. Perij mísera. PH. Et inde
fíliam

suscépit iam unam, dúm tu dormis. CH. Quid agimus?

NA. Pro di ínmortales, fácinus miserandum ét malum!

20 PH. Hoc áctumst. NA. An quicquam hódíest factum
indígnius?

* * * * *

qui mi, úbi ad uxores uéntumst, tum fiúnt senes! 1010
Démipho, te appélo; nam cum hoc ípso distaedét
loqui:

haécine erant itiónes crebrae et mánsiones diútinae
Lémni? haecine erat éa quae nostros mínuit fructus
ulítas?

25 DE. Égo, Nausistrata, ésse in hac re cúlpan merítam
nón nego,

séd ea quin sit ígnoscenda. PH. Vérba fiunt mórtuo. 1015

DE. Nám neque neclegéntia tua néque odio id fecít tuo.
uínolentus fére abhinc annos quíndecim muliérculam
eám compressit, únde haec natást, néque postilla um-
quam áttigit.

30 éa mortem obiit, é medio abiit, quí fuit in re hac
scrúpulus.

quam ób rem te oro, ut ália facta túa sunt, aequo
animo hóc feras. 1020

NA. Quid ego 'aequo animo'? cúpio mísera in hác re
iam defúngier;

séd qui id sperem? aetáte porro mínus peccaturúm
putem?

iam tum erat senéx, senectus sí uerecundós facit.

1004 NA.] CH. (DE.) || 1022 qui id] quid ||

Terentius ed. Fleckelsen. Ed. II.

35 án mea forma atque aetas magis nunc expetendast,
Démipho?

quid mi hic adfers, quam ob rem expectem aut spé-
rem porro non fore? 1025

PH. Exsequias Chreméti quibus est commodum ire,
em tempus est.

sic dabo: age nunc, Rhormionem qui uolet lacessito:
faxo tali sit mactatus infortunio atque hic est.

DE. * * * * *

40 PH. Rédeat sane in gratiam iam: supplici satis est
mihi.

habet haec ei quod, dum uiuat, usque ob aurem ob-
ganniat. 1030

NA. At meo merito credo. quid ego nunc comme-
morem, Démipho,
singillatim, qualis ego in hunc fuerim? DE. Noui
aeque omnia

técum. NA. Merito hoc meo uidetur factum? DE.
Minime gentium:

45 uerum iam quando accusando fieri infectum non potest,
ignosce: orat confitetur purgat: quid uis amplius? 1035

PH. Enim uero prius quam haec dat ueniam, mihi
prospiciam et Phaédriae.

heu Nausistrata, huic prius quam respondes temere,
audi. NA. Quid est?

PH. Ego minas triginta ab illo per fallaciam abstuli:
50 eas dedi tuo gnato: is pro sua amica lenoni dedit.

CH. Hém, quid ais? NA. Adeon indignum hoc tibi
uidetur, filius 1040

homo adulescens si habet unam amicam, tu uxorés
duas?

nihil pudere! quo ore illum obiurgabis? responde mihi.

DE. Faciet ut uoles. NA. Immo ut meam iam scias
sententiam,

1024 nunc magis || 1028 atque hic est infortunio || 1030 ob] ad || 1037 prius quam huic || 1038 per fallaciam ab illo (illoc) ||

- 55 néque ego ignosco néque promitto quícquam neque
 respóndeo
 prius quam gnatum uídero: eius iudício permitto
 ómnia. 1045
 quód is iubebit fáciam. PH. Mulier sápiens es, Nau-
 sístrata.
 NA. Sátin tibist? DE. *Satis.* CH. Immo uero púlcre
 discedo ét probe
 ét praeter spem. NA. Tú tuom nomen díe mihi quid
 sit. PH. Phórmio:
 60 uóstrae familiae hércle amicus ét tuo summus Phaédriae.
 NA. Phórmio, at ego ecástor posthac tibi quod potero
 quaé uoles 1050
 fáciamque et dicám. PH. Benigne dícis. NA. Pol
 meritúmst tuom.
 PH. Vín primum hodie fácere quod ego gaúdeam,
 Nausístrata,
 ét quod tuo uiro óculi doleant? NA. Cúpio. PH.
 Me ad cenám uoca.
 65 NA. Pól uero uoco. DE. Eámus intro hinc. NA. Fíat.
 sed ubist Phaédria
 iúdex noster? PH. Iam híc faxo aderit. CANTOR. Vós
 ualete et plaúdite. 1055

1048 dic quod est. PH. mihin Phormio ||

METRA HVIVS FABVLAE HAEC SVNT

- V. 1 ad 152 iambici senarii
- { 153 et 154 = 156 et 157 trochaici octonarii
 - 155 = 158 trochaici septenarii
 - 159 trochaicus septenarius
 - { 160 ad 162 iambici octonarii
 - 163 iambicus quaternarius
 - 164 ad 176 iambici octonarii
 - 177 et 178 iambici septenarii
 - { 179 = 184 iambici octonarii
 - 180 = 185 trochaici septenarii
 - 181 = 186 iambici octonarii
 - { 183 iambicus quaternarius
 - 187 et 188 trochaici octonarii
 - 189 et 190 trochaici septenarii
 - 191 iambicus quaternarius
 - { 192 ad 194 iambici octonarii
 - 195 ad 215 trochaici septenarii
 - 216 ad 230 iambici senarii
 - 231 ad 251 iambici octonarii
 - 252 et 253 trochaici septenarii
 - 254 ad 314 iambici senarii
 - 315 ad 347 trochaici septenarii
 - 348 ad 464 iambici senarii
 - { 465 et 466 = 467 et 468 trochaici octonarii
 - 469 et 470 trochaici septenarii
 - 471 ad 478 iambici octonarii
 - 479 ad 484 trochaici septenarii
 - { 485 trochaicus binarius catalecticus
 - 486 = 492 iambici octonarii
 - 487 ad 489 = 493 ad 495 trochaici septenarii
 - 490 iambicus senarius
 - 491 = 496 iambici octonarii
 - { 497 ad 501 trochaici septenarii
 - 502 et 503 iambici octonarii

- V. 504 ad 566 trochaici septenarii
- 567 ad 712 iambici senarii
 - 713 ad 727 iambici octonarii
 - { 728. 730. 731 — 735 ad 737 trochaici octonarii
 - 729 trochaicus quaternarius catalecticus
 - 732 — 738 trochaici septenarii
 - { 733 — 739 iambici octonarii
 - 734 — 740 trochaici septenarii
 - 741 trochaicus septenarius
 - { 742 ad 747 iambici octonarii
 - 748 ad 794 iambici septenarii
 - 795 ad 819 iambici octonarii
 - 820 ad 827 iambici septenarii
 - 829 ad 840 iambici octonarii
 - 841 ad 883 trochaici septenarii
 - 884 ad 1010 iambici senarii
 - 1011 ad 1055 trochaici septenarii.
-

P · TERENTI · AFRI

H E C Y R A

GRAECA · *APOLLODORV* · ACTA · LVDIS · MEGALENSIB
S · IVLIO · CAESARE · CN · CORN · DOLABELLA · AED · CVR
EGIT · LVCIVS · AMBIVIVS · TVRPIO
MODOS · FECIT · FLACCVS · CLAVDI · TIBIIS · PARIB · TOTA
ACTA · PRIMO · SINE · PROLOGO · CN · OCTAVIO · T · MANLIO
COS · RELATA · EST · *ITERVM* · LVCIO · AEMELIO · PAVLO
LVDIS · FVNERALIBVS · NON · EST · PLACITA
TERTIO · RELATA · EST · Q · FVLVIO · L · MARCIO · AED · CVR
FACTA · EST · QVINTA

C. SVLPICI APOLLINARIS PERIOCHA

Vxórem ducit Pámphilus Philúmenam,
 cui quóndam ignorans uírgini uitium óptulit,
 cuiúsque per uim quém detraxit ánulum
 amícae dederat Bácschidi meretrículae.
 proféctus dein in ímbrum est: nuptam haud áttigit. 5
 hanc máter uitio gráuidam *postquam* cómperit,
 ut aéggram ad sese tráfert. reuenit Pámphilus,
 depréndit partum, célat; uxorém tamen
 recípere non uolt. páter incusat Bácschidis
 amórem. dum se púrgat Bacchis, ánulum 10
 máter uitiatæ fórte adgnoscit Mýrrina.
 uxórem recipit Pámphilus cum filio.

4 dederat amicae || 5 dein profectus || 6 uitio] utero ||

PERSONAE

PHILOTIS MERETRIX
 SYRA ANVS LENA
 PARMENO SERVOS
 LACHES SENEX
 SOSTRATA MATRONA
 PHIDIPPVS SENEX
 PAMPHILVS ADVLESCENS
 MYRRINA MATRONA
 SOSIA SERVOS
 BACCHIS MERETRIX.

PROLOGVS

Hecyraést huic nomen fábulae: haec noua quóm datast,
nouae nouom interuénit uitium et cálamitas,
 ut néque spectari néque cognosci pótuerit:
 ita pópulus studio stúpidus in funámbulo
 animum occuparat. núnc haec planest pró noua, 5
 et ís qui scripsit hánc ob eam rem nóluit
 iterúm referre, ut iterum posset uéndere.

* * * * *

* * * * *

* * * * *

aliás cognostis éius: quaeso hanc nóscite.

L · AMBIVIVS PROLOGVS

Orátor ad uos uénio ornatu prólogi:
 sinite éxorator sim, eódem ut iure utí senem 10
 liceát, quo iure sum úsus adulescéntior,
 nouás qui exactas féci ut inueteráscerent,
 5 ne cúm poëta scríptura euanésceret.
 in eís, quas primum Caécili didicí nouas,
 partím sum earum exáctus, partim uíx steti. 15
 quia scíbam dubiam fórtunam esse scaénicam,
 spe incérta certum míhi laborem sústuli.
 10 easdem ágere coepi, ut áb eodem alias díscerem
 nouás, studiose, né illum ab studio abdúcerem.
 perféci ut spectaréntur: ubi sunt cógnitae, 20
 placitaé sunt. ita poëtam restitui ín locum
 14 prope iám remotum iniúria aduorsárium.
 ab studio atque ab labore atque ab arte musica 23

1. 2 haec cum datast | noua nouum || 16 sciebam ||

- 16 quod sí scripturam spréuissem in praeséntia
et in déterrendo uóluisssem operam súmer, 25
ut in ótio esset pótius quam in negótio:
detérruisssem fáçile, ne alias scríberet.
- 20 nunc quíd petam, mea cáusa aequo animo atténdite.
Hecyram ád uos refero, quám mihi per siléntium
numquam ágere licitumst: ita eam oppressit cálamitas. 30
eam cálamitatem uóstra intellegéntia
sedábit, si erit adiútrix nostrae indústriae.
- 25 quom prímum eam agere coépi, pugilum glória,
comitúm conuentus, strépitus, clamor múluerum 35
fecére ut ante témpus exirém foras.
uetere ín noua coepi úti consuetúdine,
- 30 in éxperiundo ut éssem: refero dénuo.
primo áctu placeo: quom ínterea rumór uenit
datum íri gladiatóres, populus cónuolat, 40
tumúltuantur clámant pugnant dé loco:
ego ínterea meum non pótui tutarí locum.
- 35 nunc túrba non est: ótium et siléntium est:
agéndi témpus míhi datumst: uobís datur
potéstas condecorándi ludos scaénicos. 45
nolíte sinere pér uos artem músicam
recídere ad paucos: fáçite ut uostra auctóritas
- 40 meae actóritati faútrix adiutríxque sit.
si núnquam auare prétium statui artí meae
et eum ésse quaestum in ánimum induxi máximum, 50
quam máxume seruíre uostris cómmodis:
siníte ínpetrare mé, qui in tutelám meam
- 45 studiúm suum et se in uóstram commisit fidem,
ne eum círcumuentum iníque iniqui inrideant.
mea cáusa causam accípíte et date siléntium, 55
ut lúbeat scribere áliis mihique ut díscere
nouás expediat pósthac pretio emptás meo.

funambuli eodem accessit expectatio

34

PHILOTIS SYRA
MERETRIX ANVS LENA

- PH. Per pól quam paucos réperias meretrícibus I 1
fidélis eueníre amatorés, Syra!
uel hic Pámphilus iurábat quotiens BÁCchidi, 60
quam sáncte, ut quiuis fáciie posset crédere,
5 numquam illa uiua uxórem ducturúm domum!
em, dúxit. SY. Ergo própterea te sédulo
et móneo et hortor, né te quoiusquam misereat,
quin spólies mutiles láceres, quemquem náncta sis. 65
PH. Vtín eximium néminem habeam? SY. Néminem:
10 nam némo illorum quísquam, scito, ad té uenit,
quin íta paret sese, ábs te ut blanditiís suis
quam mínimo pretio suám uoluptatem éxpleat.
hiscín tu amabo nón contra insidiábere? 70
PH. Tamén pol eandem iniúriumst esse ómnibus.
15 SY. Iniúrium autemst úlcisci aduorsários?
aut quá uia te cáptent eadem ipsós capi?
eheú me miseram, quór non aut istaéc mihi
aetás et formast aut tibi haec senténtia! 75

PARMENO PHILOTIS SYRA
SERVOS MERETRIX ANVS LENA

- PA. Senéx si quaeret, mé modo isse dícito I 2
ad pórtum percontátum aduentum Pámphili.
audín quid dicam, Scírte? si quaerét me, uti

64 cuiusquam te ||

- tum dicas: si non quaeret, nullus dixeris,
 5 aliás ut uti possim causa hac integra. 80
 sed uídeon ego Philótium? unde haec áduenit?
 Philótis, salue múltum. Ph. Oh salue, Pármeno.
 SY. Salué mecastor, Pármeno. PA. Et tu edepól, Syra.
 dic mi, úbi, Philotis, te óblectasti tám diu?
 10 PH. Minume équidem me óblectáui, quae cum mílite 85
 Corínthum hinc sum profécta inhumaníssumo:
 biénnum ibi perpétuom misera illúm tuli.
 PA. Edepól te desidérium Athenarum árbitror,
 Philótium, cepísse saepe et té tuom
 15 consílium contempsísse. PH. Non pote dícier, 90
 quam cúpida eram huc redeúndi, abeundi a mílite
 uosque híc uidendi, antíqua ut consuetúdine
 agitárem inter uos líbere conuíuium.
 nam illi haúd licebat nísi praefinitó loqui
 20 quae illí placerent. PA. Haúd opinor cómmode 95
 finém statuisse orátioní mílitem.
 PH. Sed quíd hoc negotist, módo quod narrauíť mihi
 hic íntus Baccis? quód ego numquam crédidi
 fore, ut ille hac uiua pósset animum indúcere
 25 uxórem habere. PA. Habére autem? PH. Eho tu,
 an nón habet? 100
 PA. Habét, sed firmae hae uéreor ut sint núptiae.
 PH. Ita dí deaeque fáxint, si in rem est Baccidis.
 sed quí istuc credam ita ésse? dic mihi, Pármeno.
 PA. Non ést opus proláto hoc: percontárier
 30 desíste. PH. Nempe ea caúsa, ut ne id fiát palam? 105
 ita mé di amabunt, haú propterea té rogo,
 ut hoc próferam, sed tácita ut mecum gaúdeam.
 PA. Numquám tam dices cómmode, ut tergúm meum
 tuam ín fidem commítam. PH. Ah noli, Pármeno:
 35 quasi nón tu multo mális narrare hóc mihi 110
 quam ego quae percontor scíre. PA. Vera haec
 praedicat,

et illúd mihi uitiumst máximum. si míhi fidem
das té tacituram, dícam. PH. Ad ingeniúm redís.
fidém do: loquere, PA. Auscúta. PH. Istic sum. PA. Hanc

Bácchidem

40 amábat, ut quom máxume, tum Pámphilus, 115
quom páter uxorem ut dúcat orare óccipit
et haéc communia ómnium quae súnť patrũ,
seném sese esse dícere, illum autem únicum:
praesídium uelle sé senectutí suae.

45 ille primo se negáre; sed postquam ácrius 120
pater ínstat, fecit ánimi ut incertús foret,
pudórin anne amóri obsequeretúr magis.
tundéndo atque odio déniq̃ue effecít senex:
despóndit ei gnatah hús uicini próximi.

50 usque illud uisumst Pámphilo ne utiquám graue, 125
donéc iam in ipsis núptiis, postquám uidet
parátas nec moram úllam quin ducat dari,
ibi dénum ita aegre túlit, ut ipsam Bécchidem,
si adésset, credo ibi éius commiserésceret.

55 ubiquómque datum erat spátium solitúdinis, 130
ut cónloqui mecum úna posset: 'Pármeno,
perií, quid ego egi! in quód me coniecí malum!
non pótero ferre hoc, Pármeno: perií miser.'

PH. At té di deaeque *fáxint* cum isto odió, Laches!

60 PA. Vt ad paúca redeam, uxórem deducít domum. 135
nocte illa prima uírginem non áttigit;
quae cónsecutast nóx eam, nihiló magis.

PH. Quid aís? cum uirgine úna adulescens cúbuerit
plus pótus, sese illa ábstinere ut pótuerit?

65 non uéri simile dícis nec uerum árbitror. 140

PA. Credo ita uideri tíbi: nam nemo ad té uenit
nisi cúpiens tui; ille inuítus illam dúxerat.

PH. Quid deínde fit? PA. Díebus sane paúculis
post Pámphilus me sólum seducít foras

70 narrátque, ut uirgo ab se íntegra etiam túm siet, 145

seque ánte quam eam uxórem duxissét domum
sperásse eas toleráre posse núptias.

'sed quám decrerim mé non posse diútius

habére, eam ludíbrío haberi, Pármeno,

76 neque honéstum mihi neque útile ipsi uírginist, 151

75 quín íntegram itidem réddam, ut accepi á suis.' 150

PH. Pium ác pudicum ingénium narras Pámphili.

PA. 'Hoc égo proferre incómodum mi esse árbitror :

reddi patri autem, quói tu nil dicás uiti,

80 supérbumst: sed illam spéro, ubi hoc cognóuerit 155

non pósse se mecum ésse, abituram dénique.'

PH. Quid? intérea ibatne ad Bácschidem? PA. Cottídie;

sed út fit, postquam hunc álienum ab sesé uidet,

malígna et multo mágis procax facta ílicost.

85 PH. Non édepol mirum. PA. Atqui éa res multo

máxime 160

diiúnxit illum ab ílla, postquam et ípse se

et íllam et hanc quae dómi erat cognouít satis

ad exéplum ambarum móres earum existumans.

haec, íta uti liberáli esse ingenió decet,

90 pudéns modesta, incómoda atque iniúrias 165

uiri ómnis ferre et tégere contumélias.

hic, ánimo partim uxóris misericórdia

deuínctus, partim uíctus huius iniúriis

paulátim elapsust Bácschidi atque huc tránstulit

95 amórem, postquam pár ingenium nánctus est. 170

intérea in Ímbro móritur cognatús senex

horúnc. ea ad hos redíbat lege heréditas.

eo amántem inuitum Pámphilum extrudit pater.

relínquit cum matre híc uxorem: nám senex

100 rus ábdidit se, huc ráro in urbem cómmeat. 175

PH. Quid adhúc habent infirmitatis núptiae?

PA. Nunc aúdiés. primós dies complúsculos

bene cónuenibat sáne inter eas. ínterim

159 multo et || 167 animus || 172 rediebat || 178 con-
ueniebat ||

miris modis odísse *haec* coepit Sóstratam:

105 neque lítes ullae inté^r eas, postulátio 180
numquám. PH. Quid igitur? PA. Síquando ad eam

accésserat

confábulatum, fúgere e conspectu ílico,
uidére nolle; dénique ubi non quít pati,
simulát se ad matrem arcéssi ad rem diuínam, abit.

110 ubi illíc dies est complúris, arcessí iubet: 185

dixére causam néscio quam tum. iterúm iubet:

nemó remisit. póstquam arcessunt saépius,

aegram ésse simulant múlierem. nostra ílico

it uísere ad eam: admísit nemo. hoc úbi senex

115 rescíuit, heri ea cáusa rure huc áduenit, 190

patrém continuo cónuenit Philúmenae.

quid égerint inté^r se, nondum etiám scio;

nisi sáne curaest, quórsum euenturum hóc siet.

habés omnem rem; pérgam quo coepi hóc iter.

120 PH. Et quídem ego: nam constitúi cum quodam

hóspite 195

me esse íllum conuentúram. PA. Di uortánt bene

quod agás! PH. Vale. PA. Et tu béne uale, Philótium.

LACHES

SENEX

SOSTRATA

MATRONA

LA. Pro deúm fidem atque hominúm, quod hoc genus ést, II 1
quae haec coniurátiost!

utin ómnes mulierés eadem aequé stúdeant nolintque
ómnia

neque déclinatam quícquam ab aliarum íngenio ullam
réperias! 200

itaque ádeo uno animo omnés socrus odérunt, *oderúnt*
nurus.

5 uiris ésse aduorsas aéque studiumst, símilis pertináciast.

186 tum nescio quam || 198 atque hominum fidem || est
coniuratio ||

in eódemque omnes míhi uidentur lúdo doctae ad
málitiam:

ei lúdo, si ullus ést, magistram hanc ésse satis
certó scio.

SO. Me míseram, quae nunc quam ób rem accuser nescio!

LA. Hem, tu néscias? 205

SO. Non *édepol scio quid mé uelis*, ita mé di bene ament,
mí Laches,

10 itaque úna inter nos ágere aetatem líceat.. LA. Di mala
próhibeant!

SO. meque ábs te inmerito esse áccusatam póst modo
resciscés, scio.

LA. Te inmérito? an quicquam pro istis factis dígnum
te dicí potest?

quae mé et te et familiám dedecoras, filio luctúm
paras, 210

tum autem éx amicis ínimici ut sint nóbis adfinés facis,
15 qui illúm decrerunt dígnum, suos quoi líberos com-
mitterent.

tu sóla exorere, quae perturbes haéc tua inpudéntia.

SO. Egon? LA. Tu ínquam mulier, quae me omnino lápi-
dem, non hominém putas.

an, quía ruri esse crébro soleo, néscire arbitrámini, 215
quo quísque pacto hic uítam uostrarum éxigat?

20 múlto melius híc quae fiunt quam illi ubi sum
adsidué scio,

ídeo quia, ut uos míhi domi eritis, proínde ego ero
famá foris.

iám pridem equidem audíui cepisse ódium tui Philú-
menam:

mínumeque adeost mírum; et ni id fecísset, magis
mirúm foret. 220

séd non credidi ádeo, ut etiam tótam hanc odissét domum:

25 quód si scissem, illa híc maneret pótius, tu hinc issés
foras.

át uide, quam inmerito aëgritudo haec óritur mi abs
te, Sóstrata:

rús habitatum abií, concedens uóbis et rei séruiens,
29 meó labori haud párcens praeter aequom atque aetatém
meam, 225

32 sumpus uostros ótiumque ut nóstra res possét pati.
30 nó n te pro his curásse rebus, néquid aegre essét mihi!

SO. Nó n mea opera néque pol culpa euénit. LA. Immo
máxume:

sóla hic fuisti: in te ómnis haeret culpa sola, Sóstrata.
quae híc erant curáres, quom ego uos cúris solui céteris. 230
cúm puella anúm suscepisse ínimicitias nó n pudet?

35 illius dices culpa factum? SO. Haud équidem dico,
mí Laches.

LA. Gaúdeo, ita me dí ament; gnati caúsa: nam de té
quidem

sátis scio peccándo fieri détrimenti níl potest.

SO. Quí scis an ea caúsa, mi uir, me ódisse adsi-
muláuerit, 235

út cum matre plús una esset? LA. Quid ais? non signi
hoc sat est,

40 quód heri nemo uóluit uisentem ad eam te intro ad-
mítere?

SO. Énim lassam oppido asbant tum esse: eo ad eam
non admíssa sum.

LA. Tuós esse ego illi móres morbum mágis quam ullam
aliam rem árbitor,

ét merito adeo: nám uostrarum nullo est, quin gnatúm
uelit 240

dúcere uxorem: ét quae uobis plácitast condició datur:

45 ubi duxere inpúlsu uostro, uóstro impulsu easdem
éxigunt.

234 detrimenti nihil fieri || 238 aiebant ||

PHIDIPPVS LACHES
SENE DVO

SOSTRATA
MATRONA

- II 2 PH. Etsi scio ego, Philúmena, meum ius esse, ut te
cógam
quae ego ímperem facere: égo tamen patrio ánimo
uictus fáciam,
ut tibi concedam, néque tuae lubídini aduorsábor. 245
LA. Atque éccum Phidippum óptume uideo: hinc iam
scibo hoc quid sit.
5 Phidíppe, ego me meis ómnibus scio esse ádprime
obsequéntem,
sed nón adeo ut mea fácilitas corrúpat illorum ánimos:
quod tú si idem facerés, magis in rem ét uostram et
nostram ésset.
nunc uideo in illarum ésse te potéstate. PH. Heia
uéro! 250
LA. Adí te heri de fília: ut ueni, ítidem incertum
amísti.
10 haud íta decet, si hanc ésse uis perpétuam adfinitátem,
celáre te iras. síquid est peccátum a nobis, prófer:
aut éa refellendo aut purgando uóbis corrigémus
te iúdice ipso. sín east retinéndi causa apúd uos, 255
quia aégrast: te mi iniúriam facere árbitor, Phidíppe,
15 si métais satis ut meae domi curétur diligénter.
at íta me di ament, haú tibi hoc concédo, etsi illi
páter es,
ut tú illam saluam mágis uelis quam ego, ádeo gnati
causa,
quem ego íntellexi illam haúd minus quam se ípsum
magni fácere. 260
PH. Neque id ádeo clam me est. LA. Quom ésse eum
grauitér laturum crédam,

246 quid siet || 247 ego] etsi ego || 249 nostram id esset
250 potestate esse te || 252 perpetuam hanc uis esse || 255 causa
retinendi || 259 adeo] id adeo || 261 quom] quam ||

20 hoc sí rescierit, eó domum studeo haéc prius quam
ille huc rédeat.

PH. Lachés, et diligéntiam uostram ét benignitátem
noui ét quae dicis ómnia esse ut dicis animum indúco,
et te hóc mihi cupio crédere: illam ad uós redire
stúdeo, 265

si fácere possim ulló modo. LA. Quae rés te facere
id próhibet?

25 eho, númquidnam accusát uirum? PH. Minumé: nam
postquam atténdi

magis ét ui coepi cógere ut redíret, sancte adiúrat
non pósse apud uos Pámphilo se absénte perduráre.

aliúd fortasse aliís uiti est: ego sum ánimo leni nátus: 270
non póssum aduorsári meis. LA. Em, Sóstrata! SO. Heu

me míseram!

30 LA. Certúmnest istuc? PH. Núnc quidem ut uidétur:
sed numquíd uis?

nam est quód me transire ád forum iam opórtet.

LA. Eo tecum úna.

SOSTRATA

MATRONA

Édepol ne nos súmus inique aequé ómnes inuisáé uiris II 3
própter paucas, quae ómnes faciunt dígnae ut uideamúr

malo. 275

nam íta me di ament, quód me accusat núnc uir, sum
extra nóxiam.

séd non facilest éxpurgatu: ita ánimum induxerúnt,
socrus

5 ómnis esse iníquas: haud pol méquidem: nam numquám
secus

hábui illam ac si ex mé nata esset: néc qui hoc mi
eueniát scio:

nísi pol filiúm multimodis iam éxpeto ut redeát domum. 280

279 esset nata || 280 multis modis || expecto ||

PAMPHILVS
ADVLESCENS

PARMENO
SERVOS

MYRRINA
MATRONA

- III 1 PAM. Némini ego plura éx amore acérba credo homini
úmquam oblata
quám mi. heu me infélicem! hancine ego uítam parsi
pérdere!
hácline causa ego erám tanto opere cúpidus redeundí
domum! hui,
quánto fuerat praéstabilius úbiuis gentium ágere aetatem
5 quam húc redire atque haéc ita esse míserum me
rescís cere! 285
PAR. Át sic citius quí te expedias hís aerumnis
réperias.
sí non rediissés, hae multo fáctae irae essent ámpliores:
10 séd nunc aduentúm tuom ambas, Pámphile, scito
réuerituras: 290
rém cognosces, íram expedies, rúrsum in gratiám
restitues.
léuia sunt, quae tú pergrauia esse ín animum induxti
tuom.
PAM. Quid cónsolare me? án quisquam usquam géntium
est aequé miser?
prius quam hanc uxorem dúxi, habebam alibi ánimus
amori déditum:
16 tamén numquam ausus súm recusare eám quam mi
optrudít pater: 295
15 iam in hác re, ut taceam, quóiuís facilest scítu quam
fuerím miser.

nam nos omnes quibus est alicunde aliquis obiectus labor, 286
omne quod est interea tempus prius quam id rescitumst
lucrost. 287

281 acerba credo esse ex amore || 283 hui] cui ab
initio v. sq. || 289 rediisses hae irae factae essent multo
290 scio ||

uix me íllim abstraxi atque ínpeditum in ea éxpédiui
animúm meum,

uixque húc contuleram, em nóua res ortast, pórró ab
hac quae me ábstrahat:

nam aut mátrem ex ea re me aut uxorem in cúlpa in-
uenturum árbítror.

20 quod quom íta esse inueneró, quid restat nísi porro
ut uiuám miser? 300

nam mátis ferre iniúrias me, Pármeno, pietás iubet;
tum uxóri obnoxíus sum: ita olim suó me ingenio
pértulit,

tot meás iniuriás quae numquam in úllo patefecít loco.
sed mágnus nesció quíd necessest éuenisse, Pármeno,

25 unde íra inter eas íntercessit, quae tam permansít diu. 305
PAR. Aut quídem, ere, paruom. sí uis uero ueram
rationem éxsequi,

non máxumae eas, quae máxumae sunt ínterdum írae,
iniúriae

faciúnt: nam saepe est, quíbus in rebus álius ne iratús
quidemst,

quom de eádem causa est íracundus fáctus inimicíssimus.

30 pueri ínter sese quám pro leuibz nóxiis írás gerunt! 310
quaprópter? quia enim qui eós gubernat ánimus eum
infirmúm gerunt.

ítidem íllae mulierés sunt ferme ut púeri leui senténtia:
fortásse unum aliquod uérbum inter eas íram hanc
conciuísse, ere.

PAM. Abi, Pármeno, intro ac mé uenisse núntia. PAR. Hem,
quid hoc ést? PAM. Tace.

35 trepidári sentio ét cursari rúrsum prorsum. PAR. Age
dum, ád fores 315

accéde propius. ém, sensistín? PAM. Nóli fabulárier.
pro Iúppiter, clamórem audiui. PAR. Túte loquere,
mé uetas.

297 illinc (illi) || 299 nam] tum || 300 uiuam] fam ||
306 haud quidem hercle paruom || 307 maxumae eas] maxumas ||
iniurias || 317 loqueris ||

- MY. (*intus*) Tace óbsecro, mea gnáta. PAM. Matris
uóx uisast Philúmenae.
nullús sum. PAR. Quidum? PAM. Périi. PAR. Quam ob
rem? PAM. Néschio quod magnúm malum
40 profécto, Parmenó, me celas. PAR. Vxorem Philú-
menam 320
pauitáre nescio quíd dixerunt: íd si forte est néschio.
PAM. Intérii: quor id míhi non dixti? PAR. Quía
non poteram una ómnia.
PAM. Quid mórbi est? PAR. Nesció. PAM. Quid?
nemon médicum adduxit? PAR. Néschio.
PAM. Cesso hínc ire intro, ut hóc quam primum,
quídquid est, certó sciam?
45 quonám modo, Philúmena mea, núnc te offendam ad-
féctam? 325
nam sí periculum ullum ín te inest, perísse me una
hau dúbiumst. —
PAR. Non úsus factost míhi nunc hunc intró sequi:
nam inuísos omnis nós esse illis séntio:
heri némo uoluit Sóstratam intro admíttere.
50 si fórtē morbus ámplior factús siet 330
(quod sáne nolim, méi eri causa máxume),
seruom ílico intro iísse dicent Sóstratae,
aliquíd tulisse cómmiscentúr mali
capiti átque aetati illórum, morbus qui aúctus sit.
55 era in crímen ueniet, égo uero in magnúm malum. 335

SOSTRATA
MATRONA

PARMENO
SERVOS

PAMPHILVS
ADVLESCENS

- III 2 SO. Nesció quid iam dudum aúdio hic tumúltuari mísera:
male métuo ne Philúmenae magis mórbus adgrauéscat:
quod te, Aésculapi, et té, Salus, nequíd sit huius óro.

nunc ad eam uisam. PAR. Heus, Sóstrata. SO. Em.

PAR. Iterum istinc excludere.

5 SO. Ehem Pármeno, tun híc eras? perí, quid faciam
mísera? 340

non uísam uxorem Pámphili, quom in próxumo hic
sit aégra?

PAR. Non uísas? ne mittás quídem uiséndi causa
quémquam.

nam quí amat quoi odio ípsus est, bis fácere stulte dúco:
labórem inanem ipsús capit et illí molestiam ádfert.

10 tum filius tuos íntro iit uidére, ut uenit, quíd agat. 345

SO. Quid aís? an uenit Pámphilus? PAR. Venít.

SO. Dis gratiam hábeo.

em istóc uerbo animus míhi redit et cúra ex corde
excéssit.

PAR. Iam eá te causa máxume nunc hóc intro ire nólo:
nam sí remittent quídpíam Philúmenae dolóres,

15 omném rem narrabít, scio, contínuo sola sóli, 350

quae intér uos interuénierit, unde órtoíst initium írae.
atque éccum uídeo ipsum égredi: quam trístist!

SO. O mi gnáte!

PAM. Mea máter, salue. SO. Gaúdeo uenisse saluom. sáluan

Philúmenast? PAM. Meliúsculast. SO. Vtinam ístuc
ita di fáxint!

20 quid tu ígitur lacrumas? aút quid es tam trístis?

PAM. Recte, máter. 355

SO. Quid fuít tumulti? díe mihi: an dolór repente
inuásit?

PAM. Ita fáctumst. SO. Quid morbi ést? PAM. Febris.

SO. Cottídiana? PAM. Ita áúnt.

i sódes intro, cónsequar iam té, mea mater. SO. Fíat. —

PAM. Tu púeris, Pármeno, óbuiam curre átque eis
onera adiúta.

25 PAR. Quid? nón sciunt ipsí uiam, domúm qua ueniant?

PAM. Céssas? 360

PAMPHILVS**ADVLESCENS**

III 3 Néqueo mearum rerum initium ullum inuenire idoneum,
unde exordiár narrare, quae necopinanti accidunt,
quae partim perspéxi hisce oculis, pártim percepi
aúribus:

quá me propter éxanimatum citius eduxí foras.

5 nám modo intro ut mé corripui tímídis, alio súspicans 365
mórbo me uisúrum adfectam ac sénsi esse uxorem:
eí mihi!

póstquam me aspexére ancillae, aduénisse omnes ílico
símúl exclamant laétae, id quod me dérepente aspéxerant.
séd continuo uóltum earum sénsi inmutari ómnium,

10 quía tam incommode íllis fors optúlerat aduentúm
meum. 370

úna illarum intérea propere praécucurrit núnťians
mé uenisse: ego eíus uidendae cúpidus recta cónsequor.
póstquam intro adueni, éxtemplo eius mórbum cognouí
miser:

nám neque ut celári posset témpus spatium ullúm dabat,

15 néque uoce alia ac rés monebat ípsa poterat cónqueri. 375
póstquam aspexi, 'oh, fácinus indignum' ínquam et
corripui ílico

me índe lacrumans, íncredíbili re átque atroci pércitus.
máter consequitúr; iam ubi limen éxtra eram, ad
genua áccidit

lácrumans misera; míseritumst. profécto hoc sic est,
út puto:

20 ómnibus nobis út res dant sese, íta magni atque hu-
mílés sumus. 380

hanc habere orátionem mécum a principio ínstitit:

363 partim quae || percepi] QUAEPERCEPI (quae accepi) ||
367. 368 aduenisse ilico omnes simul | laetae exclamant uenit
id quod || 378 ubi limen extra eram] ut limen exirem ||

- 'ó mi Pamphile, ábs te quam ob rem haec ábierit
 causám uides:
 nám uitiumst oblátum uirgini ólim ab nescio quo
 ínprobo.
 núnc huc confugít, te atque alios pártum ut celaret
 suom.'
- 25 séd quom orata eiús reminiscor, néqueo quin lacrumém
 miser. 385
- 'quaéque Fors Fortúnast' inquit 'nóbis quae te hodie
 óptulit,
 pér eam te optestámur ambae, sí ius, sí fas ést, uti
 áduorsa eius pér te tecta tácitaque apud omnis sient.
 si úmquam erga te esse ánimo amico sénsisti eam, mi
 Pámphile,
- 30 síne labore hanc grátiam te ut sibi des illa núno
 rogat. 390
- céterum de rédducenda id fácias, quod in rem sít tuam.
 párturire eám nec grauidam esse éx te, solus cónsciu's:
 nám aít tecum póst duobus cóncubuisse ménsibus
primum, quam ad te uénit (mensis ágitur hic iam
 séptimus):
- 35 quód te scire ipsa índicat res. núnc, si potis est,
 Pámphile, 395
- máxume uoló doque operam, ut clam éueniat partús
 patrem
- átque adeo omnis. séd si id fieri nón potest quin
 séntiant,
 díe amabo túom esse: nemini áio suspectúm fore,
 quín, quod ueri símilest, ex te récte eum natúm putent.
- 40 cóntinuo exponétur: hic tibíst nil quicquam in-
 cómmodi, 400
- ét illi miserae indígne factam iniúriam contéxeris.'
 póllicitus sum, et séruare in eo cértumst quod dixí
 fidem.

389 animo esse || 390 des pro illa || 393 aiunt || 394 *primum*
 quam] tum postquam || 398 dicam abortum esse: scio nemini
 aliter suspectum fore || 400 tibi nihil est ||

nám de redducénda, id uero ne útiquam honestum esse
 árbitror,
 néc faciam, etsi amór me grauitér cónsuetudoque eíus
 tenet.
 45 lácumo, quae posthác futurast uíta quom in mentém
 uenit 405
 sólitudoque. ó Fortuna, ut númquam perpetuo és bona!
 séd iam prior amór me ad hanc rem exércitatum
 réddidit,
 quém ego tum consílio missum féci: item hunc operám
 dabo.
 adest Pármeno cum púeris: hunc minumést opus
 50 in hác re adesse: nam ólim soli huic crédidi, 410
 eá me abstinuísse ín principio, quóm datast:
 uereór, si clamorem eíus hic crebro exaúdiat,
 ne párturire intéllegat. aliquó mihist
 hinc áblegandus, dúm parit Philúmena.

PARMENO SOSIA

SERVI DVO

PAMPHILIVS

ADVLESCENS

- III 4 PAR. Ain tú tibi hoc incómmodum euenísse iter? 415
 SO. Non hércle uerbis, Pármeno, dicí potest
 tantúm, quam re eapse náuigare incómmodumst.
 PAR. Ítanést? SO. O fortunáte, nescis quíd mali
 5 praetérieris, qui númquam es ingressús mare.
 nam aliás ut mittam míserias, unam hanc uide: 420
 diés triginta aut plús eo in nauí fui,
 quom intérea semper mórtem expectabám miser:
 ita úsque aduorsa témpestate usí sumus.
 10 PAR. Odiósum. SO. Haud clam me est: dénique hercle
 aufúgerim
 potiús quam redeam, si eó mihi redeundúm sciam. 425
 PAR. Ólím quidem te cáusae inuellebánt leues,

- quod nunc minitare facere ut faceres, Sósia.
 sed Pámphilum ipsum uideo stare ante ostium:
 15 ite intro. ego hunc adibo, siquid me uelit. —
 ere, etiam tu hic stas? PAM. Et quidem te expecto.
 PAR. Quid est? 430
 PAM. In arcem transcurso opus est. PAR. Quoi homi-
 ni? PAM. Tibi.
 PAR. In arcem? quid eo? PAM. Callidemidem
 hospitem
 Mycónium, qui mecum una uectust, conueni.
 20 PAR. Perí. uouisse hunc dicam, si saluos domum
 redisset umquam, ut me ambulando rúmperet? 435
 PAM. Quid cessas? PAR. Quid uis dicam? an con-
 ueniám modo?
 PAM. Immó quod constitui hódie conuentúrum eum,
 non posse, ne me frustra illi expectét. uola!
 25 PAR. At nón noui hominis faciém. PAM. At faciam
 ut nóueris:
 magnús, rubicundus, críspus, crassus, caésius, 440
 lentiginosa facié. PAR. Di illum pérduint!
 quid, sí non ueniet? máneamne usque ad uesperum?
 PAM. Manéto: curre. PAR. Nón queo: ita deféssus
 sum. —
 30 PAM. Ille ábiit. quid agam infélix? prorsus nésocio
 quo pácto hoc celem, quód me orauit Mýrrina, 445
 suae gnátae partum: nám me miseret múlueris.
 tamén quod potero faciám, ut pietatém colam:
 nam mé parenti pótius quam amori óbsequi
 35 opórtet. attat éccum Phidippum ét patrem
 uideo: hórsum pergunt. quíd dicam hisce, incértus sum. 450

430 etiam tu] etiam nunc tu || 437 hodie] me hodie ||
 438 illic (ille) || 441 lentiginosa] cadauerosa || 447 quod potero
 faciam tamen ||

LACHES PHIDIPPVS

SENES DVO

PAMPHILVS

ADVLESCENS

- III 5 LA. Díxtin dudum illám dixisse, se éxspectare fílium?
 PH. Fáctum. LA. Venisse áũunt: redeat. PA. Causae
 quid dicám patri,
 quam ób rem non reddúcam, nescio. LA. Híc quem
 ego audiuí loqui?
 PA. Cértum offirmare ést uiam me quám decreui
 pérsequi.
 5 LA. Ípsus est de quo híc agebam técum. PA. Salue,
 mí pater. 455
 LA. Gnáte mi, salué. PH. Bene factum te áduenisse,
 Pámphile,
 átque adeo, id quod máxumumst, saluom átque ualidum.
 PA. Créditur.
 LA. Áduenis modo? PA. Ádmodum. LA. Cedo, quíd
 relíquit Phánia
 consobrinus nóster? PA. Sane hercle hómo uoluptati
 óbsequens
 10 fúit, dum uixit: ét qui sic sunt, haúd multum heredém
 iuuant, 460
 síbi uero hanc relínquont laudem 'uixit, dum uixít, bene'.
 LA. Túm tu igitur nihil áttulisti huc plús una hac
 senténtia?
 PA. Quídquid est id, quód relíquit, prófuit. LA. Immo
 óffuit:
 nám illum uiuom et sáluom uellem. PH. Inpúne optare
 istúe licet:
 15 ille reuiuiscét iam numquam, et támen utrum malís
 scio. 465
 LA. Héri Philumenam ád se arcessi hic iússit. dic
 iussísse te.

452 causam quam (quam causam) || 453 quem ego hic ||
 461 laudem relinquent ||

PH. Nólí fodere. iússi. LA. Sed eam iám remittet.
PH. Scilicet.

PA. Ómnem rem scio út sit gesta: aduéniens audiui modo.

LA. Át istos inuidós di perdant, qui haéc lubenter núntiant.

20 PA. Égo me scio cauísse, ne ulla mérito contumélia 470
fieri a uobis pósset: idque sí nunc memorare híc uelim,
quám fideli animo ét benigno in illam et clementí fui,
uére possum, ní te ex ipsa haec mágis uelim resciscere:
námque eo pacto máxume apud te méo erit ingenió fides,
25 quóm illa, quae nunc ín me iniquast, aéqua de me
dixerít. 475

néque mea culpa hóc discidium euénisse, id testór deos.
séd quando sese ésse indignam députat, matrí meae
quae concedat efusque mores tóleret sua modéstia,
néque alio pactó componi pótis inter eas grátia:

30 ségreganda aut máter a me est, Phídippe, aut Philú-
mena. 480

núnc me pietas matrís potius cómmodum suadét sequi.
LA. Pámphile, haud inuíto ad auris mi áccidit sermó
tuos,

quóm te omnis res póstputasse praé parente intéllego:
uérum uide ne inpúlsus ira práue insistas, Pámphile.

35 PA. Quid ego íra inpulsus núnc in illam iníquos sim? 485
quae númquam quicquam ergá me commeritást, pater,
quod nóllem, et saepe méritam id quod uellém scio:
amóque et laudo et uéhementer desidéro:

nam fuísse erga me míro ingenio expértus sum,

40 illíque exopto ut rélicuam uitam éxigat 490
cum eó uiro, me qui sit fortunátior,
quandóquidem illam a me dístrahit necéssitas.

PH. Tibi id ín manust ne fiat. LA. Si sanús satis,

468 audiui omnia (audiui omnia modo) || 478 cui concedat
cuiusque || 479 potest || 482 sermo mihi accessit || 483 post-
putasse omnes res || 485 quid ego ira] quibus iris || 493 sanus
satis sies (sanus sies) ||

iube illám redire. PA. Nón est consiliúm, pater:
 45 matrís seruibo cómmotis. LA. Quo abís? mane, 495
 mane, ínquam: quo abis? — PH. Quae haec est
 pertinácia!

LA. Dixín, Phidippe, hanc rem aégre laturum ésse eum?
 quam ob rém te orabam, fíliam ut remítteres.

PH. Non crédidi edepol ádeo inhumanúm fore:
 50 ita núnc is sibi me súpplicaturúm putat? 500

si est út uelit reddúcere uxórém, licet;
 sin áliost animo, rénumeret dotem húc, eat.

LA. Ecce autem tu quoque próterue iracúndus es.

PH. Percóntumax redísti huc nobis, Pámphile!

55 LA. Decédet iam ira haec, étsi merito irátus est. 505

PH. Quia accéssit uobis paululum pecúniae,
 subláti sunt animi. LA. Étiam mecum lítigas?

PH. Delíberet renúntietque hodié mihi,
 uelítne an non: ut álii, si huic non sít, siet. —

60 LA. Phidíppe, ades, audi paúcis. abiit. quíd mea? 510

postrémo inter se tránsigant ipsi, út lubet,
 quandó nec gnatus nec hic mihi quicquam optémperant,
 quae díco parui péndunt. porto hoc iúrgium
 ad uxórém, quoius haec fiunt consilio ómnia,

65 atque ín eam hoc omne quód mihi aegrest éuomam. 515

MYRRINA
 MATRONA

PHIDIPPVS
 SENEX

IV 1 MY. Périi, quid agam? quó me uortam? quíd uiro
 meo réspedeso
 mísera? nam audiuisse uocem púeri uisust uágientis:
 ita corripuit dérepente táctus sese ad fíliam.
 quód si rescierít peperisse eam, id qua causa clám me
 habuisse

506 paululum (paulum) uobis accessit || 507 animi sunt ||

5 dicam, non edepól scio. sed óstium concrépuit. credo 520
ípsum exire: núlla sum.

PH. Vxor ubi me ad filiam ire sénsit, se eduxít foras.
éccam uideo. quíd ais, Myrrina? heús tibi dicó.

MY. Míhine, mi uir?

PH. Vír ego tuos sim? tú uirum me aut hóminem
deputás adeo esse?

10 nám si utrumuis hórum, mulier, úmquam tibi uisús
forem, 525

nón sic ludibrió tuis factis hábitus essem. MY. Quíbus?

PH. At rogitas?

péperit filia: hém, taces? ex quó? MY. Patrem istuc
rógitare aequomst?

périi: ex quo nisi ex illo censes, quóí datast nuptum,
óbsecro?

PH. Crédo: neque adeo árbitrari pátris est aliter. séd
demiror,

15 quíd sit quam ob rem hunc tánto opere omnis nós
celare uólueris 530

pártum, praesertím quom et recte et suó pepererit
témpore.

ádeon peruícáci esse animo, ut púerum praeoptarés
perire,

éx quo firmiórem inter nos fóre amicitiam pósthac scires,
pótius quam aduorsús libidinem ánimi tui esset cum
illo nupta!

20 égo etiam illorum ésse hanc culpam crédidi, quae te
ést penes. 535

MY. Mísera sum. PH. Vtinam scíam ita esse istuc! séd
nunc mi in mentém uenit

de hác re quod locúta es olim, quóm illum generum
cépimus:

nám negabas núptam posse filiam tuam té pati

521 exire] exire ad me (ad me exire) || 522 duxit || 523 atque
eccam uideo || 527 istuc patrem rogitare (rogare) est aequum ||
528 censes nisi ex illo || 531 tempore suo pepererit || 534 animi
tui libidinem ||

cúm eo qui meretrícem amaret, quí pernoctarét foris.

35 MY. Quámuis causam hunc súspicari quam ípsam ueram
mauolo. 540

PH. Múlto prius quam tú sciui illum habére amicam,
Mýrrina:

uérum id uitium núnquam ego esse decreui adu-
lescéntiae:

nám id innatumst. át pol iam aderit, sé quoque etiam
quom óderit.

sed ut ólim te ostendísti, eadem esse níl cessauisti
úsque adhuc,

30 ut fíliam ab eo abdúceres, ne quód ego egissem essét
ratum. 545

id núnce indicium haec rés facit, quo pácto factum
uólueris.

MY. Ádeon me esse péruiacem cénseas, quoi matér siem,
út eo essem animo, si éx usu esset nóstro hoc matri-
mónium?

PH. Tún prospicere aut iúdicare nóstram in rem quod
sít potes?

35 aúdisti ex aliquó fortasse, quí uidisse eum diceret 550
éxeuntem aut íntro euntem ad amicam. quid tum póstea?
sí modeste ac ráro fecit, nóne haec dissimuláre nos
mágis humanumst quám dare operam id scíre, qui nos
óderit?

nám si is posset áb ea sese dérepente auéllere,

40 quícum tot consuésset annos, nón eum hominem
dúcerem 555

néc uirum satis fírimum gnatae. MY. Mitte adolescentem
óbsecro

ét quae me peccásse aís. abi, sólus solum cónueni,
róga uelitne an nón uxorem: si ést ut dicat uéllere se,
rédde: sin est autem ut nolit, récte ego consuluí meae.

541 sciui quam tu || 542 decreui esse ego || 543 id omnibus
innatumst || 546 res indicium haec (indicium res) || 552 fecit
nonne haec] fecit haec (haec fecit) nonne ||

SOSTRATA
MATRONA

PAMPHILVS
ADVLESCENS

- IV 2 SO. Non clám me est, gnate mí, me tibi suspéctam
esse, uxorém tuam
proptér meos mores hínc abisse, etsi éa dissimulas
sédulo:
uerum íta me di ament ítaque optingant éx te quae
exoptém mi, uti
numquám sciens commérui, merito ut cáperet odium
illám mei. 580
- 5 teque ánte quod me amáre rebar, eí rei firmastí fidem:
nam mi íntus tuos patér narrauit módo, quo pacto
me hábueris
praepósitam amori tuó: nunc tibi me cértumst contra
grátiam
reférre, ut apud me praémium esse pósito pietatí scias.
mi Pámphile, hoc et uóbis et meae cómmodum famae
árbitor: 585
- 10 ego rús me abituram hinc ésse cum tuo cérto decreuí
patre,
ne méa praesentia óbstet neu causa úlla restet relícua,
quin túa Philumena ád te redeat. PA. Quaésó quid
istuc cónsulist?
- stultítia illius uícta ex urbe tú rus habitatúm migres?
haud fácies, neque sinam út qui nobis, máter, male
dictúm uelit, 590
- 15 mea pértinacia ésse dicat fáctum, hau tua modéstia.
tum tuás amicas te ét cognatas désérere et festós dies
mea caúsa nolo. SO. Níl iam istae res míhi uoluptatís
ferunt.
dum aetátis tempus túlit, perfuncta sátis sum; satias
iám tenet

577 tibi me esse suspectam || 579. 580 exoptem mihi | ut
numquam || 586 abituram hinc cum tuo me esse || 589 illius
stultitia ||

- studiórum istorum. haec míhi nunc curast máxuma,
 ut nequoí mea 595
- 20 longínquitas aetátis obstat, mórtem ut exoptét meam.
 hic uídeo me esse inuísam inmerito: témpust me con-
 cédere.
- sic óptume, ut ego opínor, omnis caúsas praecidam
 ómnibus:
- et me hác suspitióne exsoluam et illis morem géssero.
 sine me óbsecro hoc ecfúgere, uolguis quód male audit
 múlíerum. 600
- 25 PA. Quam fórtunatus céteris sum rébus, absque una
 hác foret,
 hanc mátrem habens talem, íllam autem uxorem!
 SO. Óbsecro, mi Pámphile,
 non túte incomodám rem, ut quaequest, ín animum
 inducés pati?
- si cétera ita sunt út uis itaque ut ésse ego illa
 exístumo,
- mi gnáte, da mi hanc uéniam, redduc íllam. PA. Vae
 miseró mihi! 605
- 30 SO. Et míquidem: nam haec res nón minus me mále
 habet quam te, gnáte mi.

LACHES
 SENEX

SOSTRATA
 MATRONA

PAMPHILVS
 ADVLESCENS

LA. Quém cum istoc sermónem habueris, prócul hinc IV 3
 astans áccepi, uxor.
 ístuc saperest, qui úbiquomque opus sit ánimus
 possit fléctere,
 quód faciundum sít post fortasse, ídem hoc nunc fecerít
 sic *ultro*.

596 mortem ut] mortemue || 604 ego illam || 605 da ueniam
 hanc mihi || 607 astans] stans || 608 est sapere || 609 fecerit sic]
 si feceris ||

- SO. Fórs fuat pol. LA. Ábi rus ergo hinc: íbi ego
te et tu mé feres. 610
- 5 SO. Speró mecastor. LA. Í ergo intro et compóne
quae tecúm simul
- Ferántur. dixi. SO. Ita út iubes faciám. — PA. Pater!
LA. Quid uis, Pamphile? PA. Hínc abire mátrém?
minume. LA. Quid ita *tu* istuc?
- PA. Quía de uxore incértus sum etiam quíd sim
facturús. LA. Quid est?
- quíd uis facere nísi redducere? PA. Équidem cupio
et uíx contineor: 615
- 10 séd non minuat meúm consilium: ex úsu quod est,
id pérsequar:
- non crédo ea gratiá concordes mágis, si redducám, fore.
LA. Néscias: uerúm tua re fert níhil, utrum illae
fécerint,
- quándo haec aberit. ódiosa haec est aétas adu-
lescéntulis.
- é medio aequom excédere est; postrémo nos iam
fábula 620
- 15 sumus, Pámphile: 'senex átque anus'.
sed uídeo Phidippum égređi per témpus: accedámus.

PHIDIPPVS LACHES
SENE DVO

PAMPHILVS
ADVLESCENS

- IV 4 PH. Tibí quoque edepol sum íratus, Philúmena,
grauitér quidem: nam hercle ábs te est factum túrpiter.
etsí tibi causa est de hác re: mater te ínpulit. 625
huic uéro nulla est. LA. Ópportune té mihi,
- 5 Phidíppe, in ipso témpore ostendís. PH. Quid est?
PA. Quid réspondebo his? aút quo pacto hoc óperiam?

617 credo ea gratia concordes magis si non || 620 fabulae ||
628 aperiam ||

- LA. Dic filiae rus cóncessuram hinc Sóstratam:
ne réuereatur, mínus iam quo redeát domum. PH. Ah: 630
nullám de his rebus culpam commeruít tua:
- 10 a Myrrina haec sunt méa uxore exorta ómnia:
PA. Mutátio fit. PH. éa nos perturbát, Laches.
PA. Dum né redducam, túrbent porro quám uelint.
PH. Ego, Pámphile, esse inté nos, si fierí potest, 635
adfinítatem hanc sáne perpetuám uolo;
- 15 sin ést ut aliter *de hác* tua sit senténtia,
accípias puerum. PA. Sénsit peperisse: óccidi.
LA. Puerúm? quem puerum? PH. Nátus est nobís
nepos:
nam abdúcta a uobis praégnas fuerat fília, 640
neque fuísse praegnatem úmquam ante hunc sciuí diem.
- 20 LA. Bene, íta me di ament, núntrias, et gaúdeo
natum illum et tibi illam sáluam. sed quid múlteris
uxórem habes aut quíbus moratam móribus!
nosne hóc celatos tám diu! nequeó satis, 645
quam hoc míhi uidetur fáctum praue, próloqui.
- 25 PH. Non tibi illud factum mínus placet quam míhi,
Laches.
PA. Etiám si dudum fúerat ambiguom hóc mihi,
nunc nón est, quom eam séquitur alienús puer.
LA. Nullást tibi, Pamphile, híc iam consultátio: 650
PA. Perii. LA. hunc uidere saépe optabamús diem,
30 quom ex te ésset aliquis, quí te appellaré patrem:
euenít: habeo grátiam dis. PA. Núllus sum.
LA. reddúc uxorem ac nóli aduorsarí mihi.
PA. Patér, sí illa ex me líberos uellét sibi 655
aut sése mecum núptam, satis certó scio,
35 non clám me haberet quód celasse intélego.
nunc quom éius alienum ánimum esse a me séntiam
neque cónuenturum inté nos posthac árbitrer,
quam ob rém redducam? LA. Máter quod suasít sua,

649 consequitur || 650 nulla || consultatiost || 658 esse animum
a me (a me esse animum) ||

- adulēscens mulier fēcit: mirandúmne id est? 661
- 40 censén te posse réperire ullam mŭliērem,
 quae cáreat culpa? an quí non delincúnt uiri?
 PH. Vosmēt uidete iám, Laches et tu Pámphile,
 remíssan opus sit uóbis, reductán domum: 665
- 45 neutra ín re uobis difficultas á me erit.
- 41 uxór quid faciat, ín manu non ést mea.
 sed quíd faciemus púero? LA. Ridiculé rogas:
 quidquíd futurumst, huíc suom reddas scílicet,
 ut alámus nostrum. PA. Quem ípse neclexít pater, 670
 ego alám? LA. Quid dixti? eho an nón alemus,
 Pámphile?
- 50 prodémus quaeso pótius? quae haec améntiast!
 enim uéro prorsus iám tacere nón queo.
 nam cógis ea quae nólo ut praesente hóc loquar.
 ignárum censes tuárum lacrumarum ésse me? 675
 aut quíd sit id quod sóllicitere ad húnc modum?
- 55 primum hanc ubi dixti causám, te proptér tuam
 matrém non posse habére hanc uxórém domi:
 pollicitast ea se cóncessuram ex aédibus.
 nunc póstquam ademptam hanc quóque tibi causám
 uidēs, 680
- puér quia clam te est nátus, nactus álteram es.
- 60 errás, tui animi sí me esse ignarúm putas.
 aliquándó tandem huc ánimum ut adiungás tuom,
 quam lóngum spatium amándi amicam tibi dedi!
 sumptús quos fecisti ín eam quam aequo animó tuli!
 egi átque oraui técum uxorem ut dúceres, 686
- 65 tempús dixi esse: inpúlsu duxistí meo.
 nunc ánimum rursum ad méretricem adiunxtí tuom:
 nam in eándem uitam té reuolutum dénuo 691
- 70 uideo ésse. PA. Mene? LA. Te ípsum, et facis iniúriam:

quae tum obsecutus mihi fecisti ut decuerat 688
 cui tu obsecutus facis huic adeo iniuriam 690

663 qui] quia || 689 adiunxti] induxti ||

confingis falsas causas ad discórdiam,
 ut cum illa uiuas, téstem hanc quom abs te amóueris.
 sensitque adeo uxor: nam eí causa alia quae fuit, 695
 quam ob rem ábs te abiret? PH. Pláne hic diuinát:
 nam id est.

75 PA. Dabo iús iurandum níhil esse istorsúm mihi.
 LA. Ah,

reddúc uxorem, aut quam ób rem non opus sít cedo.

PA. Non ést nunc tempus. LA Púerum accipias: nam
 ís quidem

in cúlpa non est: póst de matre uidero. 700

PA. Omnímódís *ego* misér sum nec quid agám scio:

80 tot núnc me rebus míserum concludít pater.

abíbo hinc, praesens quádo promoueo parum.

nam púerum iniussu crédo non tollént meo,

praesértim in ea re quóm sít mi adiutrix socrus. — 705

LA. Fugis? hém, nec quicquam cérti respondés mihi?

85 num tíbi uidetur ésse apud sesé? sine:

puerúm, Phidippe, míhi cedo: ego alam. PH. Máxume.

non mírum fecit úxor, si hoc aegré tulit:

amárae mulierés sunt, non facile haéc ferunt. 710

proptérea haec irast: nam ipsa narrauit mihi.

90 id ego hóc praesente tíbi nolueram dícere,

neque illí credebam prímo; nunc uerúm palamst.

nam omníno abhorrere ánimus huic uideo a núptiis.

LA. Quid érgo agam, Phidíppe? quid das cónsili? 715

PH. Quid agás? meretricem hanc prímu adeundam
 cénseo.

95 oremus, accusémus, grauius dénique

minitémur, si cum illo hábuerit rem póstea.

LA. Faciam út mones. eho curre, puer, ad Bácschidem
 hanc

uicínam nostram: huc éuoca uerbís meis. 720

at te óro porro in hác re adiutor sís mihi. PH. Ah,

100 iam dúdum dixi idémque nunc dicó, Laches:

manére adfinitátem hanc inter nós uolo,
 si ulló modo est ut póssit: quod speró fore.
 sed uín adesse me úna, dum istam cónuenis? 725
 LA. Immo *hinc* abi, aliquam púero nutricém para.

BACCHIS
 MERETRIX

LACHES
 SENEX

V 1 BA. Non hóc de nihilost, quód Laches me núnc con-
 uentam esse éxpetit:
 nec pól me multum fállit, quin quod súspicor sit quód
 uelit.

LA. Vidéndumst ne minus própter iram hinc ínpetrem
 quam póssiem,
 aut néquid faciam plús, quod minus me póst fecisse
 sátius sit. 730

adgrédíar. Bacchis, sálue.

BA. Salué, Laches. LA. Credo édepol te non níl
 mirari, Báčchis,

quid sít quapropter te húc foras puerum éuocare iússi.

BA. Pol égo quoque etiam tímida sum, quom uénit
 in mentem quaeé sim,

ne nómen mihi quaesti óbsiet: nam móres facile tútor. 735

LA. Si uéra dicis, níl tibi est a mé pericli, múlíer:
 nam iam aétate ea sum, ut nón siet peccáto mi
 ignosci aéquom:

quo mágis res omnis caútius ne témere faciam adcúro.
 nunc si íd facis factúraue es, bonás quod par est fácere,
 íncítum offerre iniúriam tibi me ímmerenti íníquomst. 740

BA. Est mágnam ecastor grátiam de istác re quod tibi
 hábeam:

729 hinc] hanc || possim || 730 post me (me post) minus ||
 734 ego pol || uenit mihi in mentem || 735 obstet || 739 nam si
 741 nunc || 741 magna .. gratiã .. quam ||

- nam quí post factam iniúriam se expúrget, parum mi
prósit.
séd quid istuc est? LA. Meúm receptas fílium ad te
Pámphilum.
- 22 BA. Quís id aít? LA. Socrús. BA. Men? LA. Te ipsam:
et fíliam abduxít suam, 748
- 23 púerumque ob eam rém clam uoluit, nátus qui est,
extínguere. BA. Ah . . 749
- 18 LA. Síne dicam: *hic* hanc prius quam duxit, uóstrum
amorem pértuli. 744
máne: nondum etiam díxi id quod *te* uólui. *hic* nunc
uxórem habet:
- 20 quaére alium tibi firmiorem amícum, dum tibi témpus est:
nám neque ille hoc animo érit aetatem, néque pol ista
aetás *tibi*. 747
- 24 BA. Sí scirem aliud, quí firmare méam apud uos possém
fidem, 750
- 25 sánctius quam iús iurandum, id póllicerer tíbi, Laches,
ségregatum habuísse, uxorem ut dúxit, a me Pámphilum.
LA. Lépida es. sed scin, quíd uolo potius sódes facias?
BA. Quíd? cedo.
LA. Eás ad mulierés huc intro atque ístuc ius iurándum
item
pólliceare illís. exple animum eis téque hoc crimine
éxpedi. 755
- 30 BA. Fáciam. quod pol, si ésset alia ex hóc quaestu,
haud facerét, scio,
út de tali caúsa nuptae múlieri se osténderet.
séd nolo esse fálsa fama gnátum suspectúm tuom,
néc leniorem uóbis, quibus est mínime aequom, eum
uidéri
ínmerito: nam méritus de me est, quód queam illi ut
cómmodem. 760

744 hanc] uxorem hanc || 746 tempus consulendi est ||
747 neque pol tu eadem ista aetas (istac aetate) || 750 aliud
si scirem || 752 me segregatum || 753 quid uis cedo || 754 idem ||

- 35 LA. Fácilem beniuolúmque lingua túa iam tibi me
réddidit:
nám non sunt solae árbitratae haec: égo quoque etiam
crédidi.
núnc quam ego te esse praéter nostram opínionem
cómperi,
fác eadem ut sis pórró: nostra utére amicitia, út uoles.
áliter si faciés .. me reprimam, ne aégre quicquam
ex me aúdias. 765
- 40 uérum hoc te moneo únum, amicus quális sim aut
quid póssiem
pótius quam inimicús, periclum fácias.

PHIDIPPVS LACHES
SENES DVO

BACCHIS
MERETRIX

- V 2 PH. Nil apud mé tibi
defíeri patiar, quín benigne opus quód sit praebeátur.
sed tú quom eris satura atque ébria, puer út satur
sit fácito.
- LA. Nostér socer, uideó, uenit: puero nutricem addúcit.
- 5 Phidíppe, Bacchis déierat persáncte. PH. Haecine
eas? LA. Haéc est. 771
- PH. Nec pól istae metuont deós, neque eas respícere
deos opínor.
- BA. Ancíllas dedo: quólubet cruciátu per me exquíre.
haec rés hic agitur: Pámphilo me óportet facere ut
rédeat
- uxór: quod si perfécero, non paénitet me fámae, 775
- 10 solám fecisse id quód aliae meretríces facere fúgitant.

765 reprimam me || 766 qualis sim amicus || 768 quod opus
sit benigne || 769 cum tu satura atque ebria eris || 772 eas]
has || 774. 775 me facere ut redeat uxor | oportet quod si
perficio ||

LA. Phidíppe, nostras múlieres suspéctas fuisse fálsò nobís in re eapse inuénimus: porro hánc nunc ex-
periámur.

nam sí compererit crímini tua fálsò credidísse,
missam íram faciet: sin meust ob eám rem iratus
gnátus, 780

15 quod péperit uxor clam, íd leuest: cito áb eo haec ira
abscédet.

profécto in hac re níl malist, quod sít discidio dígnum.

PH. Velím quidem hercle. LA. Exquíre: adest: quod
sátis sit, faciet ípsa.

PH. Quid mi ístaec narras léuia? non tute ípse dudum
audísti,

de hac re ánimus meus ut sít, Laches? illís modo ex-
plete ánimum. — 785

20 LA. Quaeso édepol, Bacchis, quód mihi es pollicíta
tute ut sérues.

BA. Ob eám rem uin ergo íntro eam? LA. I, exple
ánimum eis, coge ut crédant.

BA. Eo, étsi scio pol eís fore meum cónspectum in-
uisum hódie:

nam núpta meretrici hóstis est, a uíro ubi segre-
gátast. 789

25 LA. At eásdem amicas fóre tibi promítto, ubi rem
cognórint: 791

nam illás errore et té simul suspítione exsólues.

BA. Períí, pudet Philúmenae. me séquimini huc intro
ámbae. —

LA. Quid est míhi quod malim quám quod huic in-
téllego eueníre,

LA. At haec amicae erunt, ubi quam ob rem adueneris
resciscant. 790

778 ipsa || 779 tua se uxor falso (tua se uxor se) || 780 meust
autem (autem est) || 784 leuia] quia (an quia) || 787 i exple] i atque
exple (itaque exple) || 791 rem ubi cognouerint || 794 quod mihi ||

ut grátiam ineat síne suo dispéndio et mihi prósit? 795
 nam si ést ut haec nunc Pámphilum uere áb se se-
 gregárit,
 feret grátiam eius unáque nos sibi ópera amicos iúnget.

PARMENO
 SERVOS

BACCHIS
 MERETRIX

- V 3 PA. Édepol ne meam érus esse operam députat paruí
 preti,
 qui ób rem nullam mísit, frustra ubi tótum desedi
 diem, 800
 Mýconium hospitém dum exspecto in árce Callidémidem.
 itaque ineptus hódie dum illi sédeo, ut quisque uénerat,
 5 áccedebam: 'aduléscens, dicdum *míhi* quaeso, es tu
 Mýconius?'
 "nón sum." 'at Callidémidés?' "non." 'hóspitem
 ecquem Pámphilum
 híc habes?' omnés negabant: néque eum quemquam
 esse árbitror. 805
 dénique hercle iám pudebat: ábii. sed quid Bácschidem
 áb nostro adfine éxeuntem uídeo? quid huic hic
 ést reĩ?
 10 BA. Pármeno, opportúne te offers: própere curre ad
 Pámphilum.
 PA. Quíd eo? BA. Dic me oráre ut ueniat. PA. Ád
 te? BA. Immo ad Philúmenam.
 PA. Quíd reĩ est? BA. Tua quód nil re fert, pér-
 contari désinas. 810
 PA. Níl dicam aliud? BA. Étiam: cognosse ánulum
 illum Mýrrinam

scit sibi nobilitatem ex eo et rem natam et gloriam esse 797

798 referet gratiam ei unaque || 811 aliud dicam ||

gnatae suae fuisse, quem ipse olim dederat mihi.

PA. Scio.

15 tantumne est? BA. Tantum: aderit continuo, hoc ubi
ex te audierit.

sed cessas? PA. Minime equidem: nam hodie mihi
potestas haud datast:

ita cursando atque ambulando totum hunc contrivi
diem. 816

BACCHIS

MERETRIX

Quantam optuli adventu meo laetitia Pamphilo hodie!
quot commodas res attuli! quot autem ademi curas!

20 gnatum ei restituo, paene qui harum ipsiusque opera
perii;

uxorem, quam numquamst ratus posthac se habiturum,
reddo;

qua re suspectus suo patri fuit et Phidippo, exsolui: 820
hic adeo his rebus anulus fuit initium inveniundis.

nam memini abhiuc mensis decem fere ad me nocte
prima

25 confugere anhelantem domum sine comite, uini plenum,
cum hoc anulo: extimui illico: 'mi Pamphile,' inquam

'amabo,
quid exanimatus obsecro es? unde anulum istum
nactus? 825

dic mi.' ille alias res agere se simulare. postquam
uideo

nescio quid suspectarier, magis coepi instare ut dicat.

30 homo se fatetur ui in uia nescio quam compressisse
dicitque sese illi anulum, dum luctat, detraxisse.

812 mihi dederat || 818 qui paene || 820 et Phidippo fuit ||
825 unde] aut (aut unde) || 827 suspicarier ||

eum ~~haec~~ cognouit Mýrrina modo ín digito me habénte. 830

rogat únde sit; narro ómnia haec: indést cognitio fácta, Philúmenam compréssam esse ab eo et filium inde hunc nátum.

35 haec tót propter me gaúdia illi cóntigisse laétor, etsi hóc meretrices áliae nolunt: néque enim est in rem nóstram,

ut quísqum amator núptiis laetétur. uerum ecástor 835 numquam ánimum quaesti grátia ad malás adducam pártis.

ego illó dum licitumst úsa sum benígno et lepidó et cómi.

40 incómmode mihi núptiis euénit, factum fáteor; at pól me fecisse árbitror, ne id mérito mi eueníret. multa éx quo fuerint cómmoda, eius incómmoda aequomst férre. 840

PAMPHILVS
ADVLESCENS

PARMENO
SERVOS

BACCHIS
MERETRIX

V 4 PAM. Víde, mi Parmeno, étiam sodes, út mi haec certa et clára attuleris,

né me in breue conlícias tempus gaúdio hoc falsó frui.

PAR. Vísumst. PAM. Certen? PAR. Cérte. PAM. Deus sum, si hóc itast. PAR. Verúm reperies.

PAM. Mánedum sodes: tímeo ne aliud crédam atque aliud núnties.

6 PAR. Maneó. PAM. Sic te dixísse opinor, ínuenisse Mýrrinam 845

Bácchidem anulúm suom habere. PAR. Fáctum. PAM. Eum quem olim eí dedi.

éaque hoc te mihi núntiare iússit: itane est fáctum? PAR. Ita inquam.

830 in digito modo me habentem || 837 dum illo || 842 conicias ||

PAM. Quis me est fortunatior uenustatisque adeo plénior!

ého tu, pro hoc te nuntio qui donem? qui? qui? nescio.

10 PAR. At ego scio. PAM. Qui? PAR. Nihil enim: 850

nam neque in nuntio neque in me ipso tibi boni quid sit scio.

PAM. Égon qui ab orco mortuom me réducem in lucem féceris

sinám sine munere á me abire? ah nímium me ingrátum putas.

sed Baccidem eccam uideo stare ante ostium:

15 me expéctat credo: adibo. BA. Salue, Pámphile. 855

PAM. O Baccis, o mea Baccis, seruatrix mea!

BA. Bene factum et uolup est. PAM. Factis ut credám facis:

antíquamque adeo tuám uenustatem optines,
ut uoluptati obitus sérmo adfatus tuos, quoquamque aduéneris,

20 sempér sit. BA. At tu ecástor morem antíquom atque ingenium optines, 860

ut ómnium *hominum* homó te uiuat núsquam quisquam blándior.

PAM. Hahahaé, tun mi istuc? BA. Récte amasti, Pámphile, uxórém tuam:

nam núnquam ante hunc diém meis oculis eám, quod nossem, uíderam:

Perlíberalis uísast. PAM. Dic uerum. BA. Íta me di ament, Pámphile!

25 PAM. Dic mi, hárum rerum núnquid dixti meó patri?

BA. Nil. PAM. Néque opus est adeó muttito. nón placet fieri, hóc item ut in co-

moédiis, 866

849 ého tu] egone || 850 qui] quid || 859 adfatus] aduentus ||
861 ómnium *hominum*] unus ómnium || nusquam] numquam ||
866 placet non || itidem ||

omnia omnes ubi resciscunt. hic quos fuerat par
resciscere
sciunt; quos autem non scire aequomst, neque resciscent
neque scient.

BA. Immo etiam qui hoc occultari facilius credas dabo.
30 Myrrina ita Phidippo dixit, iuri iurando meo 870
se fidem habuisse et propterea te sibi purgatum.

PAM. Optumest:

spéroque hanc rem esse euenturam nobis ex sententia.

* * * * *
* * * * *
* * * * *

PAR. Ere, licetne scire ex te, hodie quid sit quod feci
boni?

aut quid istuc est quod uos agitis? PAM. Non licet.

PAR. Tamen suspicor.

35 ego hunc 'ab orco mortuom'? quo pacto? PAM. Nescis,
Pármeno, 875

quantum hodie profueris mihi et ex quanta aerumna
extraxeris.

PAR. Immo scio, neque hoc imprudens feci. PAM. Ego
istuc satis scio. PAR. Ah,

témere quicquam Pármeno praetereat quod facto usus sit?

PAM. Séquere me intro, Pármeno. PAR. Sequor:
equidem plus hodié boni

40 feci imprudens quam sciens ante hunc diem umquam.
CANTOR. Plaúдите. 880

868 non autem || 870 iure iurando || 877 immo uero scio ||
ah] an ||

METRA HVIVS FABVLAE HAEC SVNT

- V. 1 ad 197 iambici senarii
 - 198 ad 215 iambici octonarii
 - 216 iambicus senarius
 - 217 ad 242 trochaici septenarii
 - 243 ad 273 iambici septenarii
 - 274 ad 280 trochaici septenarii
 - 281 — 284 trochaici octonarii
 - 282 et 283 — 285 et 288 trochaici septenarii
 - 289 ad 291 trochaici octonarii
 - 292 trochaicus septenarius
 - 293 ad 324 iambici octonarii
 - 325 et 326 iambici septenarii
 - 327 ad 335 iambici senarii
 - 336 ad 360 iambici septenarii
 - 361 ad 408 trochaici septenarii
 - 409 ad 450 iambici senarii
 - 451 ad 484 trochaici septenarii
 - 485 ad 515 iambici senarii
 - 516 et 517 — 523 et 524 trochaici octonarii
 - 518 — 525 trochaici septenarii
 - 519 et 520 — 526 et 527 trochaici octonarii
 - 521 trochaicus quaternarius catalecticus
 - 522 — 528 trochaici septenarii
 - 529 trochaicus octonarius
 - 530 et 531 trochaici septenarii
 - 532 ad 534 trochaici octonarii
 - 535 ad 543 trochaici septenarii
 - 544 ad 546 iambici octonarii

- V. 547 ad 565 trochaici septenarii
- 566 ad 606 iambici octonarii
 - { 607 et 609 — 613 et 615 trochaici octonarii
 - { 608 et 610 — 614 et 616 trochaici septenarii
 - { 611 — 617 iambici octonarii
 - { 612 iambicus senarius
 - { 618 ad 620 trochaici septenarii
 - { 621 iambicus quaternarius
 - 622 iambicus septenarius
 - 623 ad 726 iambici senarii
 - 727 ad 730 iambici octonarii
 - 731 iambicus quaternarius catalecticus
 - 732 ad 742 iambici septenarii
 - 743 ad 767 trochaici septenarii
 - 768 ad 798 iambici septenarii
 - 799 ad 815 trochaici septenarii
 - 816 ad 840 iambici septenarii
 - { 841 — 843 trochaici octonarii
 - { 842 — 844 trochaici septenarii
 - 845 iambicus octonarius
 - 846 trochaicus septenarius
 - { 847 trochaicus octonarius
 - { 848 et 849 trochaici septenarii
 - { 850 iambicus quaternarius
 - { 851 et 852 trochaici septenarii
 - { 853 iambicus octonarius
 - 854 ad 858 iambici senarii
 - 859 ad 868 iambici octonarii
 - 869 ad 880 trochaici septenarii.
-

P · TERENTI · AFRI
A D E L P H O E

GRAECA · MENANDRV · ACTA · LVDIS · FVNERALIBVS
QVOS · LVCIO · AEMELIO · PAVLO · FECERE
Q · FABIVS · MAXVMVS · P · CORNELIVS · AFRICANVS
EGERE · L · ATILIVS · PRAEN · L · AMBIVIVS · TVRPIO
MODOS · FECIT · FLACCVS · CLAVDI · TIB · SARRANIS · TOTA
FACTA · SEXTA
M · CORNELIO · CETHEGO · L · ANICIO · GALLO · COS

C. SVLPICI APOLLINARIS PERIOCHA

Duós cum haberet Démea adulescéntulos,
 dat Mícioni frátri adoptandum Aéschinum,
 sed Ctésiphonem rétinet. hunc citharístriae
 lepóre captum súb duro ac tristí patre
 fráter celabat Aeschinus; famám reĩ, 5
amórem in sese transférēbat; dénique
 fidícinam lenoni éripit. uitiáuērat
 idem Aéschinus ciuem Átticam paupérculam
 fidémque dederat hánc sibi uxorém fore.
 Deméa iurgare, gráuiter ferre; móx tamen, 10
 ut uéritas patefácta est, ducit Aéschinus
 uitiátam, potitur Ctésipho citharístriam.

PERSONAE

MICIO SENEX
 DEMEA SENEX
 SANNIO LENO
 AESCHINVS ADVLESCENS
 BACCHIS MERETRIX
 PARMENO SERVOS
 SYRVS SERVOS
 CTESIPHO ADVLESCENS
 SOSTRATA MATRONA
 CANTHARA ANVS
 GETA SERVOS
 HEGIO SENEX
 PAMPHILA VIRGO
 DROMO PVER.

PROLOGVS

Postquám poëta sénsit scripturám suam
 ab iníquis obseruári et aduorsários
 rapere ín peiorem pártém quam acturí sumus,
 * * * * *
 indício de se ipse érit, uos eritis iúdice,
 laudín an uitio dúci id factum opórteat. 5
 Synápothnescontes Díphili comoédias:
 eam Cómmorientes Plaútus fecit fábulam.
 in Graéca adulescens ést, qui lenoni éripit
 meretrícem in prima fábulá: eum Plautús locum
 reliquit íntegrum. eúm *nunc* hic sumpsít sibi 10
 in Adélfhos, uerbum dé uerbo expressum éxtulit.
 eam nós acturi súmus nouam: pernóscite
 furtúmne factum exístumetis án locum
 reprehénsus, qui praetéritus neclegéntias.
 nam quód isti dicunt máliuoli, homines nóbilis 15
 hunc ádiutare adsídueque una scríbere:
 quod illí maledictum uéhemens esse exístumant,
 eam laúdem hic ducit máxumam, quom illís placet,
 qui uóbis uniuórsis et populó placent,
 quorum ópera in bello, in ótio, in negótio 20
 suo quísque tempore úsust sine supérbia.
 dehinc ne éxspectetis árgumentum fábulae:
 senés qui primi uénient, ei partem áperient,
 in agéndo partem osténdent. facite aequánimitas
 * * * * *
 poëtae ad scribendum aúgeat indústriam. 25

10 eum hic locum || 23 ii (hi) ||

MICIO

SENEX

- I 1 Storáx! non rediit hác nocte a cena Aéschínus
 neque séruolorum quísqum, qui aduorsum íerant. —
 profécto hoc uere dicunt: si absis úspiam
 atque ibi si cesses, éuenire ea sátius est,
 5 quae in te úxor dicit ét quae in animo cógitat 30
 iráta, quam illa quae parentes própítii.
 uxór, si cesses, aut te amare cógitat
 aut hélluari aut pótare atque animo óbsequi
 et tibi bene esse, sóli sibi quom sít male.
 10 ego quía non rediit fílius quae cógitat! 35
 quibus núnc sollicitor rébus! ne aut ille álserit
 aut úspiam ceciderit ac praefrégerit
 aliquid. uah, quemquamne hóminem in animum in-
 stítuere
 paráre quod sit cárius quam ipse ést sibi!
 15 atque éx me hic natus nó n est, sed fratre éx meo. 40
 dissímili is studiost iam índé ab adulescéntia.
 ego hanc clementem uítam urbanam atque ótium
 secútus sum et, quod fórtunatum istí putant,
 uxórem numquam habui. ille contra haec ómnia:
 20 ruri ágere uítam, sémper parce ac dúriter 45
 se habére, uxorem dúxit, nati fílii
 duo: índé ego hunc maiórem adoptauí mihi:
 edúxi a paruolo, hábui, amauí pró meo;
 in eo me oblecto: sólum id est carúm mihi

29 atque] aut || 33 helluari] tete amari || 34 cum sibi ||
 36 et quibus || 37 ac] aut || 38 instituere aut || 40. 41 SED EX
 FRATRE MEQ | IS DISSIMILI (sed ex fratre is adeo | dissimili) ||

- 25 ille út item contra me hábeat facio sédulo: 50
do, praétermitto, nón necesse habeo ómnia
pro meó iure agere: póstreño, alii clánculum
patrés quae faciunt, quae fert adulescéntia,
ea né me celet cónsuefecí filium.
- 30 nam quí mentiri aut fállere insuerít patrem, 55
hau dúbie tanto mágis audebit céteros.
pudóre et liberálitate líberos
retinére satius ésse credo quám metu.
haec frátri mecum nón conueniunt néque placent.
- 35 uenit ad me saepe clámans 'quid agis, Mício? 60
quor pérdis adulescéntem nobis? quór amat?
quor pótat? quor tu his rébus sumptum súggeris,
uestítu nimio indúlges? nimium inéptus es.'
nimium ípsest durus praéter aequomque ét bonum,
- 40 et érrat longe meá quidem senténtia, 65
quí impérium credat gráuius esse aut stábilis,
uí quód fit, quam illud quód amicitia adiúngitur.
mea síc est ratio et síc animum inducó meum:
maló coactus quí suom officiúm facit,
- 45 dum id réscitum iri crédito, tantispér cauet: 70
sí spérat fore clam, rúrsum ad ingeniúm redit.
ille quém beneficio adiúngas ex animó facit,
studet pár referre, praésens absensque ídem erit.
hoc pátriumst, potius cónsuefacere filium
- 50 sua spónte recte fácere quam alienó metu: 75
hoc páter ac dominus ínterest. hoc quí nequit,
fateátur nescire ímperare líberis.
sed éstne hic ipso, dé quo agebam? et certe is est.
nesció quid tristem uídeo: credo iam, út solet,
- 55 iurgábit. saluom te áduenire, Démea, 80
gaudémus.

56 hau dubie] aut audebit || 60 clamitans ||

DEMEA MICIO

SENES DVO

- I 2 DE. Ehem opportúne: te ipsum quaérito.
 MI. Quid trístis es? DE. Rogás me, ubi nobis
 Aéschínus
 sic ést, quid trístis égo sim? MI. Dixín hóc fore?
 quid is fécit? DE. Quid ille fécerit? quem néque
 pudet
 5 quicquám nec metuit quémquam neque legém putat 85
 tenére se ullam. nám illa quae antehac fácta sunt
 omítto: modo quid díssignauit! MI. Quídnám id est?
 DE. Forés ecfregit átque in aedis ínruit
 aliénas: ipsum dóminum atque omnem fámiliam
 10 mulcáuit usque ad mórtem: eripuit múlIERem 90
 quam amábat. clamant ómnes indigníssume
 factum ésse. hoc adueniénti quot mihi, Mício,
 dixére! in orest ómni populo. dénique,
 si cónferendum exéplumst, non fratrem reí
 15 uidet óperam dare, ruri ésse parcum ac sóbrium? 95
 nullum húius simile fáctum. haec quom illi, Mício,
 dicó, tibi dico: tú illum corrupí sinis.
 MI. Homine ínperito númquam quicquam iniústiust,
 qui nísi quod ipse fécit nil rectúm putat.
 20 DE. Quorsum ístuc? MI. Quia tu, Démea, haec male
 iúdicas. 100
 non ést flagitium, míhi crede, adulescéntulum
 scortári, neque potáre: non est: néque fores
 ecfríngere. haec si néque ego neque tu fécimus,
 non sūt egestas fácere nos. tu núnc tibi
 25 id laúdi ducis, quód tunc fecisti ínopia. 105
 iniúriumst: nam si ésset unde id fíeret,
 facerémus. et tu illúm tuom, si essés homo,
 sinerés nunc facere, dúm per aetatém licet,

83 sic est] siet || 94. 95 fratrem uidet | rei dare operam ||

- potiùs quam, ubi te exspectatum eiecissét foras,
 30 aliénioire aetáte post facerét tamen. 110
 DE. Pro Iúppiter! tu, homo, ádigis me ad insániam.
 non ést flagitium fácere haec adulescéntulum? MI. Ah,
 auscúta, ne me optúndas de hac re saépius.
 tuom fílium dedísti adoptandúm mihi:
 35 is méus est factus: síquid peccat, Démea, 115
 mihi péccat: ego illi máxumam partém fero.
 scortátur, potat, ólet unguenta? dé meo; 117
 40 forés ecfregit? réstituentur; díscidit 120
 uestém? resarciétur. est dis grátia,
 et est únde haec fiant, ét adhuc non molésta sunt.
 postrémo aut desine aut cedo quemuis árbitrum:
 te plúra in hac re péccare ostendam. DE. Eí mihi!
 45 pater ésse disce ab íllis qui ueré sciunt. 125
 MI. Natúra tu illi páter es, consiliís ego.
 DE. Tun cónsiliis? quicquam . . MI. Ah, si pergis,
 ábiero.
 DE. Sicíne agis? MI. An ego tótiens de eadem re
 audíam?
 DE. Curaést mihi. MI. Et mihi cúraest. uerum, Démea,
 50 curémus aequam utérque partem: tu álterum, 130
 ego item álterum. nam cúrare ambos própemodum
 repóscere illum est quém dedisti. DE. Ah, Micio!
 MI. Mihi síc uidetur. DE. Quid ístic? tibi si ístúc
 placet,
 profúndat perdat péreat! nihil ad me áttinet. 134
 55 iam sí uerbum unum pósthac . . MI. Rursum, Démea,
 iráscere? DE. An non crédís? repeton quém dedi?
 aegrést; alienus nón sum; si obsto . . em désino.
 unúm uis curem? cúro. et est dis grátia,
 quom ita út uolo esse est; túos iste ipse sentiet

amat? dabitur a me argentum, dum erit commodum; 118
 ubi non erit, fortasse excludetur foras. 119

131 ambos curare || 133 si tibi || 139 iste tuus ||

- 60 postérius . . nolo in illum grauius dicere. — 140
 MI. Nec níl neque omnia haec sunt quae dicít; tamen
 non níl molesta haec súnť mihi; sed osténdere
 me aegré pati illi nólui. nam itást homo:
 quom pláco, aduorsor sédulo et detérreo,
 65 tamen uíx humane pátitur; uerum si aúgeam 145
 aut étiam adiutor sim éius iracúndiae,
 insániam profécto cum illo. etsi Aéschinus
 non nállam in hac re nóbis facit iniúriam.
 quam hic nón amauit méretricem? aut quoi nón dedit
 70 aliquid? postremo núper (credo iam ómnium 150
 taedébat) dixit uélle uxorem dúcere:
 sperábam iam deféruisse adulescéntiam:
 gaudébam. ecce autem de íntegro! nisi quídquid est
 uolo scíre atque hominem cónuenire, si ápud forumst.

SANNIO
LENO

BACCHIS
MERETRIX

AESCHINVS
ADVLESCENS

PARMENO
SERVOS

- II 1 SA. Óbsecro, populáres, ferte mísero atque innocéti
 auxilium: 155
 súbuenite inopi. AE. Ótiose núnciam ilico híc consiste.
 quíd respectas? níl periclist: núnquam, dum ego adero,
 híc te tanget.
 SA. Égo istam inuitis ómnibus. AE. Quamquámst sce-
 lestus, nón committet
 5 hódie umquam iterum ut uápulet.
 SA. Aéschine, audi, né te ignarum fuisse dicas meórum
 morum, 160
 léno ego sum. AE. Scio. SA. Át ita, ut usquam fuit
 fide quisquam óptuma.
 tí quod te postérius purges, hánc iniuriám mihi nolle

fáctam esse, huius non fáciam. crede hoc, égo meum
ius pérsequar:

10 néque tu uerbis sólues umquam, quód mihi re male féceris.
nóui ego uostra haec 'nóllem factum: iús iurandum
iniúria hac 165
té esse indignum dábitur', quom ego indígnis sim acceptús
modis.

AE. Ábi prae strenue ác fores aperi. SA. Céterum
hoc nihilí facis?

AE. Í intro nunciám tu. SA. Enim non sinam. AE. Ác-
cede illuc, Pármeno:

15 nímium istoc abísti: hic propter húncc adsiste: em
sic uolo.

caue núnciam oculos á meis quoquam óculis demoueás
tuos, 170

ne móra sit, si innuerím, quín pugnus cóntinuo in mala
haéreat.

SA. Istúc uolo ego *me* ipsum éxperiri. AE. Em sérua:
omitte múlierem!

SA. O indígnum facinus! AE. Nísi caues, geminábit.

SA. Ei miseró mihi!

20 AE. Non ínueram; uerum ín istam partem pótius
peccató tamen.

i núnciam. — SA. Quid hóc rei est? regnumne, Aéschine,
hic tu póssides? 175

AE. Si póssiderem, ornátus esses éx tuis uirtútibus.

SA. Quid tíbi rei mecumst? AE. Níl. SA. Quid? nostin
quí sim? AE. Non desidéro.

SA. Tetigín tui quicquam? AE. Si áttigisses, férres
infortúnium.

25 SA. Qui tíbi meam magis lícet habere, pró qua ego
argentúm dedi?

165. 166 ius iurandum dabitur | te esse indignum iniuria
hac indignis cum egomet sim || 170 oculis quoquam || 173 o fa-
cinus indignum. AE. geminabit nisi caues. SA. ei misero mihi
(o miserum facinus. AE. geminabit nisi caues. SA. ei miseriam)||
179 magis licet meam ||

respónde. AE. Ante aedes nón fecisse erit mélius hic
conuítium: 180

nam sí molestus pérgis esse, iam íntro abripiere
átque ibi

usque ád necem operiére loris. SA. Lóris liber?

AE. Síc erit.

SA. O hómínem impurum! hicín libertatem áiunt esse
aequam ómnibus?

30 AE. Si sátis iam debacchátus es, leno, aúdi si uis
núnciam.

SA. Egon autem debacchátus sum an tu? AE. Mítte
ista atque ad rém redi. 185

SA. Quam rém? quo redeam? AE. Iámne me uis
dícere id quod ad te áttinet?

SA. Cupio, aéquí modo aliquid. AE. Vah, leno iníqua
me non uólt loqui!

SA. Lenó sum, perniciés communis, fáteor, adu-
lescéntium,

35 periúrus, pestis: támen tibi a me núlla ortast iniúria.

AE. Nam hercle étiam hoc restat. SA. Ílluc quæso
rédi, quo coepisti, Aéschine. 190

AE. Minís uiginti tu íllam emisti (quæ res tibi uortát
male):

argénti tantum dábitur. SA. Quid? si ego tíbi illam
nolo uéndere,

cogés me? AE. Minume. SA. Námque id metui.

AE. Néque uendundam cénseo,

40 quæe líberast: nam ego líberali íllam ádsero causá manu.
nunc uíde, utrum uis? argéntum accipere an causam
meditari tuam? 195

delíbera hoc, dum ego rédeo, leno. — SA. Pró supreme
Iúppiter,

mínume miror qui ínsanire occípiunt ex iniúria.

dómi me arripuit, uérberauit: me ínuito abduxít meam.

185 egon debacchatus sum autem an tu in me || 188 fateor
perniciés communis || 198 eripuit ||

46 ób malefacta haec tántidem emptam póstulat sibi
trádier. 200
uérum enim quando béne promeruit, fiat: suom ius
póstulat.
áge iam cupio, sí modo argentum réddat. sed ego
hoc háriolor:
úbi me dixeró dare tanti, téstis faciet flico,
50 uéndidisse mé, de argento sómnum: 'mox: crás redi.'
íd quoque, si modo réddat, possum férre, quamquam
iniúriumst. 205
uérum cogito íd quod res est: quándo eum quaestum
occéperis,
áccipiunda et mússitanda iniúria adulescéntiumst.
séd nemo dabít: frustra ego mecum hánc rationem
députo.

SYRVS SANNIO
SERVOS LENO

SY. Tace, égomet conueniam ípsum: cupide accípiat II 2
iam faxo ác bene
dicát secum etiam esse áctum. quid istuc, Sánnio, est
quod te aúdio 210
nesció quid concertásse cum ero? SA. Númquam uidi
iníquiús
certátionem cómparatam, quám quae hodie inter nós fuit:
5 ego uápulando, ille uérberando, usque ámbo defessí sumus.
SY. Tua cúlpa. SA. Quid facerem? SY. Ádulescenti
mórem gestum opórtuit.

homini misero plus quingentos colaphos infregit mihi. 199

205 possum ferre si modo reddat || 209. 210 iam faxo atque
etiam | bene dicat secum esse || 212 quam haec quae (quam
quae haec, quam haec) ||

SA. Qui pótui melius, quí hodie usque os praebui?

SY. Age, scis quíd loquar? 215
pecúniam in locó negligere máximum interdúmst
lucrum. SA. Hui!

SY. Metuísti, si nunc dé tuo iure cóncessisses paululum,
10 aduléscenti esses mórigeratus, hómínium homo stul-
tíssume,

ne nón tibi istuc faéneraret. SA. Égo spem pretio
nón emo.

SY. Numquám rem facies: ábi, inescare nésdis homines,
Sánnio. 220

SA. Credo ístuc melius ésse: uerum ego núnquam
adeo astutús fui,

quin quídquid possem mállem auferre pótius in praeséntia.

15 SY. Nouí tuom animum: quási tanti umquam tibi sint
uigintí minae,

dum huic óbsequare. praétereá autem te áiunt pro-
ficiscí Cyprum, SA. Hem!

SY. coemísse hinc quae illuc uéheres multa, náuem
conductam: hóc scio, 225
animús tibi pendet. úbi illim ut spero rédieris, tum
tu hóc ages.

SA. Nusquám pedem. perii hércle: hac illi spé hoc
inceperúnt. SY. Timet:

20 iniéci scrupulum hómíni. SA. Ó scelera: illúd uide,
ut in ípso articulo oppréssit. emptae múlieres
complúres et item hinc ália quae portó Cyprum. 230
nisi eo ád mercatum uénio, damnum máximumst.

nunc si hóc omitto ac túm agam ubi illinc rédiero,

25 nihil ést; refrixerít res: 'nunc demúm uenis?

quor pássu's? ubi eras?' út sit satius pérdere

quam hic núnc manere tám diu aut tum pérsequi. 235

SY. Iamne énumerasti id quód ad te rediturúm putes?

217 paululum atque || 220 nescis inescare || 223 Age noui
tuum animum quasi iam usquam || 226 illim ut] illinc || tum
tu] tamen ||

- SA. Hocíne illo dignumst? hócine incipere Aéschinum,
 30 per opprèssionem ut hanc mi eripere póstulet!
 SY. Labáscit. unum hoc hábeo: uide si sátis placet:
 potiús quam uenias ín periculum, Sánnio, 240
 seruésne an perdas tótum, diuiduóm face.
 minás decem conrádet alicunde. SA. Eí mihi,
 35 etiám de sorte núnc uenio in dubiúm miser?
 pudét nihil? omnis déntis labefecít mihi,
 praetérea colaphis túber est totúm caput: 245
 etiám ínsuper defrúdet? nusquam abeo. SY. Vt lubet:
 numquíd uis quin abeam? SA. Ímmo hercle hoc
 quaesó, Syre,
 40 utut haéc sunt facta, pótius quam lités sequar,
 meum míhi reddatur, sáltem quanti emptást. Syre,
 scio te ántehac non esse úsum amicitíá mea: 250
 memorém me dices ésse et gratum. SY. Sédulo
 faciám. sed Ctesiphónem uideo: laétus est
 45 de amíca. SA. Quid quod te óro? SY. Paulispér mane.

CTESIPHO
ADVLESCENS

SANNIO
LENO

SYRVS
SERVOS

- CT. Abs quíuis homine, quómst opus, beneficium accipere II 3
 gaúdeas:
 uerum énim uero id demúm iuuat, si quem aéquomst
 facere is béne facit. 255
 o fráter frater, quíd ego nunc te laúdem? satis certó
 scio:
 numquam íta magnifice quícquam dicam, id uírtus
 quin superét tua.
 5 itaque únám hanc rem me habére praeter álios prae-
 cipuam árbitror,
 fratrem hómíni nemini ésse primarum ártium magis
 príncipem.

SY. O Ctésipho. CT. O Syre, Aéschinus ubist? SY. Éllum,
te exspectát domi. CT. Hem. 260

SY. Quid est? CT. Quid sit? opera illús, Syre, nunc
uíuo: festiuóm caput,

qui *quom* ómnis res sibi póst putarit ésse prae meo
cómodo,

10 maledícta, famam, meúm laborem et péccatum in se
tránstulit;

nil póte supra. sed quid foris crepuit? SY. Máne,
mane: ipse exit foras.

AESCHINVS CTESIPHO

SYRVS

SANNIO

ADVLESCENTES DVO

SERVOS

LENO

II 4 AE. Vbi ést ille sacrilegús? SA. Me quaerit. núnquidnam
ecfert? óccidi: 265

nil uídeo. AE. Ehem opportúne: te ipsum quaéro.
quid fit, Ctésipho?

in tútost omnis rés: omítte uéro tristitiém tuam.

CT. Ego illam hércle facile omítto, quiquidem te hábeam
fratrem: o mi Aéschine,

5 o mí germane! ah uéreor coram in ós te laudare
ámplius,

ne id ádsentandi mágis quam quo habeam grátum
facere exístumes. 270

AE. Age inépte, quasi nunc nón norimus nós inter
nos, Ctésipho.

sed hoc míhi dolet, nos séro rescisse ét *rem* paene in
eúm locum

redísse, ut si omnes cúperent tibi nil póssent auxiliárier.

10 CT. Pudébat. AE. Ah, stultítia istaec, nón pudor:
tam ob páruolam

261 illius opera || 262 qui (quia) omnia sibi (QUIGNOMINIA-
SIBI) post putarit || 264 quid] quidnam || 268 illam facile hercle
uero (illam facile uero) || 272 nos paene sero scisse et paene ||

rem paéne e patria! túrpe dictu. deós quaeso ut
istaec próhibeant. 275

CT. Peccáui. AE. Quid aĩt tándem nobis Sánnio?

SY. Iam mítis est.

AE. Ego ád forum ibo, ut hunc absoluiam: tú i intro
ad illam, Ctésipho. —

SA. Syre, ínsta. SY. Eamus: námque hic properat ín
Cyprum. SA. Non tám quidem

15 quam uís: et iam maneo ótiosus híc. SY. Reddetur:
né time.

SA. At ut ómne reddat. SY. Ómne reddet: táce modo
ac sequere hác. SA. Sequor. — 280

CT. Heus heús, Syre. SY. Em, quid est? CT. Óbsecro te
hercle, hómínem istum impuríssimum
quam prímum absoluitóte, ne, si mágis irritatús siet,
aliqua hóc permanet ád patrem atque ego túm per-
petuo périerim.

20 SY. Non fíet, bono animo és: tu cum illa te óblecta
intus ínterim

et léctulos iube stérni nobis ét parari cétera. 285

ego iám transacta ré conuortam mé domum cum opsónio.

CT. Ita, quaéso: quando hoc béne successit, hílare
hunc sumamús diem.

SOSTRATA CANTHARA

MATRONA

ANVS

SO. Óbsecro, mea nútrix, quid nunc fíet? CA. Quid III 1
fiát rogas?

recte édepol, spero. SO. Módo dolores, méa tu, oc-
cipiunt prímulum.

CA. Iam núnc times? quasi númquam adfueris, núm-
quam tute pépereris! 290

278 ne tam quidem || 283 ad patrem hoc permanet || 284 intus
te (te intus) oblecta ||

SO. *Heu* mé miseram! habeo néminem,
 5 sólae sumus: Geta autem hic non adést, qui arcessat
 Aëschinum.

CA. Pol ís quidem iam hic áderit: nam numquam
 unum intermittit diem,
 quin sémper ueniat. SO. Sólus mearum míseriarumst
 rémedium.

CA. É re nata mélius fieri hau pótuit quam factúmst,
 era, 295
 cuándo uitium oblátumst, quod ad illum áttinet po-
 tíssimum,

10 tálem, tali ingénio atque animo, nátum ex tanta fámilia.

SO. Ita pól *res* est ut dicis: saluos nóbis deos quaeso
 út siet.

GETA
 SERVOS

SOSTRATA
 MATRONA

CANTHARA
 ANVS

III 2 GE. Nunc illud est, quom, si ómnia omnes súa con-
 silia cónferant

atque huíc malo salútem quaerant, aúxili nihil ad-
 ferant, 300

quod míhique eraeque fíliaeque erílist. uae miseró mihi!
 tot rés repente circumuallant se, unde emergi nón potest:

5 uís egestas íniustitia sólitudo infámia.

hócine saeculum! o scélera, o genera sácrilega, o ho-
 minem ínpium,

SO. Me míseram, quidnam est quód sic uideo tímídum
 et properantém Getam? 305

GE. quem néque fides neque iús iurandum néque illum
 misericórdia

représsit neque refléxit neque quod pártus instabát prope,

291 miseram me neminem habeo || 292 adest nec quem ad
 obstetricem mittam nec qui || 297 ingenio] genere ||

- 10 quoi míserae indigne pér uim uitium optúlerat. SO. Non
intéllego
sátis quae loquitur. CA. Própius obsecro áccedamus,
Sóstrata. GE. Ah
mé miserum! uix cómpos sum animi, ita árdeo ira-
cúndia. 310
nihil ést quod malim quam illam totam fámiliam dari
mi óbuiam,
ut ego hanc iram in eos éuomam omnem, dum aégri-
tudo haec ést recens.
- 15 sátis mi id habeam súplici.
seni ánimam primum exstínguerem ipsi, qui illud pro-
duxít scelus:
tum autém Syrum impulsórem, uah, quibus illum lace-
rarém modis! 315
sublímen medium arriperem et capite prónum in
terra státuerem,
ut cérebro dispergát uiam.
- 20 ádulescenti ipsi ériperem oculos, pósthac praecipitém
darem.
céteros ruerem ágerem raperem túnderem et pro-
stérnerem.
sed céssó eram hoc malo ínpertire própere? SO. Re-
uocémús. Geta! GE. Hem, 320
quísquis es, sine me. SO. Égo sum Sostrata. GE. Vbi
east? te ipsam quaérito,
te éxpeto: oppido ópportune te óptulisti mi óbuiam.
25 éra .. SO. Quid est? quid trépidas? GE. Ei mihi.
CA. Quid festinas, mí Geta?
ánimam recipe. GE. Prórsus SO. Quid istuc 'prórsus'
ergost? GE. périmus.
SO. Éloquere ergo, te óbsecro, quid áctumst? GE. Iam
SO. Quid 'iám', Geta? 325

310 sum compos || 313 supplici dum illos ulciscar modo ||
316 pronum] primum || 322 expecto || 323 SO. quid festinas ||
324 perimus || 325 actumst. SO. eloquere ergo obsecro te
quid sit ||

- GE. Aéschínus SO. Quid is érgo? GE. alienus ést
ab nostra fámilia. SO. Hem,
périi. qua re? GE. Amáre occepit áliam. SO. Vae
miseraé mihi!
- 30 GE. Néque id occulte fért, a lenone ípsus eripuíť palam.
SO. Sátin hoc certumst? GE. Cértum: hisce oculis
égomet uidi, Sóstrata. SO. Ah
me míseram! quid iam crédas? aut quoi crédas?
nostrumne Aéschínus! 330
- nostram ómnium uitam, ín quo nostrae spés opesque
omnés sitae!
qui sé sine hac iurábat unum núnquam uicturúm diem!
- 35 qui se ín sui gremió positurum púerum dicebát patris!
ita óbsecraturum, út liceret hanc sibi uxorem dúcere!
GE. Era, lácrumas mitte ac pótius quod ad hanc rem
ópus est porro próspecte: 335
- patiámurne an narrémus quoipiam? CA. Aú au, mi
homo, sánun es?
an hoc próferendum tibi uidetur úsquam? GE. Mi-
quidem nón placet.
- 40 iam prímum illum alieno ánimo a nobis ésse res ipsa
índicat.
nunc si hóc palam proférimus, ille infítias ibit, sát scio:
tua fáma et gnatae uíta in dubium uéniet. tum si
máxime 340
- fateátur, quom amet áliam, non est útile hanc illí dari.
quaprópter quoquo pácto tacitost ópus. SO. Ah minume
géntium:
- 45 non fáciám. GE. Quid ages? SO. Próferám. CA. Hem,
mea Sóstrata, uide quám rem agas.
SO. Peióre res locó non potis est ésse quam in quo
núnc sitast.
prímum índotatast: túm praeterea, quae secunda ei
dós erat, 345

331 uitam omnium || 332 erant qui sine hac iurabat se ||
337 usquam esse (esse usquam) || mihi quidem ||

periit: nuptum pro uirgine dari nōn potest. hoc reli-
cuomst:

si infitias ibit, tēstis mecum est ānulus quem amiserat.
50 postrēmo quando ego cōnscia mihi sum, ā me culpam
esse hānc procul,
neque prētium neque rem ullam intercessisse illa aut
me indignām, Geta,
expēriar. GE. Quid istic? cēdo, ut melius dīcis. SO. Tu
quantūm potis 350
abi atque Hégioni cōgnato huius rem enarrato omnem
ōrdine:

nām is nōstro Simulō fuit summus et nos coluit māxume.
55 GE. Nam hercle ālius nemo rēspicit nos. SO. Prōpera
tu, mea Cānthara,
curre, obstetricem arcēsse, ut quom opus sit ne in
mora nobis siet.

DEMEA SYRVS
SENEX SERVOS

DE. Dispērii: Ctesiphōnem audiui filium. 355 III 3
una ādfuisse in rāptione cum Aēschino.
id mīsero restat mīhi mali, si illūm potest,
qui aliquōi reist etiam, eum ād nequitiam addūcere.
5 ubi ego illūm quaeram? crēdo abductum in gāneum
aliquō: persuasit ille impurus, sāt scio. 360
sed ecclūm Syrum ire uīdeo: iam hinc scibo ubi siet.
atqui hērcle hic de grege illost: si me sēnserit
eum quaēritare, nūmqum dicet cārnufex.
10 non ōstendam id me uēlle. SY. Omnem rem mōdo seni
quo pācto haberet ōrdine enarrāuimus. 365
nil quēquam uidi lāētius. DE. Pro Iūppiter,
hominis stultitiam! SY. Cōnlaudauit filium;

346 pro uirgine dari nuptum || 350 accedo || potes ||
362 atque || 365 enarramus ordine ||

- mihi, qui id dedissem cónsilium, egit grátias.
- 15 DE. Disrúmpor. SY. Argentum ádnumeravit ílico;
 dedít praeterea in súmptum dimidiúm minae: 370
 id dístríbutum sánest ex senténtia. DE. Em
 huic mándes, siquid récte curatúm uelis!
 SY. Ehem Démea, haud aspéxeram te; quíd agitur?
- 20 DE. Quid agátur? uostram néqueo mirarí satis
 ratiónem. SY. Est hercle inépta, ne dicám dolo, 375
 absúrda. piscis céteros purgá, Dromo;
 gongrum ístum maxumum in aqua siníto lúdere
 tantisper; ubi ego rédiero, exossábitur;
- 25 prius nólo. DE. Haecin flagítia! SY. Miquidem nón
 placent,
 et clámo saepe. sálsamenta haec, Stéphanio, 380
 fac mácerentur púlcre. DE. Di uostrám fidem!
 utrúm studíone id síbi habet an laudí putat
 fore, sí perdiderit gnátum? uae miseró mihi!
- 30 uidére uideor íám diem illum, quom hínc egens
 profúgiat aliquo mílitatum. SY. O Démea, 385
 istúc est sapere, nón quod ante pedés modost
 uidére, sed etiam ílla quae futúra sunt
 prospícere. DE. Quid? istaec íám penes uos psáltríast?
- 35 SY. Ellam íntus. DE. Eho, an domíst habiturus?
 SY. Crédo, ut est
 deméntia. DE. Haecin fieri! SY. Inepta lénitas 390
 patris ét facilitas práua. DE. Fratris mé quidem
 pudét pigetque. SY. Nímium inter uos, Démea,
 (non quía ades praesens díco hoc) pernímium ínterest.
- 40 tu quántusquantu's níl nisi sapiéntia es,
 ille sómnum. sinerés uero illum tú tuom 395
 facere haéc? DE. Sinerem illum? an nón sex totis
 ménsibus
 prius ólfecissem, quám ille quicquam coéperet?
 SY. Vigílántiam tuam tú mihi narras? DE. Síc siet

45 modo ut nunc est, quaeso. SY. Vt suum quisque esse uult, itast.

DE. Quid eum? uidistin hodie? SY. Tuumne filium? 400

abigam hunc rus. iam dudum aliquid ruri agere arbitror.

DE. Satin scis ibi esse? SY. Oh, quem egomet produxi. DE. Optumest:

metui ne haereret hic. SY. Atque iratum admodum.

50 DE. Quid autem? SY. Adortus iurgiosus fratrem apud forum

de psalteria ista. DE. Ain uero? SY. Vah, nil reticuit. 405

nam ut numerabatur forte argentum, intervenit

homo de improviso: coepit clamare 'Aeschine,

haec in flagitia facere te! haec te admittere

55 indigna genere nostro!' DE. Oh, lacrumo gaudio.

SY. 'Non tu hoc argentum perdis, sed uitam tuam.' 410

DE. Saluos sit spero: est similis maiorum suorum. SY. Hui!

DE. Syre, praceptorum plenus istorum ille. SY. Phy!

domi habuit unde disceret. DE. Fit sedulo:

60 nil praetermitto: consuefacio: denique

inspicere tamquam in speculum in uitas omnium 415

iubeo atque ex aliis sumere exemplum sibi.

'hoc facito.' SY. Recte sane. DE. 'Hoc fugito.'

SY. Callide.

DE. 'Hoc laudist.' SY. Istaec res est. DE. 'Hoc

uti datur.'

65 SY. Probissume. DE. Porro autem... SY. Non hercle

otiumst

nunc mi auscultandi. piscis ex sententia 420

nactus sum: ei mihi ne corrumpantur cautiosus:

nam id nobis tam flagitiumst quam illa, Demea,

non facere uobis, quae modo dixi: et quod queo

70 conseruis ad eundem istunc praecipio modum:

'hoc salsumst, hoc adustumst, hoc lautumst parum: 425

illud recte: iterum sic memento.' sedulo

moneo, quae possum pro mea sapientia:

- postrémo tamquam in spéculum in patinas, Démea,
 75 inspicere iubeo et móneo quid facto úsus sit.
 inépta haec esse, nós quae facimus, séntio; 430
 uerúm quid facias? út homost, ita morém geras.
 numquíd uis? DE. Mentem uóbis meliorem dari.
 SY. Tu rús hinc ibis? DE. Récta. SY. Nam quid
 tu híc agas?
 80 ubi síquid bene praecípias, nemo optéperet. —
 DE. Ego uéro hinc abeo, cuándo is, quam ob rem
 huc uéneram, 435
 rus ábiit: illum cúro unum, ille ad me áttinet.
 quando ita uolt frater, de istoc ipse uíderit.
 sed quis illic est, quem uídeo procul? estne Hégio
 85 tribúlis noster? sí satis cerno, is est hércle: uah,
 homo amícus nobis iam índe a puero (o dí boni, 440
 ne illíus modi iam mágna nobis ciuium
 penúriast) homo antiqua uirtute ac fide.
 haud cíto mali quid órtum ex hoc sit públice.
 90 quam gaúdeo, ubi etiam huius generis réliquias
 restáre uideo! ah, úuere etiam núnc lubet. 445
 oppériar hominem hic, út salutem et cónloquar.

HEGIO	DEMEA	GETA	PAMPHILA
SENES DVO		SERVOS	VIRGO

- III 4 HE. Pro di ínmortales, fácinus indignúm, Geta,
 quod nárras! GE. Sic est fáctum. HE. Ex illan fámilia
 tam inlíberale esse órtum facinus! o Aéschine,
 pol haúd paternum istúc dedisti. DE. Vídelicet 450
 5 de psáltria hac audíuit: id illi núnc dolet
 aliéno. at pater? is níhili pendit: eí mihi,
 utinam híc prope adesset álicubi atque audíret haec!
 HE. Nisi fácient quae illos aéquomst, haud sic auferent.

439 is hercle est || 445 uah || 448 quid || 449 facinus esse
 ortum ||

- GE. In té spes omnis, Hégio, nobís sitast: 455
 10 te solum habemus, tú es patronus, tú pater:
 tibi móriens ille nós commendauit senex:
 si déservis tu, périmus. HE. Caue dixeris:
 neque fáciám neque me sátis pie posse árbítror.
 DE. Adíbo. saluere Hégionem plúrumum 460
 15 iubeo. HE. Óh, te quaerebam ípsum: salue, Démea.
 DE. Quid áutem? HE. Maior filius tuos Aéschínus,
 quem adóptandum dedísti fratri, néque boni
 neque líberalis fúnctus officiúmst uíri.
 DE. Quid istúc est? HE. Nostrum amícum noras
 Símulum 465
 20 aequálem? DE. Quid ní? HE. Fíliam eius uírginem
 uitiáuit. DE. Hem! HE. Mane: nóndum audisti, Démea,
 quod ést grauissimum. DE. Án quicquam etiam est
 ámplius?
 HE. Vero ámplius: nam hoc quídem ferundum aliquó
 modost:
 amór persuasit, nóx uinum adulescéntia: 470
 25 humánumst. ubi scit fáctum, ad matrem uírginis
 uenit ípsus ultro lácrumans orans óbsecrans
 fidém dans, iurans sé illam ducturúm domum.
 ignótumst, tacítumst, créditumst. uirgo éx eo
 compréssu grauidast fácta (hic mensis decumús est). 475
 30 ille bónus uir nobis psáltriam, si dís placet,
 paráuit quicum uíuat, illam désérit.
 DE. Pro cértón tu istaec dícis? HE. Mater uírginis
 in médiost, ipsa uírgo, res ipsa, híc Geta
 praetérea, ut captust séruolorum, nón malus 480
 35 neque inérs: alit illas, sólus omnem fámiliám
 susténtat: hunc abdúce, uinci, quaére rem.
 GE. Immo hércle extorque, nísi ita factumst, Démea;
 postrémo non negábit: coram ipsúm cedo.
 DE. Pudét: nec quid agam néc quid huic respóndeam

457 ille tibi moriens || 463 fratri adoptandum dedisti ||
 468 est etiam || 470 persuasit nox amor || 475 grauida facta est
 mensis hic ||

- 40 sció. PA. (intus) Me miseram, differor dolóribus. 486
 Iunó Lucina, fér opem: serua me óbsecro. HE. Hem,
 numnam illa quaeso párturit? GE. Certe, Hégio.
 HE. Em illaéc fidem nunc uóstram inplorat, Démea:
 quod iús uos cogit, íd uoluntate ínpetret. 490
- 45 haec prímum ut fiant deós quaeso ut uobís decet.
 sin áliter animus uóster est, ego, Démea,
 summá ui defendam hánc atque illum mórtuom.
 cognátus mihi erat: úna a pueris páruolis
 sumus éducti: una sémper militiae ét domi 495
- 50 fuimús: paupertatem úna pertulimús grauem.
 quaprópter nitar fáciam experiar, dénique
 animám relinquam pótius quam illas déseram.
- 55 quid míhi respondes? DE. Frátre conueniam, Hégio.
 55 HE. Sed, Démea, hoc tu fácito cum animo cógites: 500
 quam uós facillume ágitis, quam estis máxume
 poténtes dites fórtunati nóbiles,
 tam máxume uos aequa aequo animo nóscere
 opórtet, si uos uóltis perhiberí probos.
- 60 DE. Redító. fient quae fieri sequomst ómnia. 505
 HE. Decét te facere. Géta, duc me intro ad Sóstratam. —
 DE. Non me índicente haec fíunt: utinam hic sít modo
 defúctum! uerum nímia illaéc licéntia
 profécto euadet ín aliquod magnúm malum.
- 65 íbo ác requiram frátre, ut in eum haec éuomam. 510

HEGIO

SENEX

- III 5 Bono ánimo fac sis, Sóstrata, et istam quód potis
 fac cónsolere. ego Mícionem, si ápod forumst,
 conueniam atque ut res géstast narrabo órdine:
 si est, ís facturus út sit officiúm suom,
 5 faciát: sin aliter de hác re est eius senténtia, 515
 respóndeat mi, ut quíd agam quam primúm sciam.

486 miseram me || 490 uos ius (uos uis) || 495 educati ||
 503 aequo animo aequa || 511 potes ||

CTESIPHO SYRVS
ADVLESCENS SERVOS

CT. Aín patrem hinc abísse rus? SY. Iam dúdum. IV 1

CT. Dic sodés. SY. Apud uillamst:
núnc quom maxume óperis aliquid fácere credo.

CT. Vtinám quidem!

quod cúm salute eius fiat, ita se défetigarít uelim, 519
ut trídúo hoc perpétuo prorsum e lécto nequeat súrgere.

5 SY. Ita fiat, et istoc síqui potis est réctius. CT. Ita:
nam húnc diem

miseré nimis cupio, ut coépi, perpetuom ín laetitia dégere.
et illud rus nulla ália causa tám male odi, nísi quia
propest: quód si abesset lóngius,
príus nox oppressísset illi, quam húc reuorti pósset
iterum. 525

10 núnc ubi me illi nón uidebit, iam húc recurret, sát scio:
rogitábit me, ubi fúerim: 'ego hoc te tóto non uidí die.'
quid dicám? SY. Nilne in méntemst? CT. Numquam
quícquam. SY. Tanto néquior.

cluéns amicus hóspes nemost uóbis? CT. Sunt: quid
póstea?

SY. Hisce ópera ut data sit. CT. Quae non data sit?
nón potest fierí. SY. Potest. 530

15 CT. Intérdius: sed si híc pernocto, caúsae quid dicám,
Syre?

SY. Vah, quám uellem etiam nóctu amicis óperam mos
essét dari!

quin tu ótiosus ésto: ego illius sénsum pulcre cáleo.
quom férui maxumé, tam placidum quám ouem reddo.

CT. Quó modo?

SY. Laudári per te audít lubenter: fácio te apud illúm
deum: 535

20 uirtútes narro. CT. Meás? SY. Tuas: homini ílico
lacrumaé cadunt

quasi púero gaudio. ém tibi autem! CT. Quidnam est?
 SY. Lupus in fábula.
 CT. Pater ést? SY. *Is est ipsus.* CT. Síre, quid agimus?
 SY. Fúge modo intro, ego uídero.
 CT. Siquid rogabit, núsquam tu me: audístin? SY. Potin
 ut désinas?

DEMEA
 SENEX

CTESIPHO
 ADVLESCENS

SYRVS
 SERVOS

- IV 2 DE. Né ego homo sum inféliz: fratrem núsquam in-
 uenio géntium: 540
 praétereá autem, dúm illum quaero, a uílla mercen-
 nárium
 uídi: is filiúm negat esse rúri: nec quid agám scio.
 CT. Síre! SY. Quid est? CT. Men quaérit? SY. Verum.
 CT. Périi. SY. Quin tu animó bono es.
 5 DE. Quid hoc malum infelicitatis! néqueo satis decérnere:
 nési me credo huic ésse natum reí, ferundis míseriis. 545
 prímus sentió mala nostra: prímus rescisco ómnia:
 prímus porro obnúntio: aegre sólus, siquid fít, fero.
 SY. Rídeo hunc: primum aít se scire: is sólus nescit
 ómnia.
 10 DE. núnc redeo: si fórte frater rédierit uisó. CT. Syre,
 óbsecro, uide ne ille huc prorsus se ínruat. SY. Etiám
 taces? 550
 égo cauebo. CT. Númquam hercle hodie ego ístuc
 committám tibi:
 nám me iam in cellam áliquam cum illa cócludam:
 id tutíssimumst. —
 SY. Áge, tamen ego hunc ámouebo. DE. Séd eccum
 sceleratúm Syrum.
 15 SY. Nón hercle hic qui uólt durare quísquam, si sic
 fít, potest.

scíre equidem uoló, quot mihi sint dómini: quae haec
est míseria! 555

DE. Quid ille gannit? quid uolt? quid aís, bóne uir?
est fráter domi?

SY. Quid malum 'bone uír' mihi narras? équidem
perii. DE. Quid tibi est?

SY. Rógitas? Ctesiphó me pugnis míserum et istam
psáltriam

20 úsque occidit. DE. Hém, quid narras? SY. Ém uide
ut discidít labrum. 559

DE. Quam ób rem? SY. Me impulsóre hanc emptam esse
aít. DE. Non tu eum rus hínc modo
próduxe aibas? SY. Fáctum: uerum uénit post in-
sániens:

níl pepercit. nón puduisse uérberare hominém senem!
quem égo modo puerúm tantillum in mánibus gestauí meis.

25 DE. Laúdo: Ctesiphó, patrissas: ábi, uirum te iúdico.

SY. Laúdas? ne ille cóntinebit pósthac, si sapiét, manus.

DE. Fórtiter. SY. Perquám, quia míseram múlIERem
et me séruolum, 566

quí referire nón audebam, úcít: hui, perfórtiter.

DE. Nón potuit meliús. idem quod ego sénsit, te
esse huic reí caput.

30 séd estne frater íntus? SY. Non est. DE. Vbi illum
inueniam cógito.

SY. Scío ubi sit, uerum hódie numquam mónstrabo.

DE. Hem, quid aís? SY. Ita. 570

DE. Dímmiuetur tíbi quidem iam cérebrum. SY. At
nomen nésco

ílius hominis, séd locum noui úbi sit. DE. Dic ergó
locum.

SY. Nóstin porticum ápuđ macellum hac deórsum?

DE. Quid ni nóuerim?

35 SY. Praéterito récta platea súrsum hanc: ubi eo uéneris,

561 aiebas || 573 hac] hanc || 574 hac recta platea
sursum ||

clínos deorsum uórsum est: istac praecipitato; póstea 575
ést ad hanc manúm sacellum: ibi ángiortum própter est,
DE. Quánam? SY. Illi ubi etiám caprificus mágna est.

DE. Noui. SY. Hac pérgito.

DE. Id quidem angipórtum non est péruium. SY. Verum
hércle: uah,

40 cénsen hominem me ésse? erraui: in pórticum rursúm redi:
sáne hac multo própius ibis ét minor est errátio. 580
scín Cratini huius dítis aedes? DE. Scío. SY. Vbi
eas praetérieris,

ád sinistram hac récta platea; ubi ád Dianae uéneris,
íto ad dextram: prius quam ad portam uénias, apud
ipsúm lacum

45 ést pistrilla, eĩ éxaduorsum fábrica: ibist. DE. Quid
íbi facit?

SY. Léctulos illí salignis pédibus faciundós dedit. 585

DE. Vbi potetis uós? bene sane. séd cesso ad eum
pérgere. —

SY. Í sane: ego te exércebo hodie, ut dígnus es,
silicérnium.

Aéschinus otiose cessat; prándium corrúmpitur;

50 Ctésipho autem in amórest totus. égo iam prospiciám
mihi:

nám iam abibo atque únun quidquid, quód quidem
erit bellíssumum, 590

cárpam et cyathos sórbilans paulátim hunc producám diem.

MICIO HEGIO

SENEs DVO

IV 3 MI. Ego in hác re nil repéro, quam ob rem laúder
tanto opere, Hégio.

Meum officium facio: quód peccatum a nóbis ortumst
córrigo.

575 istac] hac ¶ 577 quanam] quodnam (quonam) ¶ illic
585 illi salignis] in sole iligneis ¶

nisi sí me in illo crédidisti esse hóminum *numero*, qui
 íta putant,
 sibi fieri iniuriam últro, si quam fécere ipsi ex-
 póstules, 595
 5 et últro accusant. íd quia a me nón est factum, agis
 grátias?

HE. Ah, mínime: numquam te áliter atque es *ésse*
 animum induxí meum.

sed quaéso, Micio, út mecum una eas ad matrem
 uírginis

atque ístaec eadem míhi quae dixti túte dicas mülieri:
 suspítionem hanc própter fratrem *esse*: eíus esse illam
 psáltriam. 600

11 nam et illi iam releuábis *animum*, quae dolore ac
 miseria

tabéscit, et tuom offícium fueris fúctus. sed si alitér
 putas,

egomét narrabo quae mihi dixti. MI. Immo ego ibo.

HE. Béne facis:

omnés, quibus res sunt mínus secundae, mágis sunt
 nescio quó modo 605

15 suspítiosi: ad cóntumeliam ómnia accipiúnt magis:
 próptér suam inpoténtiam se sémper credunt lúdier.
 quapróptér te ipsum púrgare ipsi córam placabílius est.

MI. Et récte et uerum dícis. HE. Sequere me érgo
 hac intro. MI. Máxime.

MI. Si ita aequom censes aut si ita opus est facto, eamus.

HE. Bene facis. 601

597 atque es in animum || 598 ut una mecum ad matrem
 uirginis eas Micio || 599 quae mihi || 600 fratrem eius esse et
 illam || 602 animum iam releuabis || 603 tuo officio || 607 ludier]
 claudier (neglegi) ||

AESCHINVS

ADVLESCENS

- IV 4 Discrúciór animi: hocín mihi malí de inprouiso óbici 610
 3 tantum, út neque quid *ego* dé me faciam néc quid agam
 certúm siet!
 mémbra *mihi* metú debilia súnt: animus timóre ob-
 stipuit:
- 5 péctori consístere
 nil cónsili quit. quó modo hac me expédiam turba?
 tánta nunc
 suspítio de me incidit: *uah*, néque *ea* inmerito:
 Sóstrata 615 616
 crédit mihi me psáltriam emisse hánc: id anus mi in-
 dícium fecit.
- 10 nám ut hinc forte *ea* ad óbstetricem erat míssa, ubi
 eam uidi, ílico
 accédo: rogito, Pámphila quid agát, iam partus ádsiet,
 eone óbstetricem arcéssat. illa exclámat 'abi, abi
 iam, Aéschine: 620
 satis diú dedisti uérba, sat adhuc túa nos frustratást
 fides.'
- "hem, quíd istuc obsecro" ínquam "est?" 'ualeas,
 habeas illam quae placet.'
- 15 sensi ílico id illas súspicari: séd me reprehendí tamen,
 nequíd de fratre gárrulae illi dícerem ac fierét palam.
 núnc quid faciam? dícam fratris ésse hanc? quod
 minumést opus 625
 úsquam eferri. age mítto: fieri pótis est ut nequa éxreat.
 ípsum id metuo ut crédant: tot concúrrunt uerí símilia:
 20 égomet rapui ipse, égomet solui argéntum, ad me ab-
 ductást domum.
 haéc adeo mea cúlpa fieri fáteor. non me hanc rém patri,

610 hocine de inprouiso mali mihi || 613 pectore || 614 quit.
 uah quomodo me ex hac || 615. 616 incidit neque || 617 hanc
 emisse ||

útut erat gesta, indicasse! exórassem ut eam dúcerem. 630
céssatum usque adhúc est: nunc porro, Aéschine, ex-
pergíscere!

núnc hoc primumst: ád illas ibo, ut púrgem me.
accedam ád fores.

25 perii: horresco sémper, ubi pultáre hasce occipió miser.
heús heus! Aeschínús sum ego. aperite áliquis actutum
óstium. 634

pródit nescio quís: concedam huc.

MICIO
SENEX

AESCHINVS
ADVLESCENS

MI. Íta uti dixi, Sóstrata, IV 5
fácite: ego Aeschinúm conueniam, ut quó modo acta
haec sánt sciat.

séd quis ostium hóc pultauit? AE. Páter hercle est,
perii. MI. Aéschine,
AE. Quid huic híc negotist? MI. túne has pepulistí
fores?

5 tacet. quór non ludo hunc áliquantisper? mélius est,
quandóquidem hoc numquam mi ípse uoluit crédere. 640
nil míhi respondes? AE. Nón equidem istas, quód sciam.
MI. Ita? nám mirabar, quíd hic negoti essét tibi.
erúbuit: salua rés est. AE. Dic sodés, pater,

10 tibi uéro quid istic ést reí? MI. Nil míhi quidem.
amicus quidam me á foro abduxít modo 645
huc áduocatum síbi. AE. Quid? MI. Ego dicám tibi.
habitánt hic quaedam múlieres paupérculae:
ut opínor eas non nósse te, et certó scio:

15 neque ením diu huc migrárunt. AE. Quid tum póstea?
MI. Virgo ést cum matre. AE. Pérge. MI. Haec uirgo
orbást patre: 650
hic méus amicus illi generest próxumus:

634 ego sum ||

huic léges cogunt núbere hanc. AE. Perí. MI. Quid est?
 AE. Nil: récte: perge. MI. Is uénit ut secum áuehat:
 20 nam habitát Miletí. AE. Hem, uírginem ut secum
 áuehat?

MI. Sic ést. AE. Miletum usque óbsecro? MI. Ita.
 AE. Animó malest. 655
 quid ipsaé? quid aĩunt? MI. Quid illas censes? nřhil
 enim.

comméntast mater ésse ex alienó uiro
 nesció quo puerum nátum: neque eum nóminat:
 25 priórem esse illum, nónon oportere huic dari.
 AE. Eho, nóne haec iusta tibi uidentur póscier? 660
 MI. Non. AE. Óbsecro 'non'? án illam hinc abducét,
 pater?

MI. Quid illám ni abducatur? AE. Fáctum a uobis dúriter
 inmísericorditérque atque etiam, si ést, pater,
 30 dicéndum magis apérte, inliberalíter.

MI. Quam ob rém? AE. Rogas me? quíd illi tandem
 créditos 665

fore ánimi misero, quicum ea consueuít prius
 (qui infélíx hauscio án illam misere núnc amet),
 quom hanc sibi uidebit praésens praesenti éripi,
 35 abdúci ab oculis? fácinus indignúm, pater!
 MI. Qua rátióne istuc? quís despondit? quís dedit? 670
 quoi quándo nupsit? aúctor his rebús quis est?
 quor dúxit alienam? AE. Án sedere opórtuit
 domi uírginem tam grándem, dum cognátus huc
 40 illím ueníret éxspectantem? haec, mí pater,
 te dícere aequom fúit et id deféndere. 675

MI. Ridículum: aduorsumne illum causam dícerem,
 quoi uéneram aduocátus? sed quid ista, Aéschine,
 nostra? aút quid nobis cum illis? abeamús. quid est?
 45 quíd lacrimas? AE. Pater, óbsecro, ausculta. MI. Aéschine,
 audiui ómnia

657 commenta mater est || alio || 660 poscier] postea ;
 666 quicum ea] qui cum illa || 674 illinc ||

ét scio: nam té amo: quo magis quae agis curae sunt
mihi. 680

AE. Ita uelim me prouidentem ames, dum uiuas, mi
pater,

ut me hoc delictum admisisse in me, id mihi uehe-
menter dolet

et me tui pudet. MI. Credo hercle: nam ingenium
nouum tuum

50 liberale; sed uereor ne indiligens nimium sies.

in qua ciuitate tandem te arbitrare uisere? 685

uirginem uitasti, quam te ius non fuerat tangere.

iam id peccatum primum magnum, *magnum*, at humanum
tamen:

fecere alii saepe item boni. at postquam euenit, cedo

55 numquid circumspexisti? aut numquid tute prospexisti tibi,
quid fieret? qua fieret? si te ipsum mihi puduit pro-
loqui, 690

qua resciscerem? haec dum dubitas, menses abierunt
decem.

prodidisti et te et illam miseram et gnatum, quod
quidem in te fuit.

quid? credebas dormienti haec tibi confecturus deos?

60 et illam sine tua opera in cubiculum iri deductum
domum?

nolim ceterarum rerum te socordem eodem modo. 695

bono animo es, ducis uxorem hanc. AE. Hem! MI. Bono,

inquam, animo es. AE. Pater,

obsecro, num ludis nunc tu me? MI. Ego te? quam

ob rem? AE. Nescio:

quia tam misere hoc esse cupio uerum, eo uereor magis.

65 MI. Abi domum ac deos comprecare, ut uxorem arces-
sas: abi.

AE. Quid? eam uxorem? MI. Eam. AE. Iam? MI. Iam

quantum potis. AE. Di me, pater, 700

688 postquam id uenit (euenit) || 690 mihi ipsum || 696 bono
animo es inquam || 700 eam] iam || Eam] iam || potis] potes
(potest) ||

omnes oderint, ni magis te quam oculos nunc ego
amó meos.

MI. Quid? quam illam? AE. Aeque. MI. Pérbenigne.

AE. Quid? ille ubist Milésius?

MI. Périit, abiit, náuem ascendit; séd quor cessas?

AE. Ábi, pater,

70 tú potius deos cómprecare: nám tibi eos certó scio,
quó uir melior múlto es quam ego, optémperaturós
magis. 705

MI. Égo eo intro, ut quae opus súnť parentur: tú fac
ut dixi, sí sapis. —

AE. Quid hoc ést negoti? hoc ést patrem esse aut
hóc est filium ésse?

si fráter aut sodális esset, quí magis morem géreret?
75 hic nón amandust? hícine non gestándus in sinúst? hem:
itaque ádeo magnam mi inicit sua cómmoditate
cúram, 710

ne inprúdens faciam fórte quod nolít; sciens cauébo.
sed céssó ire intro, né morae meis núptiis egomét sim?

DEMEA

SENEX

IV 6 Deféssus sum ambuládo: ut, Syre, te cúm tua
monstrátione mágnus perdat Iúppiter!
perréptauí usque omne óppidum: ad portam, ad lacum, 715
quo nón? neque illi ulla fábrica erat nec frátrem homo
5 uidísse se aibat quísquam. nunc ueró domi
certum óbsidere est úsque donec rédierit.

711 forte inprudens faciam || 712 siem || 716 illi fabrica
ulla (fabrica illic ulla) || 717 aiebat ||

MICIO DEMEA

SENES DVO

MI. Ibo, illis dicam nullam esse in nobis moram. IV 7

DE. Sed eccum ipsum. te iam dudum quaero, Micio. 720

MI. Quidnam? DE. Fero alia flagitia ad te ingentia
boni illius adulescentis. MI. Ecce autem! DE. Noua,
5 capitalia. MI. Ohe iam! DE. Nescis qui uir sit.

MI. Scio.

DE. O stulte, tu de psaltria me somnias 724

agere: hoc peccatum in uirginemst ciuem. MI. Scio.

DE. Eho, scis et patere? MI. Quid ni patiar? DE. Dic
mihi,

non clamas? non insanis? MI. Non. DE. Malim
quidem.

10 puer natust. MI. Di bene uortant! DE. Virgo nihil
habet.

MI. Audiui. DE. Et ducenda indotatast. MI. Scilicet.

DE. Quid nunc futurumst? MI. Id enim quod res
ipsa fert: 730

illinc huc transferetur uirgo. DE. O Iuppiter,
istocin pacto oportet? MI. Quid faciam amplius?

15 DE. Quid facias? si non eapse re tibi istuc dolet,
simulare certe est hominis. MI. Quin iam uirginem
despondi, res compositaest, fiunt nuptiae, 735
dempsi metum omnem: haec magis sunt hominis.

DE. Ceterum

placet tibi factum, Micio? MI. Non, si queam

20 mutare. nunc quom non quo, aequo animo fero.

ita uitaest hominum, quasi quom ludas tesseris:
si illud quod maxime opus est iactu non cadit, 740
illud quod cecidit forte, id arte ut corrigas.

DE. Corrector! nempe tua arte uiginti minae
25 pro psaltria periire: quae quantum potest

aliquo ábiciundast, sí non pretio, grátiis.

MI. Neque ést neque illam sáne studeo uéndere. 745

DE. Quid ígitur facies? MI. Dómi erit. DE. Pro
diuóm fidem,

meretríx et mater fámilias una ín domo?

30 MI. Quor nón? DE. Sanum te crédis esse? MI. Equidem
árbitor.

DE. Ita mé di ament, ut túam ego uideo inéptiam,
factúrum credo, ut hábeas quicum cántites. 750

MI. Quor nón? DE. Et noua nupta éadem haec discet.
MI. Scílicet.

DE. Tu inté eas réstim dúctans saltabís. MI. Probe.

35 DE. Probe? MI. Ét tu nobiscum úna, si opus sit.
DE. Eí mihi!

non te haéc pudent? MI. Iam uéro omitte, Démea,
tuam ístanc iracúndiam atque ita utí decet 755

hilarum ác lubentem fác te gnati in núptiis.

ego hós conuenio: póst huc redeo. — DE. O Iúppiter,

40 hancín uitam! hoscín móres! hanc deméntiam!

uxór sine dote uéniet, intus psáltriast,
domus súmptuosa, aduléscens luxu pérditus, 760
senéx delirans. ípsa si cupiát Salus,
seruáre prorsus nón potest hanc fámiliam.

SYRVS DEMEA
SERVOS SENEX

V 1 SY. Edepól, Syrisce, té curasti mólliter

lautéque munus áministrastí tuom.

abi. séd postquam intus sum ómnium rerúm satur, 765
prodámbulare hic lúbitumst. DE. Illud síis uide:

5 exémplum disciplínae *ecum*. SY. Ecce autem híc adest
senex nóster. quid fit? quíd tu es tristis? DE. Óh,
scelus!

749 uideo ego tuam (tuam ego) || 766 prodeambulare huc ||

SY. Ohe iám: tu uerba fúndes hic sapiéntia?

DE. Tu sí meus esses . . SY. Dís quidem esses,
Démea, 770

ac tuám rem constabilísses. DE. Exemplo ómnibus
10 curárem ut esses. SY. Quam ób rem? quid fecí?
DE. Rogas?

in ípsa turba atque ín peccato máxumo,
quod uíx sedatum sátis est, potastí, scelus,
quasi ré bene gesta. SY. Sáne nollem huc éxitum. 775

DROMO

PVER

DEMEA

SENEX

SYRVS

SERVOS

DR. Heus Síre, rogat te Ctésipho ut redeás. SY. Abi. — V 2

DE. Quid Ctésiphonem hic nárrat? SY. Nil. DE. Eho,
cárnufex,
est Ctésipho intus? SY. Nón est. DE. Quor hic
nóminat?

SY. Est álius quidam, párasitaster paúlulus:

5 nostín? DE. Iam scibo. SY. Quid agis? quo abis?
DE. Mítte me. 780

SY. Noli ínquam. DE. Non manum ábstines, mastígia?
an tibi iam mauis cérebrum dispergam híc? — SY. Abit.
edepól comissatórem haud sane cómmodum,
praesértim Ctesiphóni! quid ego núnc agam?

10 nisi, dum haé silesunt túrbæ, interea in ángulum 785
aliquo ábeam atque edormíscam hoc uilli. síc agam.

MICIO DEMEA

SENES DVO

MI. Paráta a nobis súnt, ita ut dixi, Sóstrata: V 3
ubi uís . . quisnam a me pépulit tam grauitér fores?

771 exempla (exemplum) ||

DE. Ei mīhi, quid faciam? quid agam? quid clamem
aut querar?

o caelum, o terra, o mǎria Neptuni! MI. Ēm tibi, 790
resciuit omnem rem: id nunc clamat. scilicet,
paratæ lites: succurrendumst. DE. Ēcum adest
commúnis corruptéla nostrum liberum.

MI. Tandém reprime iracúndiam atque ad té redi.

DE. Représsi, redii, mίtto maledicta ómnia: 795
rem ipsám putemus. díctum hoc inter nós fuit
(ex te ádeost ortum), né tu curarés meum

neue égo tuom? respónde, factumst? MI. Nón nego.

DE. Quor núnc apud te pótat? quor recipís meum?

quor émis amicam, Micio? numquí minus 800

mihi idém ius tecum esse aéquomst quod mecúmst tibi?
quando égo tuom non cúro, ne curá meum.

MI. Non aéquom dicis. DE. Nón? MI. Nam vetus uerbum
hoc quidemst,

commúnia esse amícorum inter se ómnia.

DE. Facéte: nunc demum ístaec nata orátioſt. 805

MI. Auscúltā paucis, níſi moleſtumst, Démea.

príncipio, si id te mórdet, sumptus filii

quos faciunt, quaeso hoc fácito tecum cógites:

tu illós duo olim pró re tollebas tua,

quod sátis putabas túa bona ambobús fore, 810

et mé tum uxorem crédidisti scilicet

ductúrum: eandem illam rátionem antiquam óptine:

consérua, parce, quaére, fac quam plúrumum

illís relinquo, glóriam tu istanc tibi.

mea, quae praeter spem euénere, utantúr sine. 815

de súmma nil decédet: quod hinc accéſſerit,

id dé lucro putáto esse omne. haec sí uoles

in ánimo uere cógitare, Démea,

et mīhi et tibi et illis démpseris moléstiam.

798 MI. factumst non || 801 aequumst esse || 813 quaere
parce || 814 istanc tibi optine (istam optine) ||

- DE. Mittó rem: consuetúdinem ipsorúm.. MI. Mane: 820
 35 scio: istuc ibam. múlta in homine, Démea,
 signa ínsunt, quibus ex cóniectura fácile fit,
 duo quóm idem faciunt, saepe ut possis dícere
 'hoc licet inpune fácere huic, illi nón licet',
 non quó dissimilis rés sit, sed quo is qui facit. 825
 40 quae ego inesse in illis uideo, ut confidám fore
 ita ut uolumus. uideo sápere, intellegere, ín loco
 ueréri, inter se amáre. siris liberum
 ingénium atque animum: quó uis illos tú die
 reddúcas. at enim métuas, ne ab re sít tamen 830
 45 omíssiores paulo. o noster Démea,
 ad ómnia alia aetáte sapimus réctius;
 solum únun hoc uiti senéctus adfert hómínibus:
 atténtiores súmus ad rem omnes, quám sat est:
 quod illós sat aetas ácuét. DE. Ne nímíum modo 835
 50 bonae tuae istae nós rationes, Mício,
 et túos iste animus aéquos subuortát! MI. Tace:
 non fiet. mitte iam ístaec: da te hodié mihi:
 expórgé frontem. DE. Scílicet ita témpus fert,
 faciúndumst. ceterum égo rus cras cum filio 840
 55 cum prímo luci ibo hínc. MI. De nocte, cénseo:
 hodié modo hilarum fác te. DE. Et istam psáltriam
 una ílluc mecum hinc ábstraham. MI. Pugnáueris:
 eo pácto prorsum illi ádligaris fílium.
 modo fácito ut illam sérues. DE. Ego istuc uídero: 845
 60 atque íbi fauillae pléna, fumi ac póllinis
 coquéndó sit faxo ét molendo; praéterhac
 merídie ipso fáciam ut stipulam cónligat;
 tam excóctam reddam atque átram quam carbóst.
 MI. Placet:
 nunc míhi uidere sápere. atque equidem fílium 850
 65 tum etiám si nolit cógam ut cum illa uná cubet.

822 ex quibus || 828 siris] scire et (est) || 833 uitium ||
 847 praeter haec ||

DE. Derides? fortunátu's, qui isto animó sies.
 MI. Ah, pergisne? DE. Iam iam désino.
 MI. Ergo intro, et quoi rei est, eí rei hunc sumamús
 diem.

DEMEA

SENEX

Vanquam ita quisquam béne subducta rátiōe ad
 uitám fuit, 855
 qua res aetas úsus semper áliquíd adportét noui,
 áliquíd moneat: út illa quae te scísse credas néscias,
 et quae tibi putáris prima, in éxperiundo ut répudies.
 quod nunc mi euenít: nam ego uitam dúram, quam uixi
 úsque adhuc,
 nunc iam excurso spátio omitto. id quam ób rem? re
 eapse répperi 860
 veritate níhil esse homini mélius neque cleméntia.
 uerum ex me átque ex fratre quouís facilest
 nóscere.
 Nam ille semper égit uitam in ótio, in conuíuiis,
 lenis, placidus, núlli laedere ós, adridere ómnibus:
 uixit, sibi sumpsum fecit: ómnes bene dicunt,
 amant. 865
 Ille agrestis saeuos tristis parcus truculentús tenax
 uxorem: quam íbi miseriam uídi! nati filii:
 heia autem, dum studeo illis ut quam
 plúrumum
 scirem, contriui ín quaerundo uitam atque aetatém
 meam:
 sine exacta aetáte hoc fructi pró labore ab eís fero, 870
 sedum; ille alter sine labore pátria potitur cómoda.
 Meum amant, me fugítant; illi crédunt consilia ómnia,
 Meum diligunt, apud illum súnť ambo, ego desértus sum;

860 re ipsa || 863 ille suam ||

20 illum ut uiuat óptant, meam autem mórtē expectant
scilicet.

íta eos meo labóre eductos máxumo hic fecít suos 875
paúlo sumptu: ego míseriam omnem cápio, hic potitur
gaúdia.

áge age nunc porro éxperiamur cóntra ecquid ego
póssiem

blánde dicere aút benigne fácere, quando hoc próuocat.
25 égo quoque a meis me amari et mágni pendi póstulo.
si id fit dando atque óbsequendo, nón posteriorés feram. 880
dérit? id mea mínime re fert, quí sum natu máxumus.

SYRVS DEMEA
SERVOS SENEX

SY. Heus Démea, rogat fráter ne abeas lóngius. V 5

DE. Quis homo? ó Syre noster, sálue: quid fit? quíd
agitur?

SY. Recte. DE. Óptumest: iam núnc haec tria primum
áddidi

praetér naturam: 'o nóster, quid fit? quíd agitur?' 885
5 seruom haúd inliberálem praebes te, ét tibi

lubéns bene faxim. SY. Grátiam habeo. DE. Atquí,
Syre,

hoc uérumst, et re eapse éxperiere própēdiem.

GETA DEMEA
SERVOS SENEX

GE. Era, ego húc ad hos prouíso, quam mox uírginem V 6
arcéssant. sed eccum Démeam. saluós sies. 890

DE. O — quí uocare? GE. Géta. DE. Geta, hominem
máxumi

- pretí te esse hodie iúdicaui animó meo:
 5 nam is míhi profectost séruos spectatús satis,
 quói dóminus curaest, ita uti tibi sensi, Geta,
 et tibi ob eam rem, síquid usus uénerit, 895
 lubéns bene faxim. méditor esse adfábilis,
 et béne procedit. GE. Bónus es, quom haec exístumas.
 10 DE. Paulátim plebem prímulum faciό meam.

AESCHINVS
 ADVLESCENS

DEMEA
 SENEX

SYRVS GETA
 SERVI DVO

- V 7 AE. Occídunt mequidem, dúm nimis sanctas núptias
 student fácere: in adparándo consumúnt diem. 900
 DE. Quid ágitur, Aeschine? AE. Ehem, pater mi, tu
 híc eras?
 DE. Tuos hércle uero et ánimo et naturá pater,
 5 qui té amat plus quam hosce óculos. sed quor nón
 domum
 uxórem arcessis? AE. Cúpio; uerum hoc míhi moraest:
 tibícina et hymenaéum qui cantént. DE. Eho, 905
 uin tu huíc seni auscultáre? AE. Quid? DE. Missa
 haéc face,
 hymenaéum turbam lámpadas tibícinas,
 10 atque hánc in horto máceriam iube díruí
 quantúm potest: hac tránsfer, unam fác domum:
 transdúc et matrem et fámiliam omnem ad nós.
 AE. Placet, 910
 patér lepidissime. DE. Eúge, iam lepidús uocor.
 fratri aédes fient péruiæ, turbám domum
 15 addúcet, sumptu amíttet multa: quíd mea?
 ego lépidus in eo grátiam. iube núnciam
 dinúmeret ille Bábylo uigintí minas. 915
 Syre, céssas ire ac fácere? SY. Quid ego? DE. Dírue.
 tu illás abi ac transdúce. — GE. Di tibi, Démea,
 20 bene fáciant, quom te uídeo nostræ fámiliæ
 tam ex ánimo factum uélle. DE. Dignos árbitror.

quid tú ais? AE. Sic opinor. DE. Multo réctiust 920
 quam illám puerperam húc nunc duci pér uiam
 aegrótam. AE. Nil enim uídi melius, mí pater.
 25 DE. Sic sóleo. sed eccum Mício egreditúr foras

MICIO DEMEA

SENES DVO

AESCHINVS

ADVLESCENS

MI. Iubet fráter? ubi is est? tún iubes hoc, Démea? V 8
 DE. Ego uéro iubeo et hác re et aliis ómnibus 925
 quam máxume unam fácere nos hanc fámiliam,
 colere ádiuuare adiúngere. AE. Ita quaesó, pater.
 5 MI. Haud áliter censeo. DE. Immo hercle ita nobís
 decet:
 primum huíus uxori est máter. MI. Est. quid póstea?
 DE. Proba ét modesta. MI. Ita áiunt. DE. Natu
 grándior. 930
 MI. Scio. DE. Párrere iam diu haéc per annos nón
 potest:
 nec qui eám respiciat quísquam est: solast. MI. Quam
 híc rem agit?
 10 DE. Hanc te aéquomst ducere, ét te operam ut fiát dare.
 MI. Me dúcere autem? DE. Té. MI. Me? DE. Te in-
 quam. MI. Inéptis. DE. Si tu sís homo,
 hic fáciat. AE. Mi patér! MI. Quid tu autem huic, ásine,
 auscultas? DE. Níhil agis: 935
 fieri áliter non potést. MI. Deliras. AE. Síne te exorem,
 mí pater.
 MI. Insánis: aufer te. DE. Áge, da ueniam filio.
 MI. Satin sánus es?
 15 ego nóuos maritus áнно demum quínto et sexagénsumo
 fiam átque anum decrepítam ducam? idne éstis auctorés
 mihi?
 AE. Fac: prómisi ego illis. MI. Prómisti autem? dé
 te largitór, puer. 940

DE. Age, quíd siquid te máius oret? MI. Quási non
hoc sit máximum.

DE. Da uéniam. AE. Ne grauáre. DE. Fac, promítte.
MI. Non omíttitis?

20 AE. Non, nísi te exorem. MI. Vís est haec quidem.
Age prolixé, Mício.

MI. Etsi hóc mihi prauom inéptum absurdum atque
álienum a uítá mea

uidétur, si uos tánto opere istuc uóltis, fiat. AE. Béné
facis. 945

DE. Meritó te amo. uerúm quid ego dicam, hóc *quom*
confit quód uolo?

MI. Quid? númquid restat? DE. Hégio cognátus his
est próxumus,

25 adfinis nobis, paúper: bene nos áliquíd facere illí decet.

MI. Quid fácere? DE. Agelli est híc sub urbe paúlum
quod locitás foras:

huic démus qui fruátur. MI. Paulum id aútemst? DE. Si
multúmst, tamen 950

faciúndumst: pro patre huíc est, bonus est, nóster est,
recté datur.

postrémo nunc meum illud uerbum fácio, quod tu, Mício,

30 bene ét sapienter díxisti dudum: 'uítium commune
ómniumst,

quod nímium ad rem in senécta attenti súmus'. hanc
maculam nós decet

ecfúgere: et dictumst uére et re eapse fieri oportet.

AE. Mí pater! 955

MI. Quid istíc? *ager* dabitur *Hégioni*, quándoquidem
hic uolt. AE. Gaúdeo.

DE. Nunc tú mihi es germánus *frater* páriter animo
et córpore.

35 suó sibi gladio hunc iúgulo.

947 quid nunc quod || est his cognatus || 955 re ipsa ||
956 quid istuc ||

SYRVS
SERVOS

DEMEA MICIO
SENESES DVO

AESCHINVS
ADVLESCENS

SY. Factumst quód iussisti, Démea. V 9

DE. Frúgi homo's. ergo édepol hodie meá quidem
senténtia

iúdico Syrum fieri esse aequom líberum. MI. Istunc
líberum? 960

quódnam ob factum? DE. Múlta. SY. O noster Démea,
edepol uír bonu's:

5 égo istos uobis úsque a pueris cúraui ambos sédulo;
dócuí, monuí, béne praecepi sémper quae potui ómnia.

DE. Rés apparet: ét quidem porro haec, ópsonare cúm
fide,

scórtum adducere, ádparare dé die conuúuium: 965
nón mediocris hóminis haec sunt ófficia. SY. O lepidúm
caput!

10 DE. Póstremo hodie in psáltria ista emúnda hic
adiutór fuit,

híc curauit: pródesse aequomst. álii meliorés erunt.

dénique hic uolt fieri. MI. Vin tu hoc fieri? AE. Cupío.

MI. Sí quidem

tú uis: Syre, eho accéde huc ad me: líber esto. SY. Béne
facis; 970

ómnibus gratiam hábeo, et seorsum tibi praeterea, Démea.

15 DE. Gaúdeo. AE. Et ego. SY. Crédo: utinam hoc per-
pétuom fiat gaúdium,

Phrýgiam ut uxorém meam una mécum uideam líberam!

DE. Óptumam *istam* múlterem. SY. Et quidem tuó
nepoti huius filio

hódie prima mámmam dedit haec. DE. Hércle uero sério,
síquidem prima dédit, hau dubiumst quín emitti aequóm
siet. 976

20 MI. Ób eam rem? DE. Ob eam: póstrema a me argéntum
quantist súmito.

SY. Dí tibi, Demea, ómnia omnes sémper optata ófferant!

MI. Síyre, processisti hódie pulcre. DE. Síquidem porro,

Mício,

tú tuom officium fácies, atque huic áliquid paulum *prae*
manu 980

déderis, unde utátur: reddet tíbi cito. MI. Istoc uílius.

25 AE. Frúgi homost. SY. Reddam hércle, da modo. AE. Áge,
pater! MI. Post cónsulam.

DE. Fáciet. SY. O uir óptume! AE. O patér mi
festiuíssume! —

MI. Quíd istuc? quae res tám repente móres mutauít tuos?
quód prolubium? quae istaec subitast lárgitas? DE. Dicám
tibi: 985

út id ostenderém, quod te isti fácilem et festiuóm putant,
30 íd non fieri ex uéra uita néque adeo ex aequo ét bono,
séd ex adsentando índulgento et lárgiendo, Mício.

núnc adeo si ob eám rem uobis méa uita inuisa, Aéschine,
est,

quíá non iusta iniústa prorsus ómnia omnino óbsequor, 990
míssam facio: ecfúndite, emite, fácite quod uobís lubet.

35 séd si id uoltis pótius, quae uos própter adulescéntiam
mínus uidetis, mágis impense cúpitis, consulitis parum,
haéc reprehendere ét corrigere *quem*, óbsecundare ín loco:
écce me qui id fáciam uobis. AE. Týbi, pater, per-

míttimus: 995

plús scis quod opus fáctost. sed de frátre quid fiét?

DE. Sino:

40 hábeat; in istac fínem faciat. MI. Ístuc recte. CANTOR.
Plaúдите.

978 omnes semper omnia || 991 missa || 994 *quem*] me et ||
996 scis quod] scis quid ||

METRA HVIVS FABVLAE HAEC SVNT

- V. 1 ad 154 iambici senarii
- { 155 ad 158 trochaici octonarii
 - { 159 trochaicus quaternarius catalecticus
 - { 160 et 162 trochaici octonarii
 - { 161, 163 ad 169 trochaici septenarii
 - { 170 ad 196 iambici octonarii
 - { 197 ad 208 trochaici septenarii
 - { 209 ad 227 iambici octonarii
 - { 228 ad 253 iambici senarii
 - { 254 ad 287 iambici octonarii
 - { 288 = 292 trochaici septenarii
 - { 289 et 290 = 293 et 294 iambici octonarii
 - { 291 iambicus quaternarius
 - { 295 ad 297 trochaici septenarii
 - { 298 iambicus octonarius
 - { 299 ad 302 = 305 ad 308 iambici octonarii
 - { 303 et 304 = 309 et 310 trochaici septenarii
 - { 311 et 312, 314 ad 316 iambici octonarii
 - { 313 trochaicus quaternarius catalecticus
 - { 317 iambicus quaternarius
 - { 318 et 319 trochaici septenarii
 - { 320 iambicus octonarius
 - { 321 ad 329 trochaici septenarii
 - { 330 ad 354 iambici octonarii
 - { 355 ad 516 iambici senarii
 - { 517 = 525 trochaici octonarii
 - { 518 = 526 trochaici septenarii
 - { 519 ad 523 = 527 ad 531 iambici octonarii
 - { 524 iambicus quaternarius
 - { 532 ad 539 iambici octonarii

- V. 540 ad 591 trochaici septenarii
 - 592 ad 609 iambici octonarii
 - { 610 et 611 = 614 et 615 (616) iambici octonarii
 - { 612 = 617 trochaici octonarii
 - { 613 trochaicus quaternarius catalecticus
 - { 618 trochaicus septenarius
 - { 619 ad 624 iambici octonarii
 - 625 ad 637 trochaici septenarii
 - 638 ad 678 iambici senarii
 - 679 ad 706 trochaici septenarii
 - 707 ad 712 iambici septenarii
 - 713 ad 854 iambici senarii
 - 855 ad 881 trochaici septenarii
 - 882 ad 933 iambici senarii
 - 934 ad 958 iambici octonarii
 - 959 ad 997 trochaici septenarii.
-

ONOMASTICON THERENTIANVM.

Aeschinus (Αἰσχίνης) *Ad.* 26.
82. 147. 260. 326. 462. 588.
634. Aeschine *Ad.* 160. 175.
190. 268. 407. 449. 620. 631.
637. 677. 679. 901. 989. Aeschi-
num *Ad.* 237. 292. 330. 636
Aeschino *Ad.* 356
Aesculapius (Ἀσκληπιός) Aescu-
lapi *Hec.* 338
Aethiopia (Αἰθιοπία) (*abl.*) *Eu.*
165. 471
Andrius (Ἀνδριός) Andrium *An.*
906. Andria *An.* 73. 215. An-
driam *An.* 9. 13. Andriae *An.*
85. Andria (*abl.*) *An.* 461. 756
Andrus (Ἀνδρος) Andrum *An.*
222. 923. Andro *An.* 70. 931
Antiphila (Ἀντιφίλη) *Hau.* 691.
(*voc.*) 258. 381. 398. 405. 408
Antipho (Ἀντιφῶν) *Ph.* 101. 187
231. 254. 270. 308. 502. (*voc.*)
Eu. 565. 574. *Ph.* 163. 202. 204.
216. 465. 504. 528. 549. 696.
854. 861. 883. Antiphonem
Eu. 840. *Ph.* 192. 221. 323.
463. 918. Antiphoni *Ph.* 598.
753. 842. Antiphone *Ph.* 612
Apollo (Ἀπόλλων) Apollinis *An.*
698
Archidemides (Ἀρχιδημίδης) Ar-
chidemidem *Eu.* 327
Archylis (Ἀρχυλῖς) (*voc.*) *An.*
228. 481
Archonides (Ἀρχωνίδης) Archo-
nidi (*gen.*) *Hau.* 1065

Asia (Ἀσία) Asiam *An.* 935. *Hau.*
111. 117. Asia (*abl.*) *Hau.* 181
Athenae (Ἀθῆναι) Athenas *An.*
907. Athenarum *Hec.* 88
Atticus (Ἀττικός) *An.* 923. Atti-
cum *An.* 927. Atticam *An.* 221.
780. 859. *Eu.* 805. 1093. *Ph.*
114. Attica (*abl.*) *Eu.* 110
Babylo (Βαβύλων) *Ad.* 915
Bacchis (Βακχίς) *Hau.* 654. 722.
821. 905. 908. *Hec.* 98. 771.
(*voc.*) *Hau.* 736. *Hec.* 731. 732.
786. 856. Bacchidem *Hau.*
311. 696. 767. 809. 969. *Hec.*
114. 128. 157. 719. 806. 846.
854. Baccidis *Hau.* 744. *Hec.*
102. Bacchidi *Hau.* 791. 1050.
Hec. 60. 169
Byrria (Πυρρίας) *An.* 383. (*voc.*)
301. 314. 323. Byrriam *An.*
357
Caecilius Caecili *Hec.* 14
Callidemides (Καλλιδημίδης)
Hec. 804. Callidemidem *Hec.*
432. 801
Canthara (Κανθάρα) (*voc.*) *Ad.*
353. Cantharam *An.* 769
Caria (Καρία) Cariam *Eu.* 126
Caria (*abl.*) *Hau.* 608
Ceres Cerere *Eu.* 732
Chaerea (Χαιρέας) *Eu.* 696. 707
823. 824. 923. 985. (*voc.*) 308.
337. 558. 864. 871. 880. 893.
901. 1086. Chaeream *Eu.* 540.
713

- Charinus* (*Χαρίνος*) *Charinē An.* 305. 325. 330. 345. 642. 974. *Charinum An.* 318. *Charini Hau.* 732
- Chremes* (*Χρέμης*) *An.* 99. 144. 166. 241. 352. 376. 391. 773. 949. 970. 976. *Eu.* 501. 531. 617. *Hau.* 875. 1045. (voc.) *An.* 538. 550. 561. 574. 783. 823. 846. 854. 868. 895. 902. 906. 917. 930. 945. 946. 992. *Eu.* 535. 730. 743. 751. 765. *Hau.* 75. 94. 117. 148. 429. 436. 493. 518. 556. 585. 591. 631. 644. 665. 787. 795. 844. 851. 859. 862. 883. 894. 938. 1049. 1052. *Ph.* 567. 577. 609. 613. 797. 960. 966. 984. *Chremem An.* 361. 527. *Eu.* 724. 909. *Ph.* 63. 865. *Chremetem An.* 472. 533. *Chremetis An.* 247. *Chremi (gen.) An.* 368. *Chremeti Ph.* 1026
- Chrysis* (*Χρυσίς*) *An.* 105. 803. *Chrysidem An.* 85. 107. 796. *Chrysidis An.* 124. 223. 283. 801. 925. *Chryside An.* 106
- Cilicia* (*Κιλινία*) *Ciliciam Ph.* 68
- Clinia* (*Κλεινίας*) *Hau.* 225. 431. 525. 768. 847. 907 (voc.) 105. 175. 234. 243. 264. 279. 295. 309. 360. 406. 688. 695. *Cliniam An.* 86. *Hau.* 405. 605. 821. *Cliniae (gen.) Hau.* 515. 899. (dat.) 884
- Clitipho* (*Κλειτοφῶν*) *Hau.* 727. 829. 904. (voc.) 209. 240. 244. 273. 321. 335. 353. 562. 575. 579. 960. 967. 1037. 1057. *Clitiphonis Hau.* 697. 703. 767. 852
- Corinthius* (*Κορίνθιος*) *Corinthia Hau.* 600. 629
- Corinthus* (*Κόρινθος*) *Corinthum Hec.* 86. *Corintho Hau.* 96
- Cratinus* (*Κρατινός*) *Cratine Ph.* 448. *Cratinum Ph.* 447. *Cratini Ad.* 581
- Crito* (*Κρίτων*) *An.* 801. *Hau.* 498. (voc.) *An.* 802. 817. 919. 942. 951. *Ph.* 456. *Critonem An.* 906
- Ctesipho* (*Κτησιφῶν*) *Ad.* 558. 589. 776. 778. (voc.) 260. 266. 271. 277. 564. *Ctesiphonem Ad.* 252. 355. 777. *Ctesiphoni Ad.* 784
- Cyprus* (*Κύπρος*) *Cyprum Ad.* 224. 230. 278
- Danaë* (*Δανάη*) *Danaae Eu.* 585
- Daos* (*Δᾶος*) *An.* 159. 194. 576. 663. 721. 840. *Daue An.* 190. 199. 206. 344. 346. 367. 370. 383. 409. 434*. 476. 492. 582. 596. 665. 711. 965. 972. 978. 985. 987. *Ph.* 52. 63. *Dauom An.* 169. 173. 335. 579. 787. 842. 862. 963. *Dauī An.* 509. *Daos (dat.) An.* 953. (abl.) 302. 415. 838
- Demea* (*Δημέας*) (voc.) *Ad.* 80. 100. 115. 129. 135. 373. 385. 392. 422. 428. 461. 467. 483. 489. 492. 500. 754. 770. 806. 818. 821. 831. 882. 917. 924. 958. 961. 971. 978. *Demeam Ad.* 890
- Demipho* (*Δημοφῶν*) *Ph.* 352. 353. 656. (voc.) 421. 439. 723. 795. 906. 926. 969. 1011. 1024. 1031. *Demiphonem Ph.* 899
- Diana* *Dianae Ad.* 582
- Dionysia* (*Διονύσια*) *Hau.* 162. 733
- Diphilus* (*Διφίλος*) *Diphili Ad.* 6
- Discus* (*Δίσκος*) *Discum Eu.* 608
- Donax* (*Δόναξ*) (voc.) *Eu.* 772. 774
- Dorcium* (*Δόρκιον*) *Dorcio Ph.* 152
- Dorias* (*Δωριάς*) (voc.) *Eu.* 538. 720

- Dorio (*Δωρίων*) (voc.) *Ph.* 485. 526
Dorus (*Δῶρος*) *Dore Eu.* 472. 594. 850. *Dorum Eu.* 724
Dromo (*Δρόμων*) *Hau.* 275. (voc.) *An.* 860. *Hau.* 249. 743. 748. *Ad.* 376. *Dromonem Hau.* 241. 892
Ennius Ennium An. 18
Fors Fortuna Hec. 386
Fortuna Hec. 406
Geta (*Γέτας*) *Ph.* 35. 46. 606. 838. 840. *Ad.* 291. 479. 891. (voc.) *Ph.* 72. 138. 151. 179. 196. 219. 233. 373. 374. 386. 478. 482. 536. 545. 554. 609. 616. 672. 682. 777. 781. 847. 848. 869. *Ad.* 320. 323. 325. 349. 447. 506. 891. 894. *Getam Ph.* 50. 177. 827. *Ad.* 305
Glycerium (*Γλυκέριον*) *An.* 806. 875. 969. (voc.) 134. (acc.) 552. 859. 908. 978. *Glycerio (dat.)* 790. 905. (abl.) 243. 284. 682
Gnatho (*Γναθῶν*) *Eu.* 228. 271. (voc.) 419. 446. 474. 771. 1043. 1054
Gnathonicus (*Γναθωνικός*) *Gnathonici Eu.* 264
Graecus Graeci Ph. 26. *Graeca Hau.* 8. (abl.) *Eu.* 33. *Hau.* 4. *Ad.* 8. *Graecus Hau.* 17. *Graecis Eu.* 8
Hegio (*Ηγίων*) *Ad.* 433. 947. (voc.) *Ph.* 447. 452. *Ad.* 455. 488. 499. 592. *Hegionem Ad.* 460. *Hegioni Ad.* 351. 956*
Hercules (*Ἡρακλῆς*) *Eu.* 1027
Imbrus (*Ἰμβρος*) *Imbro Hec.* 171
Indicus (*Ἰνδικός*) *Indicis Eu.* 413
Iuno Lucina An. 473. *Ad.* 487
Iuppiter Ph. 807. *Ad.* 714. (voc.) *An.* 464. 732. 930. *Eu.* 550. 709. 946. 1048. *Hau.* 256. 630. 690. *Ph.* 816. *Hec.* 317. *Ad.* 111. 196. 366. 731. 757. *Iouem Eu.* 584. *Ioue Hau.* 1086
Laches (*Λάχης*) *Hec.* 727. (voc.) 134. 206. 232. 263. 633. 647. 664. 722. 732. 751. 785
Latinus Latini Ph. 26 *Latinas Eu.* 8. 34. *Hau.* 18
Lemnus (*Λήμνος*) *Lemnum Ph.* 66. 567. *Lemni Ph.* 680. 942. 1013. *Lemno Ph.* 873. 1004
Lesbia (*Λεσβία*) (voc.) *An.* 459. *Lesbiam An.* 228
Liber Libero Eu. 732
Lucina vide Iuno
Menander (*Μένανδρος*) *An.* 9. *Menandri Eu.* 9. 20. 80
Menedemus (*Μενέδημος*) *Menedeme Hau.* 159. 427. 440. 464. 861. 888. 908. 921. 931. 954. 1047. *Menedemum Hau.* 180. 185. 608. 739. 1001. *Menedemi Hau.* 749. *Menedemo (dat.) Hau.* 768. (abl.) 610
Micio (*Μικίων*) *Ad.* 923. (voc.) 60. 92. 96. 132. 598. 720. 787. 800. 836. 943. 952. 979. 988. *Micionem Ad.* 512
Mida (*Μίδα*) *Ph.* 862
Milesius (*Μιλήσιος*) *Ad.* 702
Miletus (*Μίλητος*) *Miletum Ad.* 655. *Mileti Ad.* 654
Minerva *Minerua Hau.* 1036
Myconius (*Μυκόνιος*) *Hec.* 803. *Myconium Hec.* 433. 801
Myrrina (*Μυρρίνη*) *Hec.* 445. 830. 870. (voc.) 523. 541. 560. *Myrrinam Hec.* 811. 845. *Myrrina (abl.) Hec.* 632
Mysis (*Μυσις*) *An.* 226. (voc.) 267. 282. 686. 693. 714. 722. 748. 802
Naeuius *Naeuium An.* 18. *Naeui Eu.* 25
Nausistrata (*Ναυσιστράτη*)

- (*voc.*) *Ph.* 784. 813. 986. 987.
1014. 1037. 1046
Neptunus *Neptuni* *Ad.* 790
Niceratus (*Νικηρατος*) *Nicera-*
tum *An.* 87
Oedipus (*Οἰδίπους*) *An.* 194
Omphale (*Ομφάλη*) *Omphalae*
Eu. 1027
Pamphila (*Παμφίλη*) *Ad.* 619.
Pamphilam *Eu.* 440. 442. 624.
796. 827. 1036. *Ph.* 310. 510.
517
Pamphilus (*Πάμφιλος*) *An.* 88.
131. 462. 851. 957. 965. *Hec.*
60. 115. 144. 346. *Pamphile*
An. 254. 267. 286. 318. 321.
325. 344. 380. 409. 416. 617.
675. 686. 871. 882. 933. 950.
965. 986. *Hec.* 290. 382. 389.
395. 456. 482. 484. 504. 585.
602. 613. 621. 635. 650. 664.
671. 824. 855. 862. 864. *Pam-*
philum *An.* 90. 145. 209. 227.
234. 310. 338. 412. 685. 717.
Hec. 173. 428. 575. 743. 752.
796. 804. 808. *Pamphili* *An.*
549. 765. *Hec.* 77. 152. 341.
Pamphilo (*dat.*) *An.* 301. 429.
486. 518. *Hec.* 125. 774. 816.
(*abl.*) *An.* 166. 216. 497. 512.
603. *Hec.* 269
Parmeno (*Παρμένων*) *Eu.* 129.
570. 694. 700. 925. 974. 1050.
Hec. 409. 878 (*voc.*) *Eu.* 83.
99. 189. 221. 277. 286. 307.
330. 351. 362. 369. 462. 964.
975. 1020. 1034. *Hec.* 82. 83.
103. 109. 131. 133. 149. 301.
304. 314. 320. 340. 359. 416.
808. 841. 875. 879. *Ad.* 168.
Parmenonem *Eu.* 267. 270.
304. 918. 944. 1005. *Parmenonis*
Eu. 718. *Parmenone* *Eu.* 698
Pasibula (*Πασιβούλη*) *An.* 945
Perinthia (*Περινθία*) (*abl.*) *An.*
13. *Perinthiam* *An.* 9
Phaedria (*Φαιδρίας*) *Eu.* 81.
982. *Ph.* 80. 475. 484. 830.
833. 1054. (*voc.*) *Eu.* 86. 95.
144. 148. 171. 190. 210. 651.
678. 687. 715. 1073. 1086.
Ph. 154. 173. 208. 222. 247.
257. 269. 309. 499. 503. 532.
558. *Phaedriam* *Eu.* 440.
441. *Ph.* 64. 253. *Phaedriae*
(*gen.*) *Eu.* 354. 437. 824. *Ph.*
600. (*dat.*) *Eu.* 1037. *Ph.* 87.
597. 712. 778. 886. 1036.
1049. *Phaedria* (*abl.*) *Eu.* 201.
465
Phaedrus (*Φαιδρος*) *Phaedrum*
An. 86
Phania (*Φανίας*) *An.* 934. *Hec.*
458. *Phaniam* *An.* 929. *Hau.*
169
Phanium (*Φάνιον*) *Ph.* 322. (*voc.*)
201. (*acc.*) 218. 316. 352. 782.
Phanio *Ph.* 872
Phanocrates (*Φανοκρατής*) *Pha-*
nocratae *Hau.* 1061
Phidippus (*Φειδίππος*) *Phi-*
dippe *Hec.* 247. 256. 480. 497.
510. 627. 708. 715. 771. 777.
Phidippum *Hec.* 246. 449.
622. *Phidippo* *Hec.* 820. 870
Philotis (*Φιλώτις*) (*voc.*) *Hec.* 82.
84. *Philotium* (*Φιλώτιον*) (*voc.*)
Hec. 89. 197. (*acc.*) 81
Philtera (*Φιλτέρα*) *Hau.* 662
Philumena (*Φιλονμένη*) *Hec.*
354. 414. 480. 588. (*voc.*) 243.
325. 632. *Philumenam* *An.*
306. 1001. *Hec.* 219. 320. 466.
809. 832. *Philumena* *Hec.*
191. 318. 337. 349. 793
Phormio (*Φορμίων*) *Ph.* 27. 122.
314. 476. 618. 692. 833. 897.
1048. (*voc.*) 317. 324. 437. 478.
620. 858. 875. 882. 900. 922.
1050. *Phormionem* *Ph.* 26. 307.
560. 592. 783. 1027. *Phormioni*
Ph. 157. 720

Phrygia (Φρυγία) (voc.) *Hau.*
731. Phrygiam *Ad.* 973
Piraeus (Πειραιεύς) Piraeo *Eu.*
290. 539
Plautus *Ad.* 7. 9. Plantum *An.*
18. Plauti *Eu.* 25
Pyrrus (Πύρρος) *Eu.* 783
Pythias (Πυθιάς) *Eu.* 642. (voc.)
500. 650. 656. 672. 730. 753.
901. 902. 909. 947. 961
Rhamnusus (Ραμνούσιος)
Rhamnusium *An.* 930
Rhodius (Ρόδιος) *Eu.* 423.
Rhodium *Eu.* 420. Rhodio
Eu. 498
Rhodus (Ρόδος) Rhodi *Eu.* 107
Salus *Hec.* 338. *Ad.* 761
Samius (Σάμιος) Samia *Eu.* 107
Sanga (Σάγγης) *Eu.* 776. (voc.)
814
Sannio (Σαννίων) *Eu.* 780. *Ad.*
276. (voc.) 210. 220. 240
Scirtus (Σκίρτος) Scirte *Hec.* 78
Simalio (Σιμαλίων) (voc.) *Eu.*
772. 775
Simo (Σίμων) *An.* 789. 907.
(voc.) 41. 503. 820. 846. 894.
908. 914
Simulus (Σιμόλος) Simulum *Ad.*
465. Simulo *Ad.* 352
Simus (Σίμος) *Hau.* 498
Sophrona (Σωφρόνη) *Ph.* 865.
(voc.) 739. 741. Sophronam
Eu. 807
Sosa (Σωσίας) (voc.) *An.* 28.
51. 119. *Hec.* 427
Sostrata (Σωστράτη) *Ad.* 321.
616. (voc.) *Hau.* 647. 663.
1007. *Hec.* 223. 229. 271. 339.
Ad. 309. 329. 343. 511. 635.
787. Sostratam *Hec.* 179. 329.
629. *Ad.* 506. Sostratae *Hec.*
332

Stephanio (Στεφανίων) (voc.)
Ad. 380
Stilpo (Στίλπον) *Ph.* 389. 390.
740. Stilponem *Ph.* [356.] 390
Storax (Στέραξ) (voc.) *Ad.* 26
Strato (Στράτων) (voc.) *Eu.* 414
Sunium (Σούνιον) (acc.) *Ph.*
837. Suni *Eu.* 519. Sunio
Eu. 115
Syra (Σύρα) (voc.) *Hec.* 59. 83
Syriscus (Συρίσκιος) Syrisce *Eu.*
772. 775. *Ad.* 763
Syrus (Σύρος) *Hau.* 473. 509.
728. 743. 896. 898. Syre *Hau.*
291. 310. 319. 343. 346. 348.
350. 400. 517. 531. 536. 543.
581. 589. 595. 598. 615. 684.
692. 699. 757. 761. 775. 811.
825. 975. 980. 985. 993. *Ad.*
247. 249. 260. 261. 278. 281.
412. 531. 538. 543. 549. 713.
776. 883. 887. 916. 970. 979.
Syrum *Hau.* 191. 757. 950.
Ad. 315. 361. 553. 960. Syri
Hau. 723. 886. Syro (dat.)
Hau. 999. 1066. (abl.) 241.
882
Thais (Θαίς) *Eu.* 391. 499. 508.
527. 532. 619. 725. 733. 848.
963. 1039. 1040. (voc.) 91. 190.
455. 462. 743. 750. 754. 783.
792. 807. 810. 873. 882. 887.
906. Thaidem *Eu.* 231. 266.
270. 352. 359. 364. 563. 788.
991. 1055. 1075. Thaidis *Eu.*
267*. Thaidi *Eu.* 188. 275.
434. 569. 616. 951. 983. 1026.
Thaide *Eu.* 545. 956. 1051
Thraso (Θράσω) *Eu.* 353. (voc.)
453. 455. 475. 1025. 1061. 1068.
1088
Venus *Eu.* 732.

This book should be returned to the Library on or before the last date stamped below.

A fine of five cents a day is incurred by retaining it beyond the specified time.

Please return promptly.

~~NOV 18 1966~~

JUL 17 '57

CANCELLED
NOV 18 1966 H

1 723-057

2647622
CANCELLED
NOV 18 1966